21865 M
(Κ2) Δ
(8) 1645
(226)

ΒΙΚΤΩΡΟΣ Δ. ΚΡΗΤΙΚΟΥ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΒΟΗΘΗΜΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Η' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΟΚΤΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΥ ΟΕΣΒ.

ΠΕΡΙΕΧΟ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

1. Εἰσαγωγὴ περὶ τῶν προσώπων, τῆς σκηνῆς, τῆς ὑποθέσεως, τῆς γλώσσης καὶ τοῦ μέτρου τοῦ δράματος.
2. Ὁλόκληρον τὸ κείμενον κατὰ συντακτικὴν σειρὰν τῶν λέξεων
3. Σχολικὴ μετάφρασις τοῦ κειμένου.
4. Παρατηρήσεις γλωσσικαὶ (λεξιλογικαί, γραμματικαί, συντακτικαί, πραγματικαί, αἰσθητικαὶ κλπ.
5. Ἐπιγραφαὶ καὶ Περιληψεις.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & Σιας Α.Ε.
— 38 ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΛ 38 —
1952

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφὴν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγῖδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΕΣΤΙΑΣ
Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & Σ/ΑΣ
Α.Ε.
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἑλληνικῆς Ἐκδοτικῆς Ἑταιρείας Α.Ε.—Ἀθῆναι, Παπαδιαμαντοπούλου 44
Ἐκμετάλλευσις: Ἀλεξάνδρου Α. Φιλοπούλου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

21865 Λυκοποιήσεων. Λέσχα Κοινότητ. Λέσχα

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ
ΑΝΤΙΓΟΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ, θυγάτηρ τοῦ Οἰδίποδος, ἄλλοτε βασιλέως τῶν Θηβῶν, καὶ τῆς Ἰοκάστης· ἀνεψιὰ τοῦ Κρέοντος.
ΙΣΜΗΝΗ, ἀδελφὴ τῆς Ἀντιγόνης.
ΧΟΡΟΣ ἐκ 15 εὐγενῶν Θηβαίων γερόντων. Εἷς ἐξ αὐτῶν ἦτο ὁ κορυφαῖος, οἱ δὲ ἄλλοι ἀπήρτιζον τὰ δύο ἡμιχόρια (1 + 7 + 7).
ΚΡΕΩΝ, ἀδελφὸς τῆς Ἰοκάστης, βασιλεὺς ἤδη τῶν Θηβῶν.
ΦΥΛΑΞ τοῦ νεκροῦ τοῦ Πολυνείκους.
ΑΙΜΩΝ, υἱὸς τοῦ Κρέοντος, μνηστὴρ τῆς Ἀντιγόνης.
ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ, περίφημος μάντις, τυφλός.
ΑΓΓΕΛΟΣ (ἀγγελιαφόρος ἐκ τῶν ἀγρῶν).
ΕΥΡΥΔΙΚΗ, σύζυγος τοῦ Κρέοντος.
ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ (ἀγγελιαφόρος ἐκ τῶν ἀνακτόρων).

Οἱ ὑποκριταὶ ἦσαν τρεῖς, ἐνηλλάσσοντο δὲ ὑποδυόμενοι τὰ ἐμφανιζόμενα πρόσωπα. Διὰ τοῦτο τὰ ἐπὶ τῆς σκηνῆς δρῶντα πρόσωπα οὐδέποτε ἦσαν περισσότερα τῶν τριῶν.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω λαμβάνουν μέρος εἰς τὸ δρᾶμα ὡς βωβὰ (μὴ δρῶντα) πρόσωπα : α) Δύο δορυφόροι τοῦ Κρέοντος. β) Δύο θεραπαινίδες τῆς Εὐρυδίκης. γ) Εἷς ὑπηρέτης ὁδηγῶν τὸν τυφλὸν Τειρεσίαν.

Η ΣΚΗΝΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

Πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἀρχαῖον θέατρον ἀπηρτίζετο ἀπὸ τρία μέρη: τὴν ὀρχήστραν, τὴν σκηνὴν καὶ τὸ κυρίως θέατρον.

Ἡ ὀρχήστρα κατὰ τοὺς κλασικοὺς χρόνους ἦτο ὑπαίθριος καὶ κυκλική, μεταξὺ τῆς σκηνῆς καὶ τοῦ κυρίως θεάτρου. Ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας ἐλάμβανε θέσιν ὁ Χορός, ἔπαιζον οἱ ὑποκριταὶ καὶ ἐγίνετο ἡ παράστασις. Ὥστε ἡ ἀρχαία ὀρχήστρα ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν σκηνὴν τοῦ σημερινοῦ θεάτρου.

Ἡ σκηνὴ τοῦ ἀρχαίου θεάτρου ἦτο ὀρθογώνιος κλειστὸς χῶρος ἔναντι τῆς ὀρχήστρας καὶ τῶν θεατῶν. Ἐντὸς αὐτῆς ἐφυλάσσοντο τὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐνδύματα τῶν ὑποκριτῶν καὶ τὰ διάφορα μηχανήματα τοῦ θεάτρου. Ἐντὸς τῆς σκηνῆς ἐπίσης εὑρίσκοντο οἱ ὑποκριταὶ ἀναμένοντες τὴν σειράν των καὶ ἐκεῖ μετήλλασσον προσωπεῖον καὶ περιβολήν, διότι ὑπεχρεοῦντο νὰ ὑποδύωνται διάφορα πρόσωπα. Ὥστε ἡ ἀρχαία «σκηνὴ» ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ παρασκήνια τοῦ σημερινοῦ θεάτρου. Ἡ πρὸς τοὺς θεατὰς πλευρὰ τῆς σκηνῆς ἐλέγετο προσκήνιον καὶ εἰκόνιζε κατὰ κανόνα πρόσοψιν ἀνακτόρου ἢ ναοῦ, ἔχοντος μίαν ἢ τρεῖς θύρας, διὰ τῶν ὁποίων εἰσήρχοντο εἰς τὴν ὀρχήστραν οἱ ὑποκριταί, ὁσάκις ὑπεδύοντο πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ὑπετίθετο ὅτι εὑρίσκοντο ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων ἢ τοῦ ναοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ὑποθέσεις τῶν δραμάτων δὲν ἐξειλίσσοντο πάντοτε πρὸ ἀνακτόρων ἢ ναῶν, ἐπενοήθη σὺν τῷ χρόνῳ ἡ λεγομένη σκηνογραφία· κατεσκευάζοντο ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς σκηνῆς μεγάλοι πίνακες εἰκονίζοντες δάσος, ἀκτήν, στρατόπεδον κ.ἄ. ἀναλόγως τῆς ὑποθέσεως τοῦ ἔργου.

Τὸ κυρίως θέατρον ἦτο ὁ προωρισμένος διὰ τοὺς θεατὰς ὑπαίθριος κοῖλος χῶρος. Ἐπ' αὐτοῦ ἦσαν ἐπάλληλοι σειραὶ ἑδωλίων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκάθηντο οἱ θεαταί, ἔχοντες πρὸ αὐτῶν τὴν ὀρχήστραν καὶ βλέποντες εἰς τὸ βάθος τὴν σκηνογραφίαν ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς σκηνῆς.

Μεταξὺ τοῦ κοίλου τοῦ κυρίως θεάτρου καὶ τῆς σκηνῆς ἀφήνοντο, ὁ εἷς δεξιὰ καὶ ὁ ἄλλος ἀριστερά, δύο διάδρομοι, καλούμενοι πάροδοι. Ἂν ὁ ὑποκριτὴς εἰσήρχετο διὰ τῆς δεξιᾶς πρὸς τὸν θεατὴν παρόδου, ὑπετίθετο ὅτι ἤρχετο ἐκ τῆς πόλεως ἢ τῶν λιμένων, ἂν διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ὑπετίθετο ὅτι ἤρχετο ἐκ τῶν ἀγρῶν ἢ ἐξ ἄλλης πόλεως.

Τὸ παρὸν δρᾶμα ἐκτυλίσσεται ἐν Θήβαις πρὸ τῶν ἐν Καδμείᾳ ἀνακτόρων τῶν Λαβδακιδῶν, τὰ ὁποῖα εἰκονίζονται ἐπὶ τοῦ προσκηνίου δι' ἀναλόγου σκηνογραφίας. Ταῦτα παρίστανται μεγαλοπρεπῆ μὲ τρεῖς πύλας, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μεσαία εἶναι ἡ βασιλική.

Τὸ δρᾶμα ἄρχεται πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου.

Η ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος ἀνάγεται εἰς τὸν μῦθον τῶν Λαβδακιδῶν. Κατ' αὐτὸν ὁ Οἰδίπους ἐφόνευσεν ἐν ἀγνοίᾳ του τὸν πατέρα του Λάιον, βασιλέα τῶν Θηβῶν. Μετὰ τοῦτο λύσας τὸ πολυθρύλητον τῆς Σφιγγὸς αἴνιγμα, ἔλαβε παρὰ τῶν Θηβαίων ὡς ἀμοιβὴν τὸν θρόνον καὶ τὴν Ἰοκάστην, γυναῖκα τοῦ φονευθέντος Λαΐου καὶ ἰδικήν του μητέρα. Ἐκ τοῦ ἀνοσίου τούτου γάμου ἐγεννήθησαν δύο υἱοὶ καὶ δύο θυγατέρες, ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ ὁ Πολυνείκης, ἡ Ἀντιγόνη καὶ ἡ Ἰσμήνη. Ἀφοῦ δὲ ἐπί τινα χρόνον ὁ Οἰδίπους ἔζησεν εὐτυχής, ἀνεγνώρισεν ὅτι ἔγινε φο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νεὺς τοῦ πατρὸς καὶ σύζυγος τῆς μητρός του. Τούτου γενομένου γνωστοῦ, ἡ μὲν Ἰοκάστη ἀπηγχονίσθη οἰκτρῶς, ὁ δὲ Οἰδίπους ἐτύφλωσεν ἑαυτὸν καὶ μετ᾽ ὀλίγον ἀπέθανεν ἐν πικρίᾳ. Οἱ δύο υἱοί του συνεφώνησαν τότε νὰ βασιλεύουν ἐκ περιτροπῆς, ἤτοι ἐπὶ ἓν ἔτος ἕκαστος. Καὶ πρῶτος ἐβασίλευσεν ὁ Ἐτεοκλῆς, ὁ ὁποῖος ὅμως μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἔτους δὲν παρέδιδε τὴν βασιλείαν εἰς τὸν ἀδελφόν του. Τότε ὁ ἀδικηθεὶς Πολυνείκης ἐλθὼν εἰς τὸ Ἄργος καὶ λαβὼν σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἀδράστου ἐκστρατεύει μετὰ τοῦ πενθεροῦ του καὶ πέντε ἄλλων ἡγεμόνων καὶ μετὰ πολυαρίθμου καὶ καλῶς ὡπλισμένου στρατοῦ ἐναντίον τῆς ἰδίας του πατρίδος (ἐκστρατεία τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας). Ὁ στρατὸς τῶν Ἀργείων φθάνει πρὸ τῶν Θηβῶν, ἕκαστος δὲ τῶν ἑπτὰ ἀρχηγῶν λαμβάνει θέσιν ἔναντι ἑκάστης τῶν ἑπτὰ πυλῶν τῆς πόλεως, τὰς ὁποίας ἐπίσης ὑπερασπίζουν ἑπτὰ Θηβαῖοι ἥρωες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἐτεοκλέους. Ἀφοῦ παρετάχθησαν τ᾽ ἀντίπαλα στρατεύματα, ἀπεφασίσθη νὰ κριθῇ ὁ ἀγὼν διὰ μονομαχίας τῶν δύο ἀδελφῶν, οἱ ὁποῖοι φονεύονται κατ᾽ αὐτὴν ἀμφότεροι. Μετὰ τοῦτο ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν ὁ θεῖος των, ἀδελφὸς τῆς Ἰοκάστης, Κρέων. Οὗτος κατὰ συμβουλὴν τοῦ μάντεως Τειρεσίου προσφέρει ὡς θῦμα πρὸς ἐξιλέωσιν τοῦ Ἄρεως τὸν πρεσβύτερον υἱόν του Μεγαρέα (ἢ Μενοικέα, κατὰ τὸν Εὐριπίδην). Ἔπειτα ὁρμᾷ κατὰ τῶν Ἀργείων, τοὺς ὁποίους νικήσας τρέπει εἰς φυγήν. Ἤδη τὸ δρᾶμα ἀρχίζει τὴν ἑπομένην τῆς φυγῆς τῶν Ἀργείων, ἀφοῦ ὁ Κρέων ἐξέδωκε διάταγμα, ἵνα ὁ μὲν Ἐτεοκλῆς ταφῇ μετὰ τιμῶν, ὁ δὲ Πολυνείκης μείνῃ ἄταφος ὡς ἐχθρὸς τῆς πατρίδος. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Κρέοντος προσκρούουσα εἰς τὸν ἄγραπτον θεῖον νόμον εὑρίσκει ἀντιμέτωπον τὴν Ἀντιγόνην. Αὕτη παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ Κρέοντος θάπτει τὸν νεκρόν, μόνη ἄνευ τῆς βοηθείας τῆς ἀδελφῆς Ἰσμήνης, ἡ ὁποία ἐκ δειλίας ἀπέχει τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος. Ἡ Ἀντιγόνη συλλαμβάνεται καὶ καταδικάζεται παρὰ τοῦ πείσμονος Κρέοντος εἰς θάνατον, παρὰ τὰς παρακλήσεις τοῦ μνηστῆρος αὐτῆς Αἵμονος, υἱοῦ τοῦ Κρέοντος. Τέλος, μετὰ δεινὰς προφητείας τοῦ τυφλοῦ μάντεως Τειρεσίου, ὁ Κρέων, ἔντρομος, ἀναλογίζεται τὸ μέγεθος τοῦ ἁμαρτήματός του. Εἶναι ὅμως ἀργά. Ἡ μεταμέλεια δὲν ἀρκεῖ νὰ τὸν ἐξιλεώσῃ καὶ ἡ θεία δίκη ἐπιπίπτει βαρεῖα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ἡ Ἀντιγόνη ἐγκλεισθεῖσα ζῶσα ἐντὸς τάφου ἀπηγχονίσθη. Παρ᾽ αὐτὴν ὅμως ὁ Αἵμων σφάζει ἑαυτὸν διὰ ξίφους. Ἡ σύζυγος τοῦ Κρέοντος Εὐρυδίκη βυθίζει ἐπίσης τὸ ξίφος εἰς τὴν καρδίαν της καὶ ἀποθνήσκει οἰκτρῶς. Μόνον ὁ Κρέων ἀπομένει ἐν τῇ ζωῇ ἐξουθενωμένος, διότι ὁ θάνατος θὰ ἦτο λύτρωσις δι᾽ αὐτόν. Ζῇ, ἵνα πίῃ μέχρι τρυγὸς τὸ πικρὸν ποτήριον τῆς θείας τιμωρίας.

$CaC_2 + 2H_2O = Ca(OH)_2 + C_2H_2$

$3C_2H_2 = C_6H_6$

$C_2H_2 + Br_2$, $C_2H_2Cl_4$

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Η ΓΛΩΣΣΑ

Εἰς τὰ διαλογικὰ μέρη τοῦ δράματος ἐπικρατεῖ ἡ ἀρχαία ἀττικὴ διάλεκνος μετὰ ποιητικῶν τύπων καὶ λέξεων. Εἰς τὰ χορικὰ ὅμως προσλαμβάνει αὕτη δωρικὸν χρωματισμόν, κύρια γνωρίσματα τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἐπικράτησις τοῦ **α** ἀντὶ **η** (***ἁμέρας*** ἀντὶ ***ἡμέρας***, ***ἕβα*** ἀντὶ ***ἕβη*** κλπ.), ἡ κατάληξις τῆς γεν. πληθυντικῆς τῆς α' κλίσ. εἰς ***ᾶν*** ἀντὶ ***ῶν*** (***Λαβδακιδᾶν*** ἀντὶ ***Λαβδακιδῶν***, ***Βακχᾶν*** ἀντὶ ***Βακχῶν*** κλπ.) καὶ ἡ ἀποφυγὴ τῆς συναιρέσεως (***φάος*** ἀντὶ ***φῶς***, ***ῥεέθρων*** ἀντὶ ***ῥείθρων*** κλπ.).

ΤΟ ΜΕΤΡΟΝ

Τὸ μέτρον εἰς τὰ διαλογικὰ μέρη εἶναι τὸ ***ἰαμβικὸν τρίμετρον***. Τοῦτο, ὡς γνωστόν, ἔχει βάσιν τὸν ἴαμβον (υ —)δυνάμενον ν' ἀντικατασταθῇ ὑπὸ σπονδείου (— —), βαίνει δὲ κατὰ διποδίαν, ἤτοι τρεῖς διποδίαι (τρία μέτρα) ἀπαρτίζουν τὸν ἰαμβικὸν στίχον:

ἄρ' οἶσθ'	ὅ,τι	Ζεὺς τῶν	ἀπ' Οἰ	δίπου	κακῶν
— ⊥	◡ //	— ⊥	◡ //	◡ ⊥	◡ //
1		2		3	

Εἰς τὰ χορικὰ ὅμως χρησιμοποιοῦνται ποικίλα σύνθετα μέτρα.

ΣΗΜ. Περισσότερα περὶ μέτρου βλέπε εἰς Παράρτημα μεταφράσεως Ἀρχαίων Ἑλλήνων Λυρικῶν Β. Κρητικοῦ.

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

Ι. ΠΡΟΤΑΣΙΣ

1. **Πρόλογος:** Αἱ δύο ἀδελφαὶ (1-99)
2. **Πάροδος:** Ἐπινίκια (100-161)

ΙΙ. ΕΠΙΤΑΣΙΣ

3. **Ἐπεισόδιον α':** Ἡ ταφὴ (162-331)
4. **Στάσιμον α':** Ὁ ἄνθρωπος (332-375)
5. **Ἐπεισόδιον β':** Θεῖον καὶ ἀνθρώπινον δίκαιον (376-58;)
6. **Στασιμον β':** Ἡ εὐτυχία ἀνέφικτος (582-625)
7. **Ἐπεισόδιον γ':** Πατὴρ καὶ υἱὸς (626 780)
8. **Στάσιμον γ':** Ὁ Ἔρως (781-800)

ΙΙΙ. ΚΟΡΥΦΩΣΙΣ

9. **Ἐπεισόδιον δ':** Πρὸς τὸν τάφον (801-943)
10. **Στάσιμον δ':** Ἡ παντοδύναμος μοῖρα (944-987)

IV. ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

11. **Ἐπεισόδιον ε':** Ὁ μάντις (988-1114)
12. **Στάσιμον ε':** Ὕμνος πρὸς Διόνυσον (1115-1154)

V. ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ (ΛΥΣΙΣ)

13. **Ἔξοδος:** Ἡ θεία δίκη (1155-1354)
    1. ***Ἐπική:*** Ἀγγελίαι συμφορῶν (1155-1256)
    2. ***Λυρική:*** Θρῆνοι καὶ ἐξόδιοι λόγοι τοῦ Χοροῦ (1257-1353)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΑΝΤΙΓΟΝΗ

1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ (1-99)

ΑΙ ΔΥΟ ΑΔΕΛΦΑΙ

α) Ἀντιγόνης καὶ Ἰσμήνης συνάντησις (1-10).

[Ἡ Ἀντιγόνη καὶ ἡ Ἰσμήνη πολὺ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἐξέρχονται μὲ πένθιμον περιβολὴν ἐκ τῆς δεξιᾶς θύρας τῶν ἀνακτόρων, τὰ ὁποῖα εἰκονίζονται εἰς τὸ προσκήνιον].

Κείμενον *(κατὰ λογικὴν σειρὰν τῶν λέξεων)*	**Ἑρμηνεία**
ΑΝΤΙΓΟΝΗ. Ὦ κοινὸν αὐτάδελφον Ἰσμήνης κάρα, ἆρ' οἶσθα ὅ,τι Ζεὺς τῶν ἀπ' Οἰδίπου κακῶν, ὁποῖον οὐχὶ τελεῖ νῷν ἔτι ζώσαιν; (**ἀντί:** ἆρ' οἶσθα ὅ,τι κακόν ἐστι τῶν ἀπ' Οἰδίπου, ὁποῖον Ζεὺς οὐχὶ τελεῖ νῷν ἔτι ζώσαιν;)	*ΑΝΤ. Ὦ ἀγαπημένη μου ἀδελφὴ Ἰσμήνη, ἄραγε γνωρίζεις ποία συμφορὰ ὑπάρχει ἀπὸ ἐκείνας ποὺ προέρχονται ἐξ αἰτίας (τῶν ἀνοσιουργημάτων) τοῦ Οἰδίποδος, τὴν ὁποίαν ὁ Ζεὺς δὲν ἔχει πραγματοποιήσει εἰς βάρος ἡμῶν τῶν δύο, αἱ ὁποῖαι ζῶμεν ἀκόμη;*
Οὐδὲν γὰρ ἔσθ' (=ἐστιν) οὔτ' ἀλγεινὸν οὔτ' ἄτης ἄτερ οὔτ' αἰσχρὸν οὔτ' ἄτιμον, ὁποῖον οὐκ ὄπωπα ἐγὼ οὐκ (**ἐνν.** ὄν) τῶν σῶν τε κἀμῶν κακῶν.	*Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε, οὔτε λύπη οὔτε συμφορὰ οὔτε ἐντροπὴ οὔτε προσβολή, τὴν ὁποίαν ἐγὼ δὲν εἶδα (νὰ μὴν ὑπάρχῃ) μεταξὺ τῶν ἰδικῶν σου καὶ τῶν ἰδικῶν μου συμφορῶν.*
Καὶ νῦν τί τοῦτ' αὖ φασι κήρυγμα (**ἀντί:** καὶ νῦν τί ἐστιν αὖ τὸ κήρυγμα τοῦτο, ὅ φασι) θεῖναι ἀρτίως τὸν στρατηγὸν πανδήμῳ πόλει;	*Καὶ τώρα τί εἶναι πάλιν αὐτὸ τὸ πρόσταγμα, τὸ ὁποῖον λέγουν ὅτι διεκήρυξε πρὸ ὀλίγου ὁ στρατηγὸς (Κρέων) εἰς ὅλην τὴν πόλιν;*
Ἔχεις κεἰσήκουσάς τι; Ἦ λανθάνει σε κακὰ στείχοντα τῶν ἐχθρῶν πρὸς τοὺς φίλους;	*Γνωρίζεις καὶ ἔχεις ἀκούσει τίποτε (σχετικόν); Ἢ δὲν ἐκατάλαβες ὅτι συμφοραὶ ἐπέρχονται ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν εἰς τοὺς ἀγαπημένους (μας);*

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 1 **κοινὸς** ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει κοινὸν δεσμὸν μὲ κάποιον ἄλλον· ἐδῶ = ἀγαπητός.— **αὐτάδελφος** ἀδελφός.— **κάρα (τὸ)**, ποιητ. κεφαλὴ (γεν. **καρήατος** καὶ **κρατός**, δοτ. **καρήατι** καὶ **κρατί**, πληθ. **καρήατα** καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κρᾶτα κτλ.)· *Ἰσμήνης κάρα* (κλητ.) περίφρασις δηλοῦσα ἀγάπην, ἀντί: *ὦ Ἰσμήνη*· τὰ δὲ οὐδετ. ἐπίθετα *κοινόν, αὐτάδελφον* συμφωνοῦν πρὸς τὴν κλητ. τοῦ οὐδετ. *κάρα* ἀντὶ νὰ συμφωνήσουν πρὸς τὴν γεν. *Ἰσμήνης*· δηλ. οἱ ἐπιθ. προσδιορ. τοῦ ὅλου ἀποδίδονται εἰς τὸ μέρος (σχ. ὑπαλλαγῆς).— 2 *Οἰδίπου*, γεν. (καὶ *Οἰδίποδος*).— 3 *νῷν* (δοτ. ἀντιχαρ., τῆς προσωπ. ἀντων. *ἐγώ*) = εἰς βάρος ἡμῶν τῶν δύο (δυϊκὸς ἀριθ.: ὀν. καὶ αἰτ. *νώ*, γεν. καὶ δοτ. *νῷν*).— *ζώσαιν*, δυϊκὸς ἀρ. μτχ. = *ζώσαις*.— 4 *ἄτη (ἡ)* βλάβη, συμφορά.— *ἄτερ* ἄνευ· *ἄτης ἄτερ*, κατὰ λέξιν = χωρὶς συμφοράν· ἐδῶ ὅμως λόγῳ τῶν πολλῶν συναπτομένων ἀρνήσεων ἐτέθη ἡ ἄρνησις *ἄτερ* ἀντὶ λέξεως μὲ ὅλως ἀντίθ. ἔννοιαν· ὥστε: *ἄτης ἄτερ* = *ἄτης γέμον* ἢ ἁπλῶς: *ἄτη* = συμφορά.— 6 *τῶν... κακῶν*, γεν. διαιρ. κτγρμτ. (ἐκ τῆς νοουμένης κτγρμτ. μτχ. *ὄν*). — 9 *ἔχω*, ἐδῶ= κατέχω, γνωρίζω.— *ἔχεις τι κεἰσήκουσας*, σχ. προωθύστερον.— 10 *στείχω* βαδίζω, ἔρχομαι, ἐπέρχομαι.— *ἐχθρῶν*, γεν. δηλοῦσα καταγωγὴν ἢ προέλευσιν, τιθεμένη ὡς ἀντικ. τοῦ *στείχοντα*, μτχ. κτγρμτ. (= ὅτι ἐπέρχονται ἐκ μέρους τῶν ἐχθρῶν)· δηλ. σύνταξις: *στείχω τινὸς* κατὰ τὸ *γίγνομαι, φύομαί τινος*.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 2 *τῶν ἀπ' Οἰδίπου κακῶν*· ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ ὅτι ἐξ αἰτίας τῶν ἀνοσιουργημάτων τοῦ Οἰδ. (ἤτοι τῆς πατροκτονίας καὶ τοῦ ἀνοσίου γάμου του) προῆλθον αἱ γνωσταὶ συμφοραί: ὁ τραγικὸς δι' ἀγχόνης θάνατος τῆς Ἰοκάστης, ἡ τύφλωσις καὶ ὁ θάνατος τοῦ ἰδίου, ἡ φυγὴ τοῦ Πολυνείκους, ὁ ὑπὸ τούτου ὑποκινηθεὶς πόλεμος ἐναντίον τῆς πατρίδος καὶ ἡ πρόσφατος ἀλληλοκτονία τῶν δύο ἀδελφῶν· κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀρχαίων «ἁμαρτίαι γονέων παιδεύουσι τέκνα» (πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Σολωνος: *«ἀναίτιοι γὰρ τίνουσιν ἢ παῖδες τούτων ἢ γένος ἐξοπίσω»*, «Ὑποθ. εἰς ἑαυτόν»).— 7 *καὶ νῦν* ἡ Ἀντιγ. ἐκφράζει ἤδη τὴν ἀγανάκτησίν της, διότι εἰς τὰς τόσας ἐπελθούσας συμφορὰς προστίθεται τώρα ἡ διαταγὴ τοῦ Κρέοντος, ἡ ὁποία ἀπαγορεύει τὴν ταφὴν τοῦ ἀδελφοῦ της Πολυνείκους.— 8 *κήρυγμα*· τὴν διαταγὴν τοῦ Κρέοντος ὀνομάζει «κήρυγμα», διότι κατὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν αἱ ἀποφάσεις τῶν ἀρχόντων ἐγίνοντο γνωσταὶ διὰ κηρύκων. — *στρατηγον*, δηλ. τὸν Κρέοντα· ἡ Ἀντιγ. ἀποφεύγει νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν βασιλέα.— 10 *πρὸς τοὺς φίλους*, δηλ. πρὸς τὸν ἀγαπητὸν ἀδελφόν της Πολυνείκην· ἡ Ἀντιγ. ἐν τῇ ἀδελφικῇ της ἀγάπῃ οὐδόλως λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὸ κατὰ τῆς πατρίδος ἔγκλημα τοῦ Πολυνείκους. — *ἐχθρῶν*, δηλ. τοῦ Κρέοντος· πολλαχοῦ χρησιμοποιεῖται ὁ πληθ. (κοσμητικὸς ἢ ἐμφαντικὸς) ἀντὶ τοῦ ἑνικοῦ.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ *.— Τὸ δρᾶμα ἀρχίζει μὲ τὸν *«Πρόλογον»* (1-99), εἰς τὸ α' τμῆμα τοῦ ὁποίου (1-10) ἡ Ἀντιγ. προσφωνεῖ τὴν ἀδελφήν της Ἰσμήνην καὶ τὴν ἐρωτᾷ ἂν ἐπληροφορήθη τὸ «κήρυγμα» τοῦ Κρέοντος. — «Πρόλογος» τοῦ δράματος λέγεται τὸ ἀρχικὸν μέρος αὐτοῦ, τὸ πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ Χοροῦ («τὸ πρὸ Χοροῦ παρόδου» κατ' Ἀριστοτέλη). Ἔχει δὲ σκοπὸν νὰ κατατοπίσῃ τὸν θεατὴν περὶ τῶν προσώπων καὶ τῶν πραγμάτων, περὶ τὰ ὁποῖα θὰ στραφῇ ἡ ὑπόθεσις. Πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη ἐκ τῶν πρώτων στίχων τὰ

---

* Ὑπὸ τὸν γενικὸν τίτλον «*Αἰσθητικὰ*» περιέχονται παρατηρήσεις σχετικαὶ μὲ τὴν οἰκονομίαν τοῦ δράματος, ὡς καὶ μὲ τὴν ψυχολογικὴν κατάστασιν καὶ τὰς ἠθικὰς ἐκδηλώσεις τῶν δρώντων προσώπων, καὶ ἰδιαιτέρως αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὰ κυρίως αἰσθητικὰ στοιχεῖα ἑκάστου ἑρμηνευομένου τμήματος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐμφανιζόμενα ἐν τῷ Προλόγῳ πρόσωπα νὰ γνωρίσουν εἰς τοὺς θεατὰς τὴν ταυτότητά των, ἀναφέροντα μὲ κατάλληλον τρόπον τὰ ὀνοματά των, ὅπως ἄλλωστε πρέπει νὰ γίνεται πάντοτε, ὁσάκις ἐν τῇ πορείᾳ τοῦ δράματος ἐμφανίζονται νέα πρόσωπα. Ἐπισης εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑποδηλώνεται ἐν τῷ Προλόγῳ ὁ πυρὴν τῆς ὑποθέσεως, ὡς ἐν σπέρματι. Τοιουτοτροπως ἀνεπληροῦντο τὰ ἐλλείποντα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις «προγράμματα», τὰ ὁποῖα σήμερον πληροφοροῦν τὸν θεατὴν περὶ αὐτῶν.

Οἱ ὡς ἄνω σκοποὶ τοῦ Προλόγου ἐπιτυγχάνονται ἐδῶ: α) διὰ τῆς προσφωνήσεως τῆς Ἀντιγ. ἐν τῷ α' στίχῳ: «*ὦ κοινὸν αὐτάδελφον Ἰσμήνης κάρα*» δι' αὐτῆς ἀντιλαμβάνονται ἀμέσως οἱ θεαταὶ ὅτι ἡ μὲν ἀκούουσα τὴν προσφώνησιν εἶναι ἡ Ἰσμήνη, ἡ δὲ προσφωνοῦσα εἶναι ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς Ἀντιγονη· β) διὰ τῶν λόγων τῆς Ἀντιγ. καὶ ἰδίως διὰ τῶν δύο τελευταίων ἐρωτήσεων (στ. 7-10)· διὰ τούτων οἱ θεαταὶ ἐννοοῦν ὅτι τὸ ἐλατήριον τὸ κινοῦν τὴν ὅλην πρᾶξιν τῆς τραγῳδίας εἶναι τὸ «κήρυγμα» τοῦ Κρέοντος. Ποῖον εἶναι τὸ κήρυγμα τοῦτο καὶ ποία ἡ ἐπ' αὐτῶν θέσις τῶν δρώντων προσώπων θὰ δηλωθῇ προϊόντος τοῦ Προλόγου.

Ἡ Ἀντιγόνη — τὸ κύριον πρόσωπον τῆς τραγῳδίας — διὰ τῶν πρώτων ἐκφερομένων λέξεων δεικνύεται εἰς τὸν θεατὴν ὡς φιλόστοργος ἀδελφή. Αἱ συνεχεῖς ἐρωτήσεις της καὶ οἱ τρόποι τῆς ἐκφράσεώς της μαρτυροῦν ὅτι εὑρίσκεται ἐν ταραχῇ καὶ ἀγωνίᾳ.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 1-10: 1 *ὦ κοινὸν αὐτάδελφον Ἰσμήνης κάρα*· προσφώνησις δηλοῦσα ἀδελφικὴν στοργὴν μὲ δύο ἐπιτυχῆ ἐπίθετα καὶ μὲ τὴν περίφρασιν *Ἰσμήνης κάρα*, δι' ἧς μαρτυρεῖται ἔτι μᾶλλον ἡ ἐκδηλουμένη τρυφερότης (πρβλ. τὰ παρ' ἡμῖν: «καρδιά μου», «μάτια μου», «φῶς μου» κτλ.).— 2 *ἆρ' οἶσθ' ὅ,τι Ζεὺς* κτλ. ἐντεῦθεν ἄρχεται σειρὰ ἐρωτήσεων, δι' ὧν δεικνύεται ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ἀγωνία τῆς ὁμιλούσης· σημειωτέον ὅτι καὶ ἡ συντακτικῶς ἀνώμαλος καὶ βραχυλογικὴ φράσις ἐν τῇ πλαγίᾳ ἐρωτήσει εἶναι σκόπιμος πρὸς δήλωσιν τῆς ταραχῆς τοῦ ὁμιλοῦντος προσώπου.— 4 *οὐδέν... οὔτ'... οὔτ'... οὔτ'... οὔτ'*, πέντε συνεχεῖς ἀρνήσεις· ἡ ἐπανάληψις αὕτη (ἀναδίπλωσις) ἐκφράζει μετ' ἐντόνου ἐμφάσεως τὸ πολλαπλοῦν τῶν συμφορῶν.— 4 *οὔτ' ἄτης ἄτερ*, παρήχησις, δι' ἧς ἔτι μᾶλλον ἐνισχύεται ἡ ἄρνησις· σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ συρροῇ τῶν ἀρνήσεων προσετέθη ἀτόπως καὶ τὸ ἀρνητ. *ἄτερ (οὔτ' ἄτης ἄτερ* ἀντί: *οὔτ' ἄτη)*· καὶ τοῦτο ἐνδεικτικὸν τῆς ταραχῆς τοῦ ὁμιλοῦντος προσώπου. — 5-6 *οὔ... οὐκ ὄπωπα ἐγώ*· καὶ ἐδῶ ἐπανάλ. τῆς ἀρν. πρὸς μειζονα ἔμφασιν.— 8 *στρατηγόν*· χρησιμοποιεῖ τὸν παλαιότερον τίτλον (καὶ ὄχι τὸν σημερινὸν τίτλον τοῦ βασιλέως) πρὸς ἔκφρασιν εἰρωνείας.— 10 *ἤ σε λανθάνει* κτλ. ἐπανόρθωσις δηλοῦσα ἐλαφρὰν εἰρωνείαν διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς ἀπράγμονος Ἰσμήνης (: ἢ κοιμᾶσαι καὶ δὲν ἐπῆρες εἴδησιν κτλ.). — 10 *στείχοντα*, προσωποποιία· διὰ δὲ τῆς ἐπαναλ. τοῦ σίγμα ἐν στ. 9-10 ἐπιτυγχάνεται παρήχησις δηλοῦσα καὶ αὐτὴ τὸ ψυχικὸν πάθος τῆς ὁμιλούσης.

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: α) Ἡ Ἀντιγ. προσκαλέσασα τὴν ἀδελφήν της Ἰσμ. ἔξω τῶν ἀνακτόρων τῆς ὑπενθυμίζει τὰς οἰκογενειακὰς συμφοράς (1-6).— β) Τὴν ἐρωτᾷ ἂν γνωρίζει τὴν νέαν ἀπειλοῦσαν αὐτὰς συμφοράν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β) Ἀντιγόνης ἀνακοίνωσις (11-38).

(Συνέχεια τοῦ Προλόγου)

ΙΣΜΗΝΗ. Ἐμοί μέν, Ἀντιγόνη, οὐδεὶς μῦθος φίλων οὔθ' ἡδὺς οὔτ' ἀλγεινὸς ἵκετο, ἐξ ὅτου (ἡμεῖς) δύο ἐστερήθημεν δυοῖν ἀδελφοῖν θανόντοιν μιᾷ ἡμέρᾳ διπλῇ χερί·

15 ἐπεὶ δὲ φροῦδός ἐστι στρατὸς Ἀργείων ἐν τῇ νῦν νυκτί, οὐδὲν οἶδα ὑπέρτερον, οὔτ' εὐτυχοῦσα μᾶλλον οὔτ' ἀτωμένη.

ΑΝΤ. Ἤδη καλῶς καὶ οὕνεκα τοῦδε ἐξέπεμπόν σε ἑκτὸς αὐλείων πυλῶν, ὡς κλύοις μόνη.

20 ΙΣΜ. Τί δ' ἔστι; Δηλοῖς γὰρ καλχαίνουσα ἔπος τι.

ΑΝΤ. Οὐ γὰρ Κρέων τὼ κασιγνήτω τὸν μὲν νῷν προτίσας (ἔχει) τάφον, τὸν δ' ἀτιμάσας ἔχει;

Ἐτεοκλέα μὲν ἔκρυψε κατὰ
25 χθονὸς ἔντιμον τοῖς ἔνερθεν νεκροῖς χρησθεὶς (ἐνν. αὐτῷ), ὡς λέγουσι σὺν δικαίᾳ δίκῃ καὶ νόμῳ,

τὸν δ' ἀθλίως θανόντα νέκυν Πολυνείκους (ἀντί: τὸν δὲ νέκυν ἀθλίως θανόντος Πολυνείκους) φασὶν ἐκκεκηρῦχθαι ἀστοῖσι τὸ μὴ καλύψαι τάφῳ μηδὲ κωκῦσαί τινα, ἐᾶν δ' ἄκλαυτον, ἄταφον, γλυκὺν θησαυρὸν
30 οἰωνοῖς εἰσορῶσι πρὸς χάριν βορᾶς.

Τοιαῦτά φασι τὸν ἀγαθὸν Κρέοντα κήρυξαντα ἔχειν σοὶ κἀμοὶ — λέγω γὰρ κἀμὲ — καί

ΙΣΜ. Εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον, Ἀντιγόνη, οὐδεμία εἴδησις διὰ τοὺς ἀγαπημένους (μας) οὔτε εὐχάριστος οὔτε δυσάρεστος ἔφθασεν, ἀφ' ὅτου (ἡμεῖς) αἱ δύο ἐχάσαμεν τοὺς δύο ἀδελφούς μας, οἱ ὁποῖοι ἐφονεύθησαν εἰς μίαν ἡμέραν δι' ἀμοιβαίου φόνου·

ἀφ' ὅτου δὲ ἀπεχώρησεν ὁ στρατὸς τῶν Ἀργείων κατὰ τὴν νύκτα αὐτήν, δὲν γνωρίζω τίποτε ἐπὶ πλέον, οὔτε δηλ. ἐὰν ἔγινα περισσότερον εὐτυχὴς οὔτε ἐὰν ἔγινα περισσότερον δυστυχής.

ΑΝΤ. Τὸ ἤξερα καλὰ καὶ δι' αὐτὸ σὲ προσεκάλεσα (ἐδῶ) ἔξω ἀπὸ τὴν αὐλόθυραν, διὰ ν' ἀκούῃς μόνη σου (: διὰ νὰ μὴ μᾶς ἀκούῃ κανεὶς ἄλλος).

ΙΣΜ. Ἀλλὰ τί συμβαίνει; Διότι φαίνεται ὅτι ἔχεις εἰς τὸν νοῦν σου κάποιον (σοβαρὸν) λόγον.

ΑΝΤ. Δὲν γνωρίζεις λοιπὸν ὅτι ὁ Κρέων τὸν μὲν ἕναν ἀπὸ τοὺς ἀδελφούς μας κατὰ προτίμησιν μᾶς τὸν ἔχει ἀξιώσει τῆς τιμῆς τοῦ ἐνταφιασμοῦ, τὸν δὲ ἄλλον μᾶς τὸν ἔχει στερήσει (τοιαύτης τιμῆς);

Τὸν μὲν Ἐτεοκλέα διέταξε νὰ θάψουν κάτω ἀπὸ τὴν γῆν, ἔντιμον μεταξὺ τῶν νεκρῶν τοῦ κάτω κόσμου, μεταχειρισθεὶς (αὐτόν), καθὼς λέγουν, μὲ δικαίαν κρίσιν καὶ σύμφωνα μὲ τὰ (θρησκευτικὰ) ἔθιμα,

τὸν δὲ νεκρὸν τοῦ κατὰ τρόπον ἀξιολύπητον φονευθέντος Πολυνείκους λέγουν ὅτι ἔχει κηρυχθῆ δημοσίᾳ νὰ μὴν ἐνταφιάσῃ μήτε νὰ θρηνήσῃ κανείς, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀφήσουν ἄκλαυτον, ἄταφον, γλυκὺ εὕρημα εἰς τὰ πτηνά, τὰ ὁποῖα ρίπτουν τὸ βλέμμα των (παντοῦ) πρὸς ἀνεύρεσιν τροφῆς.

Τοιαῦτα λέγουν ὅτι ὁ καλὸς(!) Κρέων ἔχει διακηρύξει διὰ σὲ καὶ δι' ἐμὲ — διότι λέγω (ὅτι ἔχει διακηρύξει τοῦτο) καὶ δι' ἐμὲ — καὶ (λέγουν) ὅτι θὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(φασι) νεῖσθαι δεῦρο προκηρύξοντα ταῦτα σαφῆ τοῖσι μὴ εἰδόσι καὶ ἄγειν τὸ πρᾶγμα οὐχ
35 ὡς παρ' οὐδέν, ἀλλὰ προκεῖσθαι φόνον δημόλευστον ἐν πόλει (ἐκείνῳ) ὃς ἂν δρᾷ τι τούτων.

ἔλθῃ ἐδῶ διὰ νὰ διακηρύξῃ δημοσίᾳ ταῦτα, ὥστε νὰ γίνουν φανερὰ εἰς ὅσους δὲν τὰ γνωρίζουν, καὶ ὅτι θεωρεῖ τὸ πρᾶγμα ὄχι ὡς ἀσήμαντον, ἀλλ' ὅτι ἔχει προκαθορισθῆ ὡς ποινὴ θάνατος διὰ δημοσίου λιθοβολισμοῦ ἐνώπιον τῆς πόλεως εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τυχὸν ἤθελε κάμει κάτι ἀπ' αὐτά.

Οὕτως ἔχει σοι ταῦτα, καὶ δείξεις τάχα εἴτε πέφυκας εὐγενὴς εἴτε κακὴ ἐσθλῶν.

Ἔτσι παρουσιάζονται ἐνώπιόν σου αὐτά, καὶ θ' ἀποδειξῃς ἀμέσως ἂν εἶσαι ἐκ φύσεως γενναία ἢ (ἂν εἶσαι) δειλή, (μολονότι κατάγεσαι) ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 11 **μέν**, ἄνευ ἀποδ.= τοὐλάχιστον.— **φίλων**, γεν. ἀντικ. εἰς τὸ **μῦθος**.— 13 **ἐστερήθημεν**· τούτου ὑποκ. ἐνν. **ἡμεῖς**, τὸ **δύο** παράθ.. τὸ δὲ **δυοῖν ἀδελφοῖν** ἀντικ.— 15 **φροῦδος (πρὸ ὁδοῦ)** ὁ ἀπελθὼν καὶ γενόμενος ἄφαντος· **φροῦδός ἐστιν** ἀπῆλθεν, ἀπεχώρησε. — 17 **εὐτυχοῦσα, ἀτωμένη**, ἐπεξ. τοῦ **ὑπέρτερος**, μτχ. κατγρμτ. ἐκ τοῦ **οἶδα** αἱ μτχ. αὗται λόγῳ ἐξαρτήσεως ἐκ τοῦ **οὐκ οἶδα** ἐπέχουν καὶ θέσιν πλαγ. ἐρωτ. (: δὲν γνωρίζω ἐὰν κτλ.)· **ἀτωμένη**, μτχ. τοῦ **ἀτάομαι -ῶμαι** δυστυχῶ.— 18 **ἤδη** (καὶ **ἤδειν**), ὑπερσ. μὲ σημ. πρτ. τοῦ **οἶδα** γνωρίζω.— 19 **ὡς μόνη κλύοις**, τελ. πρότ., ἐπεξ. τοῦ **τοῦδ' ἕνεκα**.— 20 **καλχαίνουσα**, μτχ. κατγρμτ.· **καλχαίνω** κάμνω κάτι πορφυροῦν, σκοτεινόν, ὅμοιον πρὸς τὴν ταραχώδη θάλασσαν, ἀναταράσσω· μτφρ. σκέπτομαι, ἔχω εἰς τὸν νοῦν μου κάτι σοβαρόν, τὸ ὁποῖον μὲ ταράσσει (ἐκ τοῦ **κάλχη** πορφύρα· **Κάλχας** ὁ βαθέως σκεπτόμενος καὶ ἐξετάζων).— 20 **νῷν**, δοτ. δυϊκοῦ ἀρ. τῆς προσ. ἀντ. **ἐγὼ** (δυϊκὸς ἀρ.: ὀνομ. καὶ αἰτ. **νώ**, γεν. καὶ δοτ. **νῷν**)· ἡ δοτ. **νῷν** ἠθικὴ (: **μᾶς** τὸν ἔχει ἀξιώσει... **μᾶς** τὸν ἔχει στερήσει).— **τὼ κασιγνήτω**, αἰτ. δυϊκοῦ ἀρ.= τοὺς δύο ἀδελφούς μας· κυρίως εἶναι τὸ ἄμεσον ἀντικ. τῶν ρ. **προτίσας** (ἔχει) καὶ **ἀτιμάσας ἔχει**, ἀναλύεται δὲ τοῦτο ἐπιμεριστικῶς: **τὸν μέν, τὸν δὲ** (σχ. καθ' ὅλον· καὶ μέρος) εἰς τὴν ἑρμηνείαν ἡ αἰτ. **τὼ κασιγνήτω** δύναται ν' ἀποδοθῇ ὡς γεν. διαιρ. **τοῖν κασιγνήτοιν** = ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν μας.— 21 **προτίσας** (ἐνν. **ἔχει**), περιφρ. πρκμ. τοῦ **προτίω** προτιμῶ, κατὰ προτίμησιν ἀξιῶ (τινά τινος). — **ἀτιμάσας ἔχει** περιφρ. πρκμ. τοῦ **ἀτιμάζω** ἀπαξιῶ, στερῶ (τινά τινος)· τὰ ρ. ταῦτα (μὲ τὴν σημ. τοῦ **ἀξιῶ** καὶ **οὐκ ἀξιῶ** ἢ **στερῶ**) συντάσσονται μὲ αἰτ. προσ. (**τὼ κασιγνώτω, τὸν μέν... τὸν δέ**, ἄμεσ. ἀντικ.) καὶ μὲ γεν. πράγμ. (**τάφου**, ἔμμ. ἀντικ.).— 24 **χρησθείς**, ἀντὶ **χρησάμενος** (ἐνν. ἀντικ. **αὐτῷ**).— 25 **ἔνερθεν** κάτωθεν, κάτω (ἐδῶ: ἐν τῷ Ἅδῃ, ἐν τῷ κάτω κόσμῳ).— **ἔντιμον**, προληπτ. κατγρμ. (: ὥστε νὰ εἶναι ἔντιμος).— 26 **τὸν θανόντα νέκυν Πολυνείκους**, ἀντί: **τὸν νέκυν τοῦ θανόντος Πολυνείκους**· δηλ. ὁ προσδ. τοῦ ὅλου ἀποδίδεται εἰς τὸ μέρος (σχῆμα ὑπαλλαγῆς).— 27 **ἐκκεκηρῦχθαι**, ἀπαρ. παθ. πρκμ. τοῦ **ἐκκηρύττω** κηρύττω δημοσίᾳ· τὸ **ἐκκεκηρῦχθαι** εἶναι ἀντικ. τοῦ **φασιν** (τοῦ ὁποίου ὑποκ. εἶναι **τινές** ἢ **οἱ πολῖται**)· ὑποκ. δὲ τοῦ **ἐκκεκηρῦχθαι** εἶναι τὰ ἀπαρ. **τὸ μὴ καλύψαι μηδὲ κωκῦσαι, ἐᾶν δέ...**— 30 **εἰσορῶσι**, δοτ. πληθ. μτχ. τοῦ **εἰσορῶ** προσβλέπω, ῥίπτω τὸ βλέμμα παντοῦ.—**πρὸς χάριν βορᾶς** χάριν τροφῆς, πρὸς εὕρεσιν τροφῆς.—32 **κἀμέ**, ἀντὶ **κἄμοὶ** (καὶ δι' ἐμέ)· ἐτέθη οὕτω βραχυλογικῶς ἀντὶ τῆς φράσεως: «**λέγω γὰρ ὅτι**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κἀμὲ προσπεριείληφε τῷ κηρύγματι».—κηρύξαντα ἔχειν, ἀπαρ. περιφρ. πρκμ. τοῦ *κηρύττω* — 33 *νεῖσθαι*, ἀπαρ. ἐνεστ. τοῦ *νέομαι* ἔρχομαι· ἐδῶ μὲ σημ. μέλλ.= ὅτι θὰ ἔλθῃ.— 34 *ἄγω*, ἐδῶ = θεωρῶ.— 35 *ἀλλ' ὃς ἂν* = ἀλλ' ἐκείνῳ ὃς ἄν.— 36 *προκεῖσθαι*, καὶ τοῦτο ὡς καὶ τὰ προηγ. *νεῖσθαι* καὶ *ἄγειν* ἀντικ. τοῦ *φασιν· πρόκειται*, ἐδῶ = ἔχει προκαθορισθῆ ὡς ποινή.— 36 *δημόλευστος ὁ* γινόμενος ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ δημοσίου λιθοβολισμοῦ (θάνατος)· ἐκ τοῦ *λᾶας (ὁ)* λίθος καὶ *λεύω* λιθοβολῶ.— 28 *ἐσθλῶν*, γεν. τῆς καταγ.= ἐξ εὐγενῶν (γονέων).

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 15 *Ἀργείων στρατός*· ἐννοεῖ τὸν στρατόν, τὸν ὁποῖον ἐξώπλισεν ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἄργους Ἄδραστος, ἵνα βοηθήσῃ τὸν γαμβρόν του Πολυνείκην πρὸς κατάληψιν τῆς ἀρχῆς· ὁ στρατὸς οὗτος εἶχε τεθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀδράστου, τοῦ Πολυνείκους καὶ πέντε ἄλλων ἡγεμόνων («πόλεμος τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας»)· ἐν τέλει ὁ ἀγὼν ἐκρίθη διὰ τῆς μονομαχίας τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐτεοκλέους καὶ Πολυνείκους, οἱ ὁποῖοι φονεύονται ἀμφότεροι *(«μιᾷ θανόντοιν ἡμέρᾳ διπλῇ χερί»)*.— 16 *ἐν νυκτὶ τῇ νῦν*· λέγεται τοῦτο, διότι εἶναι ἀκόμη ὄρθρος βαθύς· δηλ. δὲν εἶχε παρέλθει ἀκόμη ἡ νὺξ ἡ ἐπακολουθήσασα τὴν ἡμέραν τῆς μάχης· οὕτω πληροφορούμεθα περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐκτυλίσσεται ἡ πρᾶξις τοῦ δράματος· σημειωτέον ὅτι ἡ παράστασις τῆς τραγῳδίας ἤρχιζε πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, τὴν ὁποίαν θὰ χαιρετίσῃ ὁ Χορὸς ὀλίγον βραδύτερον (στ. 100).— 10 *ἐκτὸς αὐλείων πυλῶν* τὰ ἀνάκτορα (τὰ ὁποῖα εἰκονίζοντο εἰς τὸ προσκήνιον) μετὰ τῆς αὐτῆς περιεβάλλοντο δι' ἐξωτερικοῦ περιβόλου· αἱ θύραι τοῦ περιβόλου τούτου, αἱ ὁδηγοῦσαι ἐκ τῆς αὐλῆς πρὸς τὴν ὁδόν, ἐλέγοντο *αὔλειοι*, αἱ δὲ ἐσωτερικαὶ θύραι αἱ ὁδηγοῦσαι ἐκ τῆς αὐλῆς πρὸς τὰ ἀνάκτορα *μέταυλοι* — 19 *ἵνα μόνη κλύοις* διὰ τεχνικοὺς λόγους ἦτο ἀναγκαία ἡ ἐκτὸς τῶν ἀνακτόρων ἔξοδος τῆς Ἀντιγόνης καὶ τῆς Ἰσμήνης χάριν τῶν θεατῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ ἐκτεθῇ τὸ ζήτημα διὰ τοῦ διεξαγομένου διαλόγου· εὐστόχως ὁ ποιητὴς δικαιολογεῖ τὴν ἔξοδον (ἵνα μὴ ἀκούσῃ ὁ ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων κατοικῶν Κρέων ἢ ἄλλος τις), συγχρόνως δὲ καθορίζει καὶ τὸν τόπον τῆς πράξεως.— 27 *τὸ μὴ τάφῳ καλύψαι*· ἐπιστεύετο ὅτι, ἂν ὁ νεκρὸς ἔμενεν ἄταφος ἢ ἄκαυτος, ἡ ψυχή του περιεπλανᾶτο ἔξω τοῦ Ἅδου μὴ εὑρίσκουσα ἡσυχίαν· διὰ αὐτὸ ἄγραπτος νόμος ἐπέβαλε νὰ μὴ μείνῃ τὸ σῶμα τοῦ νεκροῦ ἄνευ τῆς τελευταίας περιποιήσεως. Πρβλ. Ἰλιάδ. Ψ, 71, ὅπου ἡ ψυχὴ τοῦ Πατρόκλου παρουσιαζομένη εἰς τὸν Ἀχιλλέα παρακαλεῖ:

θάπτε με ὅ,τι τάχιστα, πύλας Ἀίδαο περήσω·
τῆλε με εἴργουσι ψυχαί, εἴδωλα καμόντων
οὐδέ μέ πω μίσγεσθαι ὑπὲρ ποταμοῖο ἐῶσιν.

Τὸν ἄγραπτον τοῦτον θεῖον νόμον κατεπάτει ἤδη ὁ Κρέων.— 31 *σοί κἀμοί*· τὸ διάταγμα τοῦ Κρέοντος ἀπηυθύνετο μὲν πρὸς ὅλους τοὺς πολίτας, ἰδιαιτέρως ὅμως ἦτο ἀπάνθρωπον διὰ τὰς δύο ἀδελφάς, διότι παρημπόδιζεν αὐτὰς νὰ ἐκτελέσουν τὸ ἱερὸν καθῆκον τῆς ταφῆς τοῦ ἀδελφοῦ των.— 32 *λέγω γὰρ κἀμέ*· τὸ νόημα: τὸ διάταγμα ἐξεδόθη κυρίως δι' ἡμᾶς τὰς δύο, διότι ἡμεῖς ὡς ἀδελφαὶ ἔχομεν ἄμεσον χρέος νὰ θάψωμεν τὸν ἀδελφόν μας· δὲν γνωρίζω τί σκέπεσαι σύ, ἐγὼ ὅμως ἀπορῶ πῶς ἐσκέφθη νὰ συμπεριλάβῃ εἰς τὴν ἀπαγόρευσίν του καὶ ἐμέ! Διὰ τούτων ἡ Ἀντιγ. προδηλοῖ τὰς σκέψεις της καὶ τὴν ἀπόφασίν της, ὅπως μὴ ὑποταχθῇ εἰς τὸ διάταγμα τοῦ Κρέον-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τος.— 33 *δεῦρο νεῖσθαι... προκηρύξοντα*: ὁ Κρέων θὰ ἔλθῃ διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ ὁ ἴδιος τὸ κήρυγμά του ἐνώπιον τῶν γερόντων· τοιουτοτρόπως προπαρασκευάζεται ἡ Πάροδος τοῦ Χοροῦ.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο (11-38) τοῦ Προλόγου ἐκτίθεται ὑπὸ τῆς Ἀντιγ. τὸ περιεχόμενον τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος: ὁ Κρέων διατάσσει νὰ μείνῃ ἄταφος ὁ Πολυνείκης ὡς ἐχθρὸς τῆς Πατρίδος. Ἡ Ἀντιγόνη ἀντιτίθεται εἰς τοῦτο. Δὲν λέγει ἀκόμη καθαρὰ τὴν ἀπόφασίν της, ἀφήνει ὅμως νὰ διαφανῇ ὅτι ἔχει ἤδη ἀποφασίσει νὰ μὴν ὑπακούσῃ εἰς τὸν θετὸν νόμον τῆς Πολιτείας ἐκπροσωπουμένης ὑπὸ τοῦ Κρέοντος, ἀλλ' εἰς τὸν φυσικὸν ἢ θεῖον νόμον, ποὺ ἐπιβάλλει τὴν ταφὴν τῶν νεκρῶν. Ἐδῶ εἶναι ἡ ἀφετηρία τῆς μεγάλης συγκρούσεως, περὶ τὴν ὁποίαν θὰ πλεχθῇ ἡ τραγῳδία.

Εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο ἔχομεν ἁπλῶς τὴν ***θέσιν*** τοῦ προβλήματος. Ἵνα ὅμως παρακολουθήσωμεν τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τοῦ δράματος, πρέπει νὰ ἔχωμεν ἀπὸ τοῦδε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ σύγκρουσις, περὶ τὴν ὁποίαν στρέφεται ἡ ὅλη πρᾶξις τῆς τραγῳδίας, εἶναι δεινή, διότι καὶ αἱ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι συγκρύονται, εἶναι δειναί.

1) Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ***Πολιτεία*** διὰ προστάγματος τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος ἀπαγορεύει τὴν ταφὴν τοῦ προδότου τῆς Πατρίδος. Ἡ ἀπαγόρευσις δὲν εἶναι ἰδιοτελὴς οὔτε ὅλως ἀστήρικτος. Ὁ προδότης τῆς Πατρίδος Πολυνείκης δὲν δύναται νὰ τύχῃ τῆς ἰδίας τιμῆς, τῆς ὁποίας εἶναι ἄξιος ὁ προμαχήσας αὐτῆς Ἐτεοκλῆς. Ἡ δὲ πειθαρχία εἰς τὸν τεθέντα τοῦτον νόμον εἶναι καθῆκον ἀπαράβατον τῶν πολιτῶν. Ἐκπρόσωποι τῶν ἀντιλήψεων τούτων ἐν τῷ δράματι εἶναι ὁ ***Κρέων***, ἡ δὲ δύναμις τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει, ἡ δύναμις τοῦ θετοῦ καὶ πολιτικοῦ δικαίου, ζητεῖ νὰ ἐπιβληθῇ.

2) Ἀφ' ἑτέρου ὅμως τὸ ***θεῖον δίκαιον***, ζῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων, ἐπιβάλλει τὸν σεβασμὸν πρὸς τὸν νεκρὸν καὶ ἀπαγορεύει τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτοῦ ἄνευ τῆς τελευταίας περιποιήσεως. Ἡ προσταγὴ αὕτη εἶναι ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστος, ὁ δὲ ἀπειθῶν εἰς αὐτὴν εἶναι ἀσεβὴς καὶ ἐχθρὸς τῶν θεῶν. Ἐκπρόσωπος τῶν ἀντιλήψεων τούτων εἶναι ἡ ***Ἀντιγόνη***, ἡ δὲ δύναμις τὴν ὁποίαν ἀντιπροσωπεύει, ἡ δύναμις τοῦ θείου καὶ φυσικοῦ δικαίου, ζητεῖ καὶ αὐτὴ νὰ ἐπιβληθῇ.

Ὡς βλέπομεν αἱ δύο ἀντιμέτωποι δυνάμεις εἶναι ἰσχυραί, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τούτων, ὁ Κρέων καὶ ἡ Ἀντιγόνη, ζητοῦν νὰ ὑπερισχύσουν μετὰ ***πάθους***: εἶναι καὶ τὰ δύο ταῦτα πρόσωπα ἰσχυρὰ καὶ πείσμονα. Ἐκ τούτου ἡ σύγκρουσις καθίσταται ***τραγική***. Ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῶν ἀπόψεων τούτων θὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πορείαν τοῦ δράματος.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 11-38.— 11 ***Ἀντιγόνη***· ἡ προσφώνησις ὀνομαστὶ δὲν ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τοὺς θεατάς, ἀφοῦ εἰς 1 στίχον ἡ Ἀντιγόνη ἀπεκάλεσεν ἤδη τὴν Ἰσμήνην «αὐτάδελφον»· πάντως δὲν εἶναι καὶ ὅλως περιττή· ἡ μονολεκτικὴ καὶ ἄνευ οὐδενὸς συνοδευτικοῦ ἐπιθέτου προσφώνησις τῆς Ἰσμ. ἔρχεται εἰς ζωηρὰν ἀντίθ. πρὸς τὴν τόσον θερμὴν προσφώνησιν τῆς ἀδελφῆς της· καὶ μόνον ἐξ αὐτῆς μαρτυρεῖται καὶ ἡ ἀντίθεσις τῶν δύο χαρακτήρων· ἐτέθη κατ' ἀνάγκην ἀνάπαιστος εἰς τὸν ε' πόδα λόγῳ τῆς συστάσεως τῶν συλλαβῶν τοῦ κυρίου ὀνόματος, (Ἀν-τῑ-γŏ-νῆ), οὕτω δὲ ἡ προσφώνησις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διαχωρίζεται τοῦ λοιποῦ στίχου καὶ διακρίνεται σαφέστερον (οὕτω καὶ κατωτέρω ἐν στ. 23 ἐτέθη τὸ ὄν. *Ἐτεοκλέα* μὲ ἀνάπαιστον εἰς τὸν α' πόδα) — 13 *δυοῖν... δύο*, ἐ π α ν ά λ η ψ ι ς ἐξαίρουσα τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀριθμοῦ. — 14 *μιᾷ .. διπλῇ*. ἀ ν τ ί θ ε σ ι ς τοῦ ἀριθμοῦ ἐξαίρουσα τὸ ταυτόχρονον τοῦ φόνου τῶν δύο ἀδελφῶν.— 20 *καλχαίνουσα*, μ ε τ α φ ο ρ ὰ ἐκ τῆς ταρασσομένης θαλάσσης, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁμοιάζει ἡ ταρασσομένη ψυχὴ τῆς Ἀντιγ.— 21 *οὐ γὰρ τάφου* κτλ., ἐ ρ ώ τ η σ ι ς ἀντὶ ἀφηγήσεως (: μὰ λοιπόν, ἀλήθεια δὲν ξέρεις ὅτι...;) διὰ τοῦ ἐρωτηματικοῦ τρόπου δηλοῦται ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ἀγανάκτησις τοῦ ὁμιλοῦντος προσώπου (πρβλ. οὐκ ἐχθρὸς ὁ Φίλιππος; οὐκ ἔχων τὰ ἡμέτερα; οὐ βάρβαρος; Δομοσθ.). — 22 *προτίσας (ἔχει), ἀτιμάσας ἔχει*· διὰ τῶν π ε ρ ι φ ρ ά σ ε ω ν παρίστανται γραφικώτεραι αἱ σημαινόμεναι πράξεις καὶ δηλοῦται διάρκεια ἐνεργείας.— 23 *δικαίᾳ δίκῃ*, π λ ε ο ν α σ μ ό ς.— 24 *κατὰ χθονὸς ἔκρυψε*. π ε ρ ί φ ρ α σ ι ς (οὕτω καὶ κατωτέρω: 28 *τάφῳ καλύψαι*).— 29 *ἄκλαυτον, ἄταφον, γλυκὺν θησαυρόν*· σχῆμα ἀ σ ύ ν δ ε τ ο ν, δι' οὗ ἐξαίρονται αἱ εἰδεχθεῖς ἀποχρώσεις τῆς ἀσεβοῦς ποινῆς.— 30 *τὸν ἀγαθὸν Κρέοντα*, πικρὰ ε ἰ ρ ω ν ε ί α καὶ χλεύη.— 36 *δημόλευστον ἐν τῇ πόλει*, π λ ε ο ν α σ μ ό ς, δι' οὗ ἐξαίρεται ἡ αὐστηρότης τῆς ποινῆς καὶ ὁ δημόσιος στιγματισμὸς τοῦ μέλλοντος νὰ ὑποστῇ αὐτήν.— 38 *εἴτε... εἴτε*, δ ί λ η μ μ α, ἀποκλεῖον τρίτην περίπτωσιν· ἡ δὲ ἀντίθεσις *ἐσθλῶν κακὴ* ἐπιτρέπει εἰς τὸν θεατὴν νὰ προαισθάνεται ποίαν ἐντύπωσιν θὰ προκαλέσῃ εἰς τὴν Ἀντιγ. ἡ ἄρνησις τῆς Ἰσμήνης.

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ἡ Ἰσμ. ἀπαντῶσα δηλοῖ ὅτι δὲν γνωρίζει κανὲν νεώτερον κακὸν (11-17).— β) Ἡ Ἀντιγ. τῆς ἀνακοινώνει τὸ διάταγμα τοῦ Κρ. περὶ ἀπαγορεύσεως ταφῆς τοῦ Πολυν. (18-30).— γ) Ὁ παραβάτης τιμωρεῖται μὲ θάνατον (31-36).— δ) Ἡ Ἀντιγ. καλεῖ τὴν Ἰσμ. νὰ δείξῃ τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς της (37-38).

γ) Ἀντιγόνης πρότασις. Ἰσμήνης ἄρνησις (39-68).

(Συνέχεια τοῦ Προλόγου).

ΙΣΜ. Εἰ δὲ τάδε ἐν τούτοις (ἔχοι), ὦ ταλαῖφρον, τί προ-
40 σθείμην ἂν ἐγὼ πλέον λύουσα εἴτε ἅπτουσα;

ΑΝΤ. Σκόπει εἰ ξυμπονήσεις καὶ ξυνεργάσῃ.

ΙΣΜ. Ποῖόν τι κινδύνευμα; Ποῖ γνώμης ποτ' εἶ;

ΑΝΤ. Εἰ κουφιεῖς τὸν νεκρὸν ξὺν τῇδε χερί.

ΙΣΜ. Ἦ γὰρ νοεῖς θάπτειν σφε, ἀπόρρητον πόλει;

45 ΑΝΤ. Τὸν γοῦν ἐμὸν καὶ τὸν σὸν ἀδελφόν, ἢν μὴ σὺ θέλῃς·

ΙΣΜ. Ἀλλά, ἂν ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα, ὦ τολμηρά, τί θὰ ἠμποροῦσα νὰ προσθέσω ἐγὼ περισσότερον λύουσα ἢ δένουσα (: διευκολύνουσα ἢ ἐμποδίζουσα);

ΑΝΤ. Σκέψου ἂν θὰ κοπιάσῃς μαζί μου καὶ ἂν θὰ συνεργασθῆς.

ΙΣΜ. Εἰς ποῖον ἐπικίνδυνον ἔργον; Εἰς ποίαν ἀπόφασιν τέλος πάντων θὰ φθάσῃς;

ΑΝΤ. (Σκέψου) ἂν θὰ σηκώσῃς τὸν νεκρὸν μαζί μ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ χέρι μου.

ΙΣΜ. Ἀλήθεια λοιπὸν σκέπτεσαι νὰ θάψῃς αὐτόν, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἀπηγορευμένον εἰς τοὺς πολίτας;

ΑΝΤ. (Ναὶ σκέπτομαι νὰ θάψω) τὸν ἰδικόν μου τοὐλάχιστον καὶ τὸν ἰδικόν σου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὐ γὰρ δὴ ἁλώσομαι προδοῦσα (αὐτόν).

ΙΣΜ. Ὦ σχετλία, (ἐνν. νοεῖς θάπτειν σφε), Κρέοντος ἀντειρηκότος;

ΑΝΤ. Ἀλλ' οὐδὲν μέτα (= μέτεστιν) αὐτῷ εἴργειν με τῶν ἐμῶν.

ΙΣΜ. Οἴμοι· φρόνησον, ὦ κασιγνήτη, ὡς ἀπεχθὴς δυσκλεής τε πατὴρ ἀπώλετο νῷν ἀράξας αὐτὸς αὐτουργῷ χερὶ διπλᾶς ὄψεις πρὸς αὐτοφώρων ἀμπλακημάτων·

ἔπειτα μήτηρ καὶ γυνή, διπλοῦν ἔπος, λωβᾶται βίον πλεκταῖσιν ἀρτάναισι·

τρίτον δὲ δύο ἀδελφὼ αὐτοκτονοῦντε κατὰ μίαν ἡμέραν τὼ ταλαιπώρω κατειργάσαντο κοινὸν μόρον ἐπαλλήλοιν χεροῖν.

Νῦν δὲ αὖ σκόπει ὅσῳ κάκιστα ὀλούμεθα νὼ λελειμμένα δὴ μόνα, εἰ βίᾳ νόμου παρέξιμεν ψῆφον ἢ κράτη τυράννων.

Ἀλλὰ χρὴ ἐννοεῖν τοῦτο μὲν ὅτι ἔφυμεν γυναῖκε, ὡς οὐ μαχουμένα πρὸς ἄνδρας· ἔπειτα δὲ οὕνεκα ἀρχόμεσθα ἐκ κρεισσόνων, ἀκούειν καὶ ταῦτα κἄτι (= καὶ ἔτι) ἀλγίονα τῶνδε.

Ἐγὼ μὲν οὖν αἰτοῦσα τοὺς ὑπὸ χθονὸς ἴσχειν ξύγγνοιαν, ὡς βιάζομαι τάδε, πείσομαι τοῖς ἐν τέλει βεβῶσι·

τὸ γὰρ περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα.

ἀδελφόν, ἐὰν σὺ δὲν θέλῃς· διότι δὲν θὰ εὕρεθῶ βέβαια ὅτι τὸν ἐπρόδωσα.

ΙΣΜ. Ὦ δυστυχισμένη (σκέπτεσαι νὰ τὸν θάψῃς), ἐνῷ ὁ Κρέων ἔχει διατάξει τὸ ἀντίθετον;

ΑΝΤ. Ἀλλὰ δὲν ἔχει κανὲν δικαίωμα αὐτὸς νὰ μ' ἐμποδίζῃ ἀπὸ τὰ ἰδικά μου καθήκοντα.

*ΙΣΜ. Ἀλίμονον· ἀναλογίσου, ἀδελφή μου, πόσον μισητὸς (εἰς ὅλους) καὶ ἐπονείδιστος ἐχάθη ὁ πατέρας μας **πρὸς μεγάλην λύπην ἡμῶν (= νῷν)**, κτυπήσας αὐτὸς ὁ ἴδιος μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι τὰ δύο μάτια του ἕνεκα τῶν ἀνισιουργημάτων ποὺ ὁ ἴδιος ἀπεκάλυψε·*

ἔπειτα ἡ μητέρα καὶ σύζυγός του — διπλῆ ὀνομασία — θέτει ἐπονείδιστον τέρμα εἰς τὴν ζωήν της μὲ πλεκτὴν ἀγχόνην·

καὶ τρίτον οἱ δύο μας ἀδελφοὶ φονεύοντες ὁ εἷς τὸν ἄλλον εἰς μίαν ἡμέραν οἱ δυστυχεῖς, προεκάλεσαν ἀμοιβαῖον θάνατον μὲ τὰ χέρια των, τὰ ὁποῖα ὑψώθησαν ἐναντίον ἀλλήλων.

*Τώρα δὲ πάλιν σκέψου πόσον οἰκτρότατα θὰ χαθῶμεν ἡμεῖς αἱ δύο, αἱ ὁποῖαι ἔχομεν ἀπομείνει μόναι, **ὅπως βλέπεις (= δή)**, ἐὰν παρὰ τὸν νόμον παραβῶμεν τὴν προσταγὴν ἢ (περιφρονήσωμεν) τὴν ἐξουσίαν τῶν κυριάρχων.*

Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὅτι ἐγεννήθημεν γυναῖκες ἀνίκανοι νὰ πολεμήσωμεν πρὸς ἄνδρας· ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι κυβερνώμεθα ὑπὸ ἰσχυροτέρων, ὥστε καὶ εἰς αὐτὰ νὰ ὑπακούωμεν καὶ εἰς ἀκόμη λυπηρότερα ἀπ' αὐτά.

Λοιπὸν ἐγὼ τοὐλάχιστον παρακαλοῦσα τοὺς ὑποχθονίους (θεοὺς) νὰ μὲ συγχωρήσουν, διότι ἀναγκάζομαι νὰ πράττω αὐτὰ (: νὰ τηρῶ αὐτὴν τὴν στάσιν), θὰ ὑπακούσω εἰς τοὺς ἄρχοντας·

διότι τὸ νὰ πράττῃ κανεὶς πράγματα ἀνώτερα τῶν δυναμεών του εἶναι ὁλωσδιόλου ἀνόητον.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 40 ***προσθείμην***, εὐκτ. μέσ. ἀορ. β' τοῦ ***προστίθεμαι· προσθείμην ἂν*** ἀπόδ. τῆς ὑποθ. ***εἰ τάδ' ἐν τούτοις*** (ἐνν. ***ἔχοι***), ὑποθ. λόγος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γ' εἴδους (ἁπλῆ σκέψις τοῦ λέγοντος).— 42 *εἶ* (= θὰ ἔλθῃς, θὰ φθάσῃς), β' ἐν. μέλλ. τοῦ *ἔρχομαι* (μέλλ. *εἶμι, εἶ, εἶσι, ἴμεν, ἴτε, ἴασι*).—43 *κουφιεῖς*, μέλ. τοῦ *κουφίζω* σηκώνω (πρὸς ταφήν).—44 *ἀπόρρητον*, παράθ. εἰς τὸ *θάπτειν* (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι ἀπηγορευμένον).— *πόλει*, δοτ. συντακτικὴ (ἢ ἀντικειμενικὴ) εἰς τὸ ἀπόρρητον· *(τῇ πόλει = τοῖς πολίταις*, σχ. συνεκδοχῆς*)* — *σφὲ* (καὶ *μίν)* αἰτ. γ' προσ. τῆς προσ. ἀντων. κοινοῦ γένους καὶ ἀριθ. — 45 *γοῦν* τοὐλάχιστον.— 46 *προσδοῦσα*, μτχ. κτγρμτ.— 48 *μέτα* = μετά, πρόθ. κατ' ἀναστροφήν· *μέτα* (ἐνν. *ἐστὶν*) *(τινί)* = μετέχει τις, ἔχει δικαίωμα.— 50 *νῷν*, δοτ. δυϊκοῦ τῆς προσ. ἀντων. *ἐγώ*.— 51 *αὐτόφωρος* ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ ἀποκαλυπτόμενος (ἐκ τοῦ *αὐτὸς* καὶ *φώρ*, γεν. *φωρὸς* = κλέπτης).— 52 *ἀράξας*, μτχ. ἀορ. τοῦ *ἀράσσω* κτυπῶ (βιαίως).— 54 *ἀρτάνη (ἡ)* σχοινίον, βρόχος, ἀγχόνη.— *λωβάομαι - ῶμαι* = ἀφανίζω, καταστρέφω.— *ἀδελφώ*, δυϊκὸς = οἱ δύο ἀδελφοὶ (ἐπίσης: *αὐτοκτονοῦντε τὼ ταλαιπώρω*, δυϊκοῦ ἀρ.). — 57 *ἐπαλλήλοιν χεροῖν*, δυϊκ. δοτ. ὀργ. = μὲ χεῖρας ὑψωθείσας ἐναντίον ἀλλήλων.— 58 *μόνα νὼ λελειμμένα*, δυϊκ. ὀνομ. = *μόναι ἡμεῖς λελειμμέναι*.— 60 *παρέξιμεν*, μέλ. τοῦ *παρεξέρχομαι* παραβαίνω (μέλ. *παρέξειμι*).— 61 *γυναῖχ'* = *γυναῖκε*, ὀνομαστ. δυϊκοῦ.— 62 *μαχουμένα*, ὀνομαστ. δυϊκοῦ μτχ. μέλ τοῦ *μάχομαι· ὡς οὐ μαχουμένα*, τελ. μτχ. = ἵνα μὴ μαχώμεθα, ἀνίκανοι νὰ πολεμήσωμεν.— 63 *οὕνεκα*, εἰδ. συνδ. = ὅτι.— 65 *ἀκούειν*, ἀπαρ. ἀκολουθίας (ἢ ἀποτελέσματος) = ὥστε νὰ ὑπακούωμεν.— *ἀλγίονα*, συγκρ. τοῦ *ἀλγεινὸς (ἀλγίων, ἄλγιστος* καὶ *ἀλγεινότερος, ἀλγεινότατος)* — 66 *ἴσχω*, ἰσχυρότ. τύπος τοῦ ἔχω· *ξύγγνοιαν ἴσχω* (περίφρ.) = συγχωρῶ — *βεβὼς* (καὶ *βεβηκώς*), μτχ. πρακμ. τοῦ *βαίνω· οἱ ἐν τέλει βεβῶτες* = οἱ ἐν τῇ τελευταίᾳ (δηλ. τῇ ἀνωτάτῃ) βαθμίδι ἀνελθόντες, οἱ ἀνώτατοι ἄρχοντες.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 43 *ξὺν τῇδε χειρί*· λέγων τὴν φράσιν ταύτην ὁ ὑποκριτὴς ἐπιδεικνύει τὴν δεξιάν του χεῖρα.— 51 *αὐτοφώρων ἀμπλακημάτων*· ὁ ποιητὴς ἀποκαλεῖ τὰ ἀνοσιουργήματα τοῦ Οἰδίποδος «αὐτόφωρα», διότι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου ἀπεκαλύφθησαν, ὅπως δέχεται ὁ Σοφοκλῆς καὶ εἰς τὸν «Οἰδίποδα Τύραννον».— 54 *πλεκταῖσιν ἀρτάναισιν* ἀρτάναι εἶναι τὰ σχοινία, διὰ τῶν ὁποίων ἀπηγχονίσθη ἡ Ἰοκάστη, ὅταν ἀντελήφθη τὴν τρομερὰν ἀλήθειαν. — 65 *τοὺς ὑπὸ χθονός*· διὰ τοῦ πληθυντικοῦ τούτου ἐννοοῦνται καὶ οἱ ὑποχθόνιοι θεοὶ καὶ ὁ Πολυνείκης· ὑποχθόνιοι θεοὶ ἦσαν ὁ Πλούτων καὶ οἱ δικασταὶ Μίνως, Αἰακὸς καὶ Ραδάμανθυς.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ — Αἰς τὸ τμῆμα τοῦτο (39 - 68) τοῦ Προλόγου καταφαίνεται πλήρως ἡ ἀντίθεσις τοῦ χαρακτῆρος τῶν δύο ἀδελφῶν, Ἰσμήνης καὶ Ἀντιγόνης. Ὁ διάλογος μεταξὺ αὐτῶν εἰς ὡρισμένα σημεῖα λαμβάνει μορφὴν ζωηρὰς *στιχομυθίας* (40 - 44, 47 - 48), ἤτοι τὰ πρόσωπα διαλέγονται δι' ἑνὸς μόνον στίχου λόγῳ τῆς ταραχῆς, ὑπὸ τῆς ὁποίας κατέχονται.

Διὰ τῆς ἀντιθέσεως ἐξαίρεται ἔτι μᾶλλον ἡ μορφὴ τῆς ἡρωίδος τοῦ δράματος

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 39 - 68.— 40 *λύουσα εἴτε ἄπτουσα*· παροιμιώδης φράσις ἐνέχουσα ἀ ν τ ί θ ε σ ι ν.— 42 *ποῖόν τι... ποῖ...* Ἡ Ἰσμ. ἀπευθύνει συνεχεῖς ἐ ρ ω τ ή σ ε ι ς (στ. 39 - 40, 42, 44, 47), δηλωτικὰς ταραχῆς καὶ ἐκπλήξεως.— 45 *ἐμὸν · σόν*, ἔ μ φ α σ ι ς δηλοῦσα σταθερὰν ἀπόφασιν τῆς Ἀν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τιγόνης νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐπέμβασιν ξένων εἰς τὰ ἰδικά της καθήκοντα.— 50 **ἀπεχθής - δυσκλεής**, παρήχησις ἐξαίρουσα τὴν συμφορὰν τοῦ πατρός.— 51-52 **αὐτοφώρων, αὐτός, αὐτουργῷ**, ἡ ἐπανάληψις τοῦ **αὐτὸς** ἐξαίρει τὴν τραγικὴν περίπτωσιν τοῦ Οἰδίποδος: ὁ ἴδιος εἶναι ὁ ἀκουσίως ἁμαρτήσας, ὁ ἀποκαλύψας καὶ ὁ τιμωρήσας ἑαυτόν.— 53 **διπλοῦν ἔπος**, ζωηρὰ ποιητικὴ παράθεσις, ἐνέχουσα πικρίαν καὶ πόνον διὰ τὴν εἰδικὴν περίπτωσιν τῆς Ἰοκάστης.— 55 **τρίτον, δύο, μίαν**· ἡ ἀντίθεσις τῶν ἀριθμῶν συνήθης παρὰ Σοφοκλεῖ.— 67 **τὸ γὰρ περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα**, ἀποφθεγματικὴ φράσις δηλοῦσα τὴν συντηρητικότητα τῆς Ἰσμήνης· ἡ δὲ ἐπανάληψις τῆς ἀρνήσεως **(οὐκ - οὐδένα)** ἐντείνει τὴν σημασίαν της (: εἶναι ὁλωσδιόλου ἀνόητον).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ.— 1) Ἡ Ἀντιγ. ἀνακοινώνει εἰς τὴν ἔκπληκτον ἀδελφήν της τὴν ἀπόφασιν νὰ θάψῃ τὸν Πολυνείκην καὶ τῆς προτείνει συμμετοχὴν (39-48). — 2) Ἡ Ἰσμ. ἀποκρούει τὴν πρότασιν μὲ πολλὰ ἐπιχειρήματα (49-64).— 3) Τέλος ζητεῖ συγγνώμην ἀπὸ τοὺς ὑποχθονίους θεοὺς διὰ τὴν ἄρνησίν της (65-68).

δ) Χαρακτήρων ἀντίθεσις.— Ἡ Ἀντιγόνη ἐπὶ τὸ ἔργον (69-99).

(Συνέχεια καὶ τέλος τοῦ Προλόγου)

ΑΝΤ. Οὔτ' ἂν κελεύσαιμι οὔτ' ἄν, εἰ θέλοις ἔτι πράσσειν,
70 δρῴης ἂν ἐμοῦ μέτα (=μετ' ἐμοῦ) ἡδέως γε.

Ἀλλ' ἴσθι ὁποῖα δοκεῖ σοι· ἐγὼ δὲ θάψω ἐκεῖνον· καλόν (ἐστι) μοι θανεῖν ποιούσῃ τοῦτο· (ἐγὼ) κείσομαι μετ' αὐτοῦ φίλη μετὰ φίλου, πανουργήσασα ὅσια, ἐπεὶ χρόνος, ὃν δεῖ ἀρέσκειν με τοῖς κάτω (ἐστὶ)
75 πλείων τῶν ἐνθάδε (ἀντί: ἐκείνου ὃν δεῖ ἀρέσκειν με τοῖς ἐνθάδε)·

ἐκεῖ γὰρ κείσομαι ἀεί· εἰ δὲ δοκεῖ σοι, ἀτιμάσασα ἔχε τὰ τῶν θεῶν ἔντιμα.

ΙΣΜ. Ἐγὼ οὐ μὲν ποιοῦμαι ἄτιμα, ἔφυν δὲ ἀμήχανος τὸ δρᾶν βίᾳ πολιτῶν.

80 ΑΝΤ. Σὺ μὲν προύχοιο (=προέχοιο) ἂν τάδε· ἐγὼ δὲ δὴ πο-

ΑΝΤ. Οὔτε ἠμπορῶ νὰ σὲ παρακαλέσω οὔτε καὶ ἂν ἤθελες τώρα πλέον (ὕστερα ἀπὸ ὅσα εἶπες) νὰ συνεργασθῇς, θὰ συνέπραττες μαζί μου κατὰ τρόπον τοὐλάχιστον εὐχάριστον (εἰς ἐμέ).

Ἀλλὰ (σὺ) ἂς φρονῇς ὅσα σοῦ ἀρέσουν· ἐκεῖνον ὅμως ἐγὼ θὰ (τὸν) θάψω· εἶναι ὡραῖον δι' ἐμὲ ν' ἀποθάνω πράττουσα τοῦτο· θὰ εὑρίσκωμαι (εἰς τὸν Ἅδην) μαζὶ μ' αὐτὸν ἀγαπητὴ μαζὶ μὲ ἀγαπητόν, ἀποτελμήσασα παρανομίαν εὐσεβῆ, ἐπειδὴ ὁ χρόνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐγὼ πρέπει νὰ εἶμαι ἀρεστὴ εἰς τοὺς ὑποχθονίους εἶναι περισσότερος ἀπὸ ἐκεῖνον, κατὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ εἶμαι ἀρεστὴ εἰς τοὺς ἐδῶ (ζῶντας ἀνθρώπους)·

διότι ἐκεῖ θὰ εὑρίσκωμαι αἰωνίως· σὺ δέ, ἂν (τὸ) νομίζῃς καλόν, ἂς περιφρονῇς τὰ ὑπὸ τῶν θεῶν καθιερωμένα δίκαια.

ΙΣΜ. Ἐγὼ δὲν περιφρονῶ μὲν (τὰ δίκαια τῶν θεῶν), εἶμαι ὅμως ἐκ φύσεως ἀνίκανος εἰς τὸ νὰ ἐνεργῶ παρὰ τὴν θέλησιν τῆς πολιτείας.

ΑΝΤ. Σὺ μὲν ἠμπορεῖς νὰ προφασίζεσαι αὐτά· ἐγὼ ὅμως τώρα θὰ ὑπάγω διὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρεύσομαι χώσουσα τάφον φιλτάτῳ ἀδελφῷ.
ἑτοιμάσω μὲ χῶμα τάφον χάριν τοῦ πολυαγαπημένου μου ἀδελφοῦ.

ΙΣΜ. Οἴμοι ταλαίνης, ὡς ὑπερδέδοικά σου!
ΙΣΜ. Ἀλίμονόν σου, δυστυχισμένη, πόσον πολὺ φοβοῦμαι διὰ σέ!

ΑΝΤ. Μὴ προτάρβει 'μοῦ (=ἐμοῦ)· ἐξόρθρου τὸν σὸν πότμον.
ΑΝΤ. Μὴ φοβῆσαι δι' ἐμέ· φρόντιζε νὰ ἐξασφαλίσῃς τὴν ἰδικήν σου μοῖραν.

ΙΣΜ. Ἀλλ' οὖν γε μηδενὶ προμηνύσεις τοῦτο τοὔργον, κεῦθε δὲ κρυφῇ, σὺν δ' αὔτως ἐγώ.
ΙΣΜ. Ἀλλὰ τοὐλάχιστον μὴ προαναγγείλῃς εἰς κανένα τὸ ἔργον τοῦτο, ἀλλὰ κράτησέ το μυστικόν, συγχρόνως δὲ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ ἐγὼ (θὰ τὸ κρατήσω μυστικόν).

ΑΝΤ. Οἴμοι, καταύδα· ἔσῃ πολλὸν ἐχθίων σιγῶσα, ἐὰν μὴ κηρύξῃς τάδε πᾶσι.
ΑΝΤ. Ἀλίμονον, λέγε το φανερά· θὰ εἶσαι (εἰς ἐμὲ) περισσότερον μισητή, ἐὰν σιωπήσῃς, ἐὰν δὲν διαλαλήσῃς αὐτὰ εἰς ὅλους.

ΙΣΜ. Ἔχεις θερμὴν καρδίαν ἐπὶ ψυχροῖσιν.
ΙΣΜ. Ἔχεις θερμὴν καρδίαν διὰ ψυχρὰ πράγματα (: ἔχεις πολὺ θάρρος διὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα συνήθως παγώνουν τὸ αἷμα τῶν ἄλλων).

ΑΝΤ. Ἀλλ' οἶδα ἀρέσκουσα οἷς μάλιστα χρή με ἁδεῖν.
ΑΝΤ. Ἀλλὰ γνωρίζω ὅτι εἶμαι ἀρεστὴ εἰς ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους πρὸ πάντων εἶναι χρέος μου ν' ἀρέσκω.

ΙΣΜ. Εἰ καὶ δυνήσῃ γε (ἀντί: ἀρέσεις γε, εἰ καὶ δηνήσῃ)· ἀλλ' ἐρᾷς ἀμηχάνων.
ΙΣΜ. (Θὰ εἶσαι ἀρεστὴ) βέβαια, ἀρκεῖ μόνον νὰ τὸ κατορθώσῃς· ἀλλὰ ἐπιθυμεῖς πράγματα ἀκατόρθωτα.

ΑΝΤ. Οὐκοῦν, ὅταν δὴ μὴ σθένω, πεπαύσομαι.
ΑΝΤ. Λοιπόν, ὅταν πλέον δὲν ἠμπορῶ, τότε θὰ σταματήσω (τὴν προσπάθειάν μου).

ΙΣΜ. Οὐ πρέπει δὲ ἀρχὴν θηρᾶν τἀμήχανα.
ΙΣΜ. Δὲν πρέπει ὅμως καθόλου νὰ ἐπιδιώκῃ κανεὶς τὰ ἀκατόρθωτα.

ΑΝΤ. Εἰ λέξεις ταῦτα, ἐχθαρῇ μὲν ἐξ ἐμοῦ, προσκείσῃ δὲ δίκῃ ἐχθρὰ τῷ θανόντι.
ΑΝΤ. Ἐὰν ἐξακουλουθήσῃς νὰ λέγῃς αὐτά, **καὶ (= μὲν)** ἀπὸ ἐμὲ θὰ εἶσαι μισητή, (ἐφ' ὅσον ζῇς), **καὶ (= δὲ)** εἰς τὸν ἀποθανόντα (ἀδελφόν μας) δικαίως θὰ εἶσαι ἐχθρὰ (ὅταν ἀποθάνῃς).

ΑΝΤ. Ἀλλ' ἔα με καὶ τὴν ἐξ ἐμοῦ δυσβουλίαν παθεῖν τὸ δεινὸν τοῦτο· οὐ γὰρ πείσομαι οὐδὲν τοσοῦτον, ὥστε μὴ οὐ θανεῖν καλῶς.
ΑΝΤ. Ἀλλ' ἄφησε ἐμὲ καὶ τὴν ἰδικήν μου ἀνοησίαν (: ἐμὲ μὲ τὴν ἀνοησίαν μου) νὰ πάθω αὐτὸ τὸ φοβερόν· διότι δὲν θὰ πάθω τίποτε τόσον πολὺ (φοβερόν), ὥστε νὰ μὴ ἀποθάνω ἐντίμως.

[Ἡ Ἀντιγόνη φεύγει διὰ τῆς ἀριστερᾶς παρόδου].

ΙΣΜ. Ἀλλὰ στεῖχε, εἰ δοκεῖ σοι. Τοῦτο δ' ἴσθι, ὅτι ἔρχῃ ἄνους μὲν, ὀρθῶς δὲ φίλη τοῖς φίλοις.
ΙΣΜ. [Πρὸς τὴν ἀπομακρυνομένην ἀδελφήν της]. Ἀλλὰ πήγαινε, ἂν σοῦ φαίνεται καλόν. Γνώριζε ὅμως τοῦτο, ὅτι πηγαίνεις ἀνόητος μέν, ἀλλ' ἀληθῶς ἀγαπητὴ πρὸς τοὺς ἀγαπητούς.

[Ἡ Ἰσμήνη εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ ἡ ὀρχήστρα κενοῦται].

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Α΄ ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 69 **ἂν κελεύσαιμι** καὶ 70 **ἂν δρῷης,** δυνητ. εὐκτικα ἔχουσαι σημ. μέλ.— 71 **ἴσθι,** προστ. τοῦ **οἶδα** (ἃς γνωρίζῃς, ἃς φρονῇς).— 74 **ἀτιμάσασα ἔχε,** περιφρ. πρκμ. προστ.= ἃς ἔχῃς ἀτιμάσει, ἃς περιφρονῇς.— 80 **προύχοιο (= προέχοιο)** β΄ ἑν. εὐκτ. ἐνεστ. τοῦ **προέχομαι (προέχω τι ἐμαυτῷ)** προφασίζομαι.— 83 **προταρβέω-ῶ** φοβοῦμαι διὰ κάποιον.— 83 **ἐξορθόω-ῶ** ἀνορθώνω, φροντίζω (διὰ τὴν βελτίωσιν κάποιου).— 85 **κεύθω** κρύπτω, καλύπτω.— **αὕτως** ὡσαύτως, ἐπίσης, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον (ἐκ τοῦ **ὁ αὐτός, αὐτός).** — 86 **καταυδάω-ῶ** φωνάζω δυνατά, λέγω κάτι φανερά.— 87 **σιγῶσα,** μτχ. ὑποθ. τῆς ὁποίας ἡ ἔννοια ἐπαναλαμβάνεται (διὰ σχήματος ἐκ παραλλήλου) καὶ ἐπεκτείνεται ἐν τῇ ἀκολουθούσῃ ὑποθ. προτάσει (βλ. κατωτέρω εἰς αἰσθητικά).— 89 **ἀρέσκουσα** μτχ. κτγρμτ.— **ἁδεῖν,** ἀπαρ. ἀόρ. β΄ τοῦ **ἁνδάνω** ἀρέσκω (ἀορ. β΄ ὁρ. **ἔαδον,** ὑπ. **ἄδω,** εὐκτ. **ἄδοιμι,** ἀπαρ. **ἁδεῖν**· ἐκ τῆς αὐτῆς ρίζης πιθανῶς καὶ τὰ **ἥδομαι, ἡδύς, ἄσμενος).**— 91 **πεπαύσομαι,** τετελ. μέλ., ἐδῶ = τότε (εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν) θὰ παύσω.— 92 **ἀρχὴν** κατ' ἀρχήν, καθόλου (ὁλωσδιόλου).— 93 **ἐχθαρῇ,** β΄ ἑν. μέλ. τοῦ **ἐχθαίρομαι** μισοῦμαι, γίνομαι μισητός.— 94 **προσκείσῃ,** β΄ ἑν. μέλ. τοῦ **πρόσκειμαι** κεῖμαι πλησίον (: ὅταν ἀποθάνῃς θὰ εἶσαι).— 96 **πείσομαι,** μέλ. τοῦ **πάσχω.**— 98 **στείχω** βαδίζω, πηγαίνω.— **ἴσθι,** προστ. τοῦ **οἶδα** γνωρίζω.

Β΄ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 74 **ὅσια πανουργήσασα**· ἡ φράσις αὕτη ἑνώνει τὰς δύο συγκρουομένας ἀπόψεις τοῦ μελετωμένου ὑπὸ τῆς Ἀντιγ. ἔργου: ἡ ταφὴ τοῦ νεκροῦ κατὰ μὲν τὴν Ἀντιγόνην εἶναι ἔργον **ὅσιον** (συμφώνως πρὸς τὸ θεῖον δίκαιον), κατὰ δὲ τὸν Κρέοντα εἶναι **πανούργημα** (συμφώνως πρὸς τὸ πολιτικὸν δίκαιον).— 93 **εἰ ταῦτα λέξεις**: δηλ. ἐὰν ἐξακολουθήσῃς νὰ λέγῃς αὐτά, τὰ ὁποῖα λέγεις, διὰ νὰ μὲ πείσῃς νὰ μὴ κάμω τὸ καθῆκον μου, θὰ γίνῃς μισητὴ κτλ. (ἐκ παρανοήσεως τοῦ χωρίου ἑρμηνεύουν τινὲς ὅτι διὰ τῆς φράσεως ταύτης ἡ Ἀντιγ. συνιστᾷ εἰς τὴν ἀδελφήν της νὰ μὴν ἀνακοινώσῃ προώρως τὸ σχέδιόν της· ἀλλ' ἐν στ. 86 ἔλεγεν ὅλως τὰ ἀντίθετα).— 96 **τό δεινὸν τοῦτο,** δηλ. τοῦτο, τὸ ὁποῖον σὺ θεωρεῖς δεινὸν (ἐνῷ κατὰ τὴν Ἀντιγόνην τὸ **καλῶς θανεῖν** δὲν εἶναι δεινόν).

Γ΄ ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Διὰ τοῦ τμήματος τούτου (στ. 69 - 99) συμπληροῦται ὁ **Πρόλογος** (ἤτοι ἡ Α΄ Πρᾶξις) τοῦ δράματος, ἔνθα περιέχεται ἡ λεγομένη **πρότασις** (Εἰσαγωγή). Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο τμῆμα τοῦ Προλόγου ἠθογραφεῖται πληρέστερον ἡ ἀντίθεσις τῶν χαρακτήρων Ἀντιγόνης καὶ Ἰσμήνης (ἰδίως ὅπου ἡ στιχομυθία). Ἡ πρώτη παρουσιάζεται ὡς φύσις ἰσχυρά, ἐνθουσιώδης καὶ ἀλύγιστος εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος, ἡ δὲ ἄλλη ὡς ἀδύνατος, δειλὴ καὶ μετά τινος μοιρολατρείας συνετὴ **(«τὸ δὲ βίᾳ πολιτῶν ἔφυν ἀμήχανος» 79).**

Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι εἰς τὸ τμῆμα τοῦτο ἄρχεται ἡ **δέσις** τοῦ δράματος: ἡ Ἀντιγόνη δηλοῖ ὅτι θὰ παρακούσῃ τὴν διαταγὴν τοῦ Κρέοντος· εἶναι ἀμετάπειστος· φεύγει, ἵνα ἐκτελέσῃ πρᾶξιν, ἡ ὁποία συνεπάγεται θάνατον. Τί θὰ γίνῃ; θὰ κατορθώσῃ τοῦτο; καί, ἐὰν τὸ κατορθώσῃ, θὰ διαφύγῃ τὴν τιμωρίαν; Τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ γεννοῦν τὸν φόβον εἰς τὴν ψυχὴν νοῦ θεατοῦ.

Μετὰ τὸν διάλογον αἱ δύο ἀδελφαὶ ἀπέρχονται. Ἡ σκηνὴ μένει κενή, μετ' ὀλίγον δὲ θὰ ἔλθῃ ὁ Χορὸς εἰς τὴν ὀρχήστραν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 69-99. — α) Ἀντιθέσεις· τὸ χωρίον εἶναι πλῆρες ἀντιθέσεων, ἵνα παρασταθῇ ἡ διαφορὰ τῶν δύο χαρακτήρων: ***τοῖς κάτω - τῶν ἐνθάδε*** (75), ***τὰ τῶν θεῶν ἔντιμα - ἀτιμάσασα ἔχε*** (77), αἱ δύο αὗται ὀξύμωροι ἀντιθέσεις ἅπτονται τῆς κεντρ. ἰδέας τοῦ δράματος, διότι δηλοῦν τὴν ἀντίθεσιν μεταξὺ τοῦ θείου δικαίου, καὶ τοῦ πολιτικοῦ νόμου, ***σὺ μὲν - ἐγὼ δὲ*** (80), ***ὡς ὑπερδέδοικά σου - μή μου προτάρβει*** (82-83), ***κρυφῇ κεῦθε - καταύδα*** (85-86), ***θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι*** (88), ***εἰ καὶ δυνήσῃ γε - ἀλλ' ἀμηχάνων ἐρᾷς*** (90), ***ἄνους - φίλη*** (99).— β) Ἐπιφωνήσεις: ***οἴμοι ταλαίνης*** (82), ***οἴμοι καταύδα*** (86). — γ) Ἐπαναλήψεις: ***οὔτ' ἂν - οὔτ' ἂν*** (69) πρὸς ἔμφασιν τῆς ἀρνήσεως (: κατηγορηματικῶς ἀρνοῦμαι πλέον τὴν συνεργασίαν σου), ***φίλη μετ' αὐτοῦ - φίλου μέτα*** 73 (: θὰ τὸν ἀγαπῶ καὶ θὰ μ' ἀγαπᾷ), ***οὐ... οὐδὲν... μὴ οὐ*** (96-97) πρὸς ἔξαρσιν τῆς ἀποφάσεως τῆς Ἀντιγ.— ε) Σχῆμα ἐκ παραλλήλου (ἤτοι ἡ αὐτὴ ἔννοια ἐκφράζεται πρῶτον ἀρνητικῶς καὶ ἔπειτα θετικῶς ἢ τἀνάπαλιν): ***προμηνύσῃς γε τοῦτο μηδενὶ - κρυφῇ δὲ κεῦθε*** (84-85), ὅπου εἰς τὴν θετικὴν ἔκφρασιν ἐνυπάρχει καὶ πλεονασμὸς πρὸς μείζονα ἔμφασιν, ἤτοι τὸ ***κρυφῇ*** πλεονάζει, διότι ἡ ἔννοιά του ἐνυπάρχει εἰς τὸ ***κεύθω*** (= κρύπτω): μὴ τὸ εἴπῃς εἰς κανένα - κρατησέ το μυστικὸ μέσα στὴν καρδιά σου. — ἐπίσης: ***σιγῶσα - ἐὰν μὴ πᾶσι κηρύξῃς τάδε*** (87), ὅπου εἰς τὴν ἀρνητ. ἔκφρασιν ἐπιτείνεται ἡ ἔννοια διὰ τοῦ ***πᾶσι*** καὶ ***κηρύξῃς:*** θὰ σὲ μισήσω περισσότερον, ἐὰν σιωπήσῃς - ἐὰν δὲν πᾷς νὰ τὸ διαλαλήσῃς εἰς ὅλους. — ζ) Σχῆμα ὀξύμωρον: 74 ***ὅσια πανουργήσασα*** (εἰς τὸ ὁποῖον διὰ δύο μόνον λέξεων δηλοῦται πλήρως ἡ κεντρ. ἰδέα τοῦ δράματος: ἡ πρᾶξις τῆς Ἀντιγ. εἶναι α) ἐπιτέλεσις εὐσεβοῦς καθήκοντος καὶ β) ἀσέβεια πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν· ἐδῶ ἔγκειται ἡ δεινὴ σύγκρουσις, περὶ τὴν ὁποίαν στρέφεται τὸ ὅλον δρᾶμα).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ.— α) Ἡ Ἀντιγ. δηλοῖ ὅτι θὰ θάψῃ μόνη τὸν ἀδελφόν της (69-77).— β) Ἀποκρούει τὰς συμβουλὰς τῆς Ἰσμ. περὶ μυστικότητος τοῦ ἐγχειρήματος (78-87) — γ) Καὶ πάλιν δηλοῖ ὅτι ὁπωσδήποτε θὰ ἐκτελέσῃ τὸ καθῆκον της (88-99).

2. ΠΑΡΟΔΟΣ (100-161)

ΕΠΙΝΙΚΙΑ

*[Ἐκ τῆς δεξιᾶς (ὡς πρὸς τοὺς θεατὰς) παρόδου ἔρχεται ὁ Χορὸς τῶν 15 εὐγενῶν Θηβαίων γερόντων πολυτελῶς ἐνδεδυμένων καὶ ἐστεφανωμένων τὴν κεφαλήν. Καταλαμβάνει τὴν ὀρχήστραν διιαρούμενος εἰς δύο ἡμιχόρια ὑπὸ ἕνα **κορυφαῖον** (7+7+1) καὶ ἀμέσως ᾄδει ἐν χαρᾷ:]*

Στροφὴ α' (100-109)

(Ἄδει τὸ α' ἡμιχόριον)

100 ΧΟ. Ἀκτὶς ἀελίου, φάος τὸ φανὲν ἑπταπύλῳ Θήβᾳ κάλλιστον τῶν προτέρων, ἐφάνθης ποτέ, ὦ βλέφαρον χρυ-

*ΧΟ. Ὦ **ἀκτὶς** τοῦ ἡλίου (: ὦ ἀκτινοβόλε ἥλιε), φῶς τὸ ὁποῖον ἔλαμψες εἰς τὰς ἑπταπύλους Θήβας λαμπρότερον ἀπὸ κάθε ἄλλην φοράν, ἐπρόβαλες τέλος πάντων, ὦ*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σέας ἁμέρας, μολοῦσα ὑπὲρ
105 Διρκαίων ῥεέθρων, κινήσασα
τὸν λεύκασπιν φῶτα βάντα
Ἀργόθεν πανσαγίᾳ φυγάδα
πρόδρομον ὀξυτέρῳ χαλινῷ.

ὀφθαλμὲ τῆς χρυσῆς ἡμέρας, ἀφοῦ ἦλθες ὑπεράνω τῶν ὑδάτων τῆς Δίρκης, (καὶ) ἀφοῦ τὸν στρατὸν (= φῶτα) μὲ τὰς λευκὰς ἀσπίδας ποὺ ἦλθεν ἀπὸ τὸ Ἄργος πάνοπλος, ἐξεδίωξες, ὥστε νὰ φεύγῃ προτροπάδην μὲ χαλινάρια τὰ ὁποῖα ἐκινοῦσε γρηγορώτερα (παρὰ ὅταν ἤρχετο).

Σύστημα α΄ ἀναπαιστικὸν (110-116).

(Ἄδει ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ).

110 ΧΟ. Ὃν Πολυνείκης ἤγαγεν
ἐφ' ἡμετέρᾳ γᾷ ἀρθεὶς ἐξ
ἀμφιλόγων νεικέων· κεῖνος
δὲ ὑπερέπτα εἰς γᾶν κλάζων
ὀξέα ὡς αἰετός, (=αἰετὸς ὡς)
115 στεγανὸς πτέρυγι λευκῆς χιό-
νος μετὰ πολλῶν ὅπλων ξύν
τε ἱπποκόμοις κορύθεσσιν.

ΧΟ. Τοῦτον (τὸν στρατὸν) ὁ Πολυνείκης ὡδήγησεν ἐναντίον τῆς ἰδικῆς μας πατρίδος, ἐξαφθεὶς ἀπὸ ἀδιαλλάκτους φιλονικίας· ἐκεῖνος δὲ (ὁ στρατὸς) ἐπέταξεν ὑπεράνω τῆς χώρας (ἡμῶν) ἐκβάλλων ὀξείας κραυγὰς ὡς ἀετός, σκεπασμένος μὲ πτέρυγα ἀπὸ λευκὴν χιόνα (: μὲ χιονολεύκους πτέρυγας, δηλ. μὲ λευκοτάτας ἀσπίδας), μὲ πολλὰ ὅπλα καὶ μὲ περικεφαλαίας, αἱ ὁποῖαι εἶχον λοφία ἀπὸ τρίχας ἵππων.

Ἀντιστροφὴ α΄ (117-126).

(Ἄδει τὸ β΄ ἡμιχόριον).

ΧΟ. Στὰς δὲ ὑπὲρ μελάθρων,
ἀμφιχανὼν κύκλῳ ἑπτάπυλον
στόμα φονώσαισι λόγχαις ἔ-
120 βα, πρὶν ποτὲ πλησθῆναι τε
γένυσιν ἀμετέρων αἱμάτων
καὶ (πρὶν) ἑλεῖν πευκάεντα
Ἥφαιστον στεφάνωμα πύρ-
γων.

Τοῖος πάταγος Ἄρεος ἐ-
125 τάθη ἀμφὶ νῶτα, δυσχείρωμα
ἀντιπάλῳ δράκοντι.

ΧΟ. Ἀφοῦ δὲ σταθεὶς ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν (μας) ἤνοιξεν ὁλόγυρα τὸ ἑπτάπυλον (: τὸ μεγάλο) στόμα του μ' αἱμοδιψεῖς λόγχας, ἀπῆλθε, προτοῦ τέλος πάντων χορτάσῃ τὸ στόμα του ἀπὸ τὰ ἰδικά μας αἵματα καὶ (προτοῦ) περιλάβουν οἱ πεύκινοι δαυλοὶ τὸν πυργωτὸν περίβολον (τῆς πόλεως).

Διότι τοιαύτη παταγώδης μάχη συνήφθη περὶ τὰ νῶτα (αὐτοῦ), δυσκόλως κερδηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου δράκοντος (δηλ. τῶν Θηβαίων).

Ἀντισύστημα α΄ ἀναπαιστικὸν (127-133).

(Ἄδει ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ).

ΧΟ. Ζεὺς γὰρ ὑπερεχθαίρει
κόμπους μεγάλης γλώσσης
καὶ ἐσιδὼν σφᾶς προσνισσο-
μένους πολλῷ ῥεύματι ὑπερ-

ΧΟ. Διότι ὁ Ζεὺς μισεῖ πολὺ τὰς καυχήσεις τῶν ἀλαζονικῶν λόγων καί, ὅταν εἶδεν αὐτοὺς νὰ χύνωνται (πρὸς τὴν πόλιν μας) μὲ μεγάλην ὁρμὴν (καὶ) μὲ ὑπερβο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

130 οπλίαις καναχῆς χρυσοῦ, ῥιπτεῖ παλτῷ πυρὶ ὁρμῶντα ἤδη ἐπ' ἄκρων βαλβίδων ἁλαλάξαι νίκην.

λικὴν πεποίθησιν ἕνεκα τῆς κλαγγῆς τῶν χρυσῶν ὅπλων, κατακρημνίζει (τὸν Καπανέα) μὲ ἐκσφενδονισθέντα κεραυνόν, ἐνῷ ἤδη (οὗτος) ὥρμα ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν ἐπάλξεων, διὰ νὰ διαλαλήσῃ τὴν νίκην.

Στροφὴ β' (134-140).

(Ἄδει τὸ α' ἡμιχόριον).

ΧΟ. Τανταλωθεὶς δὲ πέσε
135 ἐπὶ γᾷ ἀντιτύπᾳ πυρφόρος, ὃς τότε βακχεύων ξὺν μαινομένᾳ ὁρμᾷ ἐπέπνει ῥιπαῖς ἐχθίστων ἀνέμων.

ΧΟ. Ἀφοῦ δὲ συνεκλονίσθη (ἀπὸ τὸ κτύπημα τοῦ κεραυνοῦ) ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ ὁποία τὸν ἀνετίναξε, ἐνῷ ἐκράτει (ἀκόμη) τὸν δαυλόν, αὐτός, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου ὡς μεθυσμένος μετὰ μανιώδους ὁρμῆς ἐφύσα (: ἐφυσομανοῦσε) μὲ πνοὰς ἐχθρικωτάτων ἀνέμων.

Εἶχε δὲ ἄλλᾳ τὰ μέν',

Ἀπέβησαν ὅμως διαφορετικὰ ὅσα οὗτος ἐπερίμενε [: ἀλλὰ ὅσα οὗτος ἐπερίμενε, δηλ. τὰ μεγαλεπήβολα σχέδιά του, ἔλαβον ἄλλην ἔκβασιν),

ἄλλα δὲ ἐπενώμα ἐπ' ἄλλοις
140 στυφελίζων μέγας Ἄρης δεξιόσειρος.

ἄλλα δὲ (κακὰ) ἐπεσώρευεν εἰς ἄλλους ἀποδιώκων (τοὺς ἐχθροὺς) ὁ μέγας Ἄρης ὡς μεγαλοδύναμος παραστάτης.

Σύστημα β' ἀναπαιστικὸν (141-147).

(Ἄδει ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ).

ΧΟ. Ἑπτὰ γὰρ λοχαγοὶ ταχθέντες ἐφ' ἑπτὰ πύλαις ἴσοι πρὸς ἴσους ἔλιπον τροπαίῳ Ζηνὶ πάγχαλκα τέλη, πλὴν τοῖν στυγεροῖν, ὦ φύντε ἑνὸς πατρὸς μιᾶς τε μητρὸς
145 στήσαντε καθ' αὑτοῖν λόγχας δικρατεῖς ἔχετον ἄμφω μέρος κοινοῦ θανάτου.

ΧΟ. Ἑπτὰ δηλαδὴ ἀρχηγοί, ἀφοῦ ἐτάχθησαν ἔναντι τῶν ἑπτὰ πυλῶν, ἴσοι ἐναντίον ἴσων, ἐγκατέλειψαν εἰς τὸν δοτῆρα τῆς νίκης Δία ὁλοχάλκους προσφορὰς (δηλ. τὰ ὁλόχαλκα ὅπλα των), πλὴν τῶν δύο ἀθλίων (ἀδελφῶν), οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ ἐγεννήθησαν ἀπὸ τὸν αὐτὸν πατέρα καὶ τὴν αὐτὴν μητέρα, (ὅμως) ὑψώσαντες ἐναντίον ἀλλήλων λόγχας, αἱ ὁποῖαι ἐνίκησαν καὶ αἱ δύο, ἔλαβον ἀμφότεροι μέρος (: μετέσχον ἀμφότεροι) κοινοῦ θανάτου.

Ἀντιστροφὴ β' (148-154).

(Ἄδει τὸ β' ἡμιχόριον).

ΧΟ. Ἀλλὰ γὰρ ἁ μεγαλώνυμος Νίκα ἦλθεν ἀντιχαρεῖσα τᾷ πολυαρμάτῳ Θήβᾳ, θέ-

ΧΟ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὅμως ἡ πολυύμνητος Νίκη ἦλθεν ἐξ ἴσου χαρεῖσα μὲ τὴν πολυάρματον πόλιν τῶν Θηβῶν, ἃς λησμο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

150 σθε μὲν δὴ λησμοσύναν ἐκ πολέμων τῶν νῦν, ἐπέλθωμεν δὲ πάντας ναοὺς θεῶν παννυχίοις χοροῖς, ὁ δὲ ἐλελίχθων Θήβας Βάκχιος ἄρχοι (τοῦ χοροῦ).

νήσετε μὲν πλέον (τὰς συμφορὰς) κατόπιν τοῦ τελευταίου τώρα πολέμου, ἃς ἐπισκεφθῶμεν δὲ ὅλους τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν μὲ ὁλονυκτίους χορούς, ὁ δὲ σείων τὸ ἔδαφος τῶν Θηβῶν Βάκχος ἂς εἶναι ἀρχηγὸς τοῦ χοροῦ.

Ἀντισύστημα β΄ ἀναπαιστικὸν (155-161),

(Ἄδει ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ, ἐνῷ ὁ Κρέων ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν μεσαίαν [βασιλικὴν] πύλην τῆς σκηνῆς).

155 ΧΟ. Ἀλλ' ὅδε γὰρ δὴ βασιλεὺς χώρας, Κρέων ὁ Μενοικέως, εἰληχὼς νέον ἀρχὴν χωρεῖ νεοχμὸς ἐπὶ νεαραῖσι συντυχίαις θεῶν, τίνα δὴ μῆτιν ἐρέσσων, ὅτι προύθετο τήνδε σύγκλητον λέσχην γερόντων πέμψας κοινῷ κηρύγματι;

ΧΟ. Ἀλλ' ὅμως ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς τῆς χώρας, ὁ Κρέων (ὁ υἱὸς) τοῦ Μενοικέως, ἀφοῦ ἀνέλαβε πρὸ ὀλίγου τὴν ἐξουσίαν, ἔρχεται ὡς νέος (ἡγεμὼν) μετὰ τὰ πρόσφατα κατὰ τὴν θέλησιν τῶν θεῶν συμβάντα, ποίαν ἄραγε σκέψιν ἀνακινῶν (εἰς τὸν νοῦν του), διότι συνεκάλεσε δημοσίᾳ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἔκτακτον συνέλευσιν τῶν γερόντων, προσκαλέσας (ἡμᾶς) διὰ κοινοῦ κηρύγματος;

Α΄ ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 100 **ἀέλιος**, δωρ.= ἥλιος — 102 **φάος**, ἀσυν.= φῶς (παράθ. εἰς τὸ **ἀκτὶς ἀελίου**).— 104 **ἀμέρας (ἡμέρας) βλέφαρον** καὶ τοῦτο παράθ. εἰς τὸ **ἀκτὶς ἀελίου**.— 105 **μολοῦσα**, μτχ. ἀορ. β΄ τοῦ **βλώσκω** = ἔρχομαι (ὁρ. ἀορ. β΄ **ἔμολον**)· ἡ μτχ. **μολοῦσα**, ἂν καὶ παρενεβλήθησαν αἱ παραθέσεις συμφωνεῖ πρὸς τὸ **ἀκτὶς ἀελίου**, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν ἔννοιαν.— **ῥέεθρον (τὸ)** ρεῖθρον, τὸ ρεῦμα· **Διρκαῖα ῥέεθρα**, ἀντὶ **ῥέεθρα Δίρκης** = τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς Δίρκης.— **λεύκασπις** ὁ ἔχων λευκὴν ἀσπίδα.— **ὁ φὼς** (γεν. τοῦ **φωτὸς**) ὁ ἀνήρ καὶ κατὰ συνεκδ.= ὁ στρατός.— 107 **πανσαγία (ἡ)** πανοπλία· **πανσαγίᾳ**, δοτ. τῆς συνοδείας = μὲ πανοπλίαν, πάνοπλος.— 108 **φυγάδα πρόδρομον**, κτγρμ. προληπτ.= ὥστε νὰ φεύγῃ προτροπάδην.

111 **ἀρθείς**, μτχ. παθ. ἀορ. τοῦ **αἴρομαι** ὑψώνομαι, ἐξάπτομαι.— **ἀμφίλογος** ὁ προσκαλῶν ἀμφιλογίας (ἀμφισβητήσεις ἐπιμόνους), ἀδιάλλακτος.— 114 **ὑπερέπτα**, ἀόρ. τοῦ **ὑπερπέτομαι**.— 115 **χιόνος**, γεν. τῆς ὕλης.— 117 **ἱππόκομος** ὁ ἔχων λοφίον ἐκ τριχῶν ἵππου (ἐκ τοῦ **ἵππος** + **κόμη**).— **κόρυς (ἡ)**, γεν. **κόρυθος** περικεφαλαία.

118 **στάς**, προσδιορίζει χρον. τὴν ἑπομ. μτχ. **ἀμφιχανὼν** (ἀφοῦ ἤνοιξε τὸ στόμα του σταθείς, ἀφοῦ σταθεὶς ἤνοιξε κτλ.), ὑποκ. τούτων **ὁ ἀετός**.— **φονώσαισι**, μτχ. ἐνεστ. δοτ. πληθ. *(ὁ φονῶν, ἡ φονῶσα, τὸ φονῶν)* τοῦ **φονάω** (ἐφετικὸν) ἐπιζητῶ φόνον, διψῶ αἷμα.— 119 **ἀμφιχανών**, μτχ. ἀορ. β΄ τοῦ **ἀμφιχάσκω** χάσκω ὁλόγυρα, ἀνοίγω τὸ στόμα μου γύρω ἀπὸ κάτι· ἀντικ. τούτου τὸ **στόμα** (κατὰ πλεονασμόν), τὸ δὲ **ἑπτάπυλον** ἐπιθ. προσδ. αὐτοῦ· **ἑπτάπυλον**, ἐδῶ=μέγα (τὸ ἐπιθ. **ἑπτάπυλον** καὶ τὸ οὐσ. **στόμα** ἀποδίδονται ὄχι εἰς τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν, ἀλλ' εἰς τὸν ἀετόν, τοῦ ὁποίου ἡ μ ε τ α φ ο ρ ὰ συνεχίζεται·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἴσως προετιμήθη ὁ ἀριθμὸς ἑπτὰ εἰς τὸ ἐπιθ. διὰ ν' ἀνταποκρίνωνται πρὸς τὰς ἑπτὰ πύλας τῆς πόλεως καὶ διότι ὁ ἀετὸς συμβολίζει τὸν ἐπελθόντα κατὰ τῶν Θηβῶν στρατὸν ἐκ τοῦ Ἄργους ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν ἑπτὰ ἀρχηγῶν· κακῶς λοιπὸν ὑπό τινων ἑρμηνεύεται τὸ χωρίον ὡς ἐὰν τὸ **ἑπτάπυλον** ἀπεδίδετο εἰς τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν).— 120 **ἔβα (ἔβη)**, ὑποκμ. καὶ τούτου ὁ **ἀετός**.— 121 **γένυσιν**, δοτ. πληθ. τοῦ οὐσ. **γένυς (ἡ)**, γεν. **γένυος** ἡ σιαγών· πληθ. **γένυες** τὸ στόμα· ἡ δοτ. **γένυσιν** ὀργανικὴ (ἀντὶ νὰ τεθῇ αἰτ. ὡς ἀντικμ.).— 123 **Ἥφαιστος** (κατὰ μετωνυμίαν) πῦρ.—**πευκάεις**, δωρ. **(πευκήεις)** πεύκινος· **πευκάεις Ἥφαιστος** πεύκινος δαυλός.— 124 **τοῖος**, δεικτ. αἰτολ.= διότι τοιοῦτος (αἰτιολογεῖ τὸ **ἔβα**).—**ἐτάθη**, παθ. ἀόρ. τοῦ **τείνομαι** ἐντείνομαι, συνάπτομαι (μετὰ σφοδρότητος) — 125 **πάταγος Ἄρεος** πάταγος τῆς μάχης, παταγώδης μάχη (μετων.)· ἡ γεν. **Ἄρεος** (ἀντὶ **Ἄρεως**) χάριν τοῦ μέτρου.— 126 **δυσχείρωμα** (παράθ. εἰς τὸ **πάταγος Ἄρεος**) δυσκόλως κερδηθεῖσα (μάχη).— 125 - 126 **ἀντιπάλῳ... δράκοντι**, ποιητ. αἴτ. εἰς τὸ **δυσχείρωμα** λόγῳ τῆς παθ. σημασίας του (ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου δράκοντος, δηλ. ὑπὸ τῶν Θηβαίων)· **δράκων** ὄφις πελώριος.

129 **προσνισσομένους**, μτχ. κτγρμτ.· **προσνίσσομαι** προσέρχομαι, χύνομαι πρός τι.— 130 **ὑπεροπλία** ἡ κατὰ τὰ ὅπλα ὑπεροχή· ἐδῶ = ἡ ὑπερβολικὴ πεποίθησις λόγῳ τῆς ὑπεροχῆς τῶν ὅπλων· **ὑπεροπλίαις**, δοτ. τροπ. εἰς τὸ **προσνισσομένους** (ὅπως καὶ τὸ **πολλῷ ῥεύματι**).— **καναχὴ** ὀξὺς ἦχος, κλαγγή· **καναχῆς**, γεν. τῆς αἰτίας εἰς τὸ **ὑπεροπλίαις** (ἕνεκα τῆς κλαγγῆς).—**χρυσός**, ἐδῶ κατὰ συνεκδ.= τὰ χρυσοποίκιλτα ὅπλα· **χρυσοῦ**, γεν. ὑποκ. εἰς τὸ **καναχῆς**.— 131 **παλτὸν** τὸ ἀκόντιον (τὸ ὁποῖον ἐξακοντίζεται παλλόμενον)· ἐδῶ: **παλτὸν πῦρ** ἐκσφενδονισθεὶς κεραυνός — 131 **ῥιπτέω - ῶ** ρίπτω μετὰ σφοδρότητος, κατακρημνίζω· ἀντικ. τοῦ **ῥιπτεῖ** ἐνν. τὸν **Καπανέα**, ὃν εἶχεν ἐν νῷ ὁ ποιητὴς (βλ. Πραγματικά).— **βαλβὶς - ῖδος** ἡ ἀφετηρία καὶ τὸ τέρμα τοῦ ἱπποδρόμου· ἐδῶ (κατὰ μεταφορὰν): **ἄκραι βαλβῖδες** τὰ ἄκρα (τὰ χείλη) τῶν ἐπάλξεων.

134 **ἀντίτυπος** ὁ ἀντικτυπῶν, ἀναπαλλόμενος, ὁ ἀνατινάσσων ἐκ νέου κάτι πίπτον ἐπάνω ἐδῶ **ἀντιτύπᾳ** κτγρμ. εἰς τὸ **γᾷ** (=γῇ).— **πέσε**, ἀόρ. ἄνευ αὐξ. **(ἔπεσε)**.— **τανταλόω-ῶ** τραντάζω συγκλονίζω.— 135 **πυρφόρος** ὁ φέρων πῦρ, ὁ κρατῶν δαυλόν.— 138 **εἶχε**, τούτου ὑποκ. **τὰ μέν'** = **ἃ ἔμενε** ὅσα ἐπερίμενεν (ὁ Καπανεύς).— 139 **ἄλλα**, ἐνν. **κακά**.— **ἐπ' ἄλλοις**, ἐνν. **ἥρωσιν** (εἰς ἄλλους Ἀργείους ἥρωας).— **ἐπινωμάω** διασκορπίζω, ἐπισωρεύω.— **στυφελίζω** κτυπῶ δυνατά, ἀποδιώκω.— 140 **δεξιόσειρος** ὁ δεξιὸς ἵππος, ὁ συνδεδεμένος διὰ σχοινίων **(σειρῶν)** μετὰ τῶν ἄλλων· κατὰ μεταφορὰν: ἰσχυρός, μεγαλοδύναμος παραστάτης (βλ. Πραγματικά).

143 **τροπαῖος** ὁ δοτὴρ τῆς τροπῆς (τῶν ἐχθρῶν), ὁ δοτὴρ τῆς νίκης (πρβλ. **τρόπαιον**, **τροπαιοῦχος** κ. ἄ.).— **τέλη** φόροι, προσφοραί· ἐδῶ: τὰ ὅπλα (τὰ ὁποῖα ἐγκαταλείποντες οἱ τρεπόμενοι εἰς φυγὴν ἐχθροὶ προσέφερον οὕτως εἰπεῖν ὡς ἀφιερώματα εἰς τὸν Δία).— 144 **ὥ**, ὀνομ. δυϊκοῦ τῆς ἀναφ. ἀντ.= **οἵ** οἱ ὁποῖοι.— 145 **φύντε**, ὀνομ. δυϊκοῦ **(= φύντες)**, μτχ. ἀορ. β' τοῦ **φύω**.— **καθ' αὐτοῖν** (δυϊκὸς) = **καθ' ἑαυτῶν** κατ' ἀλλήλων.— 146 **δικρατεῖς** ἀμφότεροι νικῶντες.— **στήσαντε**, δυϊκὸς = στήσαντες, ὑψώσαντες.— **ἔχετον** δυϊκὸς ἐνεστ.= **ἔχουσιν** ἔλαβον.— 147 **ἄμφω**, δυϊκὸς = ἀμφότεροι.

148 **ἀντιχαίρω** χαίρομαι ἐξ ἴσου μὲ κάποιον ἄλλον.— 150 **τίθεμαι λη-**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σμοσύνην λησμονῶ.—153 ***ἐλελίχθων*** ὁ σείων τὸ ἔδαφος (ἐκ τοῦ ***ἐλελίζω*** σείω + ***χθών***).

156 ***εἴληχώς***, μετχ. πρκμ. τοῦ ***λαγχάνω*** = λαμβάνω (διὰ κλήρου), λαμβάνω τὸ ἀναλογοῦν μέρος ***(ἐλάγχανον, λήξομαι, ἔλαχον, εἴληχα)***.— 157 ***νεοχμὸς*** νέος, καινούργιος (κυρίως λέγεται ἐπὶ πραγμάτων)· καὶ ρ. ***νεοχμόω*** · ῶ = ποιῶ πολιτικοὺς νεωτερισμοὺς (ἐπὶ πολιτ. μεταβολῶν)· ἐδῶ τὸ ***νεοχμός***, κτγρμ. = ὡς νέος βασιλεύς, ἄρτι ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν (κατόπιν τῶν τελευταίων γεγονότων)· λέγεται δηλ. τοῦτο ὡς συνέπεια τοῦ προηγουμένου ***νέον εἰληχὼς ἀρχὴν*** καὶ προσδιορίζεται πληρέστερον ἐκ τοῦ ἑπομένου ***νεαραῖσι θεῶν ἐπὶ συντυχίαις*** (= κατόπιν τῶν τελευταίων πολιτικῶν μεταβολῶν, αἱ ὁποῖαι συνέβησαν συμφώνως πρὸς τὴν θέλησιν τῶν θεῶν).— 159 ***μῆτις*** (ἡ), γεν. ***μήτιος*** σκέψις.— ***ἐρέσσω*** κωπηλατῶ, κτυπῶ μὲ τὰς κώπας· ἐδῶ (κατὰ μεταφορὰν): ***ἀνακυκλῶ***, ἀνακινῶ. — 160 ***προύθετο***, μέσ. ἀορ. β' τοῦ ***προτίθεμαι*** = συγκαλῶ συνεδρίασιν (δημοσίᾳ). — ***λέσχη*** (ἐκ τοῦ ***λέγω***) = τόπος ὅπου γίνονται συναντήσεις καὶ συζητήσεις τῶν πολιτῶν· ἔπειτα καὶ αὐτὴ ἡ συζήτησις, συνέλευσις.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 101 ***ἑπταπύλῳ***· αἱ Θῆβαι τῆς Βοιωτίας ἐλέγοντο ***ἑπτάπυλοι*** ὡς ἔχουσαι τείχη μὲ ἑπτὰ πύλας (πρὸς διάκρισιν τῶν Θηβῶν τῆς Αἰγύπτου, αἱ ὁποῖαι ἐλέγοντο ***ἑκατόμπυλοι***).— 104 ***Διρκαίων ῥεέθρων***· ἡ Δίρκη ἦτο μικρὸς ποταμὸς (σήμερον Πλακιώτισσα), ἀλλὰ καὶ πηγὴ (σήμ. Παραπόρτι) πλησίον τῶν ἀρχαίων Διρκαίων πυλῶν, δυτικῶς τῶν Θηβῶν· ἐδῶ, λέγεται ὅτι ὁ ἀνατέλλων ἥλιος ἀναφαίνεται ὑπεράνω τῶν ὑδάτων τῆς Δίρκης, ἡ ὁποία ἔκειτο πρὸς δυσμάς, ἐνῷ ἔπρεπε ν' ἀναφέρεται ὁ Ἰσμηνὸς ποταμός, ὁ ὁποῖος ῥέει ἐξ ἀνατολῶν τῆς πόλεως· ἴσως ὁ ποιητὴς ἀναφέρει τὴν Δίρκην ὡς μᾶλλον γνωστὴν ἐκ τῶν μύθων.

106 ***λεύκασπιν φῶτα***· ἐννοεῖ κατὰ συνεκδοχὴν ὅλον τὸν στρατὸν τῶν Ἀργείων (ὁ ὁποῖος ἔφερε λευκὰς ἀσπίδας).— 119 ***ἑπτάπυλον στόμα*** (βλ. Γλωσσικά)· ὁ ἀετὸς εἰκονίζων ἐδῶ κατὰ μεταφορὰν τὸν στρατὸν τῶν Ἀργείων παριστάνεται ὡς σταθεὶς ὑπεράνω τῶν οἰκιῶν τῶν Θηβῶν καὶ ὡς ἀνοίξας ὁλόγυρα τὸ στόμα του, ἕτοιμος νὰ καταβροχθίσῃ τὴν πόλιν· ὀνομάζει δὲ τὸ στόμα του ἑπτάπυλον, διότι ὁ στρατὸς τῶν Ἀργείων, τὸν ὁποῖον συμβολίζει ὁ ἀετός, εἶχεν ἑπτὰ ἥρωας ἀρχηγοὺς (προβλ. «ἑπτὰ λοχαγοί» 141), ἕκαστος τῶν ὁποίων εἶχε ταχθῆ ἔναντι μιᾶς τῶν ἑπτὰ πυλῶν τῆς πόλεως, τὰς ὁποίας ἐπίσης ἑπτὰ Θηβαῖοι ἡγεμόνες ὑπερήσπιζον.— 124-5 ***ἀμφὶ νῶτα ἑτάθη πάταγος Ἄρεος***· ἡ ταραχὴ τοῦ πολέμου, ἡ ἐξαναγκάσασα τοὺς Ἀργείους εἰς φυγήν, δὲν ἐγένετο βεβαίως εἰς τὰ νῶτα αὐτῶν· ἀλλ' ὁ ποιητὴς μετὰ τὸ προηγηθὲν ***ἔβα*** (= ἀπεχώρησε) μεταφέρει τὴν ταραχὴν εἰς τὰ νῶτα τοῦ ἀετοῦ (δηλ. τοῦ τραπέντος ἤδη εἰς φυγὴν στρατοῦ τῶν Ἀργείων)· εἶναι εἶδος προλήψεως.— 125-6 ***ἀντιπάλῳ δράκοντι***· ὁ δράκων (ὄφις) εἶναι φύσει ἀντίπαλος τοῦ ἀετοῦ· διὰ τοῦτο λίαν προσφυῶς ὁ ποιητής, ἀφοῦ παρέβαλε τοὺς Ἀργείους πρὸς ἀετόν, παραβάλλει τοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν Θηβαίους πρὸς δράκοντα, διότι ἄλλωστε οὗτοι ἐπιστεύετο ὅτι εἶχον γεννηθῆ ἐκ τῶν ὀδόντων δράκοντος, τοὺς ὁποίους εἶχε σπείρει ὁ οἰκιστὴς τῆς πόλεως Κάδμος, ἀφοῦ ἐφόνευσε τὸ θηρίον· ἕνεκα δὲ τούτου οἱ Θηβαῖοι ἐλέγοντο «δρακοντογενεῖς».— 133 ***ὁρμῶντα***· ἐννοεῖ τὸν Καπανέα, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα παραλείπεται κατὰ ποιητικὸν τρόπον ὡς γνωστὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τοὺς θεατάς· ὁ Καπανεὺς οὗτος ἦτο εἷς τῶν Ἑπτά, ὁ ὑπεροπτικώτερος πάντων τῶν ἡγεμόνων, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀναγράψει ἐπὶ τῆς ἀσπίδος του μὲ χρυσᾶ γράμματα «***πρήσω πόλιν***» (θὰ κατακαύσω τὴν πόλιν) καὶ ἐκαυχᾶτο ὅτι θὰ κατασκάψῃ αὐτὴν καὶ παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Διός· ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Ζεὺς τοὺς «μεγάλης γλώσσης κόμπους ὑπερεχθαίρει» κατεκεραύνωσε τὸν αὐθάδη Καπανέα, ἐνῷ ὥρμα ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων καὶ ἦτο ἕτοιμος νὰ διαλαλήσῃ τὴν νίκην.— 140 ***δεξιόσειρος***· μεταφορὰ ἐκ τοῦ τεθρίππου, τοῦ ὁποίου δύο μὲν ἵπποι ἦσαν ἐζευγμένοι εἰς τὸ μέσον ὑπὸ τὸν ζυγὸν ***(ζύγιοι)***, δύο δὲ ἑκατέρωθεν τούτων, προσδεδεμένοι διὰ σχοινίων ***(σειρῶν)***, οἱ ***σειραῖοι (δεξιόσειρος*** καὶ ***ἀριστερόσειρος)***· ἐκ τῶν σειραίων ἵππων ὁ δεξιόσειρος ἔπρεπε νὰ εἶναι ταχύτερος καὶ ἰσχυρότερος ὡς διαγράφων καθ' ἑκάστην στροφὴν τοῦ ἱπποδρόμου μεγαλύτερον τόξον, ἐνῷ ὁ ἀριστερόσειρος ἔκαμπτε πλησιέστερον τῆς νύσσης· ἑπομένως κατὰ μεταφορὰν ***δεξιόσειρος*** σημαίνει τὸν ἰσχυρὸν παραστάτην καὶ βοηθόν· τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀποδίδει ὁ ποιητὴς εἰς τὸν θεὸν Ἄρην.— 141 ***ἑπτὰ λοχαγοὶ*** ἦσαν οἱ ἑπτὰ ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀργείων ταχθέντες ἔναντι τῶν ἑπτὰ πυλῶν, τὰς ὁποίας ὑπερήσπιζον οἱ ἑπτὰ Θηβαῖοι ἡγεμόνες (βλ. ἀνωτέρω 119 ***ἑπτάπυλον στόμα***).— 143 ***Ζηνὶ τροπαίῳ***· ὁ Ζεύς, τοῦ ὁποίου ἡ θέλησις κυβερνᾷ τὸν κόσμον, ἐθεωρεῖτο ὁ δοτὴρ τῆς νίκης καὶ ἐκαλεῖτο ***τροπαῖος*** (ὡς τρέπων τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγήν)· εἰς αὐτὸν δὲ οἱ νικηταὶ ἀφιέρωνον τὰ ὅπλα τῶν φονευθέντων πολεμίων, ἀναρτώμενα ἀπὸ δένδρου ἢ ἀπὸ τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ τοῦ θεοῦ ὡς ***τρόπαιον*** (δηλ. σημεῖον τῆς νίκης) ἢ ὡς ***ἀποτρόπαιον*** (δηλ. ὡς φυλακτόν), πρὸς ἀποτροπὴν τῆς μυστηριώδους ἐπενεργείας τῶν πεσόντων ἐχθρῶν· ἐδῶ ὁ ποιητὴς εἰρωνικῶς παριστᾷ ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ πεσόντες προσέφερον τὰ πάγχαλκα ὅπλα των ὡς τρόπαιον εἰς τὸν Δία (ὡς φόρον) διὰ τὴν νίκην, τὴν ὁποίαν ἐκέρδισαν οἱ ἀντίπαλοί των. 149 ***πολυαρμάτῳ Θήβᾳ***· ἡ πόλις τῶν Θηβῶν ἐφημίζετο διὰ τὰ πολλὰ καὶ ὡραῖα ἅρματα· διὰ τοῦτο ἐλέγετο πολυάρματος, φιλάρματος, εὐάρματος, χρυσάρματος, πλάξιππος (παρὰ Πινδάρῳ) — 154 ***Βάκχιος*** (ὁ Βάκχος ἢ Διόνυσος), υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Σεμέλης θαγατρὸς τοῦ Κάδμου, γεννηθεὶς ἐν Θήβαις, τῶν ὁποίων ἐθεωρεῖτο πολιοῦχος (βλ. στ. 1115, Πραγματικά).

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῆς Ἀντιγόνης καὶ τῆς Ἰσμήνης εἰσέρχεται («παρέρχεται») ὁ Χορὸς ἐκ τῆς δεξιᾶς παρόδου εἰς τὴν ὀρχήστραν, ὅπου παραμένει μέχρι τῆς «ἐξόδου» τοῦ δράματος. Τὸ ᾆσμα τοῦ Χοροῦ προσερχομένου λέγεται «***Πάροδος***». Ἐδῶ ὁ Χορὸς ἀπαρτίζεται ἐκ 15 εὐγενῶν Θηβαίων γερόντων ἐνδεδυμένων πολυτελῶς καὶ ἐστεφανωμένων τὴν κεφαλήν. Ὅπως προεδηλώθη ἐν τῷ Προλόγῳ (στ. 33-34) καὶ ὅπως δηλοῦται σαφῶς πλέον ἐν στ. 159-161, οἱ γέροντες οὗτοι τοῦ Χοροῦ συνῆλθον κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Κρέοντος. Τὸ δρᾶμα, ὡς ἐλέχθη, ἤρχιζε πολὺ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ἤδη ἡ εἴσοδος τοῦ Χοροῦ συμπίπτει μὲ τὴν ἀνατολὴν καὶ προσφυῶς ὁ ποιητὴς παριστάνει τοὺς γέροντας χαιρετίζοντας μὲ ἀγαλλίασιν τὸν ἥλιον, τὸν ὁποῖον δὲν ἤλπιζον ὅτι ἔμελλον νὰ ἐπανίδουν μετὰ τοὺς φοβεροὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους διέτρεξεν ἡ πόλις. Ἐπίσης ψυχολογικώτατα παριστᾷ αὐτοὺς ἐκφράζοντας τὴν χαράν των διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως. Οὕτω δίδεται ἡ εὐκαιρία ν' ἀκούσουν οἱ θεαταὶ τὰ πρὸ τοῦ δράματος τελεσθέντα, ὥστε νὰ προσαρμόσουν ἐν λογικῇ συνεχείᾳ τὰ ἤδη ἐν τῷ δράματι τελούμενα.—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ Πάροδος αὕτη ἀπαρτίζεται ἀπὸ δύο **στροφὰς** μὲ τὰς δύο **ἀνσιστροφάς** των καὶ ἀπὸ δύο ζεύγη ἀναπαιστικῶν **συστημάτων**. Αἱ στροφαὶ καὶ ἀντιστροφαὶ ᾀδόμεναι ἐκ περιτροπῆς ὑπὸ τῶν δύο ἡμιχορίων εὑρίσκονται ἐν λογικῇ ἀντιστοιχίᾳ πρὸς ἀλλήλας, τὰ δὲ παρεμβαλλόμενα **συστήματα**, ᾀδόμενα μετά τινος μεγαλοπρεπείας δι' ἀναπαίστων ὑπὸ τοῦ κορυφαίου, ἐξαίρουν ἑκάστοτε τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Χοροῦ.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 100 - 161. α) Κοσμητικὰ ἐπίθετα: **χρυσέας** ἁμέρας (102), **λεύκασπιν** φῶτα (106), **ἱππικόμοις** κορύθεσσιν (117), **φονώσαισι** λόγχαις (118), **πευκάενθ'** Ἥφαιστον (123), Ἄρης **δεξιόσειρος** (140), **πάγχαλκα** τέλη (143), **μεγαλώνυμος** Νίκα (147), **πολυαρμάτῳ** Θήβᾳ (148), **ἐλελίχθων** Βάκχιος (154).— β) Ποιητ. εἰκόνες: 1) **τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου** (100 - 105).— 2) **τοῦ ἐχθρικοῦ ἀετοῦ** ἀπειλοῦντος μὲ ἀνοικτὸν στόμα νὰ καταβροχθίσῃ τὴν πόλιν, ἀλλ' ἐκδιωχθέντος ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου δράκοντος (114 - 126).— 3) **τοῦ Καπανέως** ὁρμῶντος ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων, ἀλλὰ κεραυνοβολουμένου ὑπὸ τοῦ Διός.— γ) Παρομοιώσεις: 1) ὁ στρατὸς τῶν Ἀργείων παρομοιάζεται πρὸς **ἀετὸν** (183 κ. ἑ).— 2) ὁ στρατὸς τῶν Θηβαίων πρὸς **δράκοντα** (126).— δ) Προσωποποιίαι: **φονώσαισι λόγχαις** 118 (: αἱ λόγχαι διψοῦν αἷμα)· **ἁ μεγαλώνυμος Νίκα** (148), ἐρχομένη νὰ συγχαρῇ τὴν πόλιν.— ε) Μεταφοραί: **πολλῷ ρεύματι προσνισσομένους** (129), μεταφορὰ ἐκ τῶν ὁρμητικῶς ρεόντων ὑδάτων· **Ἄρης δεξιόσειρος** (140), μεταφορὰ ἐκ τοῦ τεθρίππου ἅρματος (βλ. ἀνωτ. Πραγματικά)· **πάγχαλκα τέλη** (143), ὅπου τὰ ἐγκαταλει. φθέντα ὑπὸ τῶν Ἀργείων ὅπλα θεωροῦνται ὡς ἀποδιδόμενοι φόροι ὑπὲρ τῆς νίκης τῶν ἀντιπάλων· **μῆτιν ἐρέσσων** (159), μεταφορὰ ἐκ τῆς κινήσεως τῶν κωπῶν.— ζ) Περιφράσεις: **ἀκτὶς ἀελίου** (100), **χρυσῆς ἁμέρας βλέφαρον** (104)· τὸ δὲ πλῆθος τῶν συνωνύμων ἐξαίρει τὴν χαρὰν διὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς πόλεως ἀπὸ τοὺς κινδύνους.— η) Πλεονασμοί: **λευκῆς χιόνος** (115), **ἀμφιχανὼν κύκλῳ στόμα** (119).— θ) Παρηχήσεις: **φανὲν φάος ἐφάνθης** (101 - 2), **ἀντιτύπᾳ τανταλωθεὶς** (134).— ι) Σχ. μετωνυμίας: **Ἥφαιστον** (123) ἀντί: πῦρ, **Ἄρεος** (125) ἀντί: μάχης.— ια) Σχ. συνεκδοχῆς: **ἀκτὶς** (100) ἀντί: ἀκτῖνες (τὸ ἓν ἀντὶ τῶν πολλῶν ὁμοειδῶν)· ὁμοίως **φῶτα** (107) ἀντί: **φῶτας** (ἢ στρατόν)· **γένυσι** (121) ἀντί: στόματι.

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Χορὸς χαιρετίζει τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἤδη εἰς τὴν ἐλευθέραν πόλιν τῶν Θηβῶν (100 - 109).— 2) Στρέφει τὸν νοῦν του εἰς τὰ διατρέξαντα κατὰ τὴν προηγουμένην ἡμέραν, ὅτε ἡ πόλις περιεκυκλώθη καὶ ἠπειλήθη μὲ ἀφανισμὸν (110 - 125).— 3) Ἐκφράζει τὴν χαράν του, διότι ὁ Ζεὺς ἐτιμώρησε τοὺς ὑπερόπτας Ἀργείους καὶ ἔσωσε τὴν πόλιν (127 - 147).— 4) Προτρέπει νὰ πανηγυρισθῇ ἡ νίκη (148 - 154).— 5) Ἀναγγέλλει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Κρέοντος (155 - 161).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Α' (162-331)

Η ΤΑΦΗ

α) Διάγγελμα τοῦ Κρέοντος. Ἀπάντησις τοῦ Χοροῦ (162-222).

[Ὁ Κρέων ἐξελθὼν ἐκ τῆς μεσαίας πύλης προχωρεῖ πρὸς τὸ προσκήνιον καὶ λέγει πρὸς τὸν Χορόν:]

ΚΡΕΩΝ. Ἄνδρες, θεοὶ μὲν δὴ σείσαντες τὰ πόλεος πολλῷ σάλῳ ὤρθωσαν πάλιν ἀσφαλῶς· ἐγὼ δὲ πομποῖσιν ἔστειλα ἱκέσθαι ὑμᾶς ἐκ πάντων δίχα εὖ εἰδὼς τοῦτο μὲν ἀεὶ σέβοντας τὰ κράτη θρόνων Λαΐου, τοῦτ' αὖθις, ἡνίκα Οἰδίπους ὤρθου πόλιν, κἀπεὶ διώλετο, μένοντας ἔτι ἐμπέδοις φρονήμασιν ἀμφὶ τοὺς παῖδας κείνων.

Ὅτε οὖν ἐκεῖνοι ὤλοντο πρὸς διπλῆς μοίρας μίαν καθ' ἡμέραν παίσαντές τε καὶ πληγέντες σὺν αὐτόχειρι μιάσματι, ἐγὼ δὴ ἔχω πάντα κράτη καὶ θρόνους κατ' ἀγχιστεῖα γένους τῶν ὁλωλότων.

Ἀμήχανον δὲ (ἐστὶν) ἐκμαθεῖν ψυχήν τε καὶ φρόνημα καὶ γνώμην παντὸς ἀνδρός, πρὶν ἂν φανῇ ἐντριβὴς ἀρχαῖς τε καὶ νόμοισιν.

Ἐμοὶ γάρ, ὅστις εὐθύνων πᾶσαν πόλιν μὴ ἅπτεται τῶν ἀρίστων βουλευμάτων, ἀλλ' ἔχει ἐγκλῄσας γλῶσσαν ἐκ φόβου του (=τινὸς) δοκεῖ νῦν τε εἶναι κάκιστος καὶ πάλαι.

Καὶ ὅστις νομίζει φίλον μεῖζον ἀντὶ τῆς πάτρας αὐτοῦ, (τοῦτον) οὐδαμοῦ λέγω.

Ἐγὼ γάρ, ἴστω Ζεὺς ὁ ὁρῶν πάντα ἀεί, οὔτ' ἂν σιω-

*ΚΡ. Ἄνδρες (συμπολῖται), οἱ μὲν θεοί, **ὅπως βλέπετε (= δή)**, ἀφοῦ συνεκλόνισαν τὸ σκάφος τῆς πολιτείας μὲ μεγάλην τρικυμίαν, (τὸ) ἀποκατέστησαν εἰς τὴν θέσιν του ἐν ἀσφαλείᾳ· ἐγὼ δὲ δι' ἀπεσταλμένων **προσεκάλεσα (= ἔστειλα ἱκέσθαι)** ἐσᾶς κατὰ προτίμησιν ἀπὸ ὅλους, διότι ἐγνώριζον καλῶς πρῶτον μὲν ὅτι πάντοτε ἐσέβεσθε τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν τοῦ Λαΐου, δεύτερον δὲ ὅτι πάλιν, ὅτε ὁ Οἰδίπους προσεπάθει ν' ἀνορθώσῃ τὴν πολιτείαν, καὶ ἀφοῦ ἀπέθανεν, παρεμένατε ἀκόμη μὲ σταθερὰ φρονήματα πρὸς τὰ τέκνα (: πρὸς τοὺς διαδόχους) ἐκείνων.*

Ἀφ' ὅτου λοιπὸν ἐκεῖνοι ἀπέθανον μὲ κοινὸν θάνατον ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας καὶ κτυπήσαντες καὶ κτυπηθέντες μὲ τὰ ἴδιά των τὰ μιαρὰ χέρια, ἐγώ, ὡς γνωστόν, κατέχω ὅλην τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸν θρόνον λόγῳ τῆς πλησιεστάτης συγγενείας πρὸς τοὺς φονευθέντας.

Εἶναι δὲ ἀδύνατον νὰ ἐννοήσῃ κανεὶς καλὰ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς σκέψεις παντὸς ἀνδρός, πρὶν ἢ (οὗτος) δοκιμασθῇ ἐκ τῆς διοικητικῆς καὶ νομοθετικῆς (του) ἱκανότητος.

Εἰς ἐμὲ δηλαδή, ὅποιος κυβερνῶν μίαν ὁλόκληρον πολιτείαν δὲν σκέπτεται τὰ ἄριστα, ἀλλὰ ἔχει κλεισμένον τὸ στόμα ἕνεκα φόβου τινός, φαίνεται ὅτι καὶ τώρα εἶναι ἀναξιώτατος καὶ εἰς τὸ παρελθὸν (ἦτο τοιοῦτος).

Καὶ ἐὰν κανεὶς νομίζῃ (κάποιον) φίλον ὡς πολυτιμότερον (ἀγαθὸν) ἀπὸ τὴν ἰδικήν του πατρίδα, τοῦτον οὐδόλως ἐκτιμῶ.

Ἐγὼ δηλαδὴ — ἂς εἶναι μάρτυς ὁ Ζεύς, ὁ ὁποῖος βλέπει τὰ πάντα πάντοτε — οὔτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πήσαιμι ὁρῶν τὴν ἄτην στείχουσαν ἀστοῖς ἀντὶ τῆς σωτηρίας, οὔτ' ἂν θείμην ποτὲ ἄνδρα δυσμενῆ χθονὸς φίλον ἐμαυτῷ, γιγνώσκων τοῦτο, ὅτι ἥδε ἐστὶν ἡ σῴζουσα κα
190 πλέοντες ἐπὶ ταύτης ὀρθῆς ποιούμεθα τοὺς φίλους.

θὰ ἠμποροῦσα νὰ σιωπήσω, ἐὰν θὰ ἔβλεπα τὴν συμφορὰν νὰ ἔρχεται εἰς τοὺς πολίτας ἀντὶ τῆς σωτηρίας, οὔτε θὰ ἠμποροῦσα ποτὲ ἄνθρωπον ἐχθρὸν τῆς πατρίδος νὰ θεωρήσω ὡς φίλον ἰδικόν μου, διότι γνωρίζω τοῦτο, ὅτι αὐτὴ (δηλ. ἡ πατρὶς) εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία μᾶς σῴζει, καὶ ἐὰν πλέωμεν ἐπ' αὐτῆς σώας (: ἐὰν τὸ σκάφος τῆς πολιτείας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ταξιδεύομεν, εἶναι σῶον), ἀποκτῶμεν τοὺς φίλους.

Ἐγὼ αὔξω τήνδε πόλιν τοιοῖσδε νόμοισιν.

Ἐγὼ μὲ τοιαύτας ἀρχὰς προσπαθῶ νὰ μεγαλύνω αὐτὴν τὴν πόλιν (: ἐργάζομαι ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πόλεως ταύτης).

Καὶ νῦν ἔχω κηρύξας ἀστοῖσιν ἀδελφὰ τῶνδε περὶ τῶν ἀπ' Οἰδίπου παίδων.

Καὶ τώρα ἔχω ἐκδώσει διακήρυξιν πρὸς τοὺς πολίτας σύμφωνον μὲ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς περὶ τῶν παίδων τοῦ Οἰδίποδος.

Ἐτεοκλέα μέν, ὃς ὑπερμαχῶν τῆσδε πόλεως ὄλωλεν,
195 ἀριστεύσας πάντα δόρει, κρύψαι τε τάφῳ καὶ ἐφαγνίσαι τὰ πάντα, ἃ ἔρχεται κάτω τοῖς ἀρίστοις νεκροῖς.

Τὸν μὲν Ἐτεοκλέα, ὁ ὁποῖος μαχόμενος ὑπὲρ αὐτῆς τῆς πόλεως ἔχει ἀποθάνει ἀφοῦ καθ' ὅλα ἀνεδείχθη ἄριστος εἰς τὴν μάχην, (ἐκήρυξα) καὶ νὰ ἐνταφιάσωμεν καὶ νὰ τοῦ προσφέρωμεν ὅλας τὰς νενομισμένας τιμάς, αἱ ὁποῖαι ἔρχονται ὑπὸ τὴν γῆν φθάνουσαι μέχρι τῆς ψυχῆς τῶν ἀρίστων νεκρῶν.

Τὸν δ' αὖ ξύναιμον τοῦδε, λέγω Πολυνείκην, ὃς κατελθὼν φυγὰς ἠθέλησε μὲν πρῆσαι πυρὶ κατ' ἄκρως πατρῴαν
200 γῆν καὶ τοὺς ἐγγενεῖς θεούς, ἠθέλησε δὲ πάσασθαι κοινοῦ αἵματος, τοὺς δὲ (πολίτας) δουλώσας ἄγειν, τοῦτον λέγω ἐκκεκηρῦχθαι πόλει τῇδε μήτε κτερίζειν μήτε κωκῦσαί
205 τινα, ἐᾶν δ' ἄθαπτον καὶ ἰδεῖν δέμας (αὐτοῦ) ἐδεστὸν αἰκισθέν τε καὶ πρὸς οἰωνῶν καὶ πρὸς κυνῶν.

Τὸν δὲ ἀδελφὸν τούτου ἐξ ἄλλου, ἐννοῶ τὸν Πολυνείκην, ὁ ὁποῖος ἐπανελθὼν ἐκ τῆς ἐξορίας ἠθέλησε μὲν νὰ κατακαύσῃ διὰ πυρὸς καθ' ὁλοκληρίαν τὴν πατρικὴν γῆν καὶ τοὺς πολιούχους θεοὺς (: τοὺς ναοὺς τῶν πολιούχων θεῶν), ἠθέλησε δὲ (ἐπίσης) νὰ γευθῇ ἀδελφικοῦ αἵματος καὶ τοὺς πολίτας ν' ἀπαγάγῃ ὡς δούλους, τοῦτον λέγω ὅτι ἔχει κηρυχθῆ δημοσίᾳ (ὑπ' ἐμοῦ) εἰς τὴν πόλιν ταύτην μήτε νὰ θάπτῃ τις μετὰ τιμῶν μήτε νὰ θρηνῇ, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀφήνουν ἄθαπτον καὶ νὰ ἴδουν τὸ σῶμα (αὐτοῦ) καταφαγωμένον καὶ κατεσπαραγμένον ἀπὸ τὰ ὄρνεα καὶ ἀπὸ τοὺς σκύλους.

Τοιόνδε ἐμὸν φρόνημα, καὶ οὔποτε προέξουσι τιμὴν ἔκ γ' ἐμοῦ οἱ κακοὶ τῶν ἐνδίκων. Ἀλλ' ὅστις (ἐστὶν) εὔνους τῇδε τῇ πόλει, τιμήσε-

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀπόφασίς μου καὶ ποτὲ δὲν θὰ προτιμηθοῦν ὑπ' ἐμοῦ τοὐλάχιστον οἱ κακοὶ ἀπὸ τοὺς δικαίους. Ἀλλ' ὁποιος διάκειται εὐνοϊκῶς πρὸς αὐτὴν τὴν πόλιν, θὰ τιμηθῇ ὑπ' ἐμοῦ τοὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

210 ται ἔκ γ' ἐμοῦ θανών, ὁμοίως δὲ καὶ ζῶν.

ΧΟ. Ταῦτα ἀρέσκοι σοί, παῖ Μενοικέως Κρέον, τὸν δύσνουν καὶ τὸν εὐμενῆ τῇδε πόλει· ἔνεστι δέ σοί γέ που χρῆσθαι παντὶ νόμῳ καὶ περὶ τῶν θανότων χὠπόσοι (=καὶ πάντων ἡμῶν ὁπόσοι) ζῶμεν.

215 ΚΡ. Ὡς ἂν ἦτέ νυν σκοποὶ τῶν εἰρημένων.

ΧΟ. Πρόθες νεωτέρῳ τῷ βαστάζειν τοῦτο.

ΚΡ. Ἀλλ' ἐπίσκοποί γε τοῦ νεκροῦ εἰσὶν ἑτοῖμοι.

ΧΟ. Τί δῆτ' ἂν ἐπεντέλλοις ἔτι ἄλλο τοῦτο; (=τί δῆτ' ἂν εἴη τοῦτο ἄλλο, ὃ ἐπεντέλλεις ἔτι;)

ΚΡ. Τὸ μὴ ἐπιχωρεῖν τοῖς ἀπιστοῦσιν τάδε.

220 ΧΟ. Οὐκ ἔστιν οὕτω μῶρος, ὃς ἐρᾷ θανεῖν.

ΚΡ. Καὶ μὴν ὁ μισθὸς γ' (ἔσται) οὗτος· ἀλλὰ τὸ κέρδος διώλεσε πολλάκις ἄνδρας ὑπ' ἐλπίδων.

λάχιστον, ὅταν ἀποθάνῃ, ἐξ ἴσου ὅπως καὶ ὅταν ἔζη.

ΧΟ. Ταῦτα εἶναι ἀρεστὰ εἰς σέ, ὦ Κρέων, υἱὲ τοῦ Μενοικέως, καὶ ὡς πρὸς τὸν ἐχθρὸν καὶ ὡς πρὸς τὸν φίλον ταύτης τῆς πόλεως· εἶναι δὲ δικαίωμά σου βέβαια, ***καθὼς νομίζω (=που)*** *νὰ ἐκδίδῃς οἱονδήποτε νόμον καὶ διὰ τοὺς ἀποθανόντας καὶ (δι' ὅλους ἡμᾶς) ὅσοι ζῶμεν.*

ΚΡ. (Προσέξατε) λοιπὸν ***(=νυν)*** *πῶς νὰ εἶσθε φρουροὶ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἔχουν διαταχθῆ (ὑπ' ἐμοῦ).*

ΧΟ. Ἀνάθεσε εἰς κάποιον νεώτερον νὰ βαστάσῃ (τὸ βάρος) τοῦτο.

ΚΡ. Ἀλλὰ (μὴν ἀνησυχῆτε δι' αὐτό, διότι) φρουροὶ τοῦ νεκροῦ βέβαια ὑπάρχουν ἕτοιμοι (: εἶναι ἤδη εἰς τὰς θέσεις των).

ΧΟ. Τί λοιπὸν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὸ τὸ ἄλλο, τὸ ὁποῖον, διατάσσεις ἐπὶ πλέον ἀκόμη (ἐκτὸς τῆς φρουρήσεως τοῦ νεκροῦ);

ΚΡ. Τὸ νὰ μὴν συγχωρῆτε ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν πειθαρχοῦν εἰς τὰς διαταγάς μου αὐτάς.

ΧΟ. Δὲν ὑπάρχει (κανεὶς) τόσον ἀνόητος, ὥστε νὰ θέλῃ ν' ἀποθάνῃ.

ΚΡ. Καὶ πράγματι, ἡ ἀμοιβή του βέβαια θα εἶναι αὐτὴ (δηλ. ὁ θάνατος)· ἀλλὰ πολλάκις τὸ κέρδος καταστρέφει τοὺς ἀνθρώπους ἕνεκα ἐλπίδων (: παρασυρομένους ἀπὸ τὴν ἐλπίδα).

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 165 ***πόλεος***, κατὰ μετάπτωσιν, ἀντί: ***πόλεως***.— 165 ***ἔστειλα ἱκέσθαι*** μετεπεμψάμην, προσεκάλεσα· τὸ ***ἱκέσθαι***, ἀπαρ. ἀόρ. β' τοῦ ***ἱκνέομαι - οῦμαι***, (ἀφικνοῦμαι).— ***τοῦτο μὲν κτλ.***, κανονικῶς ἡ φράσις 165-9 ἔπρεπε νὰ λεχθῇ: ***εὖ εἰδὼς τοῦτο μὲν ἀεὶ σέβοντας τὰ κράτη θρόνων Λαΐου, τοῦτ' αὖθις, ἡνίκα Οἰδίπους ὤρθου πόλιν*** (σέβοντας τὰ κείνου), ***κἄπειτ' διώλετο, μένοντας ἐμπέδοις φρονήμασιν ἀμφὶ τοὺς παῖδας*** αὐτοῦ (δηλ. τοῦ Οἰδίποδος)· ἐπειδὴ ὅμως παρελείφθη τὸ ***σέβοντας τὰ κείνου***, ἐτέθησαν αἱ δύο χρον. προτ. κατὰ σειράν: ***ἡνίκα Οἰδ. ὤρθου πόλιν, κἄπειτ' διώλετο*** μὲ κοινὴν ἀπόδοσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐτέθη τὸ ***τοὺς κείνων παῖδας***, ὡς ἐὰν ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ ὁ Πολυνείκης ἦσαν παῖδες καὶ τοῦ Λαΐου καὶ τοῦ Οἰδ. (Διὰ τὴν δυσκολίαν ταύτην εἰς τὴν ἑρμηνείαν τὸ ***παῖδες*** = διάδοχοι).— 172 ***αὐτόχειρι οὖν μιάσματι***, τὸ ἀφῃρ. ἀντὶ τοῦ συγκεκρ. κατὰ δοτ. ὀργαν. = ταῖς ἑαυτῶν μιαραῖς χερσί.— 173 ***κράτη καὶ θρόνους***, σχ. ἓν διὰ δυοῖν, ἀντὶ ***κράτη θρόνων*** (πρβλ. 116).— 176 ***ἐντριβὴς φανῇ*** δοκιμασθῇ.— 177 ***γάρ***, διασαφητ.=

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δηλαδή· ἐπεξηγεῖ παραλειφθεῖσαν φράσιν: ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔχω δοκιμασθῆ, διότι τώρα μόλις ἀναλαμβάνω τὴν ἀρχήν· δύνασθε ὅμως νὰ μάθετε τὰς σκέψεις μου: εἰς ἐμὲ δηλαδὴ κτλ.— 180 ***ἐκ φόβου του*** ἐκ φόβου τινὸς (τὸ ***του*** γεν. τῆς ἀορ. ἀντων.: ***τίς, τινὸς καὶ τοῦ, τινὶ καὶ τῷ***).— 182 ***μεῖζον***, κτγρμ., ***φίλον*** ἀντικ. τοῦ ***νομίζει***.— ***ἀντὶ τῆς αὐτοῦ πάτρας*** = ἢ τὴν αὐτοῦ πάτραν (β' ὅρ. συγκρ.).— 184 ***γάρ***, διασαφητ.= δηλαδή· ἐπεξηγεῖ ἐπίσης ἐννοουμένην φράσιν: τὰς ἐκτεθείσας ταύτας γενικὰς ἀρχάς μου θὰ κυρώσω ἤδη καὶ ἐμπράκτως· ἐγὼ δηλαδὴ κτλ.— ***ἴστω***, προστ. τοῦ ***οἶδα*** γνωρίζω (***ἴσθι, ἴστω*** κτλ.) ***ἴστω Ζεὺς*** (ἂς εἶναι μάρτυς μου ὁ Ζεύς), συνήθης φράσις ἐπὶ ὅρκου.— 185 ***οὔτ' ἂν σιωπήσαιμι*** καὶ κατωτέρω ***οὔτ' ἄν ... θείμην***, ἀποδόσεις εἰς τὴν ὑποθ. μτχ. ***ὁρῶν*** = ***εἰ ὁρῴην*** (ὑποθ. λόγος γ' εἴδους, ἁπλῆ σκέψις τοῦ λέγοντος).— 187 ***φίλον*** κτγρμ., ***ἄνδρα*** ἀντικ. τοῦ ***θείμην, δυσμενῆ*** κτγμ. προσδ. εἰς τὸ ***ἄνδρα*** (=ἄνδρα ὄντα δυσμενῆ)· ***χθονὸς*** γεν. ἀντικ. εἰς τὸ ***δυσμενῆ· ἐμαυτῷ*** δοτ. συντ. εἰς τὸ ***φίλον***.— 189 ***ἥδε***, δηλ. ***ἡ χθὼν*** (ἡ πατρίς).— ***ταύτης ἔπι***, ἀναστροφὴ τῆς προθ. (= ἐπὶ ταύτης).— 190 ***ὀρθῆς***, κτγρμ. προσδ.— 191 ***αὔξω***, ἐνεστ. ἀποπειρατ.= προσπαθῶ νὰ αὐξήσω, νὰ μεγαλύνω τὴν πόλιν (διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματός μου).— 192 ***ἀδελφὰ*** (οὐδ.) σύστ. ἀντικ. τοῦ ***κηρύξας ἔχω*** ἔχω ἐκδώσει διακήρυξιν σύμφωνον· ***τῶνδε***, γεν. ἀντικ. εἰς τὸ ***ἀδελφὰ*** (σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας).— 193 ***ἀστοῖσι***, ἔμμ. ἀντικ.— 194 ***ὑπερμαχῶν***, μτχ. τροπ.— 195 ***ἀριστεύσας***, μτχ. χρον.— ***πάντα***, αἰτ. τοῦ κατά τι.— ***δόρει***, ποιητ. ἀντὶ ***δόρατι*** κατὰ συνεκδ. = μάχῃ (= κατὰ τὴν μάχην).— 196 ***κρύψαι καὶ ἐφαγνίσαι***, ἐκ τοῦ ***κηρύξας ἔχω· ἐφαγνίζω*** προσφέρω τὰς νενομισμένας τιμὰς πρὸς τὸν νεκρόν.— ***τὰ πάντα***, σύστ. ἀντικ. τοῦ ***ἐφαγνίσαι***.— 197 ***ἔρχεται κάτω*** ἔρχονται ὑπὸ τὴν γῆν καὶ φθάνουν μέχρι τῆς ψυχῆς τῶν νεκρῶν.— 200 ***φυγάς***, κτγρμ. προσδ. (φυγὰς ὤν) = ἐκ τῆς ἐξορίας.— ***κατέρχομαι*** ἐπιστρέφω εἰς τὴν πατρίδα (λέγεται ἐπὶ φυγάδων).— 201 ***πρῆσαι***, ἀπαρ. ἀορ. τοῦ ***πίμπρημι*** καίω.— ***κατ' ἄκρας*** ἀπὸ τῶν ἄκρων μέχρι κάτω, καθ' ὁλοκληρίαν.— 202 ***πάσασθαι***, ἀπαρ. μέσ. ἀορ. τοῦ ***πατέομαι*** γεύομαι (μετὰ γεν.).— 204 ***κτερίζω*** θάπτω μετὰ τιμῶν (προσφέρω εἰς τὸν νεκρὸν ***κτερίσματα***, δηλ. ἀντικείμενα προσφιλῆ εἰς αὐτόν).— ***κωκύω*** θρηνῶ.— 205 ***δέμας (τὸ)*** σῶμα (μόνον κατ' αἰτ. καὶ σπαν. ὀνομ.), ***πρὸς οἰωνῶν, πρὸς κυνῶν***, ποιητ. αἰτια.— 206 ***ἐδεστὸς (ἐσθίω)*** φαγωμένος.— ***αἰκίζομαι*** κακοποιοῦμαι, κατασπαράσσομαι.— 208 ***προέχω τιμὴν*** ὑπερέχω κατὰ τὴν τιμήν, προτιμῶμαι.— 210 ***τιμήσεται***, τὸ μέσ. ἀντὶ παθ.— 212 ***τὸν δύσνουν, τὸν εὔμενῆ***, αἰτ. τοῦ κατά τι ἢ τῆς ἀναφορᾶς (= ὡς πρὸς τόν...).— 215 ***ὡς ἄν... ἦτε***, πλ. ἐρωτ. προτ. ἐκ τοῦ ἐννοουμένου ***σκοπεῖτε*** (ἢ ***ὁρᾶτε***).— 216 ***τῳ*** = τινί.— ***πρόθες***, προστ. ἀόρ. β' τοῦ ***προτίθημι*** ἀναθέτω.— 218 ***ἐπεντέλλω*** διατάσσω ἐπὶ πλέον.— 219 ***τάδε***, σύστ. ἀντικ. τοῦ ***ἀπιστοῦσιν***.— 221 ***ὑπ' ἐλπίδων***, ἀναγκ. αἴτιον.— 222 ***διώλεσεν***, γνωμ. ἀορ.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 173 ***γένους κατ' ἀγχιστεῖα***· ἐλλείψει κληρονόμων ἐξ αἵματος ὁ θρόνος περιῆλθεν εἰς τὸν πλησιέστατον ἐξ ἀγχιστείας συγγενῆ Κρέοντα, ἀδελφὸν τῆς Ἰοκάστης (μητρὸς τοῦ Ἐτεοκλέους καὶ Πολυνείκους).— 175 ***πρὶν ἂν... ἐντριβὴς φανῇ***· λέγων ταῦτα ὁ Σοφ. ἔχει ὑπ' ὄψει του τὸ τοῦ Βίαντος ***«ἀρχὴ ἄνδρα δείκνυσιν»***, πρβλ. Ἀριστοτέλ. Ἠθ. Νικομαχ. 5, 3 ***«εὖ δοκεῖ ἔχειν τὸ τοῦ Βίαντος ὅτι ἀρχὴ ἄνδρα δείξει»*** (Βίας: εἷς τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς ἀρχ. Ἑλλ., 665-540 π.Χ., καταγόμενος ἐκ Πριήνης τῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἰωνίας· διὰ τῆς λ. ***ἀρχὴ*** ἐννοεῖται ἡ διοικητικὴ ἐξουσία, ἐν τῇ ἐνασκήσει τῆς ὁποίας δοκιμάζεται ἡ ἱκανότης τοῦ ἄρχοντος.— 189 ***ἥδε ἐστὶν ἡ σῴζουσα*** κτλ. ἐὰν ἡ πατρὶς εὐτυχῇ, εὐτυχοῦν καὶ οἱ πολῖται, ἐνῷ ἀντιθέτως ἡ δυστυχία τῆς πατρίδος φέρει καὶ εἰς τοὺς πολίτας δυστυχίαν· ὁ Σοφ. ἐπαναλαμβάνει τοὺς λόγους τοῦ Περικλέους: «***ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι πόλιν πλείω ξύμπασαν ὀρθουμένην ὠφελεῖν τοὺς ἰδιώτας ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. Καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτὸν διεφθειρομένης τῆς πατρίδος οὐδὲν ἧσσον ξυναπόλλυται, κακοτυχῶν δ' ἐν εὐτυχούσῃ πολλῷ μᾶλλον διασῴζεται***», Θουκ. Β, 60· πρβλ. καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος: «***οὕτω δημόσιον κακὸν ἔρχεται οἴκαδ' ἑκάστῳ***», Ἐλεγ. 2(13), στ. 27 κ. ἑ.— 191 ***αὔξω*** ἔπρεπε νὰ τεθῇ μέλλων ***αὐξήσω***, διότι ὁ Κρ. μόλις πρὸ ὀλίγου ἀνέλαβε τὴν ἀρχήν· ἀλλ' ἐπίτηδες ὁ ποιητὴς χρησιμοποιεῖ ἐνεστῶτα, ἵνα δείξῃ τὸν ἐγωιστικὸν χαρακτῆρα τοῦ Κρέοντος: «μόλις χθὲς ἀνέλαβον τὴν ἀρχήν, καὶ ἤδη πραγματοποιῶ τὸ μεγαλεῖον τῆς πόλεως διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματός μου».— 196 ***ἐφαγνίσαι*** ὁ ἁγνισμὸς τῶν νεκρῶν ἐγίνετο διὰ τῆς ταφῆς ἢ τῆς καύσεως· ***ἐφαγνίζω*** σημαίνει προσφέρω ἐπὶ πλέον τὰς νενομισμένας πρὸς τοὺς νεκροὺς τιμὰς (σπονδάς), δι' ὧν γίνεται ἁγνὸς (καθαρός).— 197 ***ἅ... ἔρχεται κάτω***· ἐπιστεύετο ὅτι αἱ ἐπικήδειοι σπονδαὶ ἔφθανον ὑπὸ τὴν γῆν μέχρι τῆς ψυχῆς τοῦ νεκροῦ, ἡ ὁποία δι' αὐτῶν ἀνεκουφίζετο.— 205 ***ἐᾶν δ' ἄθαπτον***· ἡ διαταγὴ αὕτη τοῦ Κρέοντος ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πανελληνίως κρατοῦσαν δοξασίαν περὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν τελευταίων τιμῶν εἰς τοὺς νεκροὺς (βλ. στ. 27, Πραγματικά, σελ. 12).— 211 ***σοὶ ταῦτ' ἀρέσκει***· ἡ ἀπάντησις τοῦ Χοροῦ σύντομος, ψυχρὰ καὶ δουλοπρεπής· ὑποδηλοῦται ὅτι ὁ Χορὸς ἀποδοκιμάζει τὴν διαταγὴν τοῦ Κρέοντος, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν διαφωνίαν του: «σὺ ὡς βασιλεὺς ἔχεις δικαίωμα ν' ἀποφασίζῃς καὶ περὶ νεκρῶν καὶ περὶ ζώντων» (τυπικὴ ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος, ἀλλ' ὄχι ἠθική)· καὶ ἡ πρόταξις τοῦ ***σοὶ*** δηλοῖ ὅτι ἄλλοι ἄλλως κρίνουν· αἱ περὶ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ βασιλέως ἀντιλήψεις ἀνάγονται εἰς τὴν ἡρωικὴν ἐποχήν, εἰς ἣν ἀναφέρεται τὸ δρᾶμα, εἶναι δὲ ὅλως ἀντίθετοι πρὸς τὰς ἀντιλήψεις περὶ πολιτείας, τὰς ὁποίας εἶχον οἱ σύγχρονοι τοῦ Σοφοκλέους Ἀθηναῖοι πολῖται.— 216 ***νεωτέρῳ τῷ*** κλπ.· καὶ τοῦτο δηλοῖ ἀποφυγὴν ἀναμείξεως τοῦ Χοροῦ εἰς τὸ ζήτημα (ἑπομένως ἀδιαφορίαν καὶ ἔμμεσον ἀποδοκιμασίαν)· τὸ δὲ ***βαστάζειν*** δεικνύει ὅτι ἡ φύλαξις τοῦ νεκροῦ ἐθεωρεῖτο βάρος διὰ τοὺς γέροντας τοῦ Χοροῦ.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Μέχρι τοῦ σημείου τούτου παρηκολουθήσαμεν τὸν ***Πρόλογον***, ἤτοι τὴν α' πρᾶξιν τοῦ δράματος (1-99), καὶ τὴν ***Πάροδον***, ἤτοι τὸ α' ᾆσμα τοῦ Χοροῦ εἰσερχομένου εἰς τὴν ὀρχήστραν (100-161). Ἤδη ἀπὸ τοῦ στ. 162 ἄρχεται τὸ ***α' ἐπεισόδιον***, ἤτοι ἡ β' πρᾶξις, ἡ ὁποία διήκει μέχρι τοῦ στ. 331.— ***Ἐπεισόδια*** λέγονται τὰ κύρια μέρη τοῦ δράματος τὰ παρεμβαλλόμενα μεταξὺ τῶν ᾀσμάτων τοῦ Χοροῦ (τῶν χορικῶν). Κατ' αὐτὰ ἐμφανίζονται εἰς τὴν ὀρχήστραν οἱ ἠθοποιοὶ (οἱ ὑποκριταὶ) διαλεγόμενοι καὶ διὰ τῆς ***δράσεώς*** των συντελοῦντες εἰς τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ***δράματος***.

Εἰς τὴν α' σκηνὴν (162-222) τοῦ α' ἐπεισοδίου περιέχεται ὁ λόγος τοῦ Κρέοντος, ἡ ἀπάντησις τοῦ Χοροῦ καὶ τέλος στιχομυθία Κρέοντος καὶ Χοροῦ.— Ὁ Κρέων ἐμφανίζεται εἰς τὴν σκηνὴν (ὀρχήστραν) μεγαλοπρεπὴς καὶ ἐπιβλη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τικός. Πρὶν ἢ ἐξαγγείλῃ τὴν περὶ Πολυνείκους ἀπόφασίν του, ἐκθέτει διὰ μακρῶν τὰς προγραμματικάς του ἀρχὰς (βασιλικὸν διάγγελμα). Κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ βασιλ. λόγου: α) εὐσέβεια· εὐθὺς ἀμέσως εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου του ἐνθυμεῖται τοὺς θεούς, οἱ ὁποῖοι ἔσωσαν τὴν πόλιν (162-3)· β) φιλοπατρία· οἱ στ. 182-190 περικλείουν ὑπέροχον κήρυγμα φιλοπατρίας (***καὶ μεῖζον ὅστις ἀντὶ τῆς αὐτοῦ πάτρας φίλον νομίζει, τοῦτον οὐδαμοῦ λέγω*** κτλ.)· γ) αὐταρχικότης καὶ ἐγωισμός· τὸ ὅλον ὕφος του δηλοῖ ὅτι οὐδεμίαν δέχεται ἀντίρρησιν: χρῆσις φράσεων μὲ ***ἀπόλυτον*** καὶ ***ἄτεγκτον*** ὕφος (***νῦν τε καὶ πάλαι***) 181, τοῦτον ***οὐδαμοῦ*** λέγω 183, τοιοῖσδ' ἐγὼ νόμοισι τήνδ' ***αὔξω*** πόλιν 191 κ. ἑ.: καὶ αὐτὴ ἡ πρὸς τοὺς γέροντας προσφώνησις μονολεκτικὴ καὶ ξηρά «***ἄνδρες***» 162, τέλος κατάχρησις τῆς προσ. ἀντων. τοῦ α' προσ.: ***ἐγὼ*** 164, ***ἐγὼ*** 173, ***ἐμοὶ*** 177, ***ἐγὼ*** 184, ***ἐγὼ*** 191, ***ἐμόν... ἐμοῦ*** 207, ***ἐμοῦ*** 210· δ) ἐμπάθεια: ἡ ὑπερβολικὴ αὐστηρότης μὲ τὴν ὁποίαν κρίνει τὸν Πολυν. (199-203) δεικνύει ἔλλειψιν μέτρου καὶ ψυχικὴν σύγχυσιν. Ὥστε ὁ Κρέων παρουσιάζεται εὐσεβὴς καὶ φιλόπατρις μὲν τὴν προαίρεσιν, ἀλλὰ πείσμων, αὐταρχικὸς καὶ τελῶν ἐν πλήρει συγχύσει· ἀπόρροια τούτων εἶναι τὸ περὶ Πολυνείκους διάταγμά του, τὸ ἐρχόμενον εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν θεῖον νόμον.—Ὁ Χορὸς ἀκούων τὸν λόγον του προφανῶς ταράσσεται. Ἡ ἀπάντησίς του εἶναι ψυχρά, σύντομος καὶ ἐμμέσως ἀποδοκιμαστική. Σημειωθήτω δὲ ὅτι ὁ Χορὸς ἀντιπροσωπεύει τὴν κοινὴν γνώμην.— Οἱ θεαταὶ τελοῦν ἤδη ἐν γνώσει τῆς μεγάλης συγκρούσεως δύο ἰσχυρῶν χαρακτήρων: τῆς Ἀντιγόνης καὶ τοῦ Κρέοντος. Ἡ ψυχὴ των ἀσφαλῶς ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς πρώτης. Ἀλλὰ ποία θὰ εἶναι ἡ τύχη της μετὰ τὴν τόσον ἀποφασιστικὴν διακήρυξιν τοῦ Κρέοντος; (*Ἔλεος καὶ φόβος*).— Πρέπει τέλος νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ λόγος τοῦ Κρ. περιέχει πλὴν τῶν ἄλλων καὶ στοιχεῖα *τραγικῆς εἰρωνείας*. Λέγεται δὲ «τραγικὴ εἰρωνεία» ἡ συχνάκις εἰς τὰ ἀρχαῖα δράματα ἀπαντωμένη περίπτωσις, καθ' ἣν οἱ μὲν ἥρωες δροῦν ἢ ὁμιλοῦν ἀγνοοῦντες τὴν περὶ προσώπων ἢ πραγμάτων ἀλήθειαν, ἐνῷ ὁ θεατὴς γνωρίζει αὐτήν. Οὕτω καὶ ἐδῶ: ὁ Κρέων ἐκφράζει τὸν φόβον, μήπως τολμήσουν νὰ παραβοῦν τὴν διαταγήν του ***ἄνδρες*** κινούμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας ***κέρδους*** (δηλ. δωροδοκούμενοι) στ. 220-1, ἐνῷ ὁ θεατὴς γνωρίζει ὅτι τοῦτο ἀποτολμᾷ ἤδη ὄχι ἀνήρ, ἀλλὰ γυνή, καὶ ὄχι λόγῳ κέρδους, ἀλλ' ἐξ εὐσεβείας πρὸς τὸν θεῖον νόμον.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα 162-222: α) Μεταφοραί: ***πολλῷ σάλῳ σείσαντες ὤρθωσαν πάλιν*** (162-3), μεταφορὰ ἐκ τῆς θαλάσσης (τὸ σκάφος σαλευθὲν ὑπὸ τῆς τρικυμίας ὠρθώθη = ἡ πόλις κινδυνεύσασα ἐκ τοῦ πολέμου ἐσώθη)· ἐπίσης: ***ταύτης ἐπὶ πλέοντες ὀρθῶς***, μεταφορὰ ἐκ τοῦ πλοίου, ἀντί: τῆς πόλεως εὐτυχούσης.— β) Περιφράσεις: ***ἥδ' ἐστὶν ἡ σῴζουσα*** (189), ἀντί: ἥδε σῴζει· ***δουλώσας ἄγειν*** (202) ἀντί: δουλῶσαι.— γ) Πλεονασμοί: ***ἐκ πάντων δίχα*** (164), ***τάφῳ τε κρύψαι καὶ τὰ πάντα ἐφαγνίσαι*** (196), ***μήτε κτερίζειν, μήτε κωκῦσαι, ἐᾶν δέ .. ἰδεῖν*** κτλ. (204-6), ὅπου ἡ αὐτὴ ἔννοια ἐπαναλαμβάνεται διὰ 4 συνων. ἐκφρ. πρὸς δήλωσιν τῆς πείσμονος διαθέσεως τοῦ Κρέοντος.— δ) ἐπαναλήψεις: ***τοῦτο μὲν - τοῦτ' αὖθις*** (165), ***ἠθέλησε μὲν - ἠθέλησε δὲ*** (200-1) πρὸς ἔντονον ἔκφρασιν τῶν θελήσεων τοῦ Πολυνείκους.— ε) Ὑπερβολαί: (Ὁ Πολυν. ἠθέλησε ***γῆν πατρῴαν πρῆσαι!*** (199) καὶ μάλιστα ***κατ' ἄκρας:*** ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον! (201) καὶ ***θεοὺς τοὺς***

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐγγενεῖς... πρῆσαι (199): ἠθέλησε νὰ κατακαύσῃ ὄχι κἂν τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν, ἀλλ' αὐτοὺς τοὺς θεούς! — *ἠθέλησε δὲ αἵματος κοινοῦ πάσασθαι* (201-2): πᾶσαι αἱ ὑπερβολαὶ σκοποῦν νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἐπιβαλλομένην ποινήν.— ς) Σχῆμα ἐκ παραλλήλου (ἡ αὐτὴ ἔννοια ἐκφέρεται ἀποφατικῶς καὶ καταφατικῶς): *κοὔποτ' ἐκ γ' ἐμοῦ τιμὴν προέξουσι κτλ.— ἀλλ' ὅστις εὔνους... τιμήσεται* (207-210).— ζ) Σχ. ἓν διὰ δυοῖν: *θρόνων κράτη* (166), *κράτη πάντα καὶ θρόνους* (173), ὅπου τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐκφράζει διὰ δύο λέξεων καὶ εἰς πληθυντικὸν πρὸς ἔξαρσιν τῆς ἐξουσίας του!

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Κρ. ἀναγγέλλει τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνάληψιν τῆς ἐξουσίας (162-173).— 2) Ἐκθέτει τὰς προγραμματικάς του ἀρχὰς (174-191).— 3) Ἀνακοινώνει τὴν διαταγήν του περὶ ἀπαγορεύσεως τῆς ταφῆς τοῦ Πολυνείκους (192-200).— 4) Ὁ Χορὸς ἀπαντῶν ψυχρῶς ἀποφεύγει τὴν ἀνάληψιν εὐθύνης (211-222).

β) Ὁ Πολυνείκης ἐτάφη (223-277).

(Συνέχεια Α' Ἐπεισοδίου).

[Διὰ τῆς ἀριστερᾶς παρόδου, ὡς προερχόμενος ἐκ τῶν ἀγρῶν, εἰσέρχεται δειλὸς καὶ συνεσταλμένος εἷς ἐκ τῶν φυλάκων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Κρέων ἀνέθεσε τὴν φύλαξιν τοῦ πτώματος τοῦ Πολυνείκους. Μετά τινας δισταγμοὺς λέγει:]

ΦΥΛΑΞ. Ἄναξ, ἐρῶ μὲν οὐχ ὅπως (=οὐκ ἐρῶ μὲν ὅτι) ἱκάνω δύσπνους ὑπὸ τάχους
225 ἐξάρας κοῦφον πόδα· ἔσχον γὰρ πολλὰς ἐπιστάσεις φροντίδων, κυκλῶν ἐμαυτὸν ὁδοῖς εἰς ἀναστροφήν·

ΦΥ. Βασιλιά μου, δὲν ἠμπορῶ νὰ εἴπω βέβαια ὅτι ἔχω φθάσει (ἐδῶ) λαχανιασμένος ἀπὸ τὸ πολὺ τρέξιμο, διότι δηλαδὴ ἔβαλα πτερὰ στὰ πόδια μου· (καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸ εἴπω αὐτό), διότι εἶχα πολλὰ σταματήματα ἀπὸ (διαφόρους) σκέψεις (πολλὲς φορὲς αἱ σκέψεις μου μ' ἔκαναν νὰ σταματήσω) στρέφων τὸν ἑαυτόν μου εἰς διάφορα σημεῖα τοῦ δρόμου μὲ τὸν σκοπὸν νὰ γυρίσω ὀπίσω·

ψυχὴ γὰρ ἡὔδα μυθουμένη μοι πολλά· «τάλας, τί χωρεῖς, οἷ μολὼν δώσεις δίκην;»—«τλήμων, μένεις αὖ; καὶ (=καὶ εἰ) εἴσεται Κρέων τάδε παρ' ἄλλου ἀνδρός; πῶς δῆτα σύ,
230 οὐκ ἀλγυνῇ;»—

διότι ἡ ψυχή (μου) μοῦ ἐμιλοῦσε καὶ μοῦ ἔλεγε πολλά: «δυστυχισμένε, διατὶ προχωρεῖς (ἐκεῖ), ὅπου, ὅταν φθάσῃς, θὰ τιμωρηθῇς;» — «κακόμοιρε, μένεις πάλιν; καὶ ἂν μάθῃ ὁ Κρέων αὐτὰ ἀπὸ ἄλλον ἄνθρωπον, πῶς λοιπὸν (τότε) ἐσὺ δὲν θὰ πάθῃς συμφοράν;»—

Ἐλίσσων τοιαῦτα ἤνυτον σχολῇ βραδὺς χοὔτως (=καὶ οὕτως) ὁδὸς βραχεῖα γίγνεται μακρά.

Συλλογιζόμενος τοιαῦτα ἐβάδιζα μὲ δυσκολίαν ἀργὰ ἀργὰ καὶ ἔτσι (ἔνας) σύντομος δρόμος ἔγινε μεγάλος.

Τέλος γε μέντοι ἐνίκησε μολεῖν δεῦρο σοί· κεἰ (=καὶ

Ἐπὶ τέλους ὅμως ἐνίκησε (μέσα μου ἡ σκέψις) νὰ ἔλθω ἐδῶ πρὸς χάριν σου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰ) τὸ μηδὲν ἐξερῶ, φράσω δ' ὅμως·
235 ἔρχομαι γὰρ δεδραγμένος τῆς ἐλπίδος τὸ μὴ παθεῖν ἂν ἄλλο πλὴν τὸ μόρσιμον.
ΚΡ. Τί δ' ἔστιν, ἀνθ' οὗ ἔχεις τήνδε ἀθυμίαν;
ΦΥ. Θέλω φράσαι σοι πρῶτα τἀμαυτοῦ· οὔτε γὰρ ἔδρασα τὸ πρᾶγμα οὔτε εἶδον ὅστις ἦν ὁ δρῶν, οὐδ' ἂν πέσοιμι
240 δικαίως ἐς κακόν τι.
ΚΡ. Εὖ γε στοχάζῃ κἀποφάργνυσαι κύκλῳ τὸ πρᾶγμα· δηλοῖς δ' ὡς σημανῶν νέον τι.
ΦΥ. Τὰ γάρ τοι δεινὰ προστίθησιν ὄκνον πολύν.
ΚΡ. Οὔκουν ἐρεῖς ποτε, εἶτα ἀπαλλαχθεὶς ἄπει;
245 ΦΥ. Καὶ δὴ λέγω σοι· βέβηκέ τις ἀρτίως θάψας τὸν νεκρὸν καὶ παλύνας διψίαν κόνιν ἐπὶ χρωτὶ καὶ ἐφαγιστεύσας ἃ χρή.
ΚΡ. Τί φῄς; Τίς ἀνδρῶν ἦν ὁ τολμήσας τάδε;
ΦΥ. Οὐκ οἶδα· ἐκεῖ γὰρ οὔτε πλῆγμα γενῆδος του ἦν, οὐκ
250 ἐκβολὴ δικέλλης, γῆ δὲ (ἦν) στύφλος καὶ χέρσος, ἀρρώξ, οὐδ' ἐπημαξευμένη τροχοῖσιν, ἀλλ' οὐργάτης (=ὁ ἐργάτης) ἦν ἄσημός τις·
Ὅπως δὲ ὁ πρῶτος ἡμεροσκόπος δείκνυσιν ἡμῖν, θαῦμα
255 δυσχερὲς παρῆν πᾶσιν· ὁ μὲν γὰρ ἠφάνιστο—τυμβήρης μὲν οὔ, λεπτὴ δὲ κόνις ἐπῆν, ὡς φεύγοντος ἄγος.

Σημεῖα δὲ οὔτε θηρὸς ἐξε-

καὶ μολονότι δὲν ἔχω ἀπολύτως τίποτε νὰ εἴπω, ὅμως θὰ ὁμιλήσω·
διότι ἔρχομαι πιασμένος ἀπὸ τὴν ἐλπίδα ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ πάθω τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πεπρωμένον.
ΚΡ. Ἀλλὰ τί συμβαίνει, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου ἔχεις αὐτὴν τὴν ἀγωνίαν;
ΦΥ. Θέλω νὰ σοῦ ὁμιλήσω πρῶτα διὰ τὰ σχετικά μ' ἐμένα· δηλαδὴ (ἐγὼ) οὔτε ἔκαμα αὐτὸ τὸ πρᾶγμα οὔτε εἶδα ποῖος ἦτο αὐτὸς ποὺ τὸ ἔκαμε, καὶ δὲν θὰ ἦτο δίκαιον νὰ πάθω κανὲν κακόν.
ΚΡ. Ὡραῖα βέβαια ἀποβλέπεις εἰς τὸν σκοπόν σου καὶ προφυλάττεις ὁλόγυρα τὸ πρᾶγμα· φαίνεσαι ὅμως ὡς νὰ θέλῃς ν' ἀνακοινώσῃς κάτι σοβαρόν.
ΦΥ. (Ναί, ζητῶ νὰ προφυλαχθῶ), διότι βέβαια τὰ δυσάρεστα προκαλοῦν μεγάλον δισταγμόν.
ΚΡ. Λοιπὸν δὲν θὰ ὁμιλήσῃς ἐπὶ τέλους (καὶ) ἔπειτα νὰ γκρεμισθῇς νὰ φύγῃς (ἀπ' ἐδῶ);
ΦΥ. Καὶ λοιπὸν σοῦ λέγω: κάποιος ἦλθε πρὸ ὀλίγου καὶ ἔθαψε τὸν νεκρόν, δηλαδὴ ἐπασπάλισε στεγνὴν σκόνην ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα του καὶ προσέφερε τὰς τιμάς, αἱ ὁποῖαι συνηθίζονται.
ΚΡ. Τί λέγεις; Ποῖος ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐτόλμησεν αὐτὰ (: ποῖος ἐτόλμησε νὰ κάμῃ αὐτά);
ΦΥ. Δὲν γνωρίζω· διότι ἐκεῖ οὔτε κτύπημα καμιᾶς ἀξι·ης ὑπῆρχε, οὔτε σκάψιμο δικέλλας, ἡ δὲ γῆ ἦτο σκληρὰ καὶ χέρσος, ἄσκαπτος, καὶ δὲν εἶχε χαραχθῆ μὲ τροχοὺς ἁμάξης, ἀλλὰ ὁ δράστης ἦτο κάποιος ἄγνωστος·

Μόλις δὲ ὁ πρῶτος σκοπὸς τῆς ἡμέρας ἔδειξεν εἰς ἡμᾶς (τὸ πρᾶγμα), εἰς ὅλους μας ἐφάνη θαῦμα δυσεξήγητον· διότι ὁ μὲν (νεκρὸς) εἶχεν ἐξαφανισθῆ — ὄχι βέβαια χωμένος εἰς τάφον, ἀλλὰ ψιλὴ σκόνη ἦτο ριγμένη ἐπάνω του, σὰν ἀπὸ κάποιον ποὺ ἤθελε ν' ἀποφυγῇ τὸ κρῖμα.
Ἀλλὰ δὲν ἐφαίνοντο ἴχνη οὔτε ἀγρίου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φαίνετο οὔτε του κυνῶν ἐλθόντος οὐ σπάσαντος.

Ἐρρόθουν δὲ κακοὶ λόγοι ἐν ἀλλήλοισι, φύλαξ ἐλέγχων
260 φύλακα, κἂν ἐγίγνετο (= καὶ ἐγίγνετο ἂν) πληγὴ τελευτῶσα, οὐδὲ παρῆν ὁ κωλύσων·
εἷς γάρ τις ἕκαστος ἦν οὐξειργασμένος, κοὐδεὶς ἐναργής, ἀλλ' ἔφευγε μὴ εἰδέναι· ἦμεν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους
265 αἴρειν χεροῖν καὶ πῦρ διέρπειν καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν τὸ μήτε δρᾶσαι μήτε ξυνειδέναι τῳ (= τινὶ) βουλεύσαντι τὸ πρᾶγμα μήτ' εἰργασμένῳ.

Τέλος δέ, ὅτε οὐδὲν ἦν πλέον (ἡμῖν) ἐρευνῶσι, λέγει εἷς τις, ὃς προὔτρεψε πάντας νεῦσαι φόβῳ ἐς πέδον κάρα·
270 οὐ γὰρ εἴχομεν οὔτε ἀντιφωνεῖν οὔτε ὅπως δρῶντες πράξαιμεν καλῶς·

ἦν δὲ ὁ μῦθος ὡς ἀνοιστέον εἴη σοὶ τὸ ἔργον τοῦτο καὶ οὐχὶ κρυπτέον.

Καὶ ταῦτα ἐνίκα, καὶ πάλος
275 καθαιρεῖ ἐμὲ τὸν δυσδαίμονα λαβεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθόν· οἶδὲ ὅτι πάρειμι ἄκων οὐχ ἑκοῦσι· οὐδεὶς γὰρ στέργει ἄγγελον κακῶν ἐπῶν.

θηρίου οὔτε κανενὸς σκύλου ποὺ νὰ ἦλθε ἢ νὰ ἐσπάραξε (τὸ πτῶμα).

Ἀντηλλάσσοντο δὲ ζωηρῶς ὑβριστικοὶ λόγοι μεταξύ μας, διότι ὁ ἕνας φύλαξ κατηγόρει τὸν ἄλλον φύλακα, καὶ θὰ κατέληγε τὸ πρᾶγμα εἰς ἄγριον ξυλοκόπημα, οὔτε ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος θὰ τὸ ἐμπόδιζε·
διότι καθένας ἀπὸ ἡμᾶς ἦτο (κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἄλλων) ὁ δράστης, καὶ ὅμως κανεὶς δὲν ἐφαίνετο (ὡς δράστης), ἀλλὰ καθένας ἰσχυρίζετο ὅτι δὲν γνωρίζει·
ἤμεθα δὲ ἕτοιμοι (διὰ ν' ἀποδείξωμεν τὴν ἀθωότητά μας) καὶ πυρακτωμένα σίδερα νὰ σηκώσωμεν μὲ τὰ χέρια μας καὶ μέσα ἀπὸ τὴ φωτιὰ νὰ περνοῦμε καὶ εἰς τοὺς θεοὺς νὰ ὁρκιζόμεθα, ὅτι οὔτε ἐπραξαμεν οὔτε ἐγνωρίζαμεν καθόλου ὅτι κάποιος ἐσκέφθη τὸ πρᾶγμα ἢ ὅτι (τὸ) εἶχεν ἐκτελέσει.

Τέλος δέ, ἀφοῦ ἐρευνῶντες (: παρ' ὅλας τὰς ἐρεύνας μας) δὲν εὑρίσκαμεν τίποτε ἐπὶ πλέον, λέγει ἕνας κάποιος (ἀπὸ ἡμᾶς), ὁ ὁποῖος (μᾶς) ἠνάγκασεν ὅλους νὰ σκύψωμεν ἀπὸ φόβον πρὸς τὸ ἔδαφος τὸ κεφάλι· διότι δὲν ἠμπορούσαμεν οὔτε ν' ἀντιλέγωμεν οὔτε (ἐγνωρίζαμεν) κατὰ ποῖον τρόπον ἐνεργοῦντες θὰ ἐσωζόμεθα·
ἦτο δὲ ὁ λόγος ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναφέρωμεν εἰς σὲ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ καὶ ὄχι νὰ τὸ ἀποκρύψωμεν.

Καὶ ἡ σκέψις αὐτὴ ἐπεκράτησε, καὶ ὁ κλῆρος κατεδίκασεν ἐμένα τὸν δυστυχισμένον νὰ λάβω αὐτὸ τὸ καλό· γνωρίζω ὅμως ὅτι παρουσιάζομαι χωρὶς νὰ τὸ θέλω πρὸς ἐσᾶς, οἱ ὁποῖοι δὲν μὲ θέλετε (: παρουσιάζομαι πρὸς σᾶς μὲ λύπην μου καὶ μὲ λύπην σας)· διότι κανεὶς δὲν ἀγαπᾷ ἄγγελον κακῶν εἰδήσεων.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 223 **ὅπως**, ἐδῶ ὡς εἰδ. σύνδ.— 224 **ἐξάρας**, μτχ. αἰτιολ. (ἀόρ. τοῦ **ἐξαίρω** σηκώνω).— **κοῦφον**, προληπτ. κτγρμ.= **ὥστε γενέσθαι κοῦφον** (διότι τρέχων ἐσήκωσα τὸν πόδα μου τόσον γρήγορα, ὥστε νὰ γίνῃ ἐλαφρός, διότι ἔβαλα φτερὰ στὰ πόδια μου).— 225 **φροντίδων ἐπιστάσεις**, ἡ γεν. ὑποκειμ.= αἱ φροντίδες μ' ἐσταματοῦσαν (: πολλὲς φορὲς αἱ σκέψεις μ' ἔκαναν νὰ σταματήσω).— 227 **ηὔδα**, πρτ. τοῦ **αὐδάω - ῶ** ὁμιλῶ.— **μυθέομαι -**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οῦμαι λέγω, ὁμιλῶ· **ηὕδα μυθουμένη**, πλεον.= μοῦ ἐμιλοῦσε λέγουσα (: μοῦ ἐμιλοῦσε καὶ μοῦ ἔλεγε).— 228 **οἷ**, τοπ. ἀναφ. = (ἐκεῖ) ὅπου.— **μολών**, μτχ. ἀορ. β΄ τοῦ **βλώσκω** ἔρχομαι (ὁρ. ἀορ. β΄ **ἔμολον**).— 229 **εἴσεται**, μέλ. τοῦ **οἶδα** γνωρίζω.— 230 **ἀλγυνῇ**, β΄ ἑν. μέλ τοῦ **ἀλγύνομαι** λυποῦμαι, δοκιμάζω πόνον, παθαίνω συμφοράν.— 231 **ἑλίσσω** ἀνακυκλῶ· μτφρ. ἀνακυκλῶ εἰς τὸν νοῦν μου, συλλογίζομαι.— **βραδύς**, κτγρμ. προσδ. ἐπέχων θέσιν ἐπιρ.= βραδέως.— 234 **τὸ μηδὲν** (τὸ ἄρθρον ἐνισχύει τὴν ἔννοιαν) = ἀπολύτως τίποτε.— **ἐξερῶ**, μέλ. τοῦ **ἐξαγορεύω** ἐξαγγέλλω, λέγω.— 235 **δεδραγμένος**, μτχ. παθ. πρκμ. τοῦ **δράττομαι** κρατοῦμαι σφιχτὰ ἀπὸ κάτι, πιάνομαι (**τῆς ἐλπίδος** ἀντικ.) —236 **τὸ μὴ παθεῖν ἂν ἄλλο** (τὸ ἄρθρ. πρὸ τοῦ ἀπαρ. πλεονάζει) = ὅτι οὐδὲν ἂν ἄλλο πάθοιμι. — **μόρσιμον** τὸ πεπρωμένον (ἐκ τοῦ **μόρος** μοῖρα).— 237 **ἀνθ' οὗ** (= ἀντὶ οὗ), ἀναγκ. αἴτ.= ἕνεκα τοῦ ὁποίου.— 239 **ὅστις ἦν ὁ δρῶν**, πλαγ. ἐρωτ. πρότ. (ἐκ τοῦ **εἶδον**).— 241 **στοχάζομαι** σημαδεύω εἰς τὸν στόχον, σκοπεύω, ἀποβλέπω εἰς τὸν σκοπόν μου.— **ἀποφάργνυμαι** (μέσ.) περιφράσσω, προφυλάττω κάτι πρὸς τὸ συμφέρον μου (διὰ νὰ μὴ πάθω)· ἐνεργ. **φάργνυμι** καὶ **φράγνυμι** φράσσω (θ. **φραγ—**, **φραγ · μός**).— 242 **ὡς σημανῶν**, μτχ. κτγρμ. ἐκ τοῦ **δηλοῖς** (τὸ **ὡς** ὁμοιωματικὸν) = σὰν νὰ θέλῃς ν' ἀναγγείλῃς.— 244 **οὔκουν** λοιπὸν δὲν (ἐνῷ τὸ **οὐκοῦν**, καταφ. = λοιπόν) — **ἄπει**, β΄ ἑν. μέλ. τοῦ **ἀπέρχομαι** (μέλ. **ἄπειμι**, **ἄπει**, **ἄπεισι**, **ἄπιμεν**, **ἄπιτε**, **ἀπίασι**) — **ἀπαλλάττομαι** ἀπομακρύνομαι· **ἀπαλλαχθεὶς ἄπει** (περιφρ.) κυριολ.= θὰ ἀπέλθῃς ἀπομακρυνθεὶς (ἡ μτχ κτγρμτ.)· ἢ ἐρώτ. ἀντὶ ἐντόνου προστ.= γκρεμίσου, φύγε (ἀπ' ἐδῶ).— 246 **βέβηκε**, (τοῦ βαίνω), τίθεται πρκμ. πρὸς δήλωσιν ταχέως τετελεσμένου ἐν τῷ παρόντι = ἦλθε καὶ ἔφυγε (ἀστραπιαίως).— **θάψας**, **παλύνας**, **ἐφαγιστεύσας**, μτχ. κατγρμ. (ἐκ τοῦ **βέβηκε**), διὰ τοῦτο ἡ κυρία ἔννοια ἔγκειται εἰς τὰς μτχ. καὶ ὄχι εἰς τὸ ρῆμα = ἐλθὼν ταχέως ἔθαψε, ἦλθε καὶ ἔθαψε κτλ., αἱ δὲ δύο ἑπόμεναι μτχ. ἐπεξήγ.= δηλ. ἐπασπάλισε καὶ προσέφερε τὰς νεκρικὰς τιμὰς (δὲν τὸν ἐνεταφίασεν, ἀλλὰ μόνον...)· **κἀφαγιστεύσας** (κρᾶσις) = καὶ **ἐφαγιστεύσας** (**ἐφαγιστεύω** καὶ **ἐφαγνίζω** καθαγιάζω τὸν νεκρόν, προσφέρω νεκρικὰς τιμάς) — **χρώς (ὁ)** τὸ δέρμα, τὸ σῶμα (**τοῦ χρωτός**, **τῷ χρωτὶ καὶ τῷ χρῷ**, **τὸν χρῶτα**)· πρβλ. **ἐν χρῷ κεκαρμένος** κουρεμένος μέχρι δέρματος, σύρριζα· **συγχρωτίζομαι** = σχετίζομαι, συναναστρέφομαι.— 249 **του**, γεν. τῆς ἀορ. ἀντων.= τινός.— **γενηὶς** (ἡ), · **γενηίδος** (καὶ **γενῆς**, **γενῆδος**) ἡ ἀξίνη (ὑπάρχει καὶ τύπος : **γένις**, **γένιδος**).— 250 **ἐκβολὴ** χῶμα ἐκβληθέν, σκάψιμο. — 251 **ἀρρώξ**, **-ῶγος**, ἐπίθ. μονοκατλ.= ἄσκαπτος.— 256 **φεύγοντος ὥς**, **ἀναστροφὴ** ἀντί : **ὡς φεύγοντος** (ὑποκ. **τινός**)· ἡ γεν. δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλὰ ἐξαρτᾶται ὡς γεν. ὑποκ. ἐκ τοῦ **κόνις** (διότι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδῶ προϋποθέτει ἐνέργειαν προερχομένην ἀπὸ κάποιον, ὁ ὁποῖος τὴν ἔρριψε) : σκόνη ριγμένη σὰν ἀπὸ κάποιον, ποὺ ἤθελε ν' ἀποφύγῃ τὸ ἄγος (τὸ κρῖμα τοῦ μὴ ἐνταφιασμοῦ). — 257 **οὔτε θηρὸς οὔτε του (= τινός)**, αἱ γεν. ὑποκ. εἰς τὸ **σημεῖα**· ἡ δὲ γεν. **κυνῶν** διαιρετ.— 258 **οὐ σπάσαντος** = **ἢ σπάσαντος** (τοῦ ρ. **σπάω - σπῶ** = σπαράσσω).— 259 **ῥοθέω - ῶ** = θορυβῶ, κάμνω θόρυβον (κυρίως λέγεται διὰ τὸν θόρυβον τῶν ρεόντων ὑδάτων ἢ τῆς κωπηλασίας)· ἐδῶ μεταφορ. **ἐρρόθουν** ἠκούετο θορυβωδῶς, ἀντηλλάσσοντο ζωηρῶς.— 260 **ἐλέγχων**, ὀνομ. ἀπόλ. ἀντὶ γεν. ἀπολ. (σχ. ἀνακόλουθον.— 261 **πληγὴ** πλῆγμα, ξυλοκόπημα.— **τελευτῶσα**, μτχ. κτγρμτ.— 263 **ἐναργὴς** φανερός· **οὐδεὶς ἐναργὴς (ἦν)** κανεὶς δὲν ἦτο φανερός, κανεὶς δὲν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐφαίνετο (ὡς δράστης).— 263 *ἔφευγε*, ἐνν. ὑποκ. *ἕκαστος*· τὸ ρ. *φεύγω* μετὰ τοῦ *μὴ* καὶ ἀπαρ.=ἰσχυρίζομαι ὅτι δέν...— 266 *μήτε ξυνειδέναι*, ὑποκμ. ἐνν. *ἡμᾶς*, ἀντικ. *τῳ* (= τινί)· αἱ δὲ μτχ. *βουλεύσαντι* καὶ *εἰργασμένῳ* κτγρμ. *(σύνοιδα τινὶ* μετὰ κτγρμ. μτχ = γνωρίζω καὶ ἐγὼ ὅτι κάποιος ἔπραξε κάτι).— 268 *ἐρευνῶσιν* (ἡμῖν), μτχ. ἐνδοτ. = ἂν καὶ ἐρευνούσαμεν, παρ' ὅλας τὰς ἐρεύνας μας.— 270 *εἴχομεν*· τοῦτο μετὰ μὲν τοῦ ἀπαρ. *ἀντιφωνεῖν* = ἠδυνάμεθα, μετὰ δὲ τῆς ἀκολουθούσης πλαγ. ἐρωτ. προτ. *ὅπως...* = ἐγνωρίζομεν.— 271 *δρῶντες*, μτχ. ὑποθ.— *καλῶς πράττω*, ἐδῶ = σῴζομαι.— 271 *ἀνοιστέον*, ρηματικὸν ἐπίθετον τοῦ *ἀναφέρω*· *ἀνοιστέον εἴη = δέοι ἀναφέρειν*.— 275 *πάλος* κλῆρος (ἀναπαλλόμενος καὶ ἐκπηδῶν). — *καθαιρῶ*, λ. δικαστ.= καταδικάζω.— 276 *οὐχ ἑκοῦσιν* (ἐνν.*ὑμῖν)* πρὸς σᾶς μὴ θέλοντας.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 247 *κόνιν παλύνας*· οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι τὸ νὰ ρίψῃ τις τρεῖς φορὰς ὀλίγον χῶμα ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ἀνεπλήρωνε τὴν ταφὴν εἰς περίπτωσιν ἀνάγκης.— 251 *ἀρρώξ*· ἡ γῆ ἦτο ἄσκαπτος, διότι φαίνεται ὅτι ἡ Ἀντιγ. εἶχε φέρει μαζί της χῶμα, ἵνα ρίψῃ αὐτὸ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ἀδελφοῦ της.— 253 *ὁ πρῶτος ἡμεροσκόπος*· ἡ φύλαξις τοῦ νεκροῦ κατὰ διαταγὴν τοῦ Κρέοντος εἶχεν ἀρχίσει ἀπὸ τῆς νυκτός· ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ καταπονῶνται οἱ φύλακες, διήρεσαν τὸν χρόνον εἰς διαστήματα καὶ ἐφύλαττον διαδοχικῶς· ἡ Ἀντιγ. εἶχε πλησιάσει εἰς τὸ πτῶμα τοῦ Πολυνείκους, πρὶν ἢ ἀναλάβῃ ὁ πρῶτος φύλαξ τῆς ἡμέρας, δηλ. ὀλίγον πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου (μόλις ἀπεχωρίσθη τῆς Ἰσμήνης). — 264 *μύδρους αἴρειν* κτλ. στερεότυποι ἐκφράσεις ἰσχυρᾶς βεβαιώσεως (πρβλ. «βάζω τὸ χέρι μου στὴ φωτιά»)· αἱ ἐκφρασεις αὗται παρέμειναν ἐκ παναρχαίων χρόνων, ὅτε ἦσαν ἐν χρήσει αἱ λεγόμεναι *θεοδικίαι* ἢ *θεοκρισίαι* (judicium dei), εἶδος δεισιδαιμονίας, καθ' ἣν, ἵνα ἀποδείξῃ τις τὴν ἀθωότητά του ἐξέθετεν ἑαυτὸν εἰς βέβαιον κίνδυνον *(πῦρ διέρπειν, αἴρειν μύδρους, κατὰ κρημνῶν βάλλειν ἑαυτὸν κ. ἄ.)*, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ ἀθῶος ἐπιστεύετο ὅτι θὰ παρέμενε σῶος καὶ ἀβλαβής.— 275 *πάλος*· ὁσάκις ἤθελον νὰ κάμουν κλήρωσιν, ἔθετον τοὺς κλήρους ἐντὸς ἀγγείου ἢ περικεφαλαίας καὶ ἔσειον αὐτούς, μέχρις ὅτου ἐξεπήδα εἷς, ὁ ὁποῖος ἐθεωρεῖτο ὡς ἀνήκων εἰς τὸν λαχόντα· ἔπειτα διὰ τῆς λ. *πάλος* ἐδηλοῦτο πᾶς κλῆρος, δι' οἱουδήποτε τρόπου ἐξαγόμενος· ἐν προκειμένῳ, ἐπειδὴ οὐδεὶς τῶν φυλάκων ἀνελάμβανε νὰ φέρῃ τὴν εἴδησιν εἰς τὸν βασιλέα, ἔθεσαν κλῆρον, ὁ ὁποῖος ἔτυχεν εἰς τὸν παρουσιασθέντα φύλακα.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.—Ἐκ τοῦ στ. 223 ἄρχεται ἡ β' σκηνὴ τοῦ Α' ἐπεισοδίου διὰ τῆς αἰφνιδίας ἐμφανίσεως ἑνὸς τῶν φυλάκων, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ Κρέων εἶχεν ἀναθέσει τὴν φύλαξιν τοῦ σώματος τοῦ Πολυνείκους. Εἶναι ἁπλοϊκὸς ἄνθρωπος· ἔρχεται κατατρομαγμένος καὶ φαίνεται ὅτι δὲν γνωρίζει πῶς ν' ἀρχίσῃ νὰ ὁμιλῇ. Πῶς ν' ἀνακοινώσῃ τὴν τόσον τρομερὰν εἴδησιν, ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ βαρυτάτας συνεπείας, πρὸ πάντων διὰ τοὺς φύλακας; Ψυχολογικώτατα ὁ τραγικὸς παριστάνει αὐτὸν προσπαθοῦντα μὲ τὴν φλυαρίαν του καὶ μὲ τὴν ἐξιστόρησιν ἀσημάντων λεπτομερειῶν νὰ ἐπιβραδύνῃ τὴν λυπηρὰν ἀγγελίαν, καὶ ν' ἀποσείσῃ τὴν εὐθύνην ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του. Ἡ ἀδημονία τοῦ Κρέοντος καὶ ἡ ἀγωνία τῶν θεατῶν βαίνει αὔξουσα μέχρι τοῦ στ. 243, καθ' ὅλον τὸ μακρὸν προοίμιον τοῦ φύλακος, διότι ἐννοοῦν ὅτι κάτι σημαντικὸν θ' ἀνακοινώσῃ. Τέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λος οὗτος ἀναγκάζεται νὰ εἴπῃ τὴν εἴδησιν εἰς τρεῖς μόνον στίχους (245 - 7)· εἰς ἕνα μόνον στίχον (248) παριστάνεται μὲ τὸν φυσικώτερον τρόπον ἡ ἐκσπάζουσα ὀργὴ τοῦ Κρέοντος· ὁ στίχος περιέχει δύο ἀλλεπαλλήλους ἐρωτήσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ δευτέρα ἀποτελεῖ τραγικὴν εἰρωνείαν: «*τίς ἀνδρῶν ἦν ὁ τολμήσας τάδε ;*» Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φαντασθῇ ὅτι ὁ τολμηρὸς δράστης εἶναι γυνή! — Διὰ ν' ἀπαντήσῃ ὁ φύλαξ εἰς τὸν ἕνα τοῦτον στίχον ἐχρειάσθη ἀπέραντον φλυαρίαν 27 στίχων, εἰς τοὺς ὁποίους οὐδεμία οὐσιαστικὴ ἀπάντησις δίδεται περὶ τοῦ δράστου. Οὗτος εἶναι ἄγνωστος! Οἱ θεαταὶ ὅμως τὸν γνωρίζουν. Ἱκανοποιοῦνται, διότι ἡ ἡρωὶς ἐπέτυχε τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ της, ἀγωνιοῦν ὅμως διὰ τὴν περαιτέρω τύχην της.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 223 - 277. — α) Μεταφοραί: ***ἑλίσσων*** (231), μεταφ. ἐκ τῆς κινήσεως τῶν περιστρεφομένων πραγμάτων (: αἱ σκέψεις μου στριφογύριζαν)· ***δεδραγμένος*** (235), μεταφ. ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ κινδυνεύοντος νὰ πέσῃ καὶ συγκρατουμένου ἀπὸ ὅ,τι νομίζει ἀσφαλέστερον· ***στοχοῦῃ*** (241), μεταφ. ἐκ τῆς θήρας καὶ τῶν στρατ. ἐπιχειρήσεων· ***ἀποφάργνυσαι*** (241), ὁμοίως ἐκ τῶν στρατ. χαρακωμάτων· ***ἐρρόθουν*** (259), μεταφ. ἐκ τοῦ θορύβου τῶν ρεόντων ὑδάτων καὶ τῶν κωπῶν (ἀποδίδει γραφικώτατα τὴν λογομαχίαν τῶν ἀγροίκων φυλάκων)· ***καθαιρεῖ*** (275), μεταφ. ἐκ τῶν ἀττ. δικαστηρίων (: ἐλήφθη καταδικαστικὴ ἀπόφασις ἐναντίον μου νὰ ἔλθω ἐδῶ !). — β) Πλεονασμοί: ***κοῦφον ἑξάρας πόδα*** (224), μετὰ γραφικῆς ἀναπαραστάσεως τοῦ βαδίσματος, ἀντί: τρέχων· ***ἡῦδα μυθουμένη*** (227), ***σχολῇ - βραδὺς*** (231), ***ἀπαλλαχθεὶς ἄπει*** (24)4, ὅπου τὸ πλεονάζον ***ἀπαλλαχθεὶς*** προσδίδει εἰς τὴν ἔννοιαν κάτι τὸ ὑβριστικὸν (: θὰ γκρεμοισακισθῇς νὰ φύγῃς ;). γ) Ἐπαναλήψεις: ***οὔτε, οὔτε, οὐδὲ*** (239), δι' ὧν θέλει ὁ φύλαξ νὰ ἐξάρῃ τὴν ἀπόλυτον ἀθωότητά του· ***οὔτε... οὐ... οὐδ'*** (250 - 1) καὶ ***οὔτε θηρός οὔτε... οὐ*** (257 - 8), ἡ συσσώρευσις τῶν ἀρνήσεων πρὸς δήλωσιν τοῦ μυστηριώδους (: ἀνεξήγητον θαῦμα !) καὶ πρὸς ἔξαρσιν τῆς ἰδικῆς του ἀθωότητος. — δ) Ποιητικαὶ εἰκόνες: στ. 269 - 270, ὅπου γραφικώτατα παρίστανται οἱ φύλακες σκυμμένοι καὶ περίφοβοι. — ε) Εὐθὺς λόγος: στ. 228 - 230, ὅπου περιέχονται ζωηροὶ μονόλογοι τοῦ φύλακος μὲ 4 ἀδυσώπητα ἐρωτήματα (τὰ ὁποῖα ἀποδίδει κατωτέρω τὸ ***τοιαῦθ' ἑλίσσων***). — ς) Σχῆμα ἐκ παραλλήλου: ***ἀνοιστέον κοὐχὶ κρυπτέον*** (272 - 3), ὅπου ἡ αὐτὴ ἔννοια ἐκφράζεται καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς — ζ) Σχ. πολυσύνδετον: ***καί... καί... καὶ*** (264 - 5).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: α) Εἷς τῶν φυλάκων μετὰ μακρὰς περιστροφὰς ἀγγέλλει τὴν ταφὴν τοῦ Πολυνείκους (223 - 247). — β) Ἡ ταφὴ — λέγει — ὑπῆρξε μυστηριώδης καὶ ἄκαρποι αἱ ἔρευναι τῶν φυλάκων, διαπληκτιζομένων μεταξύ των (248 - 267). — γ) Κατόπιν κληρώσεως ἦλθεν αὐτὸς φέρων τὴν εἴδησιν (268 - 277).

γ) Κρέοντος ἀπειλαὶ (278 - 331).

(Συνέχεια καὶ τέλος τοῦ Α' Ἐπεισοδίου).

ΧΟ. Ἄναξ, ἐμοί τοι ἡ ξύννοια βουλεύει πάλαι μὴ	*ΧΟ. Βασιλεῦ, εἰς ἐμὲ ἀλήθεια ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἡ σκέψις ἀπὸ πολλὴν ὥραν*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὔργον (= τὸ ἔργον) τόδε καὶ θεήλατόν τι (ἑνν. ἐστί).

280 ΚΡ. Παῦσαι, πρὶν μεστῶσαι καὶ ἐμὲ ὀργῆς λέγων, μὴ 'φευρεθῇς ἄνους τε καὶ γέρων ἅμα·

λέγεις γὰρ οὐκ ἀνεκτά, λέγων δαίμονας ἴσχειν πρόνοιαν περὶ τοῦδε τοῦ νεκροῦ.

Πότερον ὑπερτιμῶντες ὡς

285 εὐεργέτην ἔκρυπτον αὐτόν, ὃς ἦλθε πυρώσων ἀμφικίονας ναοὺς κἀναθήματα καὶ διασκεδῶν γῆν ἐκείνων καὶ νόμους; ἢ εἰσορᾷς θεοὺς τιμῶντας τοὺς κακούς;

Οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ ἄνδρες

290 πόλεως καὶ πάλαι μόλις φέροντες ταῦτα ἐρρόθουν ἐμοί, σείοντες κάρα κρυφῇ, οὐδ' εἶχον λόφον ὑπὸ ζυγῷ δικαίως, ὡς στέργειν ἐμέ.

Ἐξεπίσταμαι καλῶς τούτους εἰργάσθαι τάδε παρηγμένους μισθοῖσιν ἐκ τῶνδε.

295 Οὐδὲν γὰρ νόμισμα ἔβλαστεν ἀνθρώποισι κακόν, οἷον ἄργυρος· τοῦτο καὶ πόλεις πορθεῖ, τόδε ἐξανίστησιν ἄνδρας δόμων, τόδε ἐκδιδάσκει καὶ παραλλάσσει χρηστὰς φρένας βροτῶν ἵστασθαι πρὸς αἰσχρὰ πράγματα· ἔδειξε δὲ ἀνθρώπους

300 ἔχειν πανουργίας καὶ εἰδέναι δυσσέβειαν παντὸς ἔργου.

Ὅσοι δὲ μισθαρνοῦντες ἤ-

μήπως τὸ ἔργον τοῦτο (εἶναι) κάπως καὶ θεόπεμπτον.

ΚΡ. Σιώπα, πρὶν κάμῃς καὶ ἐμὲ νὰ γεμίσω ἀπὸ ὀργὴν μὲ τὰ λόγια σου, μήπως ἀποδειχθῇς καὶ ἀνόητος καὶ γέρων συγχρόνως (: μήπως φανῇς ἀνόητος, μολονότι εἶσαι γέρων)·

διότι λέγεις πράγματα ἀνυπόφορα, ἰσχυριζόμενος ὅτι οἱ θεοὶ ἔχουν πρόνοιαν (: προνοοῦν) διὰ τὸν νεκρὸν αὐτόν.

Ποῖον ἐκ τῶν δύο: ἐπειδὴ ἐτίμων ἐξαιρετικὰ ὡς εὐεργέτην ἔθαπτον αὐτὸν (: ἐφρόντιζον διὰ τὴν ταφὴν αὐτοῦ), ὁ ὁποῖος ἦλθε νὰ κατακαύσῃ τοὺς περιστύλους ναοὺς καὶ τ' ἀφιερώματα καὶ νὰ ὑποδουλώσῃ (= **διασκεδῶν)** *τὴν χώραν ἐκείνων καὶ νὰ καταλύσῃ (=* **διασκεδῶν)** *τοὺς νόμους; ἢ νομίζεις ὅτι οἱ θεοὶ τιμοῦν τοὺς κακούς;*

Ὄχι, δὲν εἶναι δυνατὸν (αὐτό)· ἀλλὰ μερικοὶ πολῖται ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν (= **καὶ πάλαι)** *μετὰ δυσκολίας ἀνεχόμενοι (τὰ κηρύγματά μου) αὐτά, ἐψιθύριζον ἐναντίον μου, σείοντες τὸ κεφάλι (τους) κρυφὰ καὶ δὲν ἤθελαν νὰ ἔχουν τὸν τράχηλον ὑπὸ τὸν ζυγόν μου, ὅπως ἦτο δίκαιον, ὥστε νὰ δεικνύουν ἀφοσίωσιν εἰς ἐμέ.*

Εἶμαι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι οὗτοι (οἱ φύλακες) ἔχουν διαπράξει τὸ ἔγκλημα τοῦτο, διότι παρεσύρθησαν διὰ δωροδοκίας ὑπ' αὐτῶν (δηλ. τῶν δυσηρεστημένων πολιτῶν).

Διότι κανένα πρᾶγμα δὲν ἀνεφάνη μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων (τόσον) ὀλέθριον, ὅσον τὸ χρῆμα· τοῦτο καὶ πόλεις καταστρέφει, αὐτὸ ξεσηκώνει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰ σπίτια των, αὐτὸ παραπλανᾷ καὶ διαστρέφει τὰ φρόνιμα μυαλὰ τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ τρέπωνται πρὸς αἰσχρὰς πράξεις· συνήθως δὲ ὑποδεικνύει εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ καταγίνωνται μὲ πονηρίας καὶ νὰ γνωρίζουν κάθε ἀσεβὲς ἔργον.

Ὅσοι ὅμως πληρωνόμενοι πράττουν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νυσαν τάδε, χρόνῳ ποτὲ ἐξέπραξαν ὡς δοῦναι δίκην.

Ἀλλ' εἴπερ Ζεὺς ἔσχε ἔτι ἐξ ἐμοῦ σέβας, εὖ ἐπίστασο τοῦτο, λέγω δέ σοι ὅρκιος, εἰ μὴ εὑρόντες ἐκφανεῖτε ἐς ὀφθαλμοὺς ἐμοὺς εὑρόντες τὸν αὐτόχειρα τοῦδε τοῦ τάφου, οὐχ Ἅιδης μοῦνος ἀρκέσει ὑμῖν, πρὶν ἂν ζῶντες κρεμαστοὶ δηλώσητε τήνδε ὕβριν, ἵνα εἰδότες ἔνθεν οἰστέον τὸ κέρδος τὸ λοιπὸν ἁρπάζητε καὶ μάθητε ὅτι οὐ δεῖ φιλεῖν τὸ κερδαίνειν ἐξ ἅπαντος.

Ἴδοις γὰρ ἄν τοὺς πλείονας ἀτωμένους ἐκ τῶν αἰσχρῶν λημμάτων ἢ σεσωσμένους.

ΦΥ. Δώσεις εἰπεῖν τι ἢ στραφεὶς ἴω οὕτω;

ΚΡ. Οὐκ οἶσθα ὡς καὶ νῦν ἀνιαρῶς λέγεις;

ΦΥ. Ἐν τοῖσιν ὠσὶν ἢ 'πὶ (=ἐπὶ) τῇ ψυχῇ δάκνει (ἐνν. σύ).

ΚΡ. Τὶ δαὶ ῥυθμίζεις τὴν ἐμὴν λύπην ὅπου (=ὅπου ἐστὶν ἡ ἐμὴ λύπη);

ΦΥ. Ὁ δρῶν ἀνιᾷ σε τὰς φρένας, ἐγὼ δὲ τὰ ὦτα.

ΚΡ. Οἴμοι, ὡς δῆλον εἶ ἐκπεφυκὸς λάλημα!

ΦΥ. Οὔκουν ποτὲ ποιήσας (εἰμὶ) τὸ γ' ἔργον τοῦτο.

ΚΡ. Καὶ ταῦτα προδοὺς εἶ τὴν ψυχὴν ἐπ' ἀργύρῳ γε.

ΦΥ. Φεῦ; ἢ δεινόν (ἐστι) καὶ ψευδῆ δοκεῖν (τούτῳ) γε ᾧ δοκεῖ.

αὐτά, μετὰ πάροδον τοῦ χρόνου τέλος πάντων κατορθώνουν, ὥστε νὰ τιμωρηθοῦν.

Ἀλλ' ἐὰν βέβαια ὁ Ζεὺς ἔχει ἀκόμη ἐκ μέρους μου (τὸν πρέποντα) σεβασμόν, γνώριζε καλὰ τοῦτο—καὶ σοῦ τὸ λέγω μὲ ὅρκον—ἂν δὲν ἀνακαλύψετε καὶ παρουσιάσετε ἐνώπιόν μου τὸν αὐτουργὸν τῆς ταφῆς αὐτῆς, δὲν θὰ εἶναι ἀρκετὸς εἰς σᾶς μόνον ὁ θάνατος, προτοῦ κρεμασμένοι ζωντανοὶ φανερώσετε αὐτὴν τὴν ἀσέβειαν, ἵνα, γνωρίζοντες ἀπὸ ποῦ πρέπει νὰ λαμβάνετε τὸ κέρδος, εἰς τὸ ἑξῆς ἁρπάζετε καὶ μάθετε ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀγαπᾶτε τὸ κέρδος ἀπὸ κάθε πηγήν.

Διότι δύνασαι νὰ ἴδῃς ὅτι οἱ περισσότεροι δυστυχοῦν ἐξ αἰτίας τῶν αἰσχρῶν κερδῶν παρὰ ἔχουν σωθῆ.

ΦΥ. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃς νὰ εἴπω κάτι ἢ νὰ κάμω μεταβολὴν καὶ νὰ φύγω, ἔτσι (: χωρὶς ν' ἀπολογηθῶ;)

ΚΡ. Δὲν καταλαβαίνεις ὅτι καὶ τώρα (πάλιν μὲ δυσαρεστεῖ ὁ λόγος σου;

ΦΥ. Εἰς τ' αὐτιὰ ἢ εἰς τὴν ψυχήν (σου) πειράζεσαι;

ΚΡ. Καὶ πῶς ἐξετάζεις ποῦ ἐδρεύει ἡ λύπη μου;

ΦΥ. Ὁ δράστης (αὐτῆς τῆς ταφῆς) σὲ λυπεῖ εἰς τὴν ψυχήν, ἐνῷ ἐγὼ εἰς τὰ αὐτιά.

ΚΡ. Ἀλίμονον, πῶς φαίνεσαι ὅτι εἶσαι γεννημένος φλύαρος!

ΦΥ. (Ἴσως εἶμαι φλύαρος), ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔχω κάμει αὐτὴν τοὐλάχιστον τὴν πρᾶξιν.

ΚΡ. Καὶ μάλιστα ἔχεις πωλήσει τὴν ψυχήν σου ἀντὶ χρημάτων βέβαια.

ΦΥ. Ἀλίμονον! ἀλήθεια, εἶναι φοβερὸν καὶ αἱ ἐσφαλμέναι κρίσεις (=καὶ ψευδῆ) νὰ φαίνωνται ὀρθαὶ (=δοκεῖν) εἰς αὐτὸν τοὐλάχιστον, ὁ ὁποῖος ἔχει δικαίωμα νὰ κρίνῃ (ν' ἀποφασίζῃ).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΚΡ. Κόμψευε νῦν τὴν δό-
325 ξαν· εἰ δὲ μὴ φανεῖτέ μοι
τοὺς δρῶντας ταῦτα, ἑξερεῖ
τε, ὅτι τὰ δειλὰ κέρδη ἐργά-
ζεται συμφοράς.

ΚΡ. Κάνε εὐφυολογίες τώρα μὲ τὴν κρίσιν (: παῖζε μὲ τὶς λέξεις)· ἐὰν ὅμως δὲν μοῦ φανερώσετε ἐκείνους ποὺ ἔκαμαν αὐτά, θὰ διακηρύξετε (μὲ τὴν τιμωρίαν, τὴν ὁποίαν θὰ ὑποστῆτε) ὅτι τὰ ἄτιμα κέρδη δημιουργοῦν συμφοράς.

[Ὁ Κρέων ἀποχωρῶν εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα].

ΦΥ. Ἀλλὰ μάλιστα μὲν
εὑρεθείη· ἐὰν δέ τοι ληφθῇ
τε καὶ μὴ — τοῦτο γὰρ τύ-
χῃ κρινεῖ — οὐκ ἔσθ' ὅπως
σὺ ὄψει με ἐλθόντα δεῦρο
330 Καὶ νῦν γὰρ σωθεὶς ἐκτὸς
ἐλπίδος γνώμης τ' ἐμῆς ὀ-
φείλω τοῖς θεοῖς πολλὴν χά-
ριν.

*ΦΥ. (Λέγει τὰ κατωτέρω, ἐνῷ ὁ Κρέων ἀπομακρύνεται): Ἀλλὰ πρωτίστως μὲν εὔχομαι νὰ εὑρεθῇ (ὁ δράστης) πάντως ὅμως (= **τοι δὲ**) εἴτε (= **ἐάν τε**) πιασθῇ (εἴτε) καὶ ὄχι — διότι αὐτὸ ἡ τύχη θὰ τὸ ἀποφασίσῃ — μὲ κανένα τρόπον (= **οὐκ ἔσθ' ὅπως**) ἐσὺ δὲν θὰ μὲ ἴδῃς νὰ ἔλθω (πάλιν) ἐδῶ. Διότι καὶ τώρα, ἀφοῦ ἐσώθηκα, χωρὶς νὰ τὸ ἐλπίζω καὶ νὰ τὸ περιμένω, ὀφείλω εἰς τοὺς θεοὺς μεγάλην εὐγνωμοσύνην.*

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 278 ***θεήλατος*** ὁ ἐκ θεοῦ προερχόμενος, θεόπεμπτος (ἐκ τοῦ ***θεὸς*** + ***ἐλαύνω***).— 281 ***ἄνους τε καὶ γέρων ἅμα*** = ***ἄνους καίπερ ὢν γέρων*** (ἤτοι δηλοῦται ἀντίθ. διότι συνήθως οἱ γέροντες εἶναι συνετοί).— 283 ***ἴσχω***, ἐντονώτερος τύπος τοῦ ***ἔχω***.— 286 ***πυρώσων***, μτχ. μέλ. τοῦ ***πυρόω*** · ***ῶ*** καίω ἡ μτχ. ***πυρώσων*** (τελικὴ) ἔχει ὡς ἀντικ. τὸ ***ναοὺς κἀναθήματα*** — 287 ***διασκεδῶν***, μτχ. μέλ. τοῦ ***διασκεδάννυμι*** = διασκορπίζω, καταλύω (μέλ. ***διασκεδῶ***)· ἡ μτχ. ***διασκεδῶν*** (τελικὴ) ἔχει ὡς ἀντικ. τὸ ***νόμους***· τὸ δὲ ***γῆν*** ἀνήκει εἰς ἄλλην μτχ. (***διαφθερῶν***, ***δουλώσων***, ***ἐρημώσων*** ἢ ἄλλην παρομοίας ἐννοίας), νοουμένην ἐκ τοῦ ***διασκεδῶν*** κατὰ ζ ε ῦ γ μ α). — 288 ***τιμῶντας***, μτχ. κτγρμτ. — 289 ***ταῦτα*** (δηλ. τὰ κηρύγματά μου), ἀντικ. τοῦ ***μόλις φέροντες***.— 292 ***λόφος***, αὐχήν, τράχηλος.— ***ὡς*** ὥστε.— 293 ***ἐκ τῶνδε*** (τῶν ἀνδρῶν πόλεως), ποιητ. αἴτιον = ὑπὸ τούτων (τῶν δυσηρεστημένων πολιτῶν).— 296 ***ἔβλαστε***, ἀόρ. β' τοῦ ***βλαστάνω*** (ὁ ἀόρ. γνωμ.).— ***νόμισμα*** (ἐκ τοῦ ***νομίζω***) πρᾶγμα νενομισμένον, δηλ. τοῦ ὁποίου ἡ χρῆσις ἔχει καθιερωθῆ, ἔθος, συνήθεια.— ***τοῦτο***, δηλ. τὸ ***νόμισμα***, ἀντὶ ***οὗτος*** (***ὁ ἄργυρος***).— 298 ***ἐκδιδάσκω*** διδάσκω καλῶς· ἐδῶ μὲ κακὴν σημ. = παραπλανῶ (διὰ τῆς ἐπιμόνου διδασκαλίας μου).— 300 ***ἔδειξε***, γνωμ. ἀορ. = συνήθως ὑποδεικνύει.— 302 ***μισθαρνῶ*** λαμβάνω μισθόν, ἀγοράζομαι ἀπὸ κάποιον, πωλοῦμαι εἰς κάποιον ἐπὶ πληρωμῇ (ἐκ τοῦ ***μισθὸς*** + ***ἄρνυμαι*** σηκώνω, παίρνω).— 305 ***ἀλλ' εἴπερ ἴσχει Ζεύς... εὖ τοῦτ' ἐπίστασο***, ὑποθ. λόγ. α' εἶδος (δηλοῖ τὸ πραγματικόν).— 308 ***ὑμίν***, ἀντὶ ***ὑμῖν*** (τὸ ***ι*** βραχὺ χάριν τοῦ μέτρου)· ***οὐχ ὑμῖν Ἅιδης*** κτλ., συμφυρμὸς δύο ἐκφράσεων: 1) ***οὐχ ὑμῖν Ἅιδης μοῦνος ἀρκέσει, ἀλλὰ ζῶντες κρεμαστοὶ δηλώσετε***, 2) ***οὐ πρότερον ἀποθανεῖσθε, πρὶν ἂν ζῶντες κρεμαστοὶ δηλώσητε***· αἱ δύο ἐκφράσεις συμφύρονται εἰς μίαν ἔχουσαν τὰ κυριώτερα στοιχεῖα ἀμφοτέρων: ***οὐχ ὑμῖν Ἅιδης μοῦνος ἀρκέσει, πρὶν ἂν ζῶντες κρεμαστοὶ δηλώσητε***.— 300 ***οἰστέον***, ρημ. ἐπίθ. τοῦ ***φέρω*** ἐκ τοῦ θ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ μέλ. **οἴσω** (πρβλ. **ἀνοιστέον** 272).— 312 **φιλεῖν**, ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. **δεῖ** (ὑποκ. τοῦ **φιλεῖν**, ἐνν. **ὑμᾶς**· ἀντικ. δὲ τούτου **τὸ κερδαίνειν** = τὸ κέρδος).— 312 **λῆμμα** (ἐκ τοῦ **λαμβάνω**, θ. **λαβ** = **ληβ.)** = τὸ λαμβανόμενον, τὸ κέρδος.— 314 **ἀτάομαι-ῶμαι** βλάπτομαι, δυστυχῶ (αἱ μτχ. **ἀτωμένους**, **σεσωσμένους**, κτγρμ.).— **ἢ σεσωσμένους**, β' ὅρος συγκρ. ἐκ τοῦ **πλείονας**.—315 **ἴω**. ὑποτ. ἐνεστ. τοῦ **ἔρχομαι** (ἡ ὑποτ. βουλητική).— 317 **δάκνει (η)**, β' ἐν. ὁρ. ἐνεστ τοῦ **δάκνομαι** δαγκώνομαι, ἐδῶ μτφρ.: πειράζομαι, ἐνοχλοῦμαι.— 318 **τί δαί** καὶ πῶς (καὶ πῶς τολμᾷς νά..., ποῖος εἶσαι σὺ πού.)· τὸ **δαί** σχετλιαστικὸν μόριον ἐκ τοῦ **δή**. —320 **λάλημα** φλυαρία· ἐδῶ κατὰ συνεκδοχὴν (τὸ ἀφῃρ. ἀντὶ τοῦ συγκεκρ. **λάλος** φλύαρος).— **δῆλον, ἐκπεφυκὸς** συνεφώνησαν πρὸς τὸ **λάλημα** ἀντὶ νὰ συμφωνήσουν πρὸς τὸ **σύ**, ὑποκ. τοῦ **εἶ** (= **ὡς δῆλος εἶ ἐκπεφυκὸς λάλημα**· ἡ μτχ. **ἐκπεφυκὸς** κτγρμτ. ἐκ τοῦ **δῆλος εἶ**, τὸ δὲ **λάλημα** κατηγορούμ. ἐκ τοῦ **ἐκπεφυκός**.— 321 **ποιήσας**, ἐνν. **εἰμί** (: **ποιήσας εἰμί**, περιφρ. πρκμ. = πεποίηκα).— 322 **καὶ ταῦτα**, συνήθης ἔκφρ. ἀντί: **καὶ δὴ** καὶ μάλιστα.— 323 **ᾗ** = ἀληθῶς — **δεινόν**, ἐνν. **ἐστί**, ἀπρόσ. ἔκφρ., ᾗς ὑποκ. τὸ **δοκεῖν** (προσωπικόν), τούτου δὲ ὑποκ τὸ **ψευδῆ** (= αἱ ψευδεῖς δόξαι)· εἰς τὸ **δοκεῖν** ἐνν. δοτ. προσωπ. **τούτῳ**, τὸ δὲ **ᾧ** (ἀναφερόμενον εἰς τὸ ἐννοούμενον **τούτῳ)**, δοτ. προσωπ. εἰς τὸ **δοκεῖ**· σημειωτέον ὅτι ἐδῶ τὸ ρ. λαμβάνεται μὲ δύο διαφόρους σημασίας: 1) **τοῦτο δοκεῖ μοι** = νομίζω τοῦτο, τοῦτο φαίνεται εἰς ἐμὲ ὀρθόν· καὶ 2) **δοκεῖ τινι** = ἀποφασίζει τις (ἐκ δικαιώματος), κατὰ τὸ **ἔδοξε τῷ δήμῳ**· ἐδῶ γίνεται λογοπαίγνιον μὲ τὰς δύο σημ. τοῦ **δοκῶ**, διότι τὸ **δοκεῖν** λαμβάνεται μὲ τὴν πρώτην, τὸ δὲ **ᾧ δοκεῖ** μὲ τὴν β' σημασίαν: εἶναι φοβερὸν νὰ κρίνῃ ἐσφαλμένως ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει δικαίωμα νὰ κρίνῃ (ν' ἀποφασίζῃ ἐπὶ κρισίμων ζητημάτων).— 324 **κομψεύω** λεπτολογῶ, εὐφυολογῶ (ὁμιλῶ μὲ σοφίσματα).— **δόξα** κρίσις, γνώμη (ἐκ τοῦ **δοκέω · ῶ· κόμψευε τὴν δόξαν** κάνε εὐφυολογίες μὲ τὴν κρίσιν (δηλ. μὲ τὴν διπλῆν σημασίαν τῆς λέξεως αὐτῆς).— 325 **ἐξερεῖτε**, μέλ. τοῦ **ἐξαγορεύω** διακηρύσσω.— 326 **πημονὴ** συμφορὰ (**πῆμα** πάθημα).— 329 **ὄψει**, β' ἐν. ὁρ. μέλ. τοῦ **ὁράω · ῶ**.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 284 **πότερον** κτλ. Ὁ Κρ. ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ταφὴ τοῦ Πολυν. δὲν εἶναι ἔργον τῶν θεῶν, μεταχειρίζεται τὸ ἑξῆς δίλημμα: Ἂν οἱ θεοὶ ἠθέλησαν τὴν ταφὴν τοῦ Πολυν., ἔπραξαν τοῦτο ἢ διότι οὗτος ὑπῆρξεν εὐεργέτης ἢ διότι τιμοῦν τοὺς κακούς· τὸ πρῶτον ὅμως δὲν ἀληθεύει, διότι οὗτος ἠθέλησε νὰ καύσῃ τοὺς ναοὺς κτλ. Ἀλλὰ καὶ τὸ δεύτερον ἀφ' ἑαυτοῦ ἀναιρεῖται, διότι οἱ θεοὶ δὲν ἀγαποῦν τοὺς κακούς· ἄρα οἱ θεοὶ δὲν ἠθέλησαν τὴν ταφὴν τοῦ Πολυν.— 285 **ἀμφικίονας ναούς**, δηλ. ἔχοντας κίονας καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς (ἐνῷ **πρόστυλοι** ἦσαν οἱ ἔχοντες κίονας μόνον εἰς τὴν ἐμπροσθίαν πλευράν, **ἀμφιπρόστυλοι** δὲ οἱ ἔχοντες κίονας εἰς τὴν ἐμπροσθίαν καὶ ὀπισθίαν πλευράν).— 289 **πόλεως ἄνδρες** κτλ., ἐννοεῖ τοὺς ἀντιτιθεμένους εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Κρ. ὡς βασιλέως· οὗτοι ἐξ ἀντιπολιτευτικῆς διαθέσεως ἐτάχθησαν ἐναντίον τῶν κηρυγμάτων του.— 309 **ζῶντες κρεμαστοί**· τοιαῦτα βασανιστήρια κατὰ τὸ ἀττικὸν δίκαιον ἐπετρέποντο ἐναντίον τῶν δούλων, ὅπως ἦσαν οἱ ἀστυνομικοὶ φύλακες καὶ κλητῆρες (συνήθως Σκυθικῆς καταγωγῆς).

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.—Ἀφοῦ ὁ φύλαξ ἐτελείωσε τὴν φλύαρον ἔκθεσίν του, ὁ Χορὸς τολμᾷ μίαν παρατήρησιν: μήπως ἡ γενομένη ταφὴ εἶναι ἔργον τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θεῶν; Ἡ παρατήρησις αὕτη, ἀποτελοῦσα νέαν ἔμμεσον ἀποδοκιμασίαν τοῦ βασιλικοῦ κηρύγματος, ἐρεθίζει τὸν Κρ., ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ ὀργίλως (στ. 230-314). Διὰ τοῦ νέου τούτου μακροῦ λόγου ὁ τραγικὸς ἐπιμένει εἰς τὴν ἠθογράφησιν τοῦ Κρέοντος, ὁ ὁποῖος παρίσταται πρὸ τῶν θεατῶν καὶ πάλιν *αὐταρχικὸς* καὶ *παράφορος*. Ἀρχίζει μὲ μίαν σκαιὰν προστακτ. «*παῦσαι*» (280), ἐκτρέπεται εἰς ἀπρεπῆ ὕβριν («*ἄνους*» 281), καὶ ἀφοῦ χρησιμοποιήσῃ σοφιστικὸν δίλημμα, φθάνει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὴν ταφὴν ἐνήργησαν μίσθαρνα ὄργανα τῶν ἀντιπολιτευομένων πολιτῶν (τραγικὴ εἰρωνεία)· τέλος ἐκτοξεύει δεινὰς ἀπειλάς, αἱ ὁποῖαι ἐπαυξάνουν τὴν ἀγωνίαν τοῦ θεατοῦ.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα 278-33.— α) Μεταφοραί: ***ὑπὸ ζυγῷ λόφον εἶχον*** 291, ἀντί: ***ἐπείθοντο***· ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν θυμοειδῶν ἵππων· (ἡ παραβολὴ τῶν πολιτῶν πρὸς ἵππους ἔχοντας τὸν τράχηλον ὑπὸ τὸν ζυγὸν μαρτυρεῖ τὸν σατραπικὸν χαρακτῆρα τοῦ Κρέοντος)· ***ῥυθμίζεις***, μεταφ. ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τοῦ στίχου.— β) Ἐπαναλήψεις: ***λέγων... λέγεις... λέγων*** 280-2, (παριστᾷ τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Κρ. ἐκ τῶν λόγων τοῦ Χοροῦ)· ***τοῦτο... τόδε... τόδε*** 296 (ἡ ἐπανάληψις καὶ τὸ ἀσύνδετον ἐξαίρουν τὴν πολλαπλῆν δύναμιν τοῦ χρήματος).— γ) Ἀντιθέσεις: ***ἄνους καὶ γέρων ἅμα*** 281 (πρὸς ἔξαρσιν τῆς ὕβρεως)· ***φρένας χρηστὰς — πρὸς αἰσχρὰ πράγματα*** 298-9 (ἐξαίρει τὴν φθοροποιὸν δύναμιν τοῦ χρήματος).— δ) Πλεονασμοί: ***ἐξεπίσταμαι καλῶς*** 293 (δηλοῖ τὴν ἀπόλυτον πεποίθησιν).— ε) Γνωμικά: ***οὐδὲν ἀνθρώποισιν οἷον ἄργυρος κακὸν νόμισμ' ἔβλαστε*** (295). — ***ἐκ τῶν αἰσχρῶν λημμάτων τοὺς πλείονας ἀτωμένους ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένους*** (313).— ***Τὰ δειλὰ κέρδη πημονὰς ἐργάζεται*** (326).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: α) Ὁ Χορὸς παρατηρεῖ ὅτι ἴσως ἡ ταφὴ τοῦ νεκροῦ εἶναι ἔργον τῶν θεῶν (287-289).— β) Ὁ Κρ. ὀργίζεται ἐκ τούτου, ὑβρίζει τὸν Χορὸν καὶ διὰ διλήμματος ἀποκλείει τὴν σκέψιν αὐτὴν (280-8).— γ) Ἀποδίδει τὴν ταφὴν εἰς τοὺς ἀντιπολιτευομένους αὐτὸν δωροδοκήσαντας τοὺς φύλακας (289-303).— δ) Ἀπειλεῖ τοὺς φύλακας μὲ σκληρὰς τιμωρίας, ἂν δὲν ἀνεύρουν τὸν δράστην (304-314).— ε) Ὁ φύλαξ ἐπιμένει ὅτι εἶναι ἀθῷος, ἀλλ' ὁ Κρ. ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀπειλὴν (315-326).— ζ) Ὁ φύλαξ ἀπερχόμενος βεβαιοῖ ὅτι δὲν θὰ ἐπανέλθῃ (327-331).

4. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Α' (332-375)

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Στροφὴ α'.

ΧΟΡΟΣ. Πολλά (ἐστι) τὰ δεινὰ κοὐδὲν πέλει δεινότερον ἀνθρώπου· τοῦτο χωρεῖ καὶ πέραν πολιοῦ πόντου χει-
335 μερίῳ νότῳ, περῶν ὑπὸ περιβρυχίοισιν οἴδμασι,
τάν τε ὑπερτάταν θεῶν, Γᾶν

ΧΟ. Πολλὰ (εἶναι) τὰ ἐκπληκτικὰ καὶ ὅμως τίποτε δὲν ὑπάρχει ἐκπληκτικώτερον ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον· αὐτὸς προχωρεῖ καὶ πέραν τῆς λευκῆς θαλάσσης μὲ θυελλώδη νότιον ἄνεμον, περνῶν κάτω ἀπὸ τὰ περιβρέχοντα (αὐτὸν) κύματα,
καὶ τὴν ὑπερτάτην ἐκ τῶν θεῶν, τὴν Γῆν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄφθιτον, ἀκαμάταν ἀποτρύε-
340 ται, ἱλλομένων ἀρότρων ἔτος εἰς ἔτος, πολεύων ἱππείῳ γένει.

τὴν ἄφθαρτον, τὴν ἀκαταπόνητον καταπονεῖ (πρὸς ὄφελός του), περιστρεφομένων (: διὰ τῆς περιστροφῆς) τῶν ἀρότρων ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἀροτριῶν (αὐτὴν) μὲ ποικιλίαν ἵππων.

Ἀντιστροφὴ β΄.

ΧΟ. Ἀμφιβαλὼν δικτυοκλώστοις σπείραισιν κουφονόων
345 ὀρνίθων καὶ ἔθνη ἀγρίων θηρῶν εἰναλίαν τε φύσιν πόντου, περιφραδὴς ἀνήρ!

Κρατεῖ δὲ μηχαναῖς ἀγραύ-
350 λου ὀρεσσιβάτα (= ὀρεσιβάτου) θηρός, ὀχμάζεται δὲ λασιαύχενά τε ἄκμητα ταῦρον.

ΧΟ. (Αὐτὸς) ἀφοῦ συλλάβῃ μὲ νηματόκλωστα δίκτυα ἀπάγει καὶ τὸ σμῆνος τῶν ἐλαφρόμυαλων πτηνῶν καὶ τὰ πλήθη τῶν ἀγρίων θηρίων καὶ τὰ θαλάσσια ζῷα τοῦ πόντου, ὁ πολυμήχανος ἄνθρωπος!

Καὶ (μὲ διάφορα) τεχνάσματα γίνεται κύριος τῶν ἀγρίων ὀρεσιβίων θηρίων, δαμάζει δὲ καὶ τὸν ἵππον τὸν ἔχοντα δασύτριχον αὐχένα διὰ τοῦ περιβάλλοντος τὸν λαιμὸν ζυγοῦ καὶ τὸν ὀρεινὸν ἀκαταπόνητον ταῦρον.

Στροφὴ β΄.

Καὶ ἐδιδάξατο φθέγμα καὶ
355 ἀνεμόεν φρόνημα καὶ ἀστυνόμους ὀργὰς καὶ φεύγειν καὶ ὑπαίθρια βέλη δυσαύλων πάγων καὶ δύσομβρα (βέλη), παντοπόρος!

Καὶ ἐδίδαξεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον (: ἡ μία γενεὰ τὴν ἄλλην) καὶ γλῶσσαν καὶ ταχείας, ὡς ὁ ἄνεμος, ἰδέας καὶ τάσεις πρὸς ὀργάνωσιν πολιτείας καὶ τρόπον διὰ ν' ἀποφεύγῃ τὰς ἐν ὑπαίθρῳ προσβολὰς τῶν παγετῶν οἱ ὁποῖοι καθιστοῦν δύσκολον τὴν διανυκτέρευσιν, καὶ τὰς προσβολὰς τῶν ραγδαίων βροχῶν, ὁ παμμήχανος!

360 Ἔρχεται ἐπ' οὐδὲν τὸ μέλλον ἄπορος· οὐκ ἐπάξεται μόνον φεῦξιν Ἅιδα (=Ἅδου). Ξυμπέφρασται δὲ φυγὰς ἀμηχάνων νόσων.

Δὲν ἔρχεται ἄοπλος διὰ τίποτε ἀπὸ ὅσα μέλλουν νὰ συμβοῦν· μόνον τὴν ἀποφυγὴν τοῦ θανάτου δὲν θὰ ἐπιτύχῃ. Ἔχει ὅμως ἐπινοήσει θεραπείας νόσων ἀθεραπεύτων.

Ἀντιστροφὴ β΄.

365 ΧΟ. Ἔχων τὸ μηχανόεν τέχνας (=τέχνης) σοφόν τι ὑπὲρ ἐλπίδα, ἕρπει ποτὲ μὲν (ἐπὶ) κακόν, ἄλλοτε ἐπὶ ἐσθλόν·

γεραίρων νόμους χθονὸς ἔν-
370 ορκόν τε δίκαν θεῶν, ὑψίπολίς (ἐστιν)·

(ἐκεῖνος δὲ) ὅτῳ τὸ μὴ κα-

ΧΟ. Ἐνῷ ἔχει τὴν ἐφευρετικότητα τῆς τέχνης ἐξόχως ἀνεπτυγμένην παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, φέρεται ἄλλοτε μὲν πρὸς τὸ κακόν, ἄλλοτε δὲ πρὸς τὸ ἀγαθόν·

ἐὰν (μὲν τιμᾷ τοὺς νόμους τῆς πατρίδος καὶ τὸ κεκυρωμένον δι' ὅρκων θεῖον δίκαιον, εἶναι ὑπέροχος πολίτης·

ἐκεῖνος δέ, εἰς τὸν ὁποῖον συνυπάρχει τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λὸν ξύνεστι χάριν τόλμας, ἄπολίς (ἐστι)·

μήτε γένοιτό μοι παρέστιος
375 μήτε ἴσον φρονῶν ὃς ἔρδει τάδε.

κακὸν (: ὁ ὁποῖος ἔχει σύντροφον τὴν ἀνηθικότητα), ἕνεκα τῆς θρασύτητός του εἶναι ἀπόβλητος τῆς πολιτείας·
(καὶ εὔχομαι) μήτε σύνοικός μου νὰ γίνῃ μήτε νὰ ἔχῃ τὰ ἴδια μὲ ἐμὲ πολιτικὰ φρονήματα (: νὰ μὴν ἔχῃ τίποτε τὸ κοινὸν μὲ ἐμὲ οὔτε εἰς τὸν ἰδιωτικὸν οὔτε εἰς τὸν πολιτικὸν βιον) ὅποιος πράττει ταῦτα.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 333 ***πολλά***, κτγρμ.— ***πέλω*** (καὶ ***πέλομαι***) κινοῦμαι, εἶμαι.— 334 ***τοῦτο*** (τὸ δεινόν), δηλ. ὁ ἄνθρωπος· αἱ ἀκολουθοῦσαι μετοχαὶ τίθενται εἰς ἄρσεν. γένος κατὰ σύνεσιν συμφωνοῦσαι πρὸς τὸ ***ἄνθρωπος***, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ληφθῇ ὡς ὑποκ. ὅλων τῶν ρημ. καὶ μτχ. μέχρι τέλους τοῦ χορικοῦ — 336 ***περιβρύχιος*** περικλύζων, περιβρέχων (***βρύχιος*** βαθύς).— 339 ***ἄφθιτος*** ἄφθαρτος (ἐκ τοῦ στερ. ***α*** + ***φθίνω***).— ***ἀκαμάτα*** (θηλ.) ἡ ἀκάματος, ἀκούραστος (ἐκ τοῦ στερ. ***α*** + ***κάμνω*** κουράζομαι).— ***ἀποτρύομαι***, μέσ. περιποιητικὸν ἢ ὠφελείας = καταπονῶ τινα πρὸς ὄφελός μου.— 340 ***ἑλλομένων ἀρότρων***, γεν. ἀπόλ. (ἡ μτχ. τροπ.)· ***ἕλλομαι*** περιστρέφομαι.

344 ***ἀμφιβάλλω*** περιβάλλω, περικλείω, συλλαμβάνω.—346 ***εἰνάλιος*** (ποιητ.) ἐνάλιος, θαλάσσιος· ***εἰναλία φύσις*** τὰ θαλάσσια ζῷα.— ***πόντου***, κατὰ πλεον.— 347 ***σπείραισι δικτυοκλώστοις*** (δοτ. ὀργαν.) μὲ σπείρας κλωσμένας εἰς δίκτυα, μὲ νηματόκλωστα δίκτυα.— 348 ***περιφραδὴς ἀνήρ***, (ἐπιφωνηματικὴ παράθ.) ὁ πολυμήχανος ἄνθρωπος! (ἐκ τοῦ ***περὶ*** + ***φράζομαι*** σκέπτομαι).— 350 ***ὀρεσσιβάτα*** (= ὀρεσσιβάτου), γεν. τοῦ ἐπιθ. ***ὀρεσσιβάτας*** (-ης) ὀρεσίβιος (κατωτέρω ***οὔρειος***).— 351 ***ὀχμάζω*** κατέχω, δαμάζω (ἐκ τῆς ρ. τοῦ ***ἔχ - ω***)· τὸ μέσον περιποιητ. ἢ ὠφελείας = πρὸς ὄφελός μου — ***ἀμφίλοφος*** ὁ περιβάλλων τὸν τράχηλον (πρβλ. 292 ***λόφος***).— 352 ***ἀκμὴς*** (γεν. ***ἀκμῆτος***) ἀκούραστος.

354 ***φθέγμα*** λόγος ἔναρθρος, γλῶσσα (***φθέγγομαι, φθόγγος***).— 355 ***ἀστυνόμος*** ὁ τὸ ἄστυ ρυθμίζων· ***ἀστυνόμος ὀργὴ*** τάσις πρὸς ὀργάνωσιν καὶ ρύθμισιν τῆς πολιτείας.—356 ***ἐδιδάξατο***, μέσον ἀλληλοπαθές.— ***δύσαυλος*** ὁ ἐν ᾧ δυσκόλως αὐλίζεταί τις, ὁ καθιστῶν δύσκολον τὴν διανυκτέρευσιν.— 357 ***ὑπαίθρια (βέλη)*** καὶ ***δύσομβρα βέλη***, ἀντικ. τοῦ ***φεύγειν***.— 359 ***παντοπόρος***, ἐπιφωνηματικὴ παράθεσις.—360 ***ἐπ' οὐδὲν τὸ μέλλον*** ἐπ' οὐδὲν τῶν μελλόντων (συμβῆναι) —361 ***Ἅιδα***, γεν.= τοῦ Ἅδου (κατὰ προσωποποιίαν ἀντί: θανάτου).— 362 ***φεῦξις*** (ἡ) φυγή, ἀποφυγή.— ***ἐπάξεται***, μέλ. τοῦ ***ἐπάγομαι*** κατορθώνω (πρὸς ὠφέλειάν μου).—363 ***φυγάς***, αἰτ. πληθ.=ἀποφυγάς, τρόπους ἀποφυγῆς (ἀντικ. τοῦ ***ξυμπέφρασται***). — ***νόσων ἀμηχάνων*** (γεν. ἀντικ. εἰς τὸ ***φυγάς***). — 364 ***ξυμπέφρασται***, μέσ. πρκμ. τοῦ ***ξυμφράζομαι*** ἐπινοῶ.

365 ***σοφόν τι***, κτγρμ.= ἀρκετὰ σοφόν, ἐξόχως ἀνεπτυγμένον.— ***τὸ μηχανόεν***, ἀντικ. τοῦ ***ἔχων*** (ἐπιθ ***μηχανόεις, - εσσα, εν***)· ἐδῶ τὸ οὐδ. τοῦ ἐπιθ. ***τὸ μηχανόεν*** ἀντὶ τοῦ ἀφῃρ. οὐσ. τὴν ***μηχανητικότητα*** (τὴν ἱκανότητα ἐφευρέσεως).— 366 ***τέχνας*** (= τέχνης), γεν. ἀντικ. εἰς τὸ ***μηχανόεν*** — 366 ***ἔχων***, μτχ. ἐνδοτ.= ἐνῷ ἔχει — 368 ***γεραίρω*** = τιμῶ (***γέρας***), ἡ μτχ. ὑποθ.— 370 ***ὑψίπολις***, κτγρμ. (ἐκ τοῦ νοουμένου ***ἐστί***).— 371 ***ἄπολις***, κτγρμ. (ἐνν. ***ἐστι***).— ***ὅτῳ (=ᾧτινι)*** ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον.— 372 ***ξύνεστι*** (συνυπάρχει), τούτου ὑποκ. ***τὸ μὴ καλὸν***

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(κατὰ προσωποπ. καὶ κατὰ σχ. λιτότητος ἀντὶ *τὸ κακὸν* = ἡ κακία, ἡ ἀνηθικότης).— *τόλμας χάριν*, ἀναγκ. αἴτ. εἰς τὸ *ἄπολίς (ἐστι)* ἕνεκα τῆς θρασύτητός του εἶναι ἄπολις (ἀπόβλητος τῆς πολιτείας) — 373 *παρέστιος* ὁ παρὰ τῇ αὐτῇ ἑστίᾳ, σύνοικος.— 375 *ἔρδω* πράττω.— *ἴσον*, σύστ. ἀντικ.= φρονήματα ἴσα (ἐμοί).

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 366 *χωρεῖ*· ἀπὸ τῶν πρώτων μονοξύλων (κοιλανθέντων κορμῶν δένδρων) καὶ ἔπειτα τῶν σχεδιῶν (σκαφῶν ἐκ ξύλων συνδεομένων μὲ δερματίνους ἱμάντας ἢ σχοινία) ἡ ναυσιπλοΐα εἶχεν ἤδη ἀρκούντως ἐξελιχθῆ εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σοφοκλέους καὶ εἶχε λάβει μεγίστην ἀνάπτυξιν (πρβλ τοὺς Φοίνικας, ναυτικὸν κράτος Μίνωος, Ἀργοναύτας κτλ).— 337 *Γᾶν*· ἡ Γῆ ἐθεωρεῖτο ἡ ἀρχαιοτέρα ὅλων τῶν θεῶν· προεκάλει τὸν θαυμασμὸν διὰ τὸ μέγεθος *(εὐρύστερνος, πελώρη)* καὶ διὰ τὴν γονιμότητα *(παμμήτωρ, κουροτρόφος)*, εἶχε λάβει δὲ ποικίλα ὀνόματα: Γαῖα, Ρέα, Κυβέλη, Γῆ Μήτηρ, Δημήτηρ.— 354 *φθέγμα*· ὁ Χορός, ἀφοῦ ἐξῆρε τὴν πρόοδον τοῦ ἀνθρώπου, τὴν προελθοῦσαν ἐκ τῶν ἀγώνων του πρὸς τὴν ἄψυχον καὶ ζωικὴν φύσιν, προβαίνει εἰς τὴν ἐξύμνησιν τῆς διανοητικῆς, πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ· πρῶτον ὑπέροχον δημιούργημα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ *γλῶσσα*, ἡ ὁποία πράγματι ἐξύψωσε τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀνώτερον λογικὸν καὶ πνευματικὸν ὄν· οἱ ἀρχαῖοι ἤριζον περὶ τοῦ ἂν ἡ γλῶσσα παρήχθη *φύσει* (ἐκ θείας ἀρχῆς) ἢ *θέσει* (ὡς ἀνθρώπινον δημιούργημα)· ὁ Σοφ. δέχεται τὸ δεύτερον (ἡ ἐπιστήμη παραδέχεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχων ἔμφυτον προδιάθεσιν καὶ παρορμώμενος ἐξ ἰσχυρᾶς κοινωνικῆς ἀνάγκης πρὸς ἔκφρασιν τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου ἐδημιούργησε τὴν γλῶσσαν διὰ μακροχρονίου βαθμιαίας ἐξελίξεως ἀπὸ τῶν ἀτελῶν ἀνάρθρων κατ' ἀρχὰς φωνῶν μέχρι τῶν σημερινῶν τελειοτάτων γλωσσικῶν συστημάτων.— 355 *ἀνεμόεν φρόνημα*· διὰ τούτου νοεῖται ἡ καθαρῶς διανοητικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρώπου *(φιλοσοφία, ἐπιστήμη, τέχνη)*.— 356 *ἀστυνόμους ὀργάς*· ἐδῶ ἐξαίρεται ἡ τάσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς ἵδρυσιν, ὀργάνωσιν καὶ ρύθμισιν πολιτείας (διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει κοινωνικὸν ὄν)· διὰ τῆς συγκροτήσεως πολιτείας ἠδυνήθη ὁ ἄνθρωπος νὰ ζήσῃ ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ ν' ἀναπτύξῃ τὸν ὑλικὸν καὶ πνευματικὸν πολιτισμόν.—356 *δυσαύλων .. φεύγειν βέλη*· νοοῦνται τὰ μέσα ἐνδύσεως, κατοικίας, θερμάνσεως κτλ., δι' ὧν ἀμύνεται ὁ ἄνθρωπος ἐναντίον τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ἐπιδράσεων.— 363 *νόσων... φυγάς*· αἱ πρῶται γνώσεις διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀσθενειῶν ἤρχισαν ἀπὸ παρατηρήσεις νοσούντων ζῴων, τὰ ὁποῖα ἐξ ἐνστίκτου εὕρισκον τὰ ἁρμόζοντα δι' ἑκάστην περίπτωσιν θεραπευτικὰ βότανα· ἔκτοτε ἀνεπτύχθη ἡ προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου ἐναντίον τῶν νόσων καὶ ἐδημιουργήθη ἡ ἰατρική, διὰ τῆς ὁποίας ὁλοὲν περιορίζεται — ἀλλὰ δὲν καταργεῖται! — τὸ κράτος τοῦ θανάτου.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Εἰς τοὺς στ. 332 - 375 περιέχεται τὸ α' *στάσιμον*. Καλεῖται δὲ «στάσιμον» τὸ μεταξὺ δύο ἐπεισοδίων ᾆσμα τοῦ Χοροῦ, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τῆς Παρόδου ἤδη κατέλαβε τὴν *στάσιν*, ἤτοι τὴν ἐν ὀρχήστρᾳ θέσιν του — Ὁ τραγικὸς ἐμφανίζει τὸν Χορὸν ὑμνοῦντα τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, διότι καὶ τὴν ἄψυχον καὶ ζωικὴν φύσιν καθυποτάσσει καὶ πολιτείαν λογικῶν ὄντων καθιδρύει. Τὸ στάσιμον τοῦτο ἀποτελεῖ ὑπέροχον ὕμνον πρὸς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου δύναται νὰ ἐπι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τύχῃ, πλὴν τοῦ νὰ καταργήσῃ τὸ κράτος τοῦ θανάτου! Ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο ἔλαβεν ὁ Χορὸς ἐκ τοῦ θαυμαστοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐτάφη τὸ πτῶμα τοῦ Πολυνείκους, συμφώνως πρὸς τὴν διήγησιν τοῦ φύλακος.—Ἡ ψυχὴ τοῦ θεατοῦ, ἡ ὁποία εἶχε κυριευθῆ ὑπὸ ἀγωνίας μετὰ τὰ διατρέξαντα ἐν τῷ α' ἐπεισοδίῳ, ἤδη, ὡς εἰς ἀνάπαυλαν, εὐαρεστεῖται ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ πρὸς τὸ ἀνθρώπινον μεγαλεῖον, τὸν ὁποῖον ἐμπνέει ὁ Χορός. Τοιουτοτρόπως ἀνανεοῦται ἡ ψυχικὴ δύναμις τοῦ θεατοῦ, ἵνα δυνηθῇ νὰ δοκιμάσῃ νέας συγκινήσεις μετ' αὐξούσης ὁλοὲν ἀγωνίας ἐν τῇ περαιτέρω ἐξελίξει τοῦ δράματος.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 332 - 375.— α) Κοσμητικὰ ἐπίθετα ἄφθονα, ὧν κυριώτερα: ***περιβρυχίοισιν*** ὑπ' οἴδμασιν (356), Γᾶν ***ἄφθιτον, ἀκαμάταν*** (339), ***κουφονόων*** ὀρνίθων (342), σπείραισι ***δικτυοκλώστοις*** (347), ***λασιαύχενα*** ἵππον (350), ***οὔρειον τ' ἀκμῆτα*** ταῦρον (352), ***δυσαύλων*** πάγων ***ὑπαίθρια*** καὶ ***δύσομβρα*** βέλη (358) κ. ἄ. β) Μεταφοραί: ***οἴδμασι*** (336) ἀντί: κύμασιν· ***βέλη*** (338), ἀντί: προσβολάς· ***ἕρπει*** (367), ἀντί: φέρεται, ἔρχεται.— γ) Ποιητικαὶ εἰκόνες, δι' ὧν παρίστανται: 1) ὁ ἀγὼν τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης (334 - 7)—2) ὁ ἀγὼν διὰ τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τῆς γῆς (338 - 341). — 3) ἡ δι' ἁπλῶν δικτύων δέσμευσις τῶν ὀρνέων καὶ τῶν θαλασσίων ζῴων καὶ ἡ διὰ διαφόρων ἐπινοημάτων τιθάσευσις τῶν ἀγρίων ζῴων (342 - 352). — 4) ἡ συνεχὴς πάλη πρὸς ἀνωτέρας ἐπινοίας τοῦ ἀνθρώπου δημιουργήσαντος γλῶσσαν, ἰδέας, ἔννομον κοινωνίαν, οἰκήσεις, ἐνδύματα, φάρμακα κατὰ τῶν νόσων, καὶ ἐπιστήμας, ἀδυνατοῦντος μόνον τὸν θάνατον νὰ ἐκφύγῃ (354 - 364) — 5) ἡ ἔναντι τοῦ ἠθικοῦ νόμου στάσις τοῦ ἀνθρώπου, φερομένου ἄλλοτε μὲν πρὸς τὸ ἀγαθόν, ἄλλοτε δὲ πρὸς τὸ κακὸν (365 - 372).— δ) Ἀντιθέσεις: ***πολλὰ - οὐδέν, δεινὸν - δεινότερον*** (332), δι' ὧν ἐξαίρεται ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀνθρώπου πρὸς πάντα τὰ ἄξια θαυμασμοῦ· ***Γᾶν ἀκαμάταν - ἀποτρύεται*** (τὴν ἀκαταπόνητον Γῆν καταπονεῖ!)· ***παντοπόρος - ἄπορος ἐπ' οὐδὲν*** (359)· λεκτικὴ ἀντίθεσις ***(παντοπόρος · ἄπορος)***, κατ' ἔννοιαν ὅμως αἱ δύο φράσεις συμπίπτουν, ἐκφερόμεναι καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς (σχ. ἐκ παραλλήλου)· ***ὑψίπολις - ἄπολις*** (370), διαμετρικὴ ἀντίθεσις τοῦ χρηστοῦ πρὸς τὸν φαῦλον πολίτην.— ε) Προσωποποιίαι: ***ὅτῳ ξύνεστι τὸ μὴ καλὸν*** (371), ὅπου ***τὸ μὴ καλὸν*** (σχ. λιτότητος ἀντί: ***τὸ κακὸν***) παρίσταται ὡς ἀχώριστος σύντροφος τοῦ φαύλου πολίτου.— ς) Περιφράσεις: ***φῦλον ὀρνίθων*** (343), ***πόντου εἰναλίαν φύσιν*** (346). — ζ) Ἐπιφωνήσεις: ***περιφραδὴς ἀνήρ!*** (348), ***παντοπόρος!*** (359).— η) Σχ. πολυσύνδετον: ***καὶ φθέγμα καί... καί... καί... καὶ*** (354 - 7), δι' οὗ ἐξαίρεται τὸ πλῆθος τῶν συνεχῶν κατακτήσεων.— ι) Ἀποφθέγματα: ***«πολλὰ τὰ δεινὰ κοὐδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει»*** (332 - 3).— «(ὁ ἄνθρωπος) ***ἄπορος ἐπ' οὐδὲν ἔρχεται τὸ μέλλον· Ἅιδα μόνον φεῦξιν οὐκ ἐπάξεται»*** (360 - 2).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: α) Ὁ Χορὸς ἐξυμνεῖ τὸν ἄνθρωπον ὡς τὸ μᾶλλον ἀξιοθαύμαστον ὂν (332 - 3).— β) Ὁ ἄνθρωπος κατέκτησε τὸν πόντον καὶ τὴν γῆν (334 - 341).— γ) ἐκυριάρχησεν ἐπὶ τῆς ἐμψύχου φύσεως (342 - 352).— δ) ἐπέτυχεν ὑψηλὰς δημιουργίας καὶ ἐπινοήσεις πλὴν τῆς ἀποφυγῆς τοῦ θανάτου (353 - 364).— ε) καὶ ὅμως ἐνίοτε ἠθικῶς ὑστερεῖ λόγῳ τῆς θρασύτητός του (365 - 375).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Β' (376-581)

ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

α) Ἀντιγόνη καὶ Κρέων ἀντιμέτωποι (376-440).

[Ἐπανέρχεται ὁ φύλαξ ὁδηγῶν τὴν Ἀντιγόνην ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην πρὸς τὸ ἔδαφος. Μόλις ἐμφανίζονται ἐκ τῆς ἀριστερᾶς παρόδου, ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ λέγει :]

ΧΟ Ἀμφινοῶ ἐς τόδε δαιμόνιον τέρας (= τόδε ἐστὶ δαιμόνιον τέρας, ἐς ὃ ἀμφινοῶ)·
πῶς ἀντιλογήσω τήνδε οὐκ εἶναι παῖδα Ἀντιγόνην, εἰδὼς (ἐνν. οὖσαν);
Ὦ δύστηνος καὶ δυστήνου πατρὸς Οἰδιπόδα, τί ποτέ (ἐστιν);
Οὐ δὴ ἄγουσί σέ γε ἀπιστοῦσαν που τοῖς βασιλείοισι νόμοις καὶ καθελόντες ἐν ἀφρούρᾳ;
ΦΥ. Ἐκείνη ἡ ἐξειργασμένη τοὔργον (= τὸ ἔργον) ἐστὶν ἥδε· εἴλομεν τήνδε θάπτουσαν. Ἀλλὰ ποῦ (ἐστι) Κρέων;
ΧΟ. Ὅδε περᾷ ἄψορρος ἐκ δόμων εἰς δέον.
ΚΡ. Τί δ' ἔστι; ποίᾳ τύχῃ προύβην (= προέβην) ξύμμετρος;
ΦΥ. Ἄναξ, οὐδέν ἐστι βροτοῖσιν ἀπώμοτον· ἡ γὰρ ἐπίνοια ψεύδει τὴν γνώμην·
ἐπεὶ ἐγὼ ἐξηύχουν σχολῇ ποτε ἥξειν ἂν δεῦρο ταῖς σαῖς ἀπειλαῖς, αἷς ἐχειμάσθην τότε·
ἀλλὰ γὰρ ἡ ἐκτὸς (ἐλπίδων) καὶ παρ' ἐλπίδας χαρὰ οὐδὲν ἔοικεν ἄλλῃ ἡδονῇ μῆκος, ἥκω, καίπερ ὢν ἀπώμοτος δι'

ΧΟ. Αὐτὸ ἐδῶ εἶναι καταπληκτικὸν θαῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον διστάζω νὰ πιστεύσω·
πῶς ν' ἀρνηθῶ, ὅτι αὐτὴ ἐδῶ εἶναι ἡ κόρη Ἀντιγόνη, ἐκεῖ γνωρίζω (ὅτι αὐτὴ εἶναι);
Ὦ δυστυχισμένη καὶ (κόρη) τοῦ δυστυχισμένου πατρὸς Οἰδίποδος, τί ἄραγε (συμβαίνει);
Δὲν σὲ φέρουν λοιπὸν βέβαια, διότι παρέβαινες, ὅπως φαίνεται, τοὺς νόμους τοῦ βασιλέως καὶ διότι σὲ συνέλαβον νὰ διαπράττῃς ἔργον ἀνόητον;
ΦΥ. Ἐκείνη ποὺ εἶχε κάμει τὸ ἔργον εἶναι αὐτὴ ἐδῶ· συνελάβαμεν αὐτὴν νὰ θάπτῃ (τὸν νεκρόν). Ἀλλὰ ποῦ (εἶναι) ὁ Κρέων;
ΧΟ. Ἰδοὺ ἔρχεται πάλιν ἀπὸ τὰ ἀνάκτορά του εἰς κατάλληλον στιγμήν.
ΚΡ. Τί συμβαίνει λοιπόν; Μὲ ποῖον περιστατικὸν ἔτυχε νὰ ἔλθω συγχρόνως; (: μὲ ποῖον περιστατικὸν συνέπεσεν ἡ ἐδῶ παρουσία μου;)
ΦΥ. Βασιλιά μου, δὲν ὑπάρχει τίποτε εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ νὰ μποροῦν νὰ τὸ ἀρνηθοῦν μὲ ὅρκον· διότι ἡ δευτέρα σκέψις διαψεύδει τὴν (ἀρχικὴν) γνώμην·
παραδείγματος χάριν, ἐγὼ διεκήρυττα ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἔλθω ἐδῶ ἔπειτα ἀπὸ τὰς ἀπειλάς σου, μὲ τὰς ὁποίας ἐταράχθηκα τότε·
ἐπειδὴ ὅμως (= ἀλλὰ γὰρ) ἡ ἀνέλπιστος καὶ ἀπροσδόκητος χαρὰ δὲν ὁμοιάζει καθόλου μὲ ἄλλην εὐχαρίστησιν κατὰ τὸ μέγεθος (: ὑπερβαίνει κάθε ἄλλην εὐχαρί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

395 ὅρκων, ἄγων τήνδε κόρην, ἣ καθῃρέθη κοσμοῦσα τάφον.

Ἐνθάδε κλῆρος οὐκ ἐπάλλετο, ἀλλὰ θοὔρμαιον (= τὸ ἔρμαιον) τόδε ἐστὶν ἐμόν, οὐκ ἄλλου.

Καὶ νῦν, ἄναξ, λαβὼν αὐτὸς τήνδε, ὡς θέλεις, καὶ κρῖνε καὶ ἐξέλεγχε· ἐγὼ δὲ δίκαιός εἰμι ἀπηλλάχθαι ἐλεύθερος τῶνδε κακῶν.

ΚΡ. Ἄγεις δὲ τήνδε λαβὼν τῷ (=τίνι) τρόπῳ καὶ πόθεν;

ΦΥ. Αὕτη ἔθαπτε τὸν ἄνδρα· ἐπίστασαι πάντα.

ΚΡ. Ἦ καὶ ξυνιεῖς καὶ λέγεις ὀρθῶς ἃ φῄς;

ΦΥ. (Καὶ ξυνίημι καὶ λέγω ὀρθῶς), ἰδών γε ταύτην θάπτουσαν τὸν νεκρόν, ὃν σὺ ἀπεῖπας· ἆρα λέγω ἔνδηλα καὶ σαφῆ;

ΚΡ. Καὶ πῶς ὁρᾶται καὶ ἠρέθη ἐπίληπτος;

ΦΥ. Τὸ πρᾶγμα ἦν τοιοῦτον· ὅπως γὰρ ἥκομεν ἐπηπειλημένοι πρὸς σοῦ τὰ δεινὰ ἐκεῖνα, σήραντες πᾶσαν κόνιν, ἣ κατεῖχε τὸν νέκυν, γυμνώσαντές τε εὖ μυδῶν σῶμα, καθήμεθα ἄκρων ἐκ πάγων ὑπήνεμοι, πεφευγότες ὀσμὴν ἀπ' αὐτοῦ, μὴ βάλῃ (= πεφευγότες μὴ βάλῃ ὀσμὴ ἀπ' αὐτοῦ), κινῶν ἐγερτὶ ἀνὴρ ἄνδρα ἐπιρρόθοις κακοῖσιν, εἴ τις ἀκηδήσοι τοῦδε πόνου

Τάδε ἦν τοσοῦτον χρόνον, ἕστε λαμπρὸς κύκλος ἡλίου κατέστη ἐν μέσῳ αἰθέρι καὶ καῦμα ἔθαλπε·

καὶ τότε ἐξαίφνης τυφὼς ἀ-

στησιν), ἔχω ἔλθει, ἂν καὶ εἶχα ἀρνηθῆ μὲ ὅρκους, ὁδηγῶν αὐτὴν ἐδῶ τὴν κόρην, ἡ ὁποία συνελήφθη νὰ περιποιῆται τὸν τάφον.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν δὲν ἐρρίφθη κλῆρος, ἀλλὰ τὸ εὕρημα αὐτὸ ἐδῶ εἶναι ἰδικόν μου, ὄχι (κανενὸς) ἄλλου.

Καὶ τώρα, βασιλιά μου, ἀφοῦ παραλάβῃς ὁ ἴδιος αὐτήν, ὅπως εἶναι ὁ ὁρισμός σου, καὶ ἀνάκρινέ την καὶ ἐξέταζέ την· ἐγὼ ὅμως εἶναι δίκαιον ν' ἀφεθῶ ἐλεύθερος ἀπὸ αὐτὰ τὰ βάσανα.

ΚΡ. Φέρεις δὲ αὐτήν, ἀφοῦ τὴν συνέλαβες πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ;

ΦΥ. Αὐτὴ ἔθαπτε τὸν ἄνδρα· (τώρα πλέον) τὰ γνωρίζεις ὅλα.

ΚΡ. Ἀλήθεια καὶ καταλαβαίνεις καλὰ καὶ εἶναι σωστὰ ὅσα λέγεις;

ΦΥ. (Ναί), διότι βέβαια εἶδα αὐτὴν νὰ θάπτῃ τὸν νεκρόν, τὸν ὁποῖον σὺ ἀπηγόρευσες (νὰ θάπτουν)· ἄραγε ὁμιλῶ καθαρὰ καὶ ξάστερα;

ΚΡ. Καὶ πῶς ἔγινεν ἀντιληπτὴ καὶ συνελήφθη ἐπ' αὐτοφώρῳ;

ΦΥ. Τὸ πρᾶγμα ἔγινεν ὡς ἑξῆς: δηλαδὴ (= γάρ), μόλις ἐπανήλθαμεν, ἀφοῦ ἠκούσαμεν τὰς φοβερὰς ἐκείνας ἀπειλὰς ἀπὸ ἐσέ, σαρώσαντες ὅλην τὴν σκόνην ποὺ ἐσκέπαζε τὸν νεκρὸν καὶ γυμνώσαντες καλὰ τὸ σαπισμένον σῶμα, ἐκαθήμεθα εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βράχων (: εἰς τὰ πλάγια τῆς κορυφῆς τῶν βράχων) ἔχοντες τὰ νῶτα μας πρὸς τὸν ἄνεμον, ὥστε ν' ἀποφύγωμεν μήπως μᾶς προσβάλῃ ἡ δυσοσμία ἀπὸ αὐτό, ἐνῷ παρακινοῦσε ἄγρυπνα ὁ ἕνας τὸν ἄλλον μὲ ὑβριστικὰς ἀπειλάς, μήπως κανεὶς παραμελήσῃ τὸ κουραστικὸν αὐτὸ ἔργον.

Αὐτὰ ἐγίνοντο τόσον χρόνον, ἕως ὅτου ὁ λαμπρὸς κύκλος τοῦ ἡλίου ἐστάθη εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἤρχισε νὰ καίῃ ἡ ζέστη·

καὶ τότε ἐξαφνα μία ἀνεμοζάλη ποὺ ἐσή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἶρας χθονὸς σκηπτόν, οὐράνιον ἄχος, πίμπλησι πεδίον,
420 αἰκίζων πᾶσαν φόβην ὕλης πεδιάδος, ἐν δὲ ἐμεστώθη μέγας αἰθήρ· μύσαντες δὲ εἴχομεν θείαν νόσον.

Καὶ τοῦδε ἀπαλλαγέντος ἐν μακρῷ χρόνῳ, ἡ παῖς ὁρᾶται καὶ ἀνακωκύει ὀξὺν φθόγγον πικρᾶς ὄρνιθος, ὡς
425 ὅταν βλέψῃ λέχος εὐνῆς κενῆς ὀρφανὸν νεοσσῶν·

οὕτω δὲ χαὕτη (=καὶ αὕτη), ὡς ὁρᾷ νέκυν ψιλόν, ἐξῴμωξε γόοισιν, ἐκ δ' ἠρᾶτο (=ἐξηρᾶτο δὲ) ἀρὰς κακὰς τοῖσιν ἐξειργασμένοις τοὔργον.
Καὶ εὐθὺς φέρει χερσὶ διψίαν κόνιν, στέφει τε τὸν νέ-
430 κυν τρισπόνδοισι χοαῖσιν ἐξ εὐκροτήτου χαλκέας πρόχου ἄρδην.
Χἠμεῖς (=καὶ ἡμεῖς) ἰδόντες ἱέμεσθα, σὺν δὲ θηρώμεθα (= συνθηρώμεθα δὲ) εὐθὺς οὐδὲν ἐκπεπληγμένην, καὶ ἠλέγχομεν τάς τε πρόσθεν τάς τε νῦν πράξεις·
435 οὐδενὸς δὲ καθίστατο ἄπαρνος, ἅμα ἡδέως ἔμοιγε καὶ ἅμα ἀλγεινῶς·

τὸ μὲν γὰρ πεφευγέναι (τινὰ) αὐτὸν ἐκ κακῶν (ἐστιν) ἥδιστον, ἄγειν δὲ τοὺς φίλους ἐς κακόν (ἔστιν) ἀλγεινόν·
440 ἀλλὰ πέφυκεν ἐμοὶ λαβεῖν πάντα ταῦτα ἥσσω (=ἥσσονα) τῆς ἐμῆς σωτηρίας.

κωσε ἀπὸ τὴν γῆν ἀνεμοστρόβιλον, θεϊκὸν κακόν, γεμίζει τὴν πεδιάδα, κομματιάζουσα ὅλον τὸ φύλλωμα τῶν δένδρων τῆς πεδιάδος, ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἐγέμισεν (ἀπὸ τὸν ἀνεμοστρόβιλον) ὁ ἀπέραντος οὐρανός· ἀφοῦ δὲ ἐκλείσαμεν τὰ μάτια μας, περιμέναμεν νὰ περάσῃ ἡ θεϊκὴ συμφορά.

Καὶ ὅταν αὐτὸ (τὸ κακὸν) ἐπέρασεν ὕστερα ἀπὸ πολλὴν ὥραν, ἡ κόρη φαίνεται καὶ στριγγλίζει μιὰ διαπεραστικὴ κραυγὴ (σὰν κάποιου) πικραμένου πουλιοῦ ὅπως (θρηνεῖ αὐτό), ὅταν ἰδῇ τὸ κρεβατάκι τῆς φωλεᾶς του (νὰ μένῃ) ἄδειο χωρὶς τὰ πουλάκια·

ἔτσι δὲ καὶ αὐτή, μόλις εἶδε τὸν νεκρὸν ἀπογυμνωμένον (ἀπὸ τὸ χῶμα), ἐστέναξε θρηνητικὰ καὶ ἐξεφώνιζε κατάρας φοβερὰς ἐναντίον ἐκείνων ποὺ εἶχαν κάμει αὐτὴν τὴν πρᾶξιν.

Καὶ ἀμέσως φέρει μὲ τὰ χέρια της ξηρὰν σκόνην καὶ ραντίζει ὁλόγυρα τὸν νεκρὸν μὲ τριπλὰς σπονδὰς (δηλ. μὲ μέλι, γάλα καὶ οἶνον) ἀπὸ καλοφτιαγμένον χάλκινον ἀγγεῖον, ἀφοῦ τὸ ἐσήκωσεν ἀπὸ τὸ ἔδαφος (= ἄρδην).

Καὶ ἐμεῖς, μόλις τὴν εἴδαμεν, ριπτόμεθα (ἐπάνω της) καὶ ἀμέσως συλλαμβάνομεν ὅλοι μαζὶ αὐτήν, ἡ ὁποία (ὅμως) καθόλου δὲν εἶχε ταραχθῆ, καὶ (τὴν) ἀνεκρίναμεν καὶ διὰ τὰς προηγουμένας καὶ διὰ τὰς τωρινὰς πράξεις (της)·

(αὐτὴ) δὲ τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἠρνεῖτο, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἦτο δι' ἐμὲ τοὐλάχιστον συγχρόνως καὶ εὐχάριστον καὶ λυπηρόν· διότι τὸ νὰ ἔχῃ διαφύγει κανεὶς ὁ ἴδιος ἀπὸ τὰς συμφορὰς εἶναι πάρα πολὺ εὐχάριστον· τὸ νὰ ὁδηγῇ ὅμως τὰ ἀγαπητὰ πρόσωπα εἰς δυστυχίαν (εἶναι) λυπηρόν· ἀλλὰ εἶναι φυσικὸν δι' ἐμὲ νὰ θεωρήσω ὅλα αὐτὰ ὡς δευτερεύοντα ἀπέναντι τῆς ἰδικῆς μου σωτηρίας.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 376 ***ἀμφινοῶ*** ἀμφιταλαντεύομαι εἰς τὴν σκέψιν μου, διστάζω νὰ πιστεύσω εἰς κάτι.— ***δαιμόνιον τέρας*** κτγρμ. εἰς τὸ ***τόδε***.— 377 ***ἀντιλογῶ οὐκ εἶναι*** ἀρνοῦμαι ὅτι εἶναι.— ***εἰδὼς*** (τοῦ ***οἶδα***), μτχ. ἐνδοτ.— 380 ***Οἰδιπόδα***, γεν. δωρ. ***(ὁ Οἰδιπόδας, τοῦ Οἰδιπόδα***, ἀντί: ***ὁ Οἰδίπους, τοῦ***

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἰδίποδος).— 381 ***ἀπιστοῦσαν, καθελόντες,*** μτχ. αἰτιολ. (***καθελόντες,*** μτχ. ἀορ. β' τοῦ ***καθαιρῶ*** συλλαμβάνω ἐπ' αὐτοφώρῳ).— 385 ***θάπτουσαν,*** μτχ. κτγρμτ.—386 ***ἄψορρος*** (ἐπίθετον), ὁ ἐρχόμενος πάλιν· ἐδῶ κατγρμτ. ἐπιρ προσδ. ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐπίρ. = πάλιν, ὀπίσω (ἐκ τοῦ ἐπιρ. ***ἄψ*** = πάλιν + ***ῥέω***).— 387 ***ξύμμετρος,*** ἐπίθ., ἐδῶ κτγρμ. προσδ., ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐπίρ. = συγχρόνως.— 388 ***ἀπώμοτος,*** ἐδῶ μὲ παθ. σημ. δηλ. ὄχι ὁ μεθ' ὅρκου ἀρνούμενός τι, ἀλλ' ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον μεθ' ὅρκου ἀρνεῖταί τις.— 389 ***ἐπεί,*** ἐδῶ διασαφητ.=παραδ. χάριν.— 390 ***σχολῇ,*** ἐπιρ. τροπ.= δυσκόλως· μετὰ τοῦ ***ποτὲ*** ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἀρνητ. ***οὔ ποτε*** ποτὲ δέν...— ***ἐξηύχουν,*** πρτ. τοῦ ***ἐξαυχέω - ῶ*** λέγω δημοσίᾳ διακηρύττω.— 392 ***ἀλλ' ἡ γὰρ*** — 394 ***ἥκω·*** κανονικῶς: ***ἀλλ' ἥκω· ἡ γὰρ*** κτλ. (ἐδῶ ὁ ***γὰρ*** αἰτιολογῶν τὰ ἑπόμενα = ἐπειδή).— 394 ***ἀπώμοτος,*** ἐδῶ μὲ ἐνεργ. σημ.: ***εἰμὶ ἀπώμοτος*** ἔχω ἀρνηθῆ μὲ ὅρκον· τὸ ***δι' ὅρκων*** πλεονάζει.— 395 ***ἄγων,*** μτχ. κτγρμτ. (ἐκ τοῦ ***ἥκω***).— 396 ***κοσμοῦσα,*** μτχ. κτγρμτ. (ἐκ τοῦ ***καθηρέθη***).— 397 ***θοῦρμαιον (τὸ ἔρμαιον)*** πᾶν τὸ ὀφειλόμενον εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ Ἑρμοῦ, (ὡς θεοῦ τοῦ κέρδους), τὸ εὕρημα.— 400 ***δίκαιός εἰμι,*** ἀντὶ ἀπροσ. ἐκφρ. ***δίκαιόν ἐστιν ἐμὲ ἀπηλλάχθαι*** κτλ. (***ἐλεύθερος,*** κτγρμ. κατὰ πλεονασμόν).— 403 ***ξυνιεῖς,*** τοῦ ***ξυνίημι*** ἐννοῶ ***(σύνεσις).***— 405 ***ἀπεῖπας,*** τοῦ ***ἀπαγορεύω.***— 408 ***πρὸς σοῦ,*** ποιητ. αἴτ.— ***τὰ δεινά,*** σύστ. ἀντικ.— 409 ***σήραντες,*** μτχ. ἀορ. τοῦ ***σαίρω*** σαρώνω.— 410 ***μυδάω - ῶ*** σήπομαι.— 412 ***ὀσμὴν*** ἀντικ. τοῦ ***πεφευγότες*** κατὰ πρόληψιν, ἀντί: ***πεφευγότες μὴ βάλῃ (ἡμᾶς) ὀσμὴ ἀπ' αὐτοῦ*** (ἐνδοιαστ. πρότ. διὰ τοῦ ***μὴ*** καὶ ὑποτ.).— 413 ***ἐγερτὶ*** (ἐκ τοῦ ***ἐγείρω***) ἀγρύπνως.— ***κινῶν,*** μεταβολὴ τῆς συντάξ. ἐκ πληθ. εἰς ἑνικόν.— 414 ***εἴ τις ἀκηδήσοι,*** πλαγ. ἐρωτ. πρότ. (***ἀκηδέω - ῶ*** παραμελῶ).— 415 ***ἔστ(ε),*** ἐπίρ. χρον. = ἕως ὅτου.— 418 ***τυφὼς (ὁ),*** γεν. ***τοῦ τυφῶ,*** μανιώδης ἄνεμος, ἀνεμοζάλη, θύελλα (καὶ ***τυφών, ῶνος***).— ***ἀείρας,*** μτχ. ἀορ. τοῦ ***ἀείρω,*** ἰων. τύπ. (ἀττ. ***αἴρω***) σηκώνω. — ***σκηπτὸς (ὁ)*** κεραυνός, ἐδῶ: ἀνεμοστρόβιλος. — ***οὐράνιον ἄχος,*** παράθ. εἰς τὸ ***σκηπτὸν*** (***τὸ ἄχος*** σφοδρὰ λύπη, κακόν· ἐκ τῆς ρίζης ***ἀχ-*** καὶ ***ἀγχ-*** : ***ἄχνυμαι, ἄχθομαι, ἄγχω*** κ. ἄ.).— 420 ***ἐν δ',*** ἐπιρρηματικῶς = ἐν τῷ μεταξὺ δέ.— 421 ***μύσαντες,*** τοῦ ***μύω*** κλείω τοὺς ὀφθαλμοὺς (πρβλ. ***μύωψ***).— 425 ***βλέψῃ,*** ὑποκ. ***ἡ ὄρνις*** — 427 ***ἐξῴμωξεν,*** ἀόρ. τοῦ ***ἐξοιμώζω*** στενάζω.— ***γόοισιν,*** δοτ. τροπ., μὲ γόους, γοερῶς, θρηνητικά.— 428 ***ἠρᾶτο,*** πρτ. τοῦ ***ἀράομαι - ῶμαι*** καταρῶμαι· μετὰ τῆς προθ. ***ἐκ δ' ἠρᾶτο*** (τμῆσις) = ***ἐξηρᾶτο δὲ ἀρὰς*** (συστ. ἀντικ.) ἐξεστόμιζε δὲ κατάρας.— 430 ***ἄρδην,*** ἐπίρ. (ἐκ τοῦ ***αἴρω,*** θ. ***ἀρ-***) ἀπὸ κάτω, ἀπὸ τὸ ἔδαφος (σηκώνουσα τὴν πρόχουν).— 432 ***ἐέμεσθα,*** ὁρ. ἐνεστ. τοῦ ***ἵεμαι*** ρίπτομαι, ὁρμῶ.— ***σύν... θηρώμεθα*** (τμῆσις) συλλαμβάνομεν ὅλοι μαζί.— 435 ***ἄπαρνος,*** ἐπίθ. ὁ ἀπαρνούμενος· ***ἄπαρνος καθίσταμαί τινος*** ἀρνοῦμαι κάτι (τὸ ***οὐδενὸς*** γεν. ἀντικ. εἰς τὸ ***ἄπαρνος***).— 437 ***πεφευγέναι,*** ὑποκ. ἐνν. ***τινά.*** τὸ δὲ ***αὐτὸν*** κτγρμτ. προσδ.— 439 ***λαβεῖν,*** ὑποκ. τοῦ ἀπροσ. ***πέφυκε· πάντα ταῦτα*** ἀντικ., ***ἥσσω*** κτγρμ., ***τῆς ἐμῆς σωτηρίας*** β' ὅρος συγκρίσεως.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 427 ***ἐξῴμωξεν·*** ἡ Ἀντιγ. μετὰ τὴν συμβολικὴν ταφὴν τοῦ Πολυν. ἤρχετο νὰ τελέσῃ τὰς νεκρικὰς σπονδάς· μόλις ὅμως εἶδεν τὸν νεκρὸν χωρὶς τὸ χῶμα, ἐταράχθη καὶ ἐξέβαλε σπαρακτικὴν κραυγήν, διότι ἡ σπονδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ διεισδύσῃ εἰς τὸν Ἅδην, ἐὰν ἐχύνετο ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ πτώματος, ἀλλὰ μόνον διὰ τῆς γῆς ἢ διὰ χώματος ἐπιχυνομένου ἐπ' αὐτοῦ· διὰ τοῦτο χύνει καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ πτώματος χῶμα, τὸ ὁποῖον λαμ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βάνει διὰ τῶν χειρῶν της ἐλλείψει πτύου ἢ ἄλλου ὀργάνου, δεδομένου ὅτι αὕτη ἔφερε μαζί της μόνον τὴν πρόχουν πρὸς σπονδήν.— 430 ***πρόχους*** ἤτο κυρίως ὑδροφόρον ἀγγεῖον, λάγηνος (κανάτι)· ἐντὸς αὐτῆς ἡ Ἀντιγ. εἶχε τὰ κατάλληλα διὰ τὴν σπονδήν.— 431 ***χοαῖσι τρισπόνδοισι·*** αἱ νεκρικαὶ χοαὶ ἐκαλοῦντο «τρίσπονδοι», διότι ἀπετελοῦντο ἀπὸ γάλα, οἶνον καὶ μέλι (πρβλ. καὶ Εὐριπίδου Ἰφιγ. ἐν Ταύροις στίχ. 161).

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.—Ἀπὸ τοῦ στ. 376 ἄρχεται ἡ Γ' πρᾶξις τοῦ δράματος, ἤτοι τὸ Β' Ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον διήκει μέχρι τοῦ στ. 581.— Μόλις ὁ Χορὸς ἐτελείωσε τὸ ἆσμα του (στ. 375), βλέπει τὸν φύλακα ἐπανερχόμενον καὶ ὁδηγοῦντα τὴν Ἀντιγόνην· αὕτη βαδίζει ἀποφασιστικὴ μέν, ἀλλὰ μὲ κεκλιμένην πρὸς τὸ ἔδαφος τὴν κεφαλήν, προφανῶς ἵνα ἀποφύγῃ ν' ἀντικρύσῃ τὸν Κρέοντα, τὸν ὁποῖον περιφρονεῖ. Τότε ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ ἐκφράζει τὴν ἔκπληξίν του μὲ ἀναπαίστους (376 - 383) ρυθμίζοντας τὸ σεμνὸν βῆμα τῆς Ἀντιγόνης.— Μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται καὶ ὁ Κρέων, ὁ ὁποῖος ἀκούει τὴν μακρὰν καὶ ἀφελῆ διήγησιν τοῦ φύλακος θριαμβολογοῦντος καὶ περιγράφοντος ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς ἐπ' αὐτοφώρῳ συλλήψεως τῆς Ἀντιγόνης.— Τὸ δρᾶμα ἤδη προήχθη σημαντικῶς: εὑρέθη ἡ δρᾶστις τῆς ταφῆς, ἡ παραβάτις τοῦ βασιλικοῦ προστάγματος· αὕτη εἶναι ἡ Ἀντιγόνη. Οἱ δύο ἥρωες, οἱ ἐκπροσωποῦντες δύο διαφορετικοὺς κόσμους, εἶναι ἀντιμέτωποι. Ἡ ἀγωνία τοῦ θεατοῦ ἐντείνεται.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 376 - 440.— α) Μεταφοραί: ***ἐχειμάσθην*** (391), πρὸς ἔξαρσιν τοῦ τρόμου, τὸν ὁποῖον ἐδοκίμασεν ἐκ τῶν ἀπειλῶν, παραβάλλει αὐτὸν πρὸς τρικυμίαν, ἐξ ἧς «ἐχειμάσθη»· ***σήραντες*** (σκουπίσαντες) 409, ἀντὶ ἁπλῶς ***ἀφελόντες***, πρὸς δήλωσιν τῆς προσεκτικῆς ἀφαιρέσεως παντὸς ἴχνους χώματος.— β) Ποιητ. εἰκόνες: 409 - 412, ὅπου παρίστανται οἱ φύλακες μετὰ φυσικῆς ἀναισθησίας πρὸ πραγμάτων προκαλούντων ἀποστροφὴν (τὴν εἰκόνα τῆς ἀναλγησίας παρέχουν ζωηροτέραν αἱ λέξεις τὰς ὁποίας μὲ ὠμὴν κυριολεξίαν χρησιμοποιεῖ ὁ φύλαξ: «μυδῶν», «γυμνώσαντες εὖ», «ὀσμὴν» κτλ.)· ἐπίσης 417 - 421, ὅπου παρέχεται ἁδρὰ ἡ εἰκὼν τῆς θυέλλης· αὕτη χρησιμοποιεῖται ἐπίτηδες ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ἵνα δικαιολογήσῃ πῶς ἡ Ἀντιγ. ἐπλησίασε, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ὑπὸ τῶν φυλάκων, οἱ ὁποῖοι «μύσαντες» δὲν ἀντελήφθησαν αὐτήν· ἐπίσης ὅμως ἐξαίρεται ἔτι μᾶλλον ἡ τόλμη τῆς Ἀντιγ., ἡ ὁποία ἀψηφοῦσα τὴν θύελλαν βαδίζει πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀδελφικοῦ καθήκοντος (ὑπέροχος εἰκὼν ἀποφασιστικότητος καὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης).— γ) Παρομοιώσεις: ***ὡς ὅταν*** 424, ὅπου δηλοῦται ἡ ***μητρικὴ*** καὶ ὄχι ἁπλῶς ἀδελφικὴ στοργὴ τῆς Ἀντιγ. (ἡ δὲ πρόθ. ***ἐξ*** τοῦ ρ. ***ἐξῴμωξεν*** μετὰ τοῦ πλεονασμοῦ ***γόοισι*** καὶ ἡ τμῆσις ***ἐκ δ' ἠρᾶτο*** μετὰ τοῦ πλεονάζοντος συστ. ἀντικ. ***ἀρὰς*** εἶναι στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐν συρροῇ ἐκφράζουν τὸ μέγεθος τοῦ πόνου τῆς ἠρωΐδος).— δ) Πλεονασμοί: ***ἡ ἐκτὸς (ἐλπίδος) καὶ παρ' ἐλπίδας χαρά***, ὅπου τὸ ζεῦγμα καὶ ὁ πλεον. ἐκφράζουν τὸ μέγεθος τῆς χαρᾶς τὴν ὁποίαν ὁ φύλαξ δὲν εὑρίσκει εὔκολον τρόπον νὰ ἐκφράσῃ· ἐπίσης: ***δι' ὅρκων ἀπώμοτος*** (394), ***ἐλεύθερος ἀπηλλάχθαι*** (399), ***κενῆς... ὀρφανὸν*** (424).— ε) Ἀντιθέσεις: ***ἡδέως κἀλγεινῶς*** ὅπερ καὶ ὀξύμωρον (436)· ***τὸ μὲν ἐκ κακῶν πεφευγέναι — ἐς κακὸν δὲ ἄγειν*** καὶ ***ἥδιστον — ἀλγεινὸν*** (437 - 9).— ς) Χρῆσις δεικτικῶν ἀντων.: ***ἥδε*** (384), ***τήνδε*** (385) πρὸς ἔμφασιν τῆς ἀγρίας χαρᾶς τοῦ φύλακος· ἐπίσης 395, 397, 398, 402, 404, ὅπου ἐπιχαίρων δακτυλοδεικτεῖ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συνεχῶς τὴν λείαν του *(θοῦρμαιον!)* — ζ) Σχ. ἐκ παραλλήλου: *ἐμὸν - οὐκ ἄλλον* (397), ὅπου ἡ ἰδία ἔννοια ἐκφέρεται καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς πρὸς ἔμφασιν τῆς φιλαυτίας τοῦ φύλακος.

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: α) Ὁ Χορὸς ἐκπλήσσεται βλέπων ὁδηγουμένην τὴν Ἀντιγόνην (376 - 383). — β) Ὁ Κρέων προσερχόμενος ἐρωτᾷ τί συμβαίνει· ὁ φύλαξ δικαιολογεῖ τὴν ἐπάνοδόν του ἀγγέλλων τὴν σύλληψιν τῆς Ἀντιγόνης, αὐτὸς δὲ ζητεῖ ν' ἀφεθῇ ἐλεύθερος (384 - 400). — γ) Ἐρωτώμενος πῶς αὕτη συνελήφθη, ὁ φύλαξ ὁμιλεῖ μὲ θριαμβευτικὴν αὐθάδειαν (401 - 405). — δ) Ἀφηγεῖται λεπτομερῶς: πῶς καθαρίσαντες τὸ σῶμα ἐφρούρουν αὐτὸ (406 - 414), πῶς ἐνέσκηψε θύελλα, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἔκλεισαν τοὺς ὀφθαλμοὺς (415 - 421), πῶς ἔπειτα ἐφάνη ἡ Ἀντιγόνη προσφέρουσα σπονδὰς (422 - 31), πῶς τέλος ὥρμησαν καὶ συνέλαβον αὐτὴν (432 - 440).

β) Ἀντιγόνης καὶ Κρέοντος σύγκρουσις (441-525).

(Συνέχεια Β' Ἐπεισοδίου).

ΚΡ. Σὲ δὴ (ἐρωτῶ), σὲ τὴν νεύουσαν ἐς πέδον κάρα, φῇς ἢ καταρνῇ μὴ δεδρακέναι τάδε;

ΑΝΤ. Καὶ φημὶ δρᾶσαι κοὐκ ἀπαρνοῦμαι τὸ μὴ (δρᾶσαι).

ΚΡ. Σὺ μὲν κομίζοις ἂν σε-
445 αυτὸν οἷ θέλεις ἔξω ἐλεύθερον βαρείας αἰτίας·

ΚΡ. (Πρὸς τὴν Ἀντιγόνην:) Σὲ λοιπὸν (ἐρωτῶ), σέ, ἡ ὁποία κλίνεις πρὸς τὸ ἔδαφος τὴν κεφαλήν, ὁμολογεῖς ἢ ἀρνεῖσαι τελείως ὅτι ἔχεις πράξει αὐτά;

ΑΝΤ. (Ἐγείρουσα τὴν κεφαλήν:) Καὶ ὁμολογῶ ὅτι (τὰ) ἔπραξα καὶ δὲν ἀρνοῦμαι καθόλου.

ΚΡ. (Πρὸς τὸν φύλακα:) Σὺ μὲν ἠμπορεῖς νὰ πηγαίνῃς ὅπου θέλεις, ἐντελῶς ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὴν βαρεῖαν κατηγορίαν·

(ὁ φύλαξ ἀποχωρεῖ διὰ τῆς ἀριστερᾶς παρόδου)

σὺ δὲ εἰπέ μοι μὴ μῆκος, ἀλλὰ συντόμως, ᾔδησθα κηρυχθέντα μὴ πράσσειν τάδε;

ΑΝΤ. Ἤδη· τί δ' οὐκ ἔμελλον; ἐμφανῆ γὰρ ἦν.

ΚΡ. Καὶ δῆτα ἐτόλμας ὑπερβαίνειν τούσδε νόμους;

450 ΑΝΤ. Οὐ γὰρ ἦν τι Ζεὺς ὁ κηρύξας μοι τάδε, οὐδὲ Δίκη ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν, οἳ ὥρισαν ἐν ἀνθρώποισι τούσδε νόμους,
οὐδὲ ᾤμην σθένειν τοσοῦτον τὰ σὰ κηρύγματα, ὥστε δύ-
455 νασθαι (ἐνν. σὲ) θνητὸν ὄν-

(Πρὸς τὴν Ἀντιγόνην:) σὺ δὲ εἰπέ μου ὄχι μὲ πολλὰ λόγια, ἀλλὰ σύντομα, ἐγνώριζες ὅτι εἶχον ἐκδοθῆ διαταγαὶ νὰ μὴ πράττῃ κανεὶς αὐτὰ (τὰ ὁποῖα σὺ ἔπραξες);

ΑΝΤ. Τὸ ἐγνώριζα· πῶς ἠμποροῦσα νὰ μὴ τὸ γνωρίζω; Ἀφοῦ (αἱ διαταγαὶ) ἦσαν εἰς ὅλους γνωσταί.

ΚΡ. Καὶ λοιπὸν εἶχες τὴν τόλμην νὰ παραβαίνῃς αὐτοὺς τοὺς νόμους;

ΑΝΤ. (Ναί)· διότι δὲν ἦτο καθόλου ὁ Ζεὺς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξεν εἰς ἐμὲ αὐτά, οὔτε ἡ Δίκη ἡ συγκάτοικος τῶν κάτω θεῶν, οἱ ὁποῖοι ὥρισαν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τοὺς νόμους αὐτούς,
καὶ δὲν ἐφανταζόμουν ὅτι ἔχουν τόσην δύναμιν τὰ ἰδικά σου κηρύγματα, ὥστε νὰ ἠμπορῇς ἐσύ, ἐνῷ εἶσαι θνητός, νὰ παρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τα ὑπερδραμεῖν ἄγραπτα κάσφαλῆ νόμιμα θεῶν.

Οὐ γάρ τι ζῇ ταῦτα νῦν γε κἀχθὲς (=καὶ ἐχθές), ἀλλ' ἀείποτε, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου ἐφάνη·

ἐγὼ οὐκ ἔμελλον, δείσασα τὸ φρόνημα ἀνδρὸς οὐδενός, δώσειν ἐν θεοῖς τὴν δίκην τούτων·

460 ἐξῄδη γὰρ θανουμένη — τί δ' οὔ; κεἰ μὴ σὺ προυκήρυξας·

εἰ δὲ θανοῦμαι πρόσθεν τοῦ χρόνου, ἐγὼ αὖτε λέγω κέρδος· ὅστις γὰρ ζῇ ἐν πολλοῖσι κακοῖς, ὡς ἐγώ, πῶς ὅδε οὐχὶ φέρει κέρδος κατθανών;

465 Οὕτως ἔμοιγε παρ' οὐδὲν ἄλγος (ἐστὶ) τυχεῖν τοῦδε τοῦ μόρου·

ἀλλ' ἄν, εἰ ἠνσχόμην τὸν ἐξ ἐμῆς μητρὸς (ἐνν. γεγῶτα) θανόντα ἄθαπτον νέκυν, κείνοις ἂν ἤλγουν· τοῖσδε οὐκ ἀλγύνομαι·

εἰ δὲ δοκῶ σοι νῦν τυγχάνειν

470 (ἐγὼ) δρῶσα μῶρα, σχεδόν τι ὀφλισκάνω μωρίαν μώρῳ.

ΧΟ. Τὸ γέννημα τῆς παιδὸς δηλοῖ (ὂν) ὠμὸν ἐξ ὠμοῦ πατρός, οὐκ ἐπίσταται δὲ εἴκειν κακοῖς.

ΚΡ. Ἀλλ' ἴσθι τοι τὰ ἄγαν σκληρὰ φρονήματα πίπτειν μάλιστα, καὶ εἰσίδοις ἂν τὸν

475 ἐγκρατέστατον σίδηρον (ἐνν. ὄντα) περισκελῆ ὀπτὸν ἐκ πυρὸς θραυσθέντα καὶ ῥαγέντα πλεῖστα·

οἶδα δὲ τοὺς θυμουμένους ἵππους καταρτυθέντας σμικρῷ χαλινῷ·

βῇς τοὺς ἀπαραγράπτους καὶ ἀπαρασαλεύτους νόμους τῶν θεῶν.

Διότι (οἱ νόμοι) αὐτοὶ δὲν ἰσχύουν ποσῶς (=τι) σήμερα βεβαίως καὶ χθές, ἀλλ' αἰωνίως, καὶ κανεὶς δὲν γνωρίζει ἀπὸ πότε ἐφάνησαν·

ἐγὼ δὲν ἤμην διατεθειμένη, φοβηθεῖσα τὴν θέλησιν κανενὸς ἀνθρώπου, νὰ τιμωρηθῶ ἐνώπιον τῶν θεῶν διὰ τὴν παράβασιν τῶν (νόμων) τούτων·

διότι ἐγνώριζον πολὺ καλὰ ὅτι (κάποτε ὡς θνητὴ) θ' ἀποθάνω — καὶ πῶς ὄχι; καὶ ἂν (ἀκόμη) σὺ δὲν ἤθελες προκηρύξει (τοῦτο)·

ἐὰν δὲ μέλλω ν' ἀποθάνω πρὸ τοῦ (περπρωμένου) χρόνου, ἐγὼ πάλιν θεωρῶ (τοῦτο) κέρδος· διότι ὅποιος ζῇ μέσα εἰς πολλὰς δυστυχίας, ὅπως ἐγώ, πῶς αὐτὸς δὲν λαμβάνει κέρδος ὅταν ἀποθάνῃ;

Ἑπομένως εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον δὲν εἶναι καθόλου λυπηρὸν τὸ νὰ ὑποστῶ αὐτὸν τὸν θάνατον·

ἀλλά, ἐὰν ἤθελον ἀνεχθῆ, (ὥστε) ὁ ἐκ τῆς ἰδικῆς μου μητρὸς γεννηθεὶς (: ὁ ἀδελφός μου) μετὰ τὸν τὸν θάνατόν του (νὰ μένῃ) ἄθαπτον πτῶμα, δι' ἐκεῖνα (βεβαίως) θὰ ἐλυπούμην· δι' αὐτὰ ἐδῶ (δηλ. διὰ τὴν θανατικὴν ποινὴν) δὲν λυποῦμαι.

ἐὰν δὲ τώρα φαίνωμαι εἰς σὲ ὅτι συμβαίνει νὰ διαπράττω ἀνοησίας, ἴσως θεωροῦμαι ἀνόητος ἀπὸ ἀνόητον.

ΧΟ. Ὁ χαρακτὴρ τῆς κόρης φαίνεται (ὅτι εἶναι) σκληρὸς ἀπὸ σκληρὸν πατέρα, δὲν γνωρίζει δὲ νὰ ὑποχωρῇ εἰς τὰς δυστυχίας.

ΚΡ. (Πρὸς τὸν Χορόν:) Ἀλλὰ μάθε βέβαια, ὅτι τὰ ὑπερβολικῶς ἄκαμπτα φρονήματα ταπεινώνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ ἠμπορεῖς νὰ ἴδῃς ὅτι ὁ στερεώτατος σίδηρος, ἐὰν εἶναι σκληρός, ὡς σφυρηλατημένος ἀπὸ τὸ πῦρ, θραύεται συνήθως καὶ κομματιάζεται εἰς πλεῖστα τεμάχια·

γνωρίζω δὲ ὅτι οἱ ἐξαγριωνόμενοι ἵπποι σωφρονίζονται συνήθως μὲ μικρὸν χαλινόν·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὐ γὰρ ἐκπέλει μέγα φρονεῖν (ἐκεῖνον), ὅστις ἐστὶ δοῦλος τῶν πέλας.

480 Αὕτη δὲ ἐξηπίστατο μὲν ὑβρίζειν τότε ὑπερβαίνουσα τοὺς προκειμένους νόμους, ἐπεὶ δὲ δέδρακεν, ἥδε (ἀντί: τόδε) (ἐστὶ) δευτέρα ὕβρις, ἐπαυχεῖν τούτοις καὶ δεδρακυῖαν γελᾶν.

Ἢ νῦν ἐγὼ μὲν οὐκ (εἰμι) ἀνήρ, αὕτη δ' (ἐστὶν) ἀνήρ,

485 εἰ ταῦτα κράτη κείσεται τῇδε ἀνατί.

Ἀλλ' εἴτε κυρεῖ (ἐνν. θυγάτηρ) ἀδελφῆς εἴτε ὁμαιμονεστέρα τοῦ παντὸς ἡμῖν ἑρκείου Ζηνός, αὐτή τε χὴ (=καὶ ἡ) ξύναιμος οὐκ ἀλύξετον κακίστου μόρου·

490 ἴσον γὰρ οὖν ἐπαιτιῶμαι καὶ κείνην τοῦδε τάφου βουλεῦσαι.

Καλεῖτε καί νιν· ἀρτίως γὰρ εἶδον αὐτὴν ἔσω λυσσῶσαν οὐδ' ἐπήβολον φρενῶν.

Ὁ δὲ θυμὸς τῶν μηδὲν ὀρθῶς τεχνωμένων ἐν σκότῳ φιλεῖ ᾑρῆσθαι πρόσθεν κλοπεύς·

495 μισῶ γε μέντοι χὤταν (=καὶ ὅταν) ἁλούς τις ἐν κακοῖσιν, ἔπειτα θέλῃ καλλύνειν τοῦτο.

ΑΝΤ. Θέλεις τι μεῖζον ἢ ἑλών με κατακτεῖναι;

ΚΡ. Ἐγὼ μὲν οὐδέν· ἔχων τοῦτο ἔχω ἅπαντα.

ΑΝΤ. Τί δῆτα μέλλεις; ὡς

500 οὐδὲν τῶν σῶν λόγων ἐστὶν ἀρεστὸν ἐμοὶ μηδ' ἀρεσθείη ποτέ·

οὕτω δὲ καὶ τἄμ' (=τὰ ἐμὰ)

διότι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ μεγαλοφρονῇ (ἐκεῖνος), ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν ἄλλων.

Ἀλλ' αὐτὴ ἐγνώριζε μὲν καλὰ νὰ παρεκτρέπεται τότε, ὅτε δηλ. παρέβαινε τοὺς ὑπάρχοντας νόμους, ἀφοῦ δὲ διέπραξε (τὴν παράβασιν ταύτην), τοῦτο εἶναι δευτέρα παρεκτροπή, τὸ νὰ καυχᾶται δι' αὐτὴν (τὴν παράβασιν) καί, ἐνῷ (τὴν) διέπραξε, νὰ χλευάζῃ.

Ἀλήθεια, τώρα ἐγὼ μὲν δὲν εἶμαι ἄνδρας, αὐτὴ δὲ (εἶναι) ἄνδρας, ἐὰν αὐτὴ ἡ (βασιλική μου) ἐξουσία ὑ' ἀφεθῇ ταπεινωμένη ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ ἀτιμωρητί.

Ἀλλ' εἴτε τυγχάνει κόρη τῆς ἀδελφῆς μου εἴτε πλησιεστέρα συγγενὴς ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν συγγενῶν μας, (ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει) αὐτὴ καὶ ἡ ἀδελφή της (ἡ Ἰσμήνη) δὲν θ' ἀποφύγουν τὸν κάκιστον θάνατον·

διότι ἐξ ἴσου βεβαίως καὶ ἐκείνην κατηγορῶ δι' αὐτὴν τὴν ταφήν, ὅτι δηλ. ἐσχεδίασεν (αὐτήν).

Καλέσατε καὶ αὐτήν· διότι πρὸ ὀλίγου τὴν εἶδα μέσα εἰς τὰ ἀνάκτορα καταταραγμένην καὶ οὐχὶ κυρίαν τοῦ λογικοῦ της.

Ἡ δὲ ψυχὴ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μηχανεύονται ἔργα ὁλωσδιόλου ἀνόσια εἰς τὸ σκότος, συνήθως προδίδεται ἐκ τῶν προτέρων ἔνοχος·

ἐξοργίζομαι ὅμως βέβαια καὶ ὅταν κανεὶς συλληφθεὶς ἐπ' αὐτοφώρῳ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν κακῆς πράξεως, ἔπειτα θέλῃ νὰ παριστάνῃ ταύτην ὡς καλήν.

ΑΝΤ. Θέλεις τίποτε περισσότερον ἀπὸ τὸ νὰ μὲ συλλάβῃς καὶ νὰ μὲ θανατώσῃς;

ΚΡ. Ἐγὼ τοὐλάχιστον ὄχι (δὲν θέλω τίποτε περισσότερον)· ἐφ' ὅσον ἔχω ἐπιτύχει τοῦτο (δηλ. τὴν σύλληψίν σου), τὰ ἔχω ἐπιτύχει ὅλα.

ΑΝΤ. Διατί λοιπὸν βραδύνεις; Διότι τίποτε ἀπὸ τὰ λόγια σου δὲν εἶναι ἀρεστὸν εἰς ἐμέ καὶ εἴθε ποτὲ νὰ γίνῃ ἀρεστόν·

κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ τὰ ἰδικά μου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔφυ ἀφανδάνοντα σοί·

καίτοι πόθεν κατέσχον ἂν κλέος γε εὐκλεέστερον ἢ τιθεῖσα ἐν τάφῳ τὸν αὐτάδελφον;

Τοῦτο λέγοιτο ἂν τούτοις πᾶσιν ἀνδάνειν, εἰ μὴ φόβος
505 ἐγκλῄοι γλῶσσαν.

Ἀλλ' ἡ τυραννὶς πολλά τε ἄλλα εὐδαιμονεῖ κἄξεστιν (=καὶ ἔξεστιν) αὐτῇ δρᾶν λέγειν τε ἃ βούλεται.

ΚΡ. Σὺ μούνη τῶνδε Καδμείων ὁρᾷς τοῦτο.

ΑΝΤ. Ὁρῶσι χοὗτοι (= καὶ οὗτοι), ὑπίλλουσι δὲ στόμα σοί.

510 ΚΡ. Σὺ δὲ οὐκ ἐπαιδῇ, εἰ φρονεῖς χωρὶς τῶνδε;

ΑΝΤ. Οὐδὲν γὰρ αἰσχρόν (ἐστι) σέβειν (τινὰ) τοὺς ὁμοσπλάγχνους.

ΚΡ. Οὔκουν (ἦν) ὅμαιμος χὠ (=καὶ ὁ) καταντίον θανών;

ΑΝΤ. Ὅμαιμος (ἦν), ἐκ μιᾶς τε (μητρὸς) καὶ τοῦ αὐτοῦ πατρός.

ΚΡ. Πῶς δῆτα τιμᾷς χάριν δυσσεβῆ ἐκείνῳ;

515 ΑΝΤ. Ὁ κατθανὼν νέκυς οὐ μαρτυρήσει ταῦτα.

ΚΡ. Εἴ τοι τιμᾷς σφε ἐξ ἴσου τῷ δυσσεβεῖ.

ΑΝΤ. Οὐ γάρ τι ὤλετο δοῦλος, ἀλλ' ἀδελφός.

ΚΡ. Πορθῶν γε τήνδε γῆν· ὁ δ' (ὤλετο) ἀντιστὰς ὕπερ (=ὑπὲρ τῆσδε γῆς).

ΑΝΤ. Ὅμως ὅ γε Ἅδης πο-

(: ὅσα προέρχονται ἀπὸ ἐμὲ) εἶναι φυσικὸν νὰ μὴ ἀρέσουν εἰς ἐσέ·

καὶ ὅμως ἀπὸ ποίαν ἄλλην πρᾶξιν θὰ ἠμποροῦσα ν' ἀποκτήσω φήμην ἀληθῶς ἐνδοξοτέραν παρὰ ἐνταφιάζουσα τὸν ἀδελφόν μου;

Ἡ πρᾶξις μου αὐτὴ θὰ ἐβεβαιοῦτο ὑπὸ πάντων τούτων ὅτι εἶναι ἀρεστή, ἐὰν ὁ φόβος δὲν ἔδενε τὴν γλῶσσαν (των).

Ἀλλ' ὁ τύραννος καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα πλεονεκτεῖ (: καὶ πολλὰ ἄλλα πλεονεκτήματα ἔχει) καὶ ἐπὶ πλέον ἐπιτρέπεται εἰς αὐτὸν νὰ λέγῃ καὶ νὰ πράττῃ ὅσα θέλει.

ΚΡ. Σὺ μόνη ἀπὸ (ὅλους) αὐτοὺς ἐδῶ τοὺς Θηβαίους φρονεῖς τοῦτο (δηλ. ὅτι ἡ ταφὴ τοῦ Πολ. εἶναι καλὸν ἔργον).

ΑΝΤ. Καὶ αὐτοὶ φρονοῦν (τοῦτο), ἀλλὰ συμμαζεύζουν τὴν γλῶσσαν των πρὸς χάριν ἰδικήν σου (: ἐπειδὴ σὲ φοβοῦνται).

ΚΡ. Σὺ δὲ δὲν ἐντρέπεσαι, ἐὰν διαφωνῇς πρὸς (ὅλους) αὐτοὺς ἐδῶ;

ΑΝΤ. (Ὄχι· δὲν ἐντρέπομαι) διότι δὲν εἶναι καμμία ἐντροπὴ νὰ τιμᾷ κανεὶς τοὺς ἀδελφούς του.

ΚΡ. Δὲν ἦτο λοιπὸν ἀδελφὸς καὶ ὁ ἀπέναντι ὡς ἀντίπαλος αὐτοῦ φονευθείς.

ΑΝΤ. (Ναί, ἦτο) ἀδελφὸς ἀπὸ τὴν ἰδίαν (μητέρα) καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιον πατέρα.

ΚΡ. Πῶς λοιπὸν τιμᾷς (τοῦτον, τὸν Πολυνείκη) μὲ τιμὴν μαρτυροῦσαν ἔλλειψιν σεβασμοῦ πρὸς ἐκεῖνον (τὸν Ἐτεοκλέα);

ΑΝΤ. Ὁ φονευθεὶς νεκρὸς (: ὁ φονευθείς, ὁ ὁποῖος εὑρίσκεται τώρα μεταξὺ τῶν νεκρῶν) δὲν θὰ συμφωνήσῃ εἰς αὐτά.

ΚΡ. (Θὰ συμφωνήσῃ), ἐὰν βέβαια τιμᾷς αὐτὸν (τὸν Ἐτ.) ἐξ ἴσου μὲ τὸν ἀσεβῆ.

ΑΝΤ. (Τιμῶ ἐξ ἴσου τὸν Πολυν.) διότι δὲν ἀπέθανε καθόλου ὡς δοῦλος, ἀλλ' ὡς ἀδελφός (του).

ΚΡ. (Ἀπέθανεν ὡς ἀδελφός του) ἀλλ' ἐνῷ βέβαια προσεπάθει νὰ καταστρέψῃ αὐτὴν τὴν χώραν· ἐκεῖνος ὅμως ἀπέθανεν ὑπὲρ (αὐτῆς).

ΑΝΤ. Ἀλλ' ὅμως ὁ Ἅδης τοὐλάχιστον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θεῖ τοὺς νόμους ἴσους.

θέλει τοὺς νόμους ἴσους (δι' ὅλους νεκρούς).

520 ΚΡ. Ἀλλ' οὐχ ὁ χρηστὸς (ἐστὶν) ἴσος τῷ κακῷ, λαχεῖν (ἐνν. ἴσων τιμῶν).

ΚΡ. Ἀλλ' ὅμως ὁ καλὸς δὲν εἶναι ἴσος μὲ τὸν κακόν, ὥστε νὰ τύχῃ ἴσων τιμῶν.

ΑΝΤ. Τίς οἶδεν, εἰ τάδε (ἐστὶν) εὐαγῆ κάτωθεν;

ΑΝΤ. Ποῖος γνωρίζει, ἐὰν αὐτὰ (τὰ ὁποῖα σὺ λέγεις) θεωροῦνται εὐσεβῆ κάτω (εἰς τὸν Ἅδην);

ΚΡ. Οὗτοι ποτὲ οὐχθρὸς (=ὁ ἐχθρὸς) (ἐστι) φίλος, οὐδ' ὅταν θάνῃ.

ΚΡ. Οὐδέποτε βέβαια ὁ ἐχθρὸς (εἶναι) ἀγαπητός, οὔτε καὶ ὅταν ἀποθάνῃ (: οὔτε καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του).

ΑΝΤ. Οὗτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν.

ΑΝΤ. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν εἶμαι ἐκ φύσεως πλασμένη (= οὗτοι... ἔφυν) νὰ συμμερίζωμαι τὸ μῖσος, ἀλλὰ νὰ συμμερίζωμαι τὴν ἀγάπην.

ΚΡ. Ἐλθοῦσά νυν κάτω φίλει κείνους, εἰ φιλητέον· ἐμοῦ δὲ ζῶντος οὐκ ἄρξει γυνή.

ΚΡ. Ἀφοῦ μεταβῇς λοιπὸν κάτω (εἰς τὸν Ἅδην) ἂς ἀγαπᾷς· ἐφ' ὅσον ὅμως ἐγὼ ζῶ, δὲν θὰ ἐξουσιάζῃ γυνή.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 442 **καταρνῇ**, β' ἑν. ὁριστ. ἐνεστ. τοῦ **καταρνοῦμαι** ἀρνοῦμαι τελείως.— **μὴ δεδρακέναι**· τὸ ἀρνητ. **μὴ** πλεονάζει (ὅπως μετὰ τὰ ρήμ. τὰ σημαίνοντα **ἀπαγορεύειν** καὶ **κωλύειν**).— 447 **ᾔδησθα**, β' ἑν. ὑπερσ. (μὲ σημ. πρτ.) τοῦ **οἶδα**.— **κηρυχθέντα** (οὐδ. πληθ.), μτχ. κτγρμτ. ἐκ τοῦ **ᾔδησθα** = ὅτι εἶχαν κηρυχθῆ, ὅτι εἶχαν ἐκδοθῆ κηρύγματα.— 448 **ᾔδη**, ἀρχαϊκὸς τύπος ἀντὶ **ἤδειν** (ἐγνώριζον), α' ἑν. ὑπερσ. (μὲ σημ. πρτ.) τοῦ **οἶδα**.— **τί δ' οὐκ ἔμελλον**, ἐνν. **εἰδέναι**.—452 **οἵ... ὥρισαν**· κανονικῶς ἔπρεπε νὰ εἶναι: **ἥ... ὥρισεν** (δηλ. ἡ **Δίκη**), ἀλλ' ἐτέθη τὸ **οἵ** ἀναφερόμενον κ α τ ὰ σ ύ ν ε σ ι ν καὶ εἰς τὸ **Δίκη** καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς **κάτω θεούς**.—455 **ὑπερδραμεῖν**, ἀπαρ. ἀορ. β' τοῦ **ὑπερτρέχω** ὑπερβάλλω (ξεπερνῶ) εἰς τὸν δρόμον· καὶ μτφρ. ὑπερβαίνω (ὑπερπηδῶ).— 459 **δείσασα**, μτχ. ἀορ. τοῦ ἀχρ. ρ. **δείδω** φοβοῦμαι (ἀορ. **ἔδεισα**, πρκμ. ἀντὶ ἐνεστ. **δέδοικα**).— 460 **θανουμένη**, μτχ. μέλ. τοῦ **θνήσκω**· ἡ μτχ. κτγρμ. ἐκ τοῦ **ἐξῄδη** (= **ἐξῄδειν**) τοῦ **ἐξοῖδα** γνωρίζω καλῶς.— 464 **κατθανών**, μτχ. ὑποθ. (συγκεκομ. τύπος ποιητ.). — 466 **παρ' οὐδὲν ἄλγος**, ἐνν. **ἐστί**· ἀπρόσ. ἔκφρ. τῆς ὁποίας ὑποκ. **τυχεῖν** — **ἀλλ' ἄν**, ὁ δυνητ. **ἄν** τίθεται δίς: **ἀλλ' ἄν... κείνοις ἂν ἤλγουν** (ἡ προτ. αὕτη εἶναι ἀπόδ. τῆς ὑποθ. **εἰ... ἠνσχόμην**: ὑποθ. λόγ. β' εἴδους, ἤτοι δηλοῖ τὸ ἀντίθ. τοῦ πραγματικοῦ).— 467 **ἠνσχόμην**, συγκεκομ. τύπ. ἀντὶ **ἠνεσχόμην** (ἀόρ. β' τοῦ **ἀνέχομαι**)· ἀντικ. τοῦ **ἠνσχόμην** εἶναι: **τὸν ἐξ ἐμῆς μητρός**, ἐνν. **γεγῶτα** (= **γεγονότα** γεννηθέντα)· **νέκυν**, κτγρμ. (μὲ τὸν ἐπιθ. προσδ. **ἄθαπτον**).— **θανόντα**, μτχ. χρον.=ὅταν ἀποθάνῃ (μετὰ τὸν θάνατόν του).— 469 **δρῶσα**, μτχ. κτγρμτ. ἐκ τοῦ **δοκῶ** (προσ. σύντ ἀντὶ ἀπροσ.).— 470 **ὀφλισκάνω** χρεωστῶ εἰς τὸ δημόσιον, καταδικάζομαι εἰς πρόστιμον· κατ' ἐπέκτ. τῆς σημ. προῆλθον αἱ φράσεις: **ὀφλισκάνω μωρίαν, αἰσχύνην, γέλωτα** κτλ. ἀποδεικνύομαι (θεωροῦμαι) μωρός, αἰσχρός, ἀξιογέλαστος (ὅπως εἰς τὸ δικαστήριον ἀποδεικνύεται ὁ ἔνοχος)· **(ὀφλ - ισκ - άν - ω, ὤφλ - ισκ - αν - ον, ὀφλ - ή - σω, ὤφλ - ον,**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὤφλ-η-κα)· εἰ δοκῶ (ὑπόθ.) — *ὀφλισκάνω* (ἀπόδ)· ὑποθ. λόγ. α΄ εἴδους (δηλοῖ τὸ πραγματ.).— *μώρῳ*, ποιητ. αἴτ. (διότι τὸ *ὀφλισκάνω* ἔχει παθ. σημ).— 473 *ἴσθι*, προστ. τοῦ *οἶδα*.— 474 *πίπτειν*, ἀντικ. τοῦ *ἴσθι*, ἀντὶ κτγμτ. μτχ. *πίπτοντα*.— 475 *τὸν σίδηρον*, ἀντικ. τοῦ *εἰσίδοις ἂν* καὶ ὑποκ. τῶν κτγρμτ. μτχ. *θραυσθέντα* καὶ *ῥαγέντα*.— *περισκελὴς* σκληρός· *περισκελῆ* κτγμ. εἰς τὸ *σίδηρον* ἐκ τῆς νοουμένης ὑποθ. μτχ. *ὄντα* (ἐὰν εἶναι σκληρός).— *ὀπτὸς* (ἐκ τοῦ *ὀπτάω - ῶ* ψήνω) = ψημένος· ἐδῶ = σφυρηλατημένος· τὸ *ὀπτὸν* προσδ. εἰς τὸ *περισκελῆ*.— 476 *ῥαγέντα* μτχ. παθ. ἀορ. β΄ τοῦ *ῥήγνυμαι*.— *πλεῖστα*, συστ. ἀντικ. τῶν μτχ. = πλεῖστα θραύσματα καὶ ῥήγματα.— 478 *καταρτύομαι* ἀσκοῦμαι, παρασκευάζομαι, σωφρονίζομαι.— *ἐκπέλει*, ἀπρόσ. = *ἔξεστι*.— 481 *ὑπερβαίνουσα*, μτχ. χρον.— 482 *ὕβρις δευτέρα* κτγρμ.— *ἥδε* (ὑποκ), ἀντὶ *τόδε* (καθ' ἕλξιν πρὸς τὸ κτγμ. *ὕβρις*).— 483 *ἐπαυχεῖν, γελᾶν*, ἐπεξ. εἰς τὸ *ἥδε* (=τόδε).— 485 *τῇδε*, ποιητ. αἴτ. εἰς τὸ παθ. *κείσεται*.— *ἀνατί*, ἐπιρ. τροπ. = ἀτιμωρητὶ (ἐκ τοῦ α στερ. + *ἀάω* βλάπτω, ἐξ οὗ καὶ *ἄτη* βλάβη).—*ἀδελφῆς*, γεν. κτγρμτ. (= θυγάτηρ ἀδελφῆς).— 487 *ἕρκεῖος* ὁ προστάτης τοῦ οἴκου (*ἕρκος* μάνδρα, οἶκος)· *Ζεὺς ἕρκεῖος* συνεκδ.=ὁ οἶκος· τοῦ *παντὸς Ζηνὸς ἕρκείου*, γεν. διαιρ.= ἐκ τοῦ συνόλου τῶν συγγενῶν.— 488 *ἀλύξετον*, γ΄ δυϊκ., μέλ. τοῦ *ἀλύσκω* = ἀποφεύγω.—489 *μόρου*, ἀντικ.— 490 *τοῦδε τάφου*, γεν. τῆς αἰτίας.—*βουλεῦσαι*, ἐπεξηγηματ. συμπλήρωσις τῆς αἰτίας, δηλ. ὅτι ἐβούλευσεν (ἐσχεδίασε) τόνδε τάφον.— 491 *νιν*, αἰτ. προσ. ἀντ. γ΄ προσ. = αὐτήν.— 492 *ἐπήβολος* κάτοχος, κύριος (ἐκ τοῦ *ἐπὶ* + *βάλλω*· ἀντὶ τοῦ *ἐπίβολος* ἐγένετο *ἐπήβολος* διὰ λόγους ρυθμικούς).— *φρενῶν*, γεν. ἀντικ.— 493 *ἠρῆσθαι*, ἀπαρ. πρκμ. τοῦ *αἱροῦμαι* συλλαμβάνομαι, πιάνομαι· *φιλεῖ... ἠρῆσθαι* (ἀντικ.) ἀγαπᾷ, συνηθίζει νὰ πιάνεται, συνήθως προδίδεται.— *κλοπεύς*, κτγρμ. = ἔνοχος.— 496 *ἁλούς*, μτχ. ἀορ. β΄ τοῦ *ἁλίσκομαι* (ὁρ. ἀορ. β΄ *ἔάλων* καὶ *ἥλων*, ὑποτ. *ἁλῶ*, εὐκτ. *ἁλοίην*, προστ. ἐλλείπει, ἀπαρ. *ἁλῶναι*, μτχ. *ἁλούς, ἁλοῦσα, ἁλόν*).— 497 *ἑλών*, μτχ. ἀορ. β΄ τοῦ *αἱρέω - ῶ*· ἡ μτχ. χρον. (= ἀφοῦ μὲ συλλάβῃς, νὰ μὲ φονεύσῃς : νὰ μὲ συλλάβῃς καὶ νὰ μὲ φονεύσῃς).— 499 *ὡς*, αἰτιολ.— 508 *ἀφανδάνω* ἀπαρέσκω, δὲν ἀρέσω (ἐκ τοῦ *ἀπὸ* + *ἀνδάνω* ἀρέσκω)· *ἀφανδάνοντα*, μτχ. κτγρμτ. ἐκ τοῦ *ἔφυ*, τοῦ ὁποίου ὑποκ. *τἄμ'* = *τὰ ἐμὰ* (ἀττ. συντ.)· *ἔφυ*, ἀόρ. β΄ τοῦ *φύομαι*.— 503 *ἢ ἐν τάφῳ τιθεῖσα* (μτχ. ὑποθ.), β΄ ὅρος συγκρ. (ὁ α΄ ὅρ. *πόθεν* = *τί ἄλλο ποιοῦσα*).— 504 *τούτοις*, ποιητ. αἴτ.— 505 *εἰ μὴ ἐγκλῆοι* — *λέγοιτο ἂν* (ὑποθ. γ΄ εἴδους, δηλοῖ ἀπλῆν σκέψιν τοῦ λέγοντος).— 508 *ὑπίλλω* (ἐπὶ τῶν κυνῶν) συμμαζεύω τὴν οὐρὰν ὑπὸ τὰ σκέλη· μτφρ. *ὑπίλλω στόμα* συμμαζεύω τὴν γλῶσσαν μου, σιωπῶ ἐκ φόβου.— 509 *ἐπαιδῆ*, β΄ ἑν. ὁρ. ἐνεστ. τοῦ *ἐπαιδοῦμαι* ἐντρέπομαι.— 511 *ὅμαιμος* κτγρμ.— 514 *χάριν* σύστ. ἀντικμ. τοῦ *τιμᾷς*, τὸ δὲ *δυσσεβῆ*, κτγρμ.— 516 *σφε*, προσ. ἀντων. γ΄ προσ. = αὐτόν.— 517 *δοῦλος, ἀδελφός*, κτγρμ.— 520 *λαχεῖν*, ἀπαρ. ἀορ. β΄ τοῦ *λαγχάνω*· τὸ *λαχεῖν* ἀπαρ. τοῦ ἀποτελέσματος = ὥστε νὰ τύχῃ — 521 *εἰ... τάδε*, πλαγ. ἐρωτ. πρότ.

Β΄ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. — 451 *Δίκη*, θυγάτηρ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Θέμιδος (θεᾶς τῆς Δικαιοσύνης)· ἡ Δίκη ἐπιστεύετο ὅτι καθημένη πλησίον τοῦ θρόνου (πάρεδρος) τοῦ Διὸς ἐπώπτευε τὴν δικαιοσύνην τοῦ κόσμου· ἐδῶ λέγεται σύνοικος τῶν χθονίων θεῶν, διότι ἐφρόντιζεν, ὥστε καὶ οἱ νεκροὶ νὰ λαμβάνουν τὰ δικαιώματά των, ἐξαπέστελλε δὲ τὰς Ἐριννῦς ἐναντίον τοῦ παραβαίνοντος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτά.— 459 ***ἐν θεοῖσι τὴν δίκην*** ἐμυθολογεῖτο ὅτι εἰς τὸν Ἅδην ὑπῆρχε δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ἔκρινε τὰς ψυχάς, ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ Πλούτωνος ὡς προέδρου καὶ ἐκ τριῶν ἡρώων διακριθέντων διὰ τὴν ἐπὶ τῆς γῆς εὐσέβειάν των: τοῦ Μίνωος (βασιλέως τῆς Κνωσσοῦ), τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ροδαμάνθυος καὶ τοῦ Αἰακοῦ (βασιλέως τῆς Αἰγίνης). — 487 ***Ζηνὸς ἕρκειον*** ὁ ἕρκεῖος Ζεὺς ἐτιμᾶτο ὡς προστάτης τοῦ οἴκου, ὑπῆρχε δὲ βωμὸς αὐτοῦ εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς (ἕρκους) ἑκάστου οἴκου.— 507 ***Καδμεῖοι*** ἐλέγοντο οἱ Θηβαῖοι ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς πόλεως Κάδμου.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ. – Εἰς τοὺς στ. 441-525 περιέχεται τὸ β' τμῆμα τοῦ Β' ἐπεισοδίου. Μετὰ τὴν προηγηθεῖσαν μακρὰν καὶ φλύαρον ὁμιλίαν τοῦ φύλακος ἐπέρχεται ἐδῶ ἡ πρώτη ἐκ τοῦ συστάδην σύγκρουσις τῶν δύο ἀντιμετώπων ἡρώων, τοῦ Κρέοντος καὶ τῆς Ἀντιγόνης. Αὕτη ὁμολογεῖ θαρραλέως τὴν πρᾶξιν της, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ σεμνύνεται. Δικαιολογεῖ αὐτὴν ὡς ἐκπλήρωσιν ὑπερτάτου καθήκοντος ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τοῦ θείου νόμου (κυρίως εἰς στ. 450 κ. ἑ.), ὁ ὁποῖος εἶναι ἄγραπτος, ἀσφαλὴς καὶ αἰώνιος (454-7), ὁμιλεῖ δὲ μὲ περιφρόνησιν πρὸς τὰ κηρύγματα καὶ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Κρέοντος, τὸν ὁποῖον ἐν τῇ ἐκρήξει τῆς ἀγανακτούσης ψυχῆς της δὲν διστάζει ν' ἀποκαλέσῃ μωρόν. Ἡ πρώτη μεταξὺ τῶν δύο ἡρώων σύγκρουσις γεννᾷ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ θαυμασμὸν πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἀντιγ., διὰ τὴν τύχην τῆς ὁποίας ἡ ἀγωνία κορυφοῦται.— 441 ***σέ... σέ:*** ἐπειδὴ ἡ Ἀντιγ. εἶχε κεκλιμένην τὴν κεφαλήν, ὁ Κρ. καλεῖ αὐτὴν διὰ τοῦ ***σέ***, ἀλλὰ βλέπων ὅτι αὕτη ἐπιμένει νεύουσα πρὸς τὸ ἔδαφος ἐπαναλαμβάνει τὸ ***σὲ*** μὲ τραχύτερον τόνον.— 442 ***φῄς ἢ καταρνῇ:*** ὁ Κρ. ζητεῖ ἀπάντησιν μ' ἓν ναὶ ἢ ὄχι· τρίτον δὲν χωρεῖ.— 443 ***καὶ φημὶ κοὐκ ἀπαρνοῦμαι:*** ἡ Ἀντιγ. ἐγείρουσα τὴν κεφαλὴν ἐκφέρει τὴν θαρραλέαν ὁμολογίαν καὶ ἀποδεικνύει ὅτι ἕως τώρα ἀπέφευγε ν' ἀτενίσῃ τὸν Κρ. ἐκ περιφρονήσεως καὶ ὄχι ἐκ φόβου.— 448 ἀπάντησις σθεναρά, ἄνευ περιστροφῶν καὶ περιεκτικὴ (τρεῖς προτάσεις εἰς ἕνα μόνον στίχον).— 450-470: ἐδῶ περιέχονται ἀμείλικτα τὰ ἐπιχειρήματα τῆς Ἀντιγ. ὑπὲρ τοῦ φυσικοῦ καὶ θείου δικαίου ὡς ἱεροῦ καὶ ἀπαραβιάστου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ θετὸν δίκαιον.— 471: ὁ Χορὸς ὁμιλεῖ καὶ πάλιν μὲ διαλλακτικότητα καὶ ἔλλειψιν θάρρους, ἐμμέσως ὅμως ἀποδοκιμάζει τὸν Κρ. τοῦ ὁποίου τὰς πράξεις ὀνομάζει ***κακάς***.— 473-496: ὁ Κρ. ἀπαντᾷ εἰς τὴν Ἀντιγ., ἀλλ' ἀπαξιῶν ν' ἀπευθύνῃ τὸν λόγον ἀπ' εὐθείας πρὸς αὐτήν, ὁμιλεῖ πρὸς τὸν Χορόν· εἰς τοὺς πρώτους στίχους τοῦ λόγου του ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀκάμπτου ἰσχυρογνωμοσύνης, ἡ ὁποία πάντοτε συντρίβεται· ἀλλ' οἱ λόγοι του στρέφονται ἐναντίον ἑαυτοῦ, διότι αὐτὸς δεικνύει ἀλύγιστον πεῖσμα καὶ ἑπομένως προβλέπει ὁ ἴδιος τὴν συντριβήν του: τραγικὴ εἰρωνεία.— 507 525: ἡ ζωηροτάτη στιχομυθία μεταξὺ Ἀντιγ. καὶ Κρ. παρέχει εἰς τοὺς θεατὰς τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκτιμήσουν τὰ ἐπιχειρήματα ἑκατέρου καὶ ν' ἀναμετρήσουν τὸ χάσμα, τὸ ὁποῖον χωρίζει τοὺς δύο ἠθικοὺς κόσμους, ποὺ ἐκπροσωποῦν, ἤτοι τὸ χάσμα μεταξὺ τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου δικαίου ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 445-525. α) Ἐπαναλήψεις: ***σέ... σέ*** (441), ***οὐ... οὐδὲ*** (450-3), ἡ ἐπανάληψις δηλοῖ τὸ ἔντονον τῆς ἀρνήσεως· ***μῶρα... μώρῳ μωρίαν*** 469 (μετὰ παρηχήσεως), ὅπου δίδεται ἔμφασις εἰς τὴν ὑβριστικὴν σημ. τῆς λέξεως· ***ὠμὸν ἐξ ὠμοῦ*** (471), διὰ τῆς ἐπαναλ. τονίζεται τὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νόημα ὅτι οἱ λόγοι τῆς Ἀντιγ. ὀφείλονται εἰς τὸν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκληρονόμησεν· ***ἀνὴρ... ἀνὴρ*** (484), ἐξαίρεται ἡ περιφρόνησις τοῦ Κρ. πρὸς τὴν Ἀντιγ. ὡς γυναῖκα· ***ἀρεστὸν - ἀρεσθείη,*** (500) δηλοῦται ἐντόνως ἡ ὑφισταμένη διάστασις μεταξὺ τῶν δύο ἡρώων· ***εἰ φιλητέον, φίλει*** (μετὰ παρηχήσεως), δι' ἧς δηλοῦται ἡ ἄρνησις πρὸς περαιτέρω συζήτησιν. — β) Πλεονασμοί: ***ἔξω... ἐλεύθερον*** (445) πρὸς δήλωσιν τῆς πλήρους ἀπαλλαγῆς τοῦ φύλακος ἀπὸ πάσης εὐθύνης· (οὕτω προσφυέστατα ἀπομακρύνεται ὁ φύλαξ, ἵνα μὴ παρίσταται εἰς τὴν ἐπακολουθοῦσαν οἰκογενειακὴν διάστασιν)· ***ὁ κατθανὼν νέκυς,*** διὰ τοῦ πλεονασμοῦ δηλοῦται σαφέστερον ὅτι ὁ ἀποθανὼν Ἐτεοκλῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι ἤδη μεταξὺ τῶν νεκρῶν, ἀποδοκιμάζει τὴν πρὸς τοὺς νεκροὺς περιφρόνησιν τοῦ Κρέοντος.— γ) Μεταφοραί: ***ὑπερδραμεῖν*** (455) μεταφορὰ ἐκ τοῦ σταδίου· ***κείσεται*** (485), γραφικὴ μεταφορὰ (= θὰ κατάκειται ὡς ἄταφον πτῶμα)· ***λυσσῶσαν*** (492) πρὸς δήλωσιν τῆς μεγάλης ψυχ. ταραχῆς· ***ὑπίλλουσι στόμα*** (509), μτφρ. ἐκ τῶν κυνῶν πρὸς ἔμφασιν τῆς ταπεινῆς στάσεως τῶν φοβουμένων γερόντων.— δ) Παρομοιώσεις: ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη παρομοιάζεται πρὸς τὸν σκληρότατον σίδηρον, θραυόμενον (473-6) καὶ πρὸς ἐξηγριωμένους ἵππους, οἱ ὁποῖοι δαμάζονται διὰ μικροῦ χαλινοῦ (477-8)· αἱ παρομοιώσεις ἐνέχουν τραγικὴν εἰρωνείαν (βλ. ἀνωτ.).— ε) Σχ. ἐκ παραλλήλου (ὅπου ἡ αὐτὴ σημ. ἐκφέρεται καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς ἢ τἀνάπαλιν): ***καὶ φημὶ - κοὐκαπαρνοῦμαι*** (443), ***μὴ μῆκος - ἀλλὰ συντόμως*** (446), ***λυσσῶσαν - οὐδ' ἐπήβολον*** (492).— ς) Ἀντιθέσεις: ***οὐ νῦν γε κἀχθὲς - ἀλλ' ἀείποτε*** (456), ***κείνοις ἂν ἤλγουν - τοῖσδε δ' οὐκ ἀλγύνομαι*** (468), ***ἐγὼ μὲν οὐκ ἀνὴρ - αὕτη δ' ἀνὴρ*** (484), ***οὐ γάρ τι δοῦλος - ἀλλ' ἀδελφὸς*** (514), ***ὁ χρηστὸς - τῷ κακῷ*** (520), ***οὐχθρὸς - φίλος*** (522).— ζ) Γνωμικά: ***«ἀλλ' ἴσθι τοι τὰ σκληρ' ἄγαν φρονήματα πίπτειν μάλιστα*** (473) — ***«ἀλλ' ἡ τυραννὶς πολλὰ τ' ἄλλα εὐδαιμονεῖ κἄξεστιν αὐτῇ δρᾶν λέγειν θ' ἃ βούλεται»*** (506-507).— ***«οὗτοι συνέχθειν, ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυν*** (523).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: α) Ἡ Ἀντιγ. ἀνακρινομένη ὁμολογεῖ μετὰ θάρρους τὴν πρᾶξιν της καὶ ὑπεραπολογεῖται αὐτῆς, ὡς συμφώνου πρὸς τὸν ἄγραπτον, ἀλλ' αἰώνιον θεῖον νόμον (441-470).— β) Ὁ Χορὸς παρατηρεῖ ὅτι ἡ Ἀντιγ. ἐκληρονόμησε χαρακτῆρα πείσμονα (471-2) — γ) Ὁ Κρ. ἀπειλεῖ τὴν Ἀντιγ. ὡς παραβᾶσαν τὴν διαταγήν του, καὶ τὴν Ἰσμήνην ὡς συνεργὸν (473-496).— δ) Ἡ Ἀντιγ. περιφρονεῖ τὰς ἀπειλὰς καὶ τέλος διεξάγεται ζωηρὰ στιχομυθία· ὁ Κρέων καταδικάζει τὴν Ἀντιγόνην εἰς θάνατον (497-525).

γ) Ἰσμήνης μεταστροφή. Κρέοντος ἀπόφασις (525-581).

(Συνέχεια Β' Ἐπεισοδίου)

[Ἡ Ἰσμήνη ἐξέρχεται τῶν ἀνακτόρων συνοδευομένη ὑπὸ δορυφόρων τοῦ Κρέοντος. Μόλις βλέπει αὐτὴν πρὸ τῶν πυλῶν ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ λέγει :]

ΧΟ. Καὶ μὴν ἥδ' (ἐστὶν) Ἰσμήνη πρὸ τῶν πυλῶν, εἰβομένη κάτω φιλάδελφα δάκρυα, νεφέλη δὲ ὑπὲρ ὀφρύων

ΧΟ. Ἀλλ' ἰδοὺ ἡ Ἰσμήνη (εὑρίσκεται) πρὸ τῶν πυλῶν, χύνουσα κάτω δάκρυα ἀδελφικῆς ἀγάπης, καὶ μαύρη θλῖψις ὑπεράνω τῶν ὀφρύων της (: ἐπὶ τοῦ συνω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αἰσχύνει αἱματόεν ῥέθος, τέγ-
530 γουσα εὐῶπα παρειάν.

ΚΡ. Σύ δέ, ἣ κατ' οἴκους ἐξέπινές με λήθουσα ὡς ἔχιδνα ὑφειμένη οὐδ' ἐμάνθανον τρέφων δύο ἄτα καὶ ἐπαναστάσεις θρόνων, φέρε δὴ εἰπέ
535 μοι, φήσεις καὶ σὺ μετασχεῖν τοῦδε τοῦ τάφου ἢ ἐξομῇ τὸ μὴ εἰδέναι;

ΙΣΜ. Δέδρακα τὸ ἔργον, εἴπερ ἥδε ὁμορροθεῖ, καὶ ξυμμετίσχω καὶ φέρω τῆς αἰτίας (ἀντί: καὶ ξυμμετίσχω τῆς αἰτίας καὶ ξυμφέρω αὐτήν).

ΑΝΤ. Ἀλλ' ἡ δίκη οὐκ ἐάσει σε τοῦτό γε, ἐπεὶ οὔτ' ἠθέλησας οὔτ' ἐγὼ ἐκοινωσάμην.
540 ΙΣΜ. Ἀλλ' ἐν τοῖς σοῖσι κακοῖς οὐκ αἰσχύνομαι ποιουμένη ἐμαυτὴν ξύμπλουν τοῦ πάθους.

ΑΝΤ. Ἅιδης χοἱ (=καὶ οἱ) κάτω (εἰσὶ) ξυνίστορες ὧν (ἐστὶ) τοὔργον· ἐγὼ δὲ φιλοῦσαν λόγοις οὐ στέργω φίλην.

ΙΣΜ. Μήτοι, κασιγνήτη, ἀ-
545 τιμάσῃς με τὸ μὴ οὐ θανεῖν τε σὺν σοὶ ἁγνίσαί τε τὸν θανόντα.

ΑΝΤ. Σὺ μὴ θάνῃς κοινά μοι, μηδὲ ποιοῦ σεαυτῆς ὃ μὴ ἔθιγες· ἀρκέσω ἐγὼ θνήσκουσα.

ΙΣΜ. Καὶ τίς βίος (ἔσται) φίλος μοι λελειμμένῃ σοῦ.

ΑΝΤ. Ἐρώτα Κρέοντα· σὺ γὰρ (εἶ) κηδεμὼν τοῦδε.
550 ΙΣΜ. Τί ἀνιᾷς με ταῦτα, οὐδὲν ὠφελουμένη;

φρυωμένου μετώπου της) ἀσχημίζει τὸ καταπόρφυρον πρόσωπόν της, βρέχουσα τὰς ὡραίας παρειάς.

ΚΡ. (Πρὸς τὴν Ἰσμήνην:) Σὺ δέ, ἡ ὁποία μέσα εἰς τὸν οἶκον (μου) μοῦ ἔπινες τὸ αἷμα χωρὶς νὰ γίνεσαι ἀντιληπτὴ (: κρυφίως) ὡσὰν ἔχιδνα κρυμμένη, καὶ δὲν ἐγνώριζα ὅτι ἔτρεφα δύο συμφορὰς καὶ ἐπαναστάσεις (: δύο ἐπιβούλους ἐπαναστάτιδας ἐναντίον) τοῦ θρόνου μου, θὰ ὁμολογήσῃς ὅτι καὶ σὺ ἔλαβες μέρος εἰς τὴν ταφὴν αὐτὴν ἢ θ' ἀρνηθῇς ὁρκιζομένη ὅτι δὲν γνωρίζεις τίποτε;

ΙΣΜ. (Ναί). Ἔχω κάμει τὴν πρᾶξιν (αὐτήν), ἐὰν βέβαια αὐτὴ ἐδῶ (ἡ Ἀντιγ.) συμφωνῇ καὶ συμμετέχω τῆς κατηγορίας καὶ συμμερίζομαι τὴν εὐθύνην αὐτῆς.

ΑΝΤ. Ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη δὲν θὰ σοῦ ἐπιτρέψῃ τοῦτο βέβαια, ἀφοῦ οὔτε (σὺ) ἠθέλησες οὔτε ἐγὼ σ' ἐπῆρα συμμέτοχον.

ΙΣΜ. (Ναί), ἀλλὰ μέσα εἰς τὰς συμφορὰς σου δὲν ἐντρέπομαι (: θεωρῶ τιμήν μου) νὰ κάμω τὸν ἑαυτόν μου σύντροφον τοῦ παθήματός (σου).

ΑΝΤ. Ὁ Ἅδης καὶ οἱ κάτω (θεοὶ) εἶναι μάρτυρες (: ἠμποροῦν νὰ ὁμολογήσουν μαζί μας) ποίων εἶναι τὸ ἔργον (τοῦτο)· ἐγὼ ὅμως ἐκείνην ἡ ὁποία (μὲ) ἀγαπᾷ μὲ λόγους (μόνον) δὲν τὴν θέλω φίλην (μου).

ΙΣΜ. Μὴ ὅμως, ἀδελφή μου, μὲ στερήσῃς τῆς τιμῆς καὶ τοῦ ν' ἀποθάνω μαζί σου καὶ τοῦ νὰ ἐξιλεώσω τὸν ἀποθανόντα.

ΑΝΤ. (Ὄχι) σὺ νὰ μὴν ἀποθάνῃς μαζί μου μήτε νὰ οἰκειοποιῆσαι ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἔβαλες τὸ χέρι σου· θὰ εἶναι ἀρκετὸν ν' ἀποθάνω ἐγώ.

ΙΣΜ. Καὶ ποία ζωὴ (θὰ εἶναι) προσφιλὴς εἰς ἐμὲ (: καὶ ποῖον θέλγητρον θὰ ἔχῃ δι' ἐμὲ ἡ ζωή), ἐὰν θὰ ἔχω στερηθῆ σοῦ.

ΑΝΤ. Ἐρώτα τὸν Κρέοντα· διότι σὺ δι' αὐτὸν (μόνον) ἐνδιαφέρεσαι.

ΙΣΜ. Διατὶ μὲ λυπεῖς μὲ τὰ λόγια σου αὐτά, χωρὶς νὰ ὠφελῆσαι τίποτε;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΤ. Ἀλγοῦσα μὲν δῆτα (ἀνιῶ σε), εἰ γελῶ γέλωτα ἐν σοί.
ΙΣΜ. Ἀλλὰ νῦν τί δῆτ' ἂν ἐγὼ ὠφελοῖμί σε ἔτι;

ΑΝΤ. Σῶσον σεαυτήν. Οὐ φθονῶ ὑπεκφυγεῖν σε.

ΙΣΜ. Οἴμοι τάλαινα, καὶ ἀμπλάκω τοῦ σοῦ μόρου;
ΑΝΤ. Σὺ μὲν γὰρ εἵλου ζῆν, ἐγὼ δὲ κατθανεῖν.
ΙΣΜ. Ἀλλ' οὐκ ἐπ' ἀρρήτοις γε τοῖς ἐμοῖς λόγοις.
ΑΝΤ. Σὺ μὲν (ἐδόκεις φρονεῖν) καλῶς τοῖς, ἐγὼ δὲ ἐδόκουν φρονεῖν (καλῶς) τοῖς.

ΙΣΜ. Καὶ μὴν ἡ ἐξαμαρτία ἐστὶν ἴση νῷν.
ΑΝΤ. Θάρσει· σὺ μὲν ζῇς, ἡ δ' ἐμὴ ψυχὴ πάλαι τέθνηκεν, ὥστε ὠφελεῖν τοῖς θανοῦσι.

ΚΡ. Φημὶ τώ παῖδε τώδε, τὴν μὲν ἀρτίως πεφάνθαι ἄνουν, τὴν δὲ ἀφ' οὗ τὰ πρῶτα ἔφυ.

ΙΣΜ. Οὐ γάρ ποτε, ὦ ἄναξ, οὐδ' ὃς ἂν βλάστῃ νοῦς μένει τοῖς κακῶς πράσσουσιν, ἀλλ' ἐξίσταται.

ΚΡ. Σοὶ γοῦν (ἐνν. ἐξέστη ὁ νοῦς), ὅτε εἵλου πράσσειν κακὰ σὺν κακοῖς.
ΙΣΜ. Τί γὰρ βιώσιμόν (ἐστι) μόνῃ μοι ἄτερ τῆσδε;
ΚΡ. Ἀλλὰ μέντοι μή λέγε «ἥδε»· οὐ γὰρ ἔστιν ἔτι.
ΙΣΜ. Ἀλλὰ κτενεῖς νυμφεῖα τοῦ σοῦ τέκνου;
ΚΡ. Εἰσὶ γὰρ γύαι χἀτέρων (=καὶ ἑτέρων) ἀρώσιμοι.

ΑΝΤ. (Σὲ λυπῶ) λυπουμένη ὅμως βέβαια, ἐὰν (=διότι) σὲ περιγελῶ.
ΙΣΜ. Τοὐλάχιστον τώρα εἰς τὶ λοιπὸν θα ἠμποροῦσα ἐγὼ πλέον νὰ σοῦ φανῶ χρήσιμος;
ΑΝΤ. Σῶσε τὸν ἑαυτόν σου. Δὲν φθονῶ (: δὲν σοῦ ἀρνοῦμαι τὴν χάριν) ν' ἀποφύγῃς (τὸν θάνατον).
ΙΣΜ. Ἀλίμονον (ἐγὼ) ἡ δυστυχισμένη, καὶ νὰ μὴ συμμερισθῶ τὸν θάνατόν σου;
ΑΝΤ. (Ναί), διότι σὺ μὲν ἐπροτίμησες νὰ ζῇς, ἐγὼ δὲ ν' ἀποθάνω.
ΙΣΜ. Ἀλλ' (ἔπραξα τοῦτο) ὄχι χωρὶς νὰ σοῦ εἴπω τοὐλάχιστον τοὺς λόγους μου.
ΑΝΤ. Σὺ μὲν (ἐνόμιζες ὅτι σκέπτεσαι) καλὰ κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῶν (δηλ. τοῦ Κρέοντος), ἐγὼ δὲ ἐνόμιζα ὅτι σκέπτομαι (καλὰ) κατὰ τὴν κρίσιν ἐκείνων (δηλ. τοῦ Πολυνείκους καὶ τῶν κάτω θεῶν).
ΙΣΜ. Καὶ ὅμως ἡ εὐθύνη τῆς πράξεως εἶναι ἴση καὶ διὰ τὰς δύο μας.
ΑΝΤ. Ἔχε θάρρος· σὺ μὲν μένεις εἰς τὴν ζωήν, ἡ δὲ ἰδική μου ζωὴ πρὸ πολλοῦ ἔχει τερματισθῆ, ὥστε (νὰ δύναμαι) νὰ βοηθῶ τοὺς νεκρούς.
ΚΡ. Νομίζω ὅτι αἱ δύο αὐταὶ νεάνιδες (: ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς νεάνιδας), ἡ μὲν μία πρὸ ὀλίγου ἔχει φανῆ ἀνόητος, ἡ δὲ ἄλλη ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς γεννήσεώς της.
ΙΣΜ. (Ναί, ἔχομεν φανῆ ἀνόητοι), διότι κάποτε, βασιλεῦ, οὔτε καὶ ὁ νοῦς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶναι ἔμφυτος, δὲν παραμένει εἰς τοὺς δυστυχοῦντας, ἀλλὰ φεύγει ἀπὸ τὴν θέσιν του.
ΚΡ. Ἀπὸ ἐσὲ λοιπὸν (ἔφυγεν ὁ νοῦς), ἀφ' ὅτου ἐπροτίμησες νὰ διαπράττῃς κακὰ μαζὶ μὲ κακούς.
ΙΣΜ. (Ναί), διότι πῶς εἶναι δυνατὸν εἰς ἐμὲ νὰ ζῶ μόνη χωρὶς αὐτὴν ἐδῶ;
ΚΡ. Ἀλλ' ὅμως νὰ μὴ λέγῃς «αὐτὴ ἐδῶ»· διότι (αὐτὴ) δὲν ὑπάρχει πλέον.
ΙΣΜ. Ἀλλὰ θὰ θανατώσῃς τὴν νύμφην τοῦ τέκνου σου;
ΚΡ. (Μάλιστα) διότι ὑπάρχουν ἀγροὶ καὶ ἄλλων ἀνθρώπων κατάλληλοι δι' ὄργωμα (καὶ ἄλλαι γυναῖκες διὰ παντρειά).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

570 ΙΣΜ. Οὐκ ἔσται (ἐνν. ταῦτα οὕτως ἡρμοσμένα) ὥς γε ἐκείνῳ τῇδε τε ἦν ἡρμοσμένα

ΚΡ. Ἐγὼ στυγῶ κακὰς γυναῖκας υἱέσιν.

ΙΣΜ. Ὦ φίλτατε Αἷμον, ὡς πατὴρ ἀτιμάζει σε!

ΚΡ. Ἄγαν γε λυπεῖς (με) καὶ σὺ καὶ τὸ σὸν λέχος.

ΧΟ. Ἦ γὰρ στερήσεις τὸν σαυτοῦ γόνον τῆσδε;

575 ΚΡ. Ἅιδης ἔφυ ὁ παύσων τούσδε τοὺς γάμους.

ΧΟ. Δεδογμένα (ἐστίν), ὡς ἔοικε, κατθανεῖν τήνδε.

ΚΡ. (Δεδογμένα ἐστὶ) καὶ σοί γε καὶ ἐμοί· μὴ τριβὰς ἔτι (ποιεῖσθε), ἀλλὰ κομίζετέ νιν εἴσω, δμῶες, ἐκ δὲ τοῦδε χρὴ τάσδε εἶναι γυναῖκας μηδ' ἀνειμένας· φεύγουσι γάρ

580 τοι χοί (=καὶ οἱ) θρασεῖς, ὅταν εἰσορῶσιν ἤδη τὸν Ἅιδην πέλας τοῦ βίου.

ΙΣΜ. Δὲν θὰ εἶναι (ὅμως ὁ γάμος αὐτός, μὲ ἄλλην γυναῖκα, τόσον εὐάρμοστος) ὅπως βέβαια εἶναι εὐάρμοστος μεταξὺ ἐκείνου καὶ αὐτῆς ἐδῶ.

ΚΡ. Ἐγὼ ἀποστρέφομαι κακὰς γυναῖκας διὰ τὰ παιδιά (μου).

ΙΣΜ. Πολυαγαπημένε Αἷμον, πόσον σὲ περιφρονεῖ ὁ πατέρας σου.

ΚΡ. Πολὺ βέβαια μ' ἐνοχλεῖς καὶ σὺ καὶ ὁ γάμος (αὐτός, διὰ τὸν ὁποῖον ὁμιλεῖς).

ΧΟ. Ἀλήθεια λοιπὸν θὰ στερήσῃς τὸ παιδί σου ἀπὸ αὐτὴν ἐδῶ (δεικνύει τὴν Ἀντιγόνην).

ΚΡ. Ὁ Ἅδης ὡρίσθη ἐκ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων νὰ διαλύσῃ αὐτοὺς τοὺς γάμους.

ΧΟ. Εἶναι ἀποφασισμένον, καθὼς φαίνεται, αὐτὴ ἐδῶ ν' ἀποθάνῃ.

ΚΡ. (Εἶναι ἀποφασισμένον τοῦτο) καὶ ἀπὸ σὲ βέβαια καὶ ἀπὸ ἐμέ· μὴ χρονοτριβεῖτε πλέον, ἀλλὰ φέρετε αὐτὰς μέσα, σεῖς οἱ ἀκόλουθοι, ἀπὸ τώρα δὲ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς πρέπει αὐταὶ νὰ εἶναι γυναῖκες καὶ νὰ μὴν εἶναι ἀδέσμευτοι· διότι βέβαια καὶ οἱ τολμηροὶ ζητοῦν νὰ διαφύγουν, ὅταν βλέπουν πλέον τὸν θάνατον πλησίον τῆς ζωῆς των (: ὅτι ἐπικρέμαται ὁ θάνατος).

(Δύο δορυφόροι τοῦ Κρέοντος ἀπάγουν τὰς ἀδελφὰς καὶ εἰσέρχονται ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων).

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ. — 527 **εἴβω** (μέσ. **εἴβομαι**) λείβω, στάζω, χύνω. — 529 **ῥέθος (τὸ)** μέλος τοῦ σώματος· ἐδῶ = πρόσωπον.— 530 **τέγγω** βρέχω (**ἄτεγκτος** ὁ μὴ γινόμενος μαλακός, ὅταν βραχῇ, ἀμάλακτος, ἄκαμπτος).— **εὐώψ** (γεν. **εὐῶπος**), μονοκατάλ. ἐπιθ., ὁ ἔχων ὡραίαν ὄψιν, ὡραῖος.— 531 **ὑφειμένη**, μτχ. παθ. πρκμ. τοῦ **ὑφίεμαι** εἰσδύω κρυφίως, κρύπτομαι.— 523 **λήθουσα** μτχ. τροπ.— 533 **ἄτται**, αἰτ. δυϊκοῦ τοῦ οὐσ. **ἄτη (ἡ)** βλάβη, συμφορὰ (ἐδῶ τὰ ἀφῃρημ. ἀντὶ τῶν συγκεκρ.)— 535 **ἐξομῇ**, β' ἑν. ὁριστ. μέλ. τοῦ **ἐξόμνυμι** ἀρνοῦμαι ἐνόρκως.— 536 **ὁμορροθῶ** κωπηλατῶ συγχρόνως (κατὰ τρόπον, ὥστε νὰ παράγεται εἷς κρότος)· μτφρ. = συμφωνῶ.— 539 **ἐκοινωσάμην** μέσ. ἀόρ. τοῦ **κοινόομαι - οῦμαι** καθιστῶ τινα κοινωνὸν τοῦ ἔργου, συμμέτοχον.— 542 **ὧν (ἐστι) τὸ ἔργον**, πλαγ. ἐρωτ. πρότ. ἐκ τοῦ **ξυνίστορές (εἰσι)**.—543 **φιλοῦσαν**, μτχ. ἐπιθ., ἀντικ. τοῦ **οὐ στέργω**, τὸ δὲ **φίλην** κτγρμ.— 546 **κοινά**, ἐπιρρηματικῶς, συναπτέον μετὰ τοῦ **μοι**: **κοινά μοι** ἀπὸ κοινοῦ μὲ ἐμέ, μαζί μου.— 547 **θνῄσκουσα**, ἀντί: **ἀρκέσει ἐμὲ θνῄσκειν**.— 550 **ἀνιᾷς**, τούτου ἀντικ. **με** (ἄμεσ.) καὶ **ταῦτα** (ἔμμεσ., σύστ.)— 551 **εἰ... γελῶ** (ἐδῶ ὁ σύνδ. **εἰ** μ' αἰτιολ. σημ.) αἰτιολογεῖ τὸ **ἀλγοῦσα**.— 552 **ἀλλὰ νῦν** = τοὐλάχιστον τώρα (ἐνν. **εἰ μὴ πρότερον ὠφέλησά σε**).— 555 **ἀμπλάκω** (ὑποτ. ἀποροηματική), ἀόρ. β' τοῦ **ἁμπλακίσκω** ἀποτυγχάνω, στεροῦμαι, δὲν συμμερίζομαι κάτι (ὁρ. ἀορ. β' **ἥμπλακον**).— 556 **ἀλλ'**, ἐνν. **εἰ-**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λόμην ζῆν (ἀλλ' ἔπραξα τοῦτο, δηλ. ἐπροτίμησα νὰ ζῶ).— **ἐπί... λόγοις**, ἡ πρόθ. **ἐπὶ** μετὰ δοτ. δηλοῖ τὸ αἴτιον· **ἀρρήτοις**, κτγρμ. προσδ. τοῦ **λόγοις**: ὄχι διὰ λόγους ἀρρήτους, ὄχι χωρὶς νὰ σοῦ εἴπω τοὺς λόγους μου (δηλ. σοῦ εἶπα ρητῶς ὅτι ὑποχωρῶ εἰς τὴν βίαν ἐκ γυναικείας δειλίας καὶ ὄχι ἐξ ἀστοργίας).— 557 **τοῖς... τοῖς**, μὲ ἀντων. σημασίαν=**τούτοις** (δηλ. τῷ Κρέοντι)... **τούτοις** (δηλ. τῷ Πολυνείκει καὶ τοῖς κάτω θεοῖς), εἶναι δοτικαὶ τῆς κρίσεως: κατὰ τὴν κρίσιν τούτων· ἐννοεῖται δὲ εἰς τὴν α' πρότ. τὸ **ἐδόκεις φρονεῖν** κατὰ σχ. ἐξ ἀναλόγου ἐκ τῶν ἑπομένων· εἰς τὴν πλοκὴν τῶν δύο προτάσεων ὑπάρχει σχῆμα χιαστόν: **σὺ μὲν τοῖς—τοῖς δ' ἐγώ** — 558 **νῷν**, δοτ. δυϊκ. προσωπ. ἀντων. α' προσ.=**ἡμῖν** (δοτ. κτητ εἰς τὸ **ἐστίν**).— **ἡ ἐξαμαρτία** τὸ ἁμάρτημα· ἐδῶ: ἡ εὐθύνη τοῦ ἁμαρτήματος.— 560 **ὠφελεῖν**, κανον. μετ' αἰτ. (**ὠφελῶ τινα**)· ἐδῶ μετὰ δοτ. **τοῖς θανοῦσι** κατὰ τὸ **βοηθῶ τινι**.— 561 **τὼ παῖδε**, αἰτ. δυϊκ., ὑποκείμ. τοῦ **πεφάνθαι**· ἐπακολουθοῦν ὅμως κατ' ἐπιμερισμόν: **τὴν μὲν - τὴν δὲ** ὡς μερικὰ ὑποκείμ. τοῦ **πεφάνθαι**· διὰ τοῦτο ἡ αἰτ. **τὼ παῖδε** ὡς ἐπιμεριζομένη κατωτέρω ἐπέχει θέσιν γεν διαιρετικῆς = ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς νεάνιδας ἡ μὲν μία... ἡ δὲ ἄλλη ..—563 **βλάστῃ**, ὑποτ. ἀορ. β' τοῦ **βλαστάνω** (ὁρ. ἀορ. **ἔβλαστον**)· **οὐδ' ὃς ἂν βλάστῃ** οὐδ' ὁ ἐκ βλαστήσεως ὑπάρχων, ὁ ἔμφυτος (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν ἐκ πείρας κτηθέντα).— 566 **ἄτερ**, προθ. καταχρ.= ἄνευ.— 567 **ἥδε** αὐτὴ ἐδῶ (ὅπερ λέγεται διὰ ζῶντα καὶ παρόντα πρόσωπα· ἐνῷ διὰ τοὺς νεκροὺς λέγομεν **ἐκεῖνος**). — 568 **νυμφεῖα** οἱ γάμοι· ἐδῶ κατὰ μετωνυμίαν ἡ νύμφη — 569 **ἀρώσιμος**, χάριν τοῦ μέτρου, ἀντί: **ἀρόσιμος** κατάλληλος πρὸς ὄργωμα, πρὸς καλλιέργειαν (ἐκ τοῦ **ἀρόω - ῶ**).— **γύης (ὁ)**, ἀρσ. τῆς α' κλ.= ὁ ἀγρός· **γύαι** (ὑποκ.) **ἀρώσιμοι** = ἀγροί... καλλιεργήσιμοι (κατὰ μεταφορὰν ἀντί: κόραι ἐπίνυμφοι).— **χἀτέρων** = καὶ ἑτέρων (γεν. κτητ.).— **οὐχ ὡς** = **οὐκ ἔσται ταῦτα** (τὰ τοῦ γάμου) **οὕτως ἡρμοσμένα, ὡς ἡρμοσμένα ἦν** κτλ.— 571 **υἱέσι**, κατὰ τὴν γ' κλ., ἀντί: **υἱοῖς** (ὡς ἐξ ὀνομ. **ὁ υἱεύς**).— 573 **λέχος (τό)**, ἐδῶ = ὁ γάμος· **τὸ σὸν λέχος**, ὄχι ὁ ἰδικός σου γάμος, ἀλλὰ = ὁ γάμος, περὶ οὗ σὺ ὁμιλεῖς.— 577 **καὶ σοὶ κἄμοί**, ποιητ. αἰτ. τοῦ ἐννοουμ. **δεδογμένα ἐστί** (= δέδοκται).— 578 **δμὼς (ὁ)**, γεν. **τοῦ δμωός**, ὁ ἐν πολέμῳ δαμασθείς, δοῦλος, ἀκόλουθος.— 579 **γυναῖκας**, κτγρμ.— **ἀνειμένας**, κτγρμ., μτχ. παθ. πρκμ. τοῦ **ἀνίεμαι** ζῶ ἐλευθέρως.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 568 **ἀλλὰ κτενεῖς νυμφεῖα** κτλ. Ὅσα ἀναφέρονται εἰς τοὺς στ. 568 - 575 σχετικῶς πρὸς τὸν γάμον τῆς Ἀντιγ. προπαρασκευάζουν τὴν εἰς τὸ Γ' Ἐπεισόδιον ἐμφάνισιν τοῦ μνηστῆρος αὐτῆς **Αἵμονος**. Οὗτος ἦτο ὁ μόνος ὑπολειφθεὶς υἱὸς τοῦ Κρέοντος, διότι ὁ πρωτότοκος Μεγαρεὺς εἶχε θυσιασθῆ χάριν τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως συμφώνως πρὸς εἰσήγησιν τοῦ μάντεως Τειρεσίου.— 579 **γυναῖκας εἶναι**· κατὰ τοὺς ἡρωικοὺς χρόνους, εἰς οὓς ἀνάγεται τὸ δρᾶμα, αἱ γυναῖκες εἶχον ἐλευθερίαν· ὁ ποιητὴς ὅμως ἀναχρονιστικῶς ὁμιλεῖ περὶ τῶν γυναικῶν, ἔχων ὑπ' ὄψει του τὰς συγχρόνους του ἀτθίδας, αἱ ὁποῖαι ἔζων περιωρισμέναι.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Εἰς τοὺς στ. 526 - 581 περιέχεται ἡ τελευταία σκηνὴ τοῦ Β' Ἐπεισοδίου. Κύριον πρόσωπον εἰς αὐτὴν εἶναι ἡ Ἰσμήνη. Αὐτή, ἡ ὁποία ἐκ γυναικείας δειλίας εἶχεν ἀρνηθῆ οἱανδήποτε συμμετοχὴν εἰς τὸ ἐγχείρημα τῆς Ἀντιγ., ἤδη ἐκ ψυχικῆς εὐγενείας θέλει νὰ συμμερισθῇ τὴν τύχην τῆς ἀδελφῆς της. Ἀποδεικνύεται οὕτω ὅτι ἔχει ὅλας τὰς ἀδυναμίας, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ προτερήματα τῆς γυναικός. Ἀντιθέτως ἡ Ἀντιγ., ὑπερβάλλουσα τὴν γυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ναικείαν φύσιν, ἀρνεῖται νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἀδελφήν της τὴν τιμὴν τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰς εὐθύνας της, τὰς ὁποίας ἐπιμένει μετ' εὐψυχίας ν' ἀναλάβῃ μόνη αὐτή. Ἡ σκηνὴ καὶ τὸ ὅλον ἐπεισόδιον κλείει μὲ τὴν καταδικαστικὴν ἀπόφασιν, τὴν ὁποίαν ἐκφέρει ἄτεγκτος καὶ ἀλύγιστος ὁ Κρέων.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 526-581.— α) Μεταφοραί: ***νεφέλη..τέγγουσα*** (528-530) μεταφορὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑποδηλοῦσα ποιητ. παρομοίωσιν καὶ παρασταστικὴν εἰκόνα: ὅπως ἡ νεφέλη σκιάζει τὸν οὐρανόν, οὕτω καὶ ἡ θλῖψις ἀσχημίζει τὸ ὡραῖον πρόσωπον τῆς Ἰσμήνης· καὶ ὅπως ἡ νεφέλη διαλύεται εἰς βροχήν, οὕτω καὶ ἡ θλῖψις εἰς δάκρυα· ***ἀρώσιμοι γύαι,*** (569) ἀντί: ἐπίνυμφοι κόραι· ἡ μεταφορὰ ὠμή, χαρακτηρίζουσα καὶ αὐτὴ τὴν ὠμότητα τοῦ Κρέοντος· ***ὁμορροθεῖ*** (536) = συμφωνεῖ, ἐκ τοῦ ὁμορρύθμου κρότου τῶν κοπῶν· ***ξύμπλουν*** (541) = συντρόφου· αἱ μτφρ. ἐκ τῆς θαλάσσης ἦσαν προσφιλεῖς εἰς τοὺς Ἀθ.— β) Παρομοιώσεις: ***ὡς ἔχιδνα... μ' ἐξέπινες*** (531-2), ἡ Ἰσμ. παρομοιάζεται πρὸς ἔχιδναν, διότι ὁ Κρ. θέλει νὰ παραστήσῃ αὐτὴν ὡς ὑπούλως δρῶσαν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Ἀντιγ.— γ) Ἐπαναλήψεις: ***καὶ τίς βίος*** (548), ***τί ταῦτα*** (550), ***τί δῆτ'*** (552) ἡ μετ' ἀγωνίας ἐπανάληψις τῆς ἐρωτ. ἀντων. καὶ ἡ ἐπιφών. ***οἶμοι τάλαινα*** (554) δηλοῖ τὸ ἄπελπι τῆς Ἰσμήνης.— δ) Παρηχήσεις: ***μήτοι... μ' ἀτιμάσῃς τὸ μή*** (544), ***μή μοι... μηδ' ἃ μὴ*** (546): ἡ α' δηλοῖ τὴν θερμότητα τῆς ἱκεσίας, ἡ β' τὸ ἀνένδοτον τῆς ἀρνήσεως.— ε) τραγικὴ εἰρωνεία: ***Ἅιδης ὁ παύσων*** κτλ. (575) ὁ Κρ. λέγει ταῦτα, χωρὶς νὰ προβλέπῃ ὅτι οἱ γάμοι θὰ διαλυθοῦν καὶ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Αἵμονος (πολλάκις οἱ τραγικοὶ παρουσιάζουν τὰ ἐπὶ σκηνῆς πρόσωπα ἐκφέροντα λόγους, τῶν ὁποίων τὸ πλῆρες νόημα δὲν ἐννοοῦν).— στ) Σχ. ὀξύμωρον: ***ἀλγοῦσα-γέλωτα*** (551), δι' οὗ ἐκφράζεται ὁ πόνος τῆς Ἀντιγόνης, διότι ἐφάνη σκληρὰ πρὸς τὴν ἀδελφήν της.— ζ) Γνωμικά: ***«Νοῦς τοῖς κακῶς πράσσουσιν... ἐξίσταται»*** (564)— ***«φεύγουσι γάρ τοι χοἱ θρασεῖς, ὅταν πέλας ἤδη τὸν Ἅιδην εἰσορῶσι τοῦ βίου*** (581).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Χορὸς ἀγγέλλει τὴν προσέλευσιν τῆς Ἰσμήνης (526-530).— 2) Ἡ Ἰσμήνη ἐρωτωμένη ὑπὸ τοῦ Κρέοντος δηλοῖ ὅτι μετέσχε τῆς ταφῆς (531-537).— 3) Στιχομυθία Ἀντιγ. καὶ Ἰσμήνης· ἡ Ἀντιγόνη ἀποκρούει τὴν συμμετοχὴν τῆς Ἰσμήνης εἰς τὴν εὐθύνην τῆς πράξεως, ἐπιμένουσα ν' ἀποθάνῃ μόνη αὐτὴ (538-560).— 4) Ὁ Κρ. ἀποκαλεῖ αὐτὰς ἄφρονας, ἡ δὲ Ἰσμ. ἀποδίδει τὴν ἀφροσύνην των εἰς τὴν δυστυχίαν (561-566).— 5) Ἡ ὑπόμνησις ὅτι ἡ Ἀντιγόνη εἶναι μνηστὴ τοῦ υἱοῦ του ἀφήνει τὸν Κρ. ἀσυγκίνητον (567-573).— 6) Ἀμφότεραι καταδικάζονται εἰς θάνατον καὶ ἐγκλείονται ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων (574-581).

6. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Β' (582-625)

Η ΕΥΤΥΧΙΑ ΑΝΕΦΙΚΤΟΣ

Στροφὴ α'.

ΧΟ. Εὐδαίμονες, οἷσιν αἰὼν (ἐστιν) ἄγευστος κακῶν·	*ΧΟ. Εὐτυχισμένοι (εἶναι ἐκεῖνοι), τῶν ὁποίων ἡ ζωὴ εἶναι ἄγευστος συμφορῶν (: οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδ κίμασαν εἰς τὴν ζωήν των τὴν πικρίαν τῶν συμφορῶν)·*
οἷς γὰρ ἂν σεισθῇ θεόθεν δό-	*διότι ὅσων ὁ οἶκος ἤθελε ταραχθῇ ὑπὸ*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

585 μος, οὐδὲν ἄτας (=ἄτης) ἐλλείπει ἔρπον ἐπὶ πλῆθος γενεᾶς.

τῶν θεῶν, (εἰς τούτους) καμία δυστυχία δὲν παύει νὰ ἔρχεται εἰς σειρὰν γενεῶν.

Ὅμοιον ὥστε οἶδμα, ὅταν ποντίαις δυσπνόαις Θρῄσσαισι πνοαῖς ἐπιδράμῃ, ὕφαλον ἔρεβος, κυλίνδει βυσσόθεν κελαινὰν καὶ δυσάνεμον θῖνα, ἀντιπλῆγες δ' ἀκταὶ βρέμουσι στόνῳ.

Ὁμοίως ὅπως τὸ κῦμα, ὅταν ἕνεκα τῶν θαλασσίων μανιωδῶς πνεόντων Θρακικῶν ἀνέμων κυλισθῇ ἐπάνω ἀπὸ τὰ ὑπὸ τὴν θάλασσαν σκοτεινὰ στρώματα, ἀναταράσσει ἀπὸ τὸν πυθμένα μαύρην καὶ ἀνεμόδαρτον ἄμμον, αἱ δὲ κατὰ μέτωπον κτυπώμεναι ἀκταὶ ἀντηχοῦν στενάζουσαι.

Ἀντιστροφὴ β'.

ΧΟ. Ὁρῶμαι (ἀντί : ὁρῶ) τὰ
595 πήματα οἴκων Λαβδακιδῶν πίπτοντα ἀρχαῖα ἐπὶ πήμασι φθιτῶν,
οὐδὲ γένος ἀπαλλάσσει γενεάν, ἀλλὰ θεῶν τις ἐρείπει, οὐδ' ἔχει λύσιν·

ΧΟ. Βλέπω ὅτι αἱ συμφοραὶ τοῦ οἴκου τῶν Λαβδακιδῶν ἐπιπίπτουν διαρκῶς ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια ἐπάνω εἰς τὰς συμφορὰς τῶν περασμένων γενεῶν,
καὶ ἡ μία γενεὰ δὲν ἀπαλλάσσει (ἀπὸ τὰς συμφορὰς) τὴν ἄλλην γενεάν, ἀλλὰ κάποιος ἀπὸ τοὺς θεοὺς κατακρημνίζει (αὐτὰς) καὶ δὲν παρέχει ἀπολύτρωσιν·

νῦν γὰρ (ἀντί : οὕτω καὶ νῦν)
600 φάος ἐτέτατο ὑπὲρ ἐσχάτας ῥίζας ἐν δόμοις Οἰδίπου.

ἔτσι καὶ τώρα φῶς (κάποια ἀκτὶς ἐλπίδος) εἶχεν ἁπλωθῆ ὑπεράνω τῆς τελευταίας ῥίζης (τοῦ γενεαλογικοῦ δένδρου τῶν Λαβδακιδῶν) εἰς τὸν οἶκον τοῦ Οἰδίποδος.

Κατ' αὖ ἁμᾷ (=καταμᾷ αὖ) νιν φοινία κοπὶς τῶν νερτέρων θεῶν, ἄνοιά τε λόγου καὶ ἐρινὺς φρενῶν.

Αἴφνης ὅμως (=αὖ) κατακόπτει αὐτὴν (τὴν ῥίζαν) ἡ φονικὴ μάχαιρα τῶν χθονίων θεῶν, δηλαδὴ ἡ ἀνοησία καὶ ἡ διατάραξις τῶν φρενῶν.

Στροφὴ β'.

ΧΟ. Τίς ὑπερβασία ἀνδρῶν,
605 Ζεῦ κατάσχοι τεὰν δύνασιν, τὰν οὔτε ὁ πανταγρεὺς ὕπνος αἱρεῖ ποτε οὔτε μῆνες θέοντες ἀκάματοι;
Κατέχεις δὲ (σὺ) δυνάστας ἀγήρως χρόνῳ αἴγλαν μαρμαρόεσσαν Ὀλύμπου.

ΧΟ. Ποία ἀνθρωπίνη ἀλαζονεία, ὦ Ζεῦ, ἠμπορεῖ νὰ καταβάλῃ τὴν ἰδικήν σου δύναμιν, τὴν ὁποίαν οὔτε ὁ τὰ πάντα δαμάζων ὕπνος δαμάζει οὔτε ὁ χρόνος, ὁ ὁποῖος τρέχει ἀκούραστος;
Ἀλλὰ (σὺ) κατέχεις ὡς κυρίαρχος ἀγήραστος ἀπὸ τὸν χρόνον τὴν ἀπαστράπτουσαν λαμπρότητα τοῦ Ὀλύμπου.

Νόμος ἐπαρκέσει τό τ' ἔπειτα καὶ τὸ μέλλον καὶ πρίν· ὁ δὲ βίοτος θνατῶν οὐδὲν ἔρπει πάμπολύ γε ἐκτὸς ἄτας.

Ὁ νόμος (οὗτος) θὰ διατηρηθῇ καὶ τώρα (=τὸ τ' ἔπειτα) καὶ εἰς τὸ μέλλον, (ὅπως διετηρήθη) καὶ κατὰ τὸ παρελθόν· ἡ δὲ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων οὐδόλως προχωρεῖ ἐπὶ πολὺν τοὐλάχιστον χρόνον χωρὶς συμφοράν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀντιστροφὴ β'.

615 ΧΟ. Ἁ γάρ δὴ πολύπλαγκτος ἐλπὶς πολλοῖς μὲν ἀνδρῶν (ἐστιν) ὄνασις, πολλοῖς δὲ (ἐστιν) ἀπάτα κουφονόων ἐρώτων· ἕρπει δὲ εἰδότι οὐδέν, πρὶν προσαύσῃ τις πόδα θερμῷ πυρί.

620 Σοφίᾳ γὰρ πέφανται ἔκ του κλεινὸν ἔπος, δοκεῖν ποτε τὸ κακὸν ἔμμεναι ἐσθλὸν τῷδε, ὅτῳ θεὸς ἄγει φρένας πρὸς ἄταν· πράσσει δ' ὀλίγιστον χρόνον ἐκτὸς ἄτας.

ΧΟ. Διότι, ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ ἀσταθὴς ἐλπὶς εἰς πολλοὺς μὲν ἐκ τῶν ἀνθρώπων (εἶναι) ὠφέλεια, εἰς πολλοὺς δὲ αὐταπάτη προερχομένη ἐξ ἀνοήτων ἐπιθυμιῶν· ἀνεπαισθήτως δὲ ὑπεισέρχεται (εἰς τὸν ἄνθρωπον χωρὶς καθόλου νὰ γνωρίζῃ (τοῦτο) παρὰ ἀφοῦ καύσῃ κανεὶς τὸν πόδα του ὑπὸ θερμοῦ πυρός.

Διότι μὲ σοφίαν ἔχει διατυπωθῆ ὑπό τινος τὸ περίφημον ρητόν, ὅτι δηλαδὴ φαίνεται κάποτε τὸ κακὸν ὅτι εἶναι καλὸν εἰς ἐκεῖνον, τοῦ ὁποίου ὁ θεὸς ὁδηγεῖ τὸν νοῦν πρὸς τὴν συμφοράν· διάγει δὲ (ὁ τοιοῦτος) πολὺ ὀλίγον χρόνον χωρὶς δυστυχίαν.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 582 **αἰὼν** (= βίος), ὑποκ.— **ἄγευστος**, κτγρμ.— **κακῶν**, γεν. ὑποκειμ.— 583 **ἄτας**, δωρ. γεν. = **ἄτης** (γεν. διαιρ.)· **οὐδὲν ἄτης** οὐδὲν μέρος συμφορᾶς, οὐδεμίαν συμφοράν.— 585 **ἕρπον**, μτχ. κτγρμτ. (ἐκ τοῦ **ἐλλείπει** = παύει).— 586 **ὥστε** καθώς, ὅπως.— **ποντίαις... πνοαῖς**, δοτ. αἰτίας.—588 **Θρῆσαισιν**, δοτ. πληθ. τοῦ τοπων. θηλ. **Θρῇσσα** = Θρᾷσσα, ἀρσ. **ὁ Θρᾷξ** ὁ κάτοικος τῆς Θρᾴκης, ὁ ἐκ Θρᾴκης προερχόμενος, Θρᾳκικός.— **ἐπιδράμῃ**, ὑποτ. ἀορ. β' τοῦ **ἐπιτρέχω** τρέχω κυλίομαι ἐπάνω.— 590 **θὶς** (ὁ καὶ ἡ), γεν. **θινὸς** ἀμμουδιά, σωρὸς ἄμμου.— **ἀντιπλήξ**, γεν. **-ῆγος**, μονοκατάληκτον ἐπίθ. = ὁ κατὰ μέτωπον κτυπώμενος.

594 **ἀρχαῖα**, ἐπιρρηματ. κτγρμ. (εἰς τὸ **πίπτοντα**) = παλαιά, ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια.— 595 **πίπτοντα**, μτχ. κτγρμτ.— **φθιτὸς** (ἐκ τοῦ **φθίνω**) ἀποθανών, περασμένος.— 600 **ἐτέτατο**, ὑπερσ. τοῦ **τείνομαι** τεντώνομαι, ἁπλώνομαι.— **φάος** = φῶς (μτφρ. = ἀκτὶς ἐλπίδος, ἐλπίς).— 601 **νιν** αὐτὴν (τὴν ρίζαν).— **φοίνιος** φονικό.— 602 **νέρτερος** ὁ χθόνιος, ὁ κάτω τῆς γῆς (**νέρθε** κάτω).— **κατ'... ἀμᾷ** (τμῆσις), τοῦ ρ. **καταμῶ** καταθερίζω, κατακόπτω.— 603 **ἄνοια** καὶ **ἐρινύς**, ἐπεξήγ. τοῦ **κοπὶς** (βλ. Πραγματικά)· ἐδῶ **ἐρινὺς** προσηγορ. = ὀργή, ταραχή.

604 **τεάν**, θηλ. αἰτ. τοῦ κτητ. ἀντων. ἐπιθ. **τεός, τεὰ** (= **τεή**), **τεὸν** (δωρ. καὶ ἰων.) = σός, σή, σόν. — 605 **τάν**, θηλ. αἰτ. τῆς ἀναφ. ἀντων. δωρ. τύπος ἀντὶ **ἥν** = τὴν ὁποίαν.— 606 **πανταγρεὺς** ὁ τὰ πάντα ἀγρεύων, δαμάζων.— 607 **θέοντες**, μτχ. ἐπιθ. = οἱ ὁποῖοι τρέχουν.— **ἀκάματοι** (κατγρμ. εἰς τὸ **θέοντες**) ἀκούραστοι.— 609 **μῆνες** (= οἱ κύκλοι τῆς μήνης, δηλ. τῆς σελήνης)· ἐδῶ = ὁ χρόνος.— **ἀγήρως**, ἐπιθ. ἀττ. β' κλ. (**ὁ καὶ ἡ ἀγήρως, τὸ ἀγήρων**) ὁ μὴ γηράσκων.—**χρόνῳ**, δοτ. αἰτίας.—611 **τὸ ἔπειτα** (δὲν σημαίνει τὸ μέλλον, ἀλλὰ) = τὸ παρόν· ἡ αἰτιατ. δηλοῖ τὴν χρον. διάρκειαν (βλ. Πραγματικά).—613 **νόμος** (ὑποκ. τοῦ **ἐπαρκέσει**) = ὁ νόμος οὗτος (τῆς αἰωνίου δυνάμεως τοῦ Διός).

615 **πολύπλαγκτος**, μὲ παθ· σημ. = ἡ πολὺ πλανωμένη, ἀβεβαία, ἀσταθὴς (ἐκ τοῦ **πολὺ** καὶ **πλάζω** πλανῶ).— 616 **ὄνασις** ὠφέλεια (**ὀνίνημι** ὠφελῶ).— 617 **ἐρώτων**, γεν. ὑποκειμ.— 618 **οὐδέν**, σύστ. ἀντικ.— 619 **προσαύσω** καίω ἐκ τοῦ πλησίον, κατακαίω (**πρὸς + αὔω**).— 620 **ἔκ του** = ἔκ τινος, ὑπό τινος (ποιητ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αἴτ.).— **πέφανται**, γ' ἑν. ὁριστ. πρκμ. τοῦ **φαίνομαι**, ἐδῶ = λέγομαι, διατυπώνομαι. — 621 **δοκεῖν**, ἐπεξ. τοῦ **ἔπος** (: ὅτι δηλ. φαίνεται). — 622 **ἔμμεναι** = **εἶναι** (ἀπαρ.), ὑποκ. τοῦ **δοκεῖν**· τοῦ ἀπαρ. **ἔμμεναι** ὑποκ. **τὸ κακὸν** καὶ κτγρμ. **ἐσθλόν**.— **τῷδε**, δοτ. προσ. εἰς τὸ **δοκεῖν**. — 625 **πράσσει ἐκτὸς ἄταις** διάγει χωρὶς δυστυχίαν (σχ. λιτότητος ἀντί: **εὖ πράσσει** εὐτυχεῖ).

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 588 **Θρῄσσαισιν πνοαῖς**· ἡ Θράκη ἐθεωρεῖτο πατρὶς τῶν ἀνέμων καὶ πρὸ πάντων τοῦ Βορέου.— 594 **Λαβδακίδαι** ἐλέγοντο οἱ ἀπόγονοι τοῦ Λαβδάκου, πατρὸς τοῦ Λαΐου.— 597 **ἐοχάτας ὑπὲρ ῥίζας**· ἡ μόνη ἀπολειφθεῖσα ρίζα τοῦ οἴκου τῶν Λαβδακιδῶν εἶναι αἱ δύο ἀδελφαί, Ἀντιγόνη καὶ Ἰσμήνη.— 600 **φάος**· νοεῖται ἀλληγορικῶς ὁ μετὰ τοῦ Αἵμονος γάμος τῆς Ἀντιγόνης, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ συνεχίζετο ἡ ζωὴ τοῦ οἴκου τῶν Λαβδακιδῶν.— 601 **κατ' αὖ... ἀμᾷ κοπίς**· ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι τὴν τελευταίαν ρίζαν τοῦ οἴκου (Ἀντιγόνην καὶ Ἰσμήνην), ὑπὲρ τὴν ὁποίαν πρὸς στιγμὴν εἶχεν ἁπλωθῆ ἐλπιδοφόρον φῶς (ὁ γάμος τῆς Ἀντιγ.) ἔρχεται νὰ κατακόψῃ ἡ δυσμένεια τῶν θεῶν (**«φοινία θεῶν τῶν νερτέρων κοπίς»**), δηλ. ἡ ἀνόητος — κατὰ τὸν Χορὸν — πρᾶξις τῆς Ἀντιγόνης καὶ ἡ διατάραξις τῶν φρενῶν τοῦ Κρέοντος (**«φρενῶν ἐρινύς»**)· ἐδῶ τὸ οὖσ. **ἐρινὺς** λαμβάνεται ὡς προσηγορικὸν ἐκ τοῦ κυρίου ὀνόματος τῶν **Ἐρινύων**, αἱ ὁποῖαι ἦσαν χθόνιαι θεότητες τιμωροῦσαι τὴν ἐπιορκίαν καὶ τὴν ἀσέβειαν, πολλάκις δὲ συγχύζουσαι τὸν νοῦν τῶν ἀνθρώπων, ἵνα κατόπιν τιμωρήσουν αὐτούς, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν.— 611 **τὸ τ' ἔπειτα** ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς παρόν, μέλλον καὶ παρελθόν· ἐδῶ ὅμως τὸ παρὸν ὀνομάζεται «τὸ ἔπειτα» δηλ. τὸ ἀμέσως ἀπὸ τῆς παρούσης στιγμῆς μέλλον, διότι λόγῳ τῆς ἀενάου ροῆς τοῦ χρόνου σταθερὸν παρὸν δὲν ὑπάρχει· μόνον συμβατικῶς δυνάμεθα νὰ εὑρύνωμεν τὴν ἔννοιαν τοῦ παρόντος, θεωροῦντες τοῦτο ὡς τὸ χρονικὸν διάστημα μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ ἀπωτέρου κάπως μέλλοντος.— 615 **ἐλπίς**· εἶναι γνωστὸς ὁ μῦθος τῆς πρωτοπλάστου γυναικὸς Πανδώρας: Αὕτη εἶχε λάβει παρὰ τοῦ Διὸς πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐντὸς πίθου κεκλεισμένα, ἐπειδὴ ὅμως ἤνοιξεν ἐκ περιεργείας τὸν πίθον, τ' ἀγαθὰ ἀπέπτησαν ἅπαντα, πλὴν τῆς Ἐλπίδος, τὴν ὁποίαν μὴ προλαβοῦσαν νὰ φύγῃ ἐνέκλεισε· τοιουτοτρόπως καὶ ἂν ὅλα τ' ἀγαθὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ἄνθρωπον, ἡ ἐλπὶς ἀπομένει πρβλ. καὶ Θεόγνιδος: «*Ἐλπὶς ἐν ἀνθρώποις μόνη θεὸς ἐσθλὴ ἔνεστιν, ἄλλοι δ' Οὐλυμπόνδ' ἐκπρολιπόντες ἔβαν*»· διὰ τὴν ἀστάθειαν καὶ τὴν κενότητα τῆς ἐλπίδος πρβλ. καὶ Εὐρ. Ἰφιγ. ἐν Ταύροις 413-4 «*φίλα γὰρ ἐλπὶς γ', ἐπί τε πήμασι βροτῶν ἄπληστος ἀνθρώποις*».

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ. Τὸ **Β' Στάσιμον** (582-625) συνδέεται στενῶς πρὸς τὸ Β' Ἐπεισόδιον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐκφύεται. Ἡ ἀπόφασις τοῦ Κρ. διὰ τῆς ὁποίας ἡ Ἀντιγ. καταδικάζεται εἰς θάνατον, παρέχει εἰς τὸν Χορὸν ἀφορμήν, ἵνα ἔχων ὡς παράδειγμα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ τῶν Λαβδακιδῶν συμβαίνοντα ἐξαρθῇ εἰς γενικὰς ἰδέας περὶ τῆς ἀνθρωπίνης τύχης. Ὁ Χορός, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ Α' Στάσιμον ὕμνησε τὴν παντοδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἤδη στρέφει τὸ βλέμμα του πρὸς τὴν στυγνὴν τῶν ἀνθρώπων μοῖραν καὶ παρατηρεῖ ὅτι μόνον τοῦ Διὸς ἡ δύναμις εἶναι αἰωνία καὶ ἀκαταμάχητος, ἡ δὲ εὐτυχία διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀπραγματοποίητον ὄνειρον. Τοιουτοτρόπως τὸ ᾆσμα τοῦ Χοροῦ ἔρχεται ὡς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκδήλωσις τῆς βαρυθυμίας, τὴν ὁποίαν ἐπροκάλεσεν ἡ τρομερὰ κατάληξις τοῦ Β' Ἐπεισοδίου.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 582 - 625.— α) Κ ο σ μ η τ. Ἐ π ί θ ε τ α: ***ποντίαις, δυσπνόοις Θρῄσσαισι*** πνοαῖς (586 - 8), ***κελαινὰν*** θῖνα καὶ ***δυσάνεμον*** (590), ***ἀντιπλῆγες*** ἀκταὶ (594), ***φοινία*** κοπὶς (601), ὕπνος ***ὁ πανταγρεὺς*** (606), ***ἀκάματοι*** μῆνες (608), ***ἀγήρως*** δυνάστας (609), ***μαρμαρόεσσαν*** αἴγλαν (610), ***πολύπλαγκτος*** ἐλπὶς (615), ***κουφονόων*** ἐρώτων (617).— β) Μ ε τ α φ ο ρ α ί: ***ἄγευστος*** (582), ἀντί: ἀμέτοχος· ***ἕρπον*** (585) ἀντί: ἐπερχόμενον (πρὸς δήλωσιν τῆς ὑπούλου ἐμφανίσεως τῆς συμφορᾶς, ἣν οἱ ἄνθρωποι δὲν προαισθάνονται)· ***οἶδμα*** (586) ἀντί: κῦμα· ***ἐρείπει*** (596), μτφρ ἐκ τοῦ σεισμοῦ· ***ῥιζας*** (600), ἀντί: γόνους (πρβλ. «ἐξερριζώθη ἡ γενεά»)· ***φάος*** (600), ἀντί: ἐλπίς· ***φοινία κοπὶς θεῶν*** (601-2), ἀντί: θεία ὀργή· ***ἁμᾷ***=θερίζει (602), μτφρ. ἐκ τοῦ θερισμοῦ· ***πολύπλαγκτος***, μτφρ. ἐκ τοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον πλανᾶται φερόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων.— γ) Π α ρ α β ο λ α ί: 586 - 591, ὅπου εἰς θαυμασίαν ποιητ. εἰκόνα 1) ἡ σφοδρὰ ταραχὴ τῶν ἀνέμων ὑποδηλοῖ τὸ πνεῦμα τοῦ κακοποιοῦ δαίμονος, τὴν δυσμένειαν τῆς τύχης, τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν, 2) τὸ κῦμα ὑποδηλοῖ τὴν Ἄτην, τὴν ἐπερχομένην συμφοράν, 3) τὸ ὕψαλον ἔρεβος ὑποδηλοῖ τὸ βαθύτατον τοῦ οἴκου, τοὺς ἐσχάτους γόνους, μέχρι τῶν ὁποίων φθάνει ἡ καταιγὶς τῶν συμφορῶν, ἡ ἀρξαμένη ἄνωθεν (ἀπὸ τῶν προγόνων), καὶ 4) ἡ δυσάνεμος ἀκτὴ τὸν κλυδωνιζόμενον οἶκον. — δ) Π ρ ο σ ω π ο π ο ι ί α ι: ***ἄτας οὐδὲν ἐλλείπει ἕρπον*** (585), ὅπου ἡ συμφορὰ παρίσταται ὡς ὑπούλως προσβάλλουσα ἑκάστην γενεάν· ***στόνῳ βρέμουσιν... ἀκταὶ*** (591): αἱ ἀκταὶ στενάζουν· ***ὕπνος..., ἀκάματοι μῆνες*** (606 - 8), ὅπου ὁ ὕπνος καὶ ὁ χρόνος παρίστανται ὡς πολέμιοι δαμάζοντες τοὺς πάντας πλὴν τοῦ Διός.— ε) Ἀ ν τ ι θ έ σ ε ι ς: ***ὑπὲρ ἐσχάτας ῥιζας ἐτέτατο φάος — κατ' αὖ νιν... ἁμᾷ*** κτλ. (599 - 601): μόλις εἶχεν ἁπλωθῆ ἡ Ἐλπίς, ἐπέρχεται ἡ φονικὴ κοπίς· ***κατέχεις μαρμαρόεσσαν αἴγλαν*** — ἀντιθέτως ***θνατῶν βίοτος ἕρπει*** (610 - 4), ἀντίθεσις τοῦ μεγαλείου τῶν θεῶν πρὸς τὴν ἕρπουσαν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων.— ς) Π α ρ η χ ή σ ε ι ς: ***πήματα ἐπὶ πήμασι πίπτοντα*** (595) πρὸς ἔμφασιν τῆς συροῆς τῶν συμφορῶν. ζ) Γ ν ω μ ι κ ά: ***«Εὐδαίμονες οἷσι κακῶν ἄγευστος αἰὼν»*** (582), ***«ὁ δ' οὐδὲν ἕρπει θνατῶν βίοτος πάμπολύ γ' ἐκτὸς ἄτας»*** (613 - 4), ***«ἃ γὰρ δὴ πολύπλαγκτος ἐλπὶς πολλοῖς μὲν ὄνασις ἀνδρῶν, πολλοῖς δ' ἀπάτα κουφονόων ἐρώτων»*** (615 - 7).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὅταν ἡ κακοδαιμονία ἐνσκήψῃ εἰς ἕνα οἶκον, συγκλονίζει αὐτὸν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὅπως τὰ κύματα συνταράσσουν μέχρι τοῦ βάθους τὴν θάλασσαν (582 - 592).— 2) Τοῦτο συμβαίνει νῦν καὶ εἰς τὸν οἶκον τῶν Λαβδακιδῶν, τοῦ ὁποίου τὴν τελευταίαν ῥίζαν φθείρει ἡ ἀφροσύνη καὶ ἡ διατάραξις τῶν φρενῶν (593 - 603).— 3) Μόνον ἡ δύναμις τοῦ Διὸς εἶναι αἰωνία καὶ ἀκατάβλητος· οἱ δὲ ἄνθρωποι εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποφύγουν τὴν δυστυχίαν (604 - 614).— 4) Ἡ ἐλπὶς πλανᾷ τοὺς ἀνθρώπους καὶ φέρει αὐτοὺς ἀνεπαισθήτως εἰς τὴν δυστυχίαν (615 - 625).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

7. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Γ' (626-780)

ΠΑΤΗΡ ΚΑΙ ΥΙΟΣ

α) Πατρὸς ὑποθῆκαι (626-680).

[Ἐμφανίζεται ὁ Αἵμων διὰ τῆς δεξιᾶς παρόδου ὡς ἐρχόμενος ἐκ τῆς πόλεως. Ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ βλέπων αὐτὸν λέγει :]

ΧΟ. Ὅδε μὴν Αἵμων, νέατον γέννημα τῶν σῶν παίδων, ἆρα
630 ἥκει ἀχνύμενος μόρον τῆς μελλογάμου τάλιδος Ἀντιγόνης, ὑπεραλγῶν ἀπάτας λεχέων ;

ΚΡ. Τάχα εἰσόμεθα ὑπέρτερον μάντεων. Ὦ παῖ, ἆρα μὴ πάρει λυσσαίνων πατρὶ κλύων τελείαν ψῆφον τῆς μελλονύμφου ; ἢ ἡμεῖς μὲν (ἐσμὲν) φίλοι σοὶ πανταχῇ δρῶντες ;

635 ΑΙΜΩΝ. Πάτερ, σός εἰμι καὶ σὺ ἀπορθοῖς μοι γνώμας, ἔχων χρηστάς, αἷς ἔγωγε ἐφέψομαι·
οὐδεὶς γὰρ γάμος ἀξιώσεται ἐμοὶ μείζων φέρεσθαι σοῦ ἡγουμένου καλῶς.

640 ΚΡ. Οὕτω γάρ, ὦ παῖ, χρὴ ἔχειν (τινὰ) διὰ στέρνων, ἑστάναι πάντα ὄπισθεν πατρῴας γνώμης.
Τούτου γὰρ οὕνεκα ἄνδρες εὔχονται φύσαντες κατηκόους γονὰς ἔχειν ἐν δόμοις, ὡς καὶ ἀνταμύνωνται τὸν ἐχθρὸν κακοῖς καὶ τιμῶσι τὸν φίλον, ἐξ ἴσου πατρί·

645 ὅστις δὲ φιτύει ἀνωφέλητα τέκνα, τί ἄλλο ἂν εἴπῃς τόνδε πλὴν φῦσαι πόνους αὑτῷ, πολὺν δὲ γέλων τοῖσιν ἐχθροῖσιν ;

ΧΟ. Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ Αἵμων, τὸ νεώτατον γέννημα μεταξὺ τῶν υἱῶν σου, μήπως ἦλθε, διότι λυπεῖται διὰ τὸν θάνατον τῆς μελλονύμφου μνηστῆς (του) Ἀντιγόνης, βαθύτατα θλιβόμενος διὰ τὴν ματαίωσιν τῶν γάμων του ;

ΚΡ. Τώρα ἀμέσως θὰ (τὸ) μάθωμεν καλύτερα καὶ ἀπὸ μάντεις. Παιδί μου, μήπως ἄραγε ἔρχεσαι ἐδῶ ἐξωργισμένος ἐναντίον τοῦ πατρός σου, ἐπειδὴ ἤκουσες τὴν τελεσίδικον ἀπόφασίν μου διὰ τὴν μελλόνυμφον ; Ἢ ἡμεῖς τοὐλάχιστον εἴμεθα ἀγαπητοὶ εἰς σέ, καθ' οἱονδήποτε τρόπον καὶ ἂν ἐνεργοῦμεν ;

ΑΙΜ. Πατέρα μου, εἶμαι ἰδικός σου καὶ σὺ μοῦ κατευθύνεις τὰς σκέψεις μου, ἔχων ὀρθὰς (σκέψεις), τὰς ὁποίας ἐγὼ βέβαια θ' ἀκολουθήσω·
διότι κανεὶς γάμος δὲν θὰ ἐκτιμηθῇ ὑπ' ἐμοῦ ὡς ἀνώτερος ~~πρὸς ἀπόλαυσιν~~ (=φέρεσθαι) ἀπὸ ὅσον ἐκτιμᾶσαι σύ (=σοῦ), καθοδηγῶν καλῶς.

ΚΡ. (Ὀρθῶς ὁμιλεῖς), παιδί μου, διότι ἔτσι πρέπει κανεὶς νὰ σκέπτεται, ν' ἀκολουθῇ δηλ. καθ' ὅλα τὴν γνώμην τοῦ πατρός του.

Διότι δι' αὐτὸν τὸν σκοπὸν οἱ ἄνθρωποι εὔχονται, ἀφοῦ ἀποκτήσουν εὐπειθῆ τέκνα, νὰ (τὰ) ἔχουν εἰς τὰ σπίτια των, ἵνα καὶ τὸν ἐχθρὸν ἀποκρούουν μὲ κακὰ (: καὶ εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀνταποδίδουν κακὸν ἀντὶ κακοῦ) καὶ τὸν φίλον τιμοῦν, ὅπως (ἀποκρούει καὶ τιμᾷ αὐτούς) ὁ πατήρ·
ὅποιος δὲ (=ἂν δὲ κανεὶς) γεννᾷ ἄχρηστα τέκνα, τί ἄλλο ἠμπορεῖς νὰ εἴπῃς δι' αὐτόν, παρὰ ὅτι ἐγέννησε βάσανα διὰ τὸν ἑαυτόν του, μεγάλην δὲ ἀφορμὴν γελώτων διὰ τοὺς ἐχθρούς (του) ;

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μὴ νύν ποτε, ὦ παῖ, ἐκβάλῃς τάσδε φρένας ὑφ' ἡδονῆς οὕνεκα γυναικός, εἰδὼς ὅτι τοῦτο, κακὴ γυνὴ ξύνευνος ἐν δόμοις, γίγνεται ψυχρὸν παραγκάλισμα· τί γὰρ μεῖζον ἕλκος γένοιτο ἂν ἢ κακὸς φίλος;

Ποτὲ λοιπόν, παιδί μου, νὰ μὴν ἀποβάλῃς τὰς σκέψεις αὐτὰς χάριν τῆς εὐχαριστήσεως, ἡ ὁποία προέρχεται ἀπὸ μίαν γυναῖκα, ἀφοῦ γνωρίζεις ὅτι τοῦτο, δηλ. (μία) κακὴ γυναῖκα, ὅταν εἶναι σύζυγος εἰς τὸ σπίτι, γίνεται ἀντικείμενον ψυχρᾶς περιπτύξεως· διότι ποία μεγολυτέρα πληγὴ θὰ ἐγίνετο παρὰ (ἕνας) κακὸς ἄνθρωπος τοῦ σπιτιοῦ μας;

Ἀλλὰ πτύσας τὴν παῖδα τήνδε ὡσεί τε δυσμενῆ μέθες νυμφεύειν τινί ἐν Ἅιδου. Ἐπεὶ γὰρ ἐγὼ εἷλον ἐμφανῶς αὐτὴν μόνην ἐκ πάσης πόλεως ἀπιστήσασαν, οὔ γε καταστήσω ἐμαυτὸν πόλει ψευδῆ, ἀλλὰ κτενῶ. Ἐφυμνείτω πρὸς ταῦτα ξύναιμον Δίαν.

Ἀλλὰ περιφρονήσας αὐτὴν τὴν κόρην ὡς ἐχθρὰν ἄφησέ (την) νὰ νυμφεύεται κάποιον εἰς τὸν Ἅδην. Διότι, ἀφοῦ ἐγὼ συνέλαβα ἐπ' αὐτοφώρῳ αὐτὴν μόνην ἀτὸ ὅλους τοὺς πολίτας ν' ἀπειθαρχήσῃ, δὲν θὰ παρουσιάσω βέβαια τὸν ἑαυτόν μου ἀπέναντι τῆς πόλεως ψεύτην, ἀλλὰ θὰ (τὴν) θανατώσω. Ἂς ἐπικαλῆται ἀπέναντι τούτων (: κατὰ τῆς ἀποφασεώς μου αὐτῆς) τὸν προστάτην τῆς συγγενείας Δία.

Εἰ γὰρ δὴ θρέψω τὰ γ' ἐγενῆ φύσει ἄκοσμα, κάρτα τοὺς ἔξω γένους.

Διότι, ἐὰν βέβαια διαπαιδαγωγήσω τοὺς ἐκ φύσεως συγγενεῖς μου ἐν ἀπειθαρχίᾳ, πολὺ περισσότερον (θὰ διαπαιδαγωγήσω ἐν ἀπειθαρχίᾳ) τοὺς μὴ συγγενεῖς μου.

Ὅστις γὰρ ἐστιν ἀνὴρ χρηστὸς ἐν τοῖς οἰκείοισι, φανεῖται ὢν δίκαιος καὶ ἐν πόλει.

Διότι ὁποιος εἶναι ἄνθρωπος ὅπως πρέπει ἀπέναντι τῶν συγγενῶν του, θὰ φανῇ ὅτι εἶναι δίκαιος καὶ ἀπέναντι τῶν πολιτῶν.

Ὅστις δὲ ὑπερβὰς ἢ βιάζεται νόμους ἢ νοεῖ τὸ ἐπιτάσσειν τοῖς κρατύνουσιν, οὐκ ἔστι τυχεῖν τοῦτον ἐπαίνου ἐξ ἐμοῦ.

Ὁποιος δὲ παρεκτραπεὶς ἢ παραβιάζει τοὺς νόμους ἢ ἐννοεῖ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν θέλησίν του εἰς τοὺς ἄρχοντας, δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀξιωθῇ οὗτος ἐπαίνου ἀπὸ ἐμέ.

Ἀλλ' ὅν πόλις στήσειε, χρὴ κλύειν τοῦδε καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία.

Ἀλλ' ὁποιονδήποτε καὶ ἂν ἀναδείξῃ ἡ πόλις (ἄρχοντα), πρέπει νὰ ὑπακούωμεν εἰς αὐτὸν καὶ ὡς πρὸς τὰ μικρὰ καὶ ὡς πρὸς τὰ δίκαια καὶ ὡς πρὸς τὰ ἀντίθετα (αὐτῶν).

Καὶ θαρσοίην ἂν ἐγὼ τοῦτον τὸν ἄνδρα θέλειν ἂν καλῶς μὲν ἄρχειν, εὖ δὲ ἄρχεσθαι, μένειν τ' ἂν ἐν χειμῶνι δορὸς δίκαιον καὶ ἀγαθὸν παραστάτην προστεταγμένον.

Καὶ ἐγὼ θὰ εἶχα τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς (δηλ. ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ὑπακούει εἰς τὸν ἄρχοντα) θὰ εἶχε τὴν θέλησιν καλῶς μὲν νὰ κυβερνᾷ, καλῶς δὲ νὰ πειθαρχῇ καὶ ὅτι θὰ παρέμενεν εἰς τὸν κίνδυνον τῆς μάχης πιστὸς καὶ γενναῖος παραστάτης, ἐὰν εἶχε ταχθῇ (ἐκεῖ).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὐκ ἔστι δὲ κακὸν μεῖζον ἀναρχίας· σῦτη ὄλλυσι πόλεις, ἥδε τίθησιν οἴκους ἀνάστατους, ἥδε καταρρήγνυσι τροπὰς συμμάχου δορός· ἡ δὲ πειθαρχία σῴζει τὰ πολλὰ σώματα τῶν ὀρθουμένων.

Οὕτω ἀμυντέα ἐστὶ τοῖς κοσμουμένοις, καὶ οὗτοι οὐδαμῶς ἡσσητέα γυναικός· κρεῖσσον γὰρ (ἐστι) ἐκπεσεῖν πρὸς ἀνδρός, εἴπερ δεῖ (ἐκπεσεῖν), καὶ οὐκ ἂν καλοίμεθα ἥσσονες γυναικῶν.

Δὲν ὑπάρχει δὲ κακὸν μεγαλύτερον ἀπὸ τὴν ἀναρχίαν· αὐτὴ καταστρέφει πόλεις, αὐτὴ ἀναστατώνει σπίτια, αὐτὴ συντρίβει καὶ προκαλεῖ τὴν φυγὴν τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ· ἐνῷ ἡ πειθαρχία σῴζει τοὺς περισσοτέρους ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι παραμένουν ἀκλόνητοι.

Κατὰ ταῦτα πρέπει νὰ ὑποστηρίζῃ κανεὶς τὰ διατασσόμενα (ὑπὸ τῶν ἀρχόντων) καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ φαίνεται κατώτερος ἀπὸ μίαν γυναῖκα· διότι εἶναι καλύτερον νὰ ἐκθρονισθῶμεν ἀπὸ ἕναν ἄνδρα, ἂν βέβαια εἶναι ἀνάγκη, καὶ (ἔτσι) δὲν θὰ ἐχαρακτηριζόμεθα κατώτεροι ἀπὸ τὰς γυναῖκας.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 627 **τᾶλις (ἡ)**, γεν. **τῆς τάλιδος** (αἰολ.) μελλόνυμφος, μνηστή.— 630 **μόρον**, αἰτιατ. αἰτίας εἰς τὸ **ἀχνύμενος**.— 632 **ἀπάτας** (ὄχι αἰτ. πληθ., ἀλλὰ γεν. ἑν.), ἀντικ. τοῦ **ὑπεραλγῶν** ὑπερβολικὰ ἀλγῶν διὰ τὴν ἀπάτην, διὰ τὴν ματαίωσιν.— **λέχος (τὸ)** ὁ γάμος· **λεχέων**, γεν. ὑποκ εἰς τὸ **ἀπάτας** (διότι ἀπατηλοὶ ἀπέβησαν, ἐματαιώθησαν οἱ γάμοι) — 633 **εἰσόμεθα**, μέλ. τοῦ **οἶδα**.— 633 **κλύων**, μτχ. αἰτιολ — 634 **τῆς μελλονύμφου**, γεν. ἀντικ. εἰς τὸ **ψῆφον**.— 635 **ἔχων**, μτχ. ὑποθ. κατὰ τὸν Αἵμ., ἀλλὰ αἰτιολ. κατὰ τὸν Κρ.— 636 **ἀπορθοῖς** καὶ τοῦτο μὲ διφορουμένην σημ., ἤτοι κατὰ μὲν τὸν Αἵμ. ὁριστ., κατὰ δὲ τὸν Κρ. εὐκτικὴ καθαρᾶς εὐχῆς.— 638 **ἡγουμένου**, ὁμοίως διφορεῖται: κατὰ τὸν Αἵμ. ὑποθ., ἐνῷ κατὰ τὸν Κρ. αἰτιολ.— **σοῦ**, γεν. συγκρ.— **φέρεσθαι**, ἀπαρ. καθαρῶς τελικὸν (τοῦ σκοποῦ).— 640 **ἔχω διὰ στέρνων** ἔχω ἐν νῷ, σκέπτομαι.— 641 **ἑστάναι**, ἐπεξ. τοῦ **οὕτω (ἴσταμαι ὄπισθεν** ἀκολουθῶ**)**. — 643 **ὡς** ἵνα.— **κακοῖς**, δοτ. ὀργ. (οὐδετ.).— 645 **φιτύω**, κατ' ἀνομοίωσιν ἐκ τοῦ **φυτύω**, φυτεύω, γεννῶ.— 648 **νύν**, συμπερ. = λοιπόν.— 649 **εἰδώς**, μτχ. αἰτιολ.— 650 **τοῦτο**, ὑποκ. — **παραγκάλισμα**, κτγρμ. — 651 **γυνὴ κακὴ** κτλ., ἐπεξ. τοῦ **τοῦτο**. — 653 **ὡσεί τε** (ὁμηρ.) = ὡς.— **μέθες**, προστ. ἀορ. β' τοῦ **μεθίημι** ἀφήνω.—656 **ἀπιστήσασαν**, μτχ. κτγρμ.—660 **ἄκοσμα**, κτγρμ. προληπτ. = ὥστε νὰ εἶναι ἄκοσμοι, ἐν ἀπειθαρχίᾳ.— **κάρτα** λίαν, πολὺ περισσότερον (ἐνν. **θρέψω ἀκόσμους)** — 664 **τοὐπιτάσσειν** (= **τὸ ἐπιτάσσειν**), ἀντικ. τοῦ **νοεῖ** (τὸ ἄρθρ. πλεονάζει).— **τοῖς κρατύνουσιν**, ἀντικ. τοῦ **ἐπιτάσσειν· κρατύνω** κυβερνῶ, ἄρχω.— 665 **οὐκ ἔστιν** (ἀπροσ.) δὲν εἶναι δυνατὸν (τούτου ὑποκ. τὸ **τυχεῖν)**.— 667 **σμικρά**, αἱ αἰτ τῆς ἀναφορᾶς.— 668 **θαρσοίην ἄν**, τούτου ἀντικ. τὸ **θέλειν ἄν**, τούτου δὲ ἀντικ. τὰ **ἄρχειν, ἄρχεσθαι** καὶ **μένειν** (ὑποκ. τῶν ἀπαρ. **τοῦτον τὸν ἄνδρα**).— 670 **δορὸς** = δόρατος (κατὰ μετων. = τῆς μάχης).— **προστεταγμένον**, μτχ. ὑποθ.— 674 **δορός**, κατὰ μετων., ἐδῶ = τοῦ στρατοῦ.— 675 **καταρρήγνυσι τροπὰς** (=καταρρηγνύσα τρέπει) = συντρίβει καὶ προκαλεῖ τὴν φυγήν.— 677 **ἀμυντέα ἐστὶ** = **δεῖ ἀμύνειν (τινά)**.— **κοσμούμενα** διατασσόμενα (**κοσμῶ** παρατάσσω, δίδω διαταγάς). — 678 **ἡσσητέα (ἐστί)** = **δεῖ ἡττᾶσθαι (ἥττω εἶναι)**.— **γυναικός**, γεν. συγκρ.— 679 **πρὸς ἀνδρός**, ποιητ. αἴτιον.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 627 **νέατον γέννημα**· ὁ Αἵμων ἦτο νεώτερος υἱὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Κρ. (ὁ πρεσβύτερος υἱὸς Μεγαρεὺς ἢ Μενοικεὺς ἐθυσιάσθη ὑπὸ τοῦ Κρ. ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας τῇ εἰσηγήσει τοῦ μάντεως Τειρεσίου).— 643 *ὡς καὶ τὸν ἐχθρὸν* κτλ., γενικὸν ἀξίωμα τῆς ἀρχαιότητος ἦτο τὸ *«φιλεῖν τὸν φιλοῦντα καὶ μισεῖν τὸν μισοῦντα»*· μόνον ὁ Σωκράτης ἐδίδασκε *«μηδαμῶς ἀδικεῖν»*.— 661 *ἐν γὰρ τοῖς οἰκείοισιν* κτλ., ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὸν Κρέοντα· δηλ. ἐὰν οὗτος ἐπιβάλῃ τὸ δίκαιον εἰς τοὺς συγγενεῖς του, δύναται νὰ ἐπιβάλῃ τοῦτο καὶ εἰς ὅλους τοὺς πολίτας.— 663 *ὅστις δ' ὑπερβὰς* κτλ., ταῦτα ἀναφέρονται εἰς τὴν Ἀντιγόνην· δηλ. αὕτη ἀπειθήσασα εἰς τὸν ἄρχοντα δὲν δύναται νὰ τύχῃ ἐπαίνου (κατὰ σχ. λιτότητος, ἀντί: πρέπει νὰ τύχῃ αὐστηρᾶς τιμωρίας).— 667 *ὃν πόλις στήσειε*· ἡ φράσις τίθεται κατ' ἀναχρονισμὸν ἐκ τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος, τὸ ὁποῖον ἴσχυε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ ποιητοῦ (ἐνῷ ὁ Κρ. ἐβασίλευε κληρονομικῷ δικαιώματι).

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Ἐκ τοῦ στ. 626 ἄρχεται τὸ Γ' Ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον διήκει μέχρι τοῦ στ. 780. Εἰς τὸ ἀνωτέρω ἑρμηνευθὲν τμῆμα (626 - 680) τὸ δρᾶμα φέρεται εἰς νέαν πλοκὴν διὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Αἵμονος, ὁ ὁποῖος προσέρχεται προφανῶς ταραγμένος μετὰ τὴν καταδίκην εἰς θάνατον τῆς μνηστῆς του Ἀντιγόνης. Ὁ θεατὴς εἶναι προπαρασκευασμένος, διὰ νὰ παρακολουθήσῃ τὴν τροπὴν αὐτὴν τοῦ δράματος. Γνωρίζει ὅτι ὁ Κρ. εἶχε μείνει ἀσυγκίνητος, ὅταν ἡ Ἰσμήνη καὶ ὁ Χορὸς ὑπέμνησαν εἰς αὐτὸν τὴν μνηστείαν τῆς Ἀντιγ. μετὰ τοῦ υἱοῦ του. Ἀνάλγητος ὁ Κρ. εἶχεν ἐκφέρει τὴν φοβερὰν φράσιν: *«Ἅιδης ὁ παύσων τούσδε τοὺς γάμους ἔφυ»*. Ἑπομένως ἡ ἐμφάνισις τοῦ Αἵμονος γεννᾷ νέαν ἀγωνίαν εἰς τὸν θεατήν, διότι προβλέπει τὴν σύγκρουσιν τοῦ φλεγομένου ἀπὸ ἀγνὴν ἀγάπην νέου πρὸς τὸν ἄτεγκτον πατέρα του.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 626 - 680. — α) Μεταφοραί: *λυσσαίνων* (633), ὑπερβολὴ καὶ μτφρ. ἐκ τῶν κυνῶν, *ἕλκος* (652), ἀντί: κακόν, *πτύσας*, (653), ἀντί: καταφρονήσας, *ἐν χειμῶνι* (670), ἀντί: ἐν μάχῃ.— β) Ἐπαναλήψεις: *αὕτη, ἥδε, ἥδε* (670) κατὰ παράταξιν πρὸς δήλωσιν πολλαπλῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀναρχίας· *κοὔτοι... οὐδαμῶς* (678), ἐπανάλ. τῆς ἀρνήσεως πρὸς ἔξαρσιν αὐτῆς· *γυναικός, γυναικῶν* (678, 680) πρὸς ἔκφρασιν τῆς αἰσχύνης, ἣν αἰσθάνεται, ἐὰν ταπεινωθῇ ὑπὸ γυναικός. — γ) Εἰρωνεία: *ἐν Ἅιδου νυμφεύειν* (654), ὅπερ καὶ ὀξύμωρον.— δ) Μετωνυμίαι: *δορὸς* (670), ἀντί: μάχης καὶ *δορὸς* (674), ἀντί: στρατοῦ. — ε) Σχ. λιτότητος: *οὐκ ἐπαίνου* (665), ἀντί: τιμωρίας.— ς) Γνωμικά: *«Τί γὰρ γένοιτ' ἂν ἕλκος μεῖζον ἢ φίλος κακός»* (652) — *«ἀναρχίας δὲ μεῖζον οὐκ ἔστιν κακόν»* (672).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Χορὸς ἀγγέλλει τὴν ἔλευσιν τοῦ Αἵμονος (626 - 630) — 2) Οὗτος εἰς ἐρώτησιν τοῦ πατρός του ἐὰν ἐπιδοκιμάζῃ τὴν ἀπόφασίν του ἀπαντᾷ ὅτι θὰ σέβεται τὰς ὀρθὰς γνώμας τοῦ πατρός του (631 - 8). — 3) Ὁ Κρ. ἐπαινεῖ αὐτὸν διὰ τοῦτο (639 - 640).— 4) Συνιστᾷ ὑπακοὴν καὶ καταφρόνησιν τῆς Ἀντιγ. (641 - 654).— 5) Δικαιολογεῖ τὴν ἀπόφασίν του (655 - 666).— 6) Ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀνάγκης ὑπακοῆς εἰς τοὺς ἄρχοντας, διότι ἡ ἀναρχία καταστρέφει, ἡ δὲ πειθαρχία σῴζει (667 - 676).— 7) Καταλήγει λέγων ὅτι θὰ ἦτο αἶσχος, ἂν ἡττᾶτο ὑπὸ γυναικῶν (677 - 80).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β) Υἱοῦ θερμὴ παράκλησις (681-723).

(Συνέχεια Γ' Ἐπεισοδίου).

ΧΟ. Ἡμῖν μέν, εἰ μὴ κεκλέμμεθα τῷ χρόνῳ, δοκεῖς λέγειν φρονούντως περὶ ὧν λέγεις.

ΧΟ. (Ὁμιλεῖ ὁ κορυφαῖος:) Εἰς ἡμᾶς τοὐλάχιστον, ἐὰν δὲν ἔχωμεν στερηθῆ (τὸν νοῦν) ὑπὸ τοῦ γήρατος, φαίνεται ὅτι ὁμιλεῖς μὲ φρόνησιν δι' ὅσα ὁμιλεῖς.

ΑΙΜ. Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας, ὑπέρτατον πάντων χρημάτων, ὅσα ἔστιν.

ΑΙΜ. Πατέρα, οἱ θεοὶ ἐμβάλλουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τον νοῦν, τὸ πολυτιμότερον ἀπο ὅλα τὰ πράγματα, ὅσα ὑπάρχουν.

Ἐγὼ δὲ οὔτ' ἂν δυναίμην μήτε ἐπισταίμην λέγειν, ὅπως σὺ μὴ λέγεις ὀρθῶς τάδε.

Ἐγὼ δὲ οὔτε θὰ ἠμποροῦσα οὔτε εὔχομαι νὰ μάθω νὰ λέγω, ὅτι ἐσὺ δὲν λέγεις ὀρθῶς αὐτὰ (τὰ ὁποῖα εἶπες).

Γένοιτο μέντοι ἂν (τι) καὶ ἑτέρῳ ἔχον καλῶς.

Θὰ ἦτο δυνατὸν ὅμως νὰ ὑπάρξῃ καὶ εἰς ἄλλον κάτι, τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι ὀρθὸν (: θὰ ἦιο δυνατὸν ὅμως νὰ γεννηθῇ καὶ εἰς τὸν νοῦν ἄλλου κάποια ὀρθὴ σκέψις).

Πέφυκα δ' οὖν προσκοπεῖν σοῦ πάντα, ὅσα λέγει τις ἢ πράσσει τις ἢ ἔχει ψέγειν·

Ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει (= δ'οὖν) ἐκ φύσεως εἶμαι εἰς θέσιν (ὡς υἱός σου) νὰ προβλέπω ὑπὲρ σοῦ ὅλα, ὅσα λέγει κανεὶς ἢ ὅσα πράττει ἢ ὅσα ἠμπορεῖ νὰ κατηγορῇ·

τὸ γὰρ σὸν ὄμμα (ἐστί) δεινὸν ἀνδρὶ δημότῃ τοιούτοις λόγοις, οἷς σὺ μὴ τέρψῃ κλύων·

διότι ἡ παρουσία σου εἶναι φοβερὰ εἰς κάθε ἄνθρωπον τοῦ λαοῦ δια τοιούτους λόγους (: ἐὰν θέλῃ νὰ εἴπῃ τοιούτους λόγους), μὲ τοὺς ὁποίους σὺ δὲν εὐχαριστεῖσαι νὰ τοὺς ἀκούῃς·

ἐμοὶ δ' ἔστιν ὑπὸ σκότου ἀκούειν τάδε, οἷα πόλις ὀδύρεται τὴν παῖδα ταύτην, ὡς ἀναξιωτάτη πασῶν γυναικῶν φθίνει κάκιστα ἀπ' ἔργων εὐκλεεστάτων, ἥτις τὸν αὑτῆς αὐτάδελφον πεπτῶτα ἐν φοναῖς (οὐκ) εἴασεν ἄθαπτον ὀλέσθαι μήτε ὑπὸ ὠμηστῶν κυνῶν μήτε ὑπό τινος οἰωνῶν· οὐχ ἥδε (ἐστὶν) ἀξία λαχεῖν χρυσῆς τιμῆς;

ἐγὼ δὲ ἕνεκα τῆς ἀφανείας (μου) εἶναι δυνατὸν ν' ἀκούω αὐτά, δηλ. πόσον πολὺ οἱ πολῖται θρηνοῦν τὴν κόρην ταύτην, διότι περισσότερον ἀθῶα ἀπὸ ὅλας τὰς γυναῖκας ἀποθνῄσκει κατὰ τὸν χειρότερον τρόπον διὰ πράξεις ἐνδοξοτάτας, διότι αὐτὴ τὸν ἀδελφόν της, ὁ ὁποῖος ἔπεσεν εἰς αἱματηρὸν φόνον, δὲν ἄφησεν ἄθαπτον, ὥστε νὰ κατασπαραχθῇ μήτε ἀπὸ ὠμοφάγους κύνας μήτε ἀπὸ κανένα ἁρπακτικὸν ὄρνεον· δὲν εἶναι αὕτη ἀξία νὰ λάβῃ λαμπρὰν τιμήν;

Τοιάδε ἐρεμνὴ φάτις ἐπέρχεται σῖγα.

Τοιαύτη σκοτεινὴ φήμη διαδίδεται (ἀνὰ τὴν πόλιν) ψιθυριστά.

Σοῦ δὲ πράσσοντος εὐτυχῶς, πάτερ, οὐκ ἔστιν ἐμοὶ οὐδὲν κτῆμα τιμιώτερον· τί γὰρ (ἐστὶ) μεῖζον ἄγαλμα τέκνοις

Ἐὰν δὲ σύ, πατέρα μου, εὐτυχῆς, δὲν εἶναι κανένα πρᾶγμα πολυτιμότερον· διότι ποία (εἶναι) μεγαλυτέρα χαρὰ διὰ τὰ τέκνα ἀπὸ τὴν καλὴν φήμην ἑνὸς εὐτυχοῦν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εὐκλείας πατρὸς θάλλοντος ἢ τί πατρί πρὸς παίδων;

Μὴ νῦν φορει ἐν σαυτῷ ἓν
705 ἦθος μοῦνον, τοῦτο ἔχειν ὀρθῶς, ὡς φῆς σύ, κοὐδὲν ἄλλο·

ὅστις γὰρ δοκεῖ ἢ αὐτὸς μόνος φρονεῖν ἢ ἔχειν γλῶσσαν ἢ ψυχήν, ἣν οὐκ ἄλλος (ἔχει), οὗτοι διαπτυχθέντες ὤφθησαν κενοί.

710 Ἀλλὰ οὐδὲν αἰσχρὸν (ἐστι) τὸ ἄνδρα, κεἴ τι σοφὸς ᾖ, μανθάνειν πολλὰ καὶ τὸ μή τείνειν ἄγαν.

Ὁρᾷς ὡς ὅσα δένδρων ὑπείκει παρὰ χειμάρροις ῥείθροισι ἐκσῴζεται κλῶνας, τὰ δ' ἀντιτείνοντα ἀπόλλυται αὐτόπρεμνα.

715 Αὔτως δὲ ὅστις τείνας πόδα ναὸς ἐγκρατῆ, μηδὲν ὑπείκει, στρέψας κάτω ναυτίλλεται τὸ λοιπὸν ὑπτίοις σέλμασιν.

Ἀλλ' εἶκε καὶ δίδου μετάστασιν θυμῷ. Εἰ γὰρ πρόσεστι γνώμη τις καὶ ἀπ' ἐμοῦ νεωτέρου, φημὶ ἔγωγε πρεσ-
720 βεύειν πολὺ τὸν ἄνδρα φῦναι πάντα πλέων ἐπιστήμης·

εἰ δ' οὖν, φιλεῖ γὰρ τοῦτο μὴ ῥέπειν ταύτῃ, καλόν (ἐστι) μανθάνειν τῶν εὖ λεγόντων.

τος πατρὸς ἢ ποία (χαρὰ μεγαλυτέρα) διὰ τὸν πατέρα ἐκ μέρους τῶν τέκνων του;

Νὰ μὴν ἔχῃς λοιπὸν εἷς τὸν νοῦν σου ἕνα τρόπον σκέψεως μοναδικόν, ὅτι αὐτὸ εἶναι ὀρθόν, ἔτσι ὅπως (τὸ) λέγεις ἐσὺ καὶ κανὲν ἄλλο·

διότι ὅποιος νομίζει ἢ ὅτι αὐτὸς μόνος σκέπτεται (ὀρθῶς) ἢ ὅτι ἔχει εὐφράδειαν ἢ εὐψυχίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἔχει ἄλλος, οἱ τοιοῦτοι ἐξεταζόμενοι κατὰ βάθος συνήθως ἀποκαλύπτονται κούφιοι.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι καθόλου ἄσχημον, τὸ νὰ μανθάνῃ πολλὰ ἕνας ἄνθρωπος, καὶ ἂν ἀκόμη κανεὶς εἶναι σοφός, καὶ τὸ νὰ μὴ τεντώνῃ πάρα πολὺ (τὸ σχοινί).

Βλέπεις πῶς ὅσα ἐκ τῶν δένδρων ὑποχωροῦν (λυγίζουν) πλησίον τῶν χειμάρρων, διασώζουν τοὺς κλώνους των, ὅσα ὅμως ἀνθίστανται, ἐξαφανίζονται σύρριζα.

Ὡσαύτως καί ὅποιος (ἐὰν κανεὶς) τεντώσῃ τὰ σχοινιὰ τοῦ πλοίου δυνατὰ καὶ δὲν ὑποχωρεῖ καθόλου (: καὶ δὲν τὰ χαλαρώνει πρὸ τοῦ ἀνέμου), (τότε) ἀφοῦ ἀνατρέψῃ (τὸ πλοῖον), ταξιδεύει τοῦ λοιποῦ μὲ ἀνεστραμμένα τὰ καθίσματα τῶν κωπηλατῶν.

Ἀλλὰ ὑποχώρησε καὶ ἄλλαξε γνώμην. Διότι, ἐὰν ἐπιτρέπεται νὰ προστεθῇ κάποια γνώμη καὶ ἀπὸ ἐμὲ τὸν νεώτερον, ἐγὼ τοὐλάχιστον λέγω ὅτι εἶναι πολὺ ἀνώτερον τὸ νὰ γεννηθῇ ὁ ἄνθρωπος καθ' ὅλα πάνσοφος·

εἰδάλλως, διότι τοῦτο συνήθως δὲν συμβαίνει ἔτσι, καλὸν εἶναι καὶ τὸ νὰ διδάσκεται κανεὶς ἀπὸ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ὁμιλοῦν φρόνιμα.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ. — 681 **ἡμῖν**, δοτ. προσ. εἰς τὸ **δοκεῖς**. — **κεκλέμμεθα**, πρκμ. τοῦ **κλέπτομαι (τὰς φρένας)** στεροῦμαι τὸν νοῦν.— 686 **μήτ' ἐπισταίμην**, εὐκτ. καθαρᾶς εὐχῆς (διὰ τοῦτο ἔχει τὸ **μήτε**) — 688 **προσκοπῶ** (ἡ πρόθ. **πρὸ** = καὶ πρότερον καὶ ὑπὲρ) = προβλέπω πρὸς τὸ συμφέρον κάποιου.— 691 **λόγοις τοιούτοις**, δοτ. τῆς ἀναφορᾶς = ὡς πρὸς τοιούτους, διὰ τοιούτους λόγους.— 693 **οἷα ὀδύρεται**, ἐπεξ. τοῦ **τάδε**.—695 **ἀπ' ἔργων**, ἀναγκ. αἴτ.—697 **πεπτῶτα**, ποιητ. = **πεπτωκότα** (τοῦ **πίπτω**). — **ἄθαπτον**, κτγρμ.— 698 **ὀλέσθαι**, ἀπαρ. συμπερ. = **ὥστε ὀλέσθαι**.— **ὑπ' οἰωνῶν τινος** = **ὑπό τινος** (ποιητ. αἴτ.) **οἰωνῶν**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(γεν. διαιρ.).— 699 **λαχεῖν**, ἀπαρ. ἀορ. β' τοῦ **λαγχάνω**· τοῦτο δέχεται ἀντικ. κατ' αἰτ. ἢ ἀπαρ. (ἐδῶ ἡ γεν. **τιμῆς** διαιρ. = νὰ λάβῃ μέρος τιμῆς, νὰ τύχῃ τιμῆς). — 701 **σοῦ πράσσοντος εὐτυχῶς**, β' ὅρ. συγκρ. (ἡ μτχ. ὑποθ.).— 703 **εὐκλείας**, β' ὅρ. συγκρ.— **πατρός**, γεν. ὑποκ.— **τέκνοις**, **πατρί**, δοτ. τῆς ἀναφορᾶς.— 704 **ἄγαλμα** χαρά, καμάρι (ἐκ τοῦ **ἀγάλλομαι**) — **ἢ τί**, ἐνν. **ἄγαλμα μεῖζον**.— **πρὸς παίδων** ἐκ μέρους τῶν τέκνων του (ἰσοδυναμεῖ πρὸς β' ὅρ. συγκρ. = **εὐκλείας τέκνων**).— 705 **φόρει**, προστ. τοῦ **φορέω - ῶ** (θαμιστ. τοῦ **φέρω**) φέρω, ἔχω.— 705 **τοῦτο ὀρθῶς ἔχειν**· τὸ ἀπαρ. εἰδ. ἐκ τοῦ **ἓν ἦθος φόρει**, διότι ἡ φράσις ἔχει τὴν ἔννοιαν τοῦ **νομίζειν**· ἐπεξ. τοῦ **τοῦτο** εἶναι τὸ **ὡς φῄς σὺ** (= **ὃ φῄς σύ**).— 709 **οὗτοι** εἰς πληθ. διότι τὸ προηγ ἀναφ. **ὅστις** εἶναι περιληπτικόν.— **διαπτυχθέντες**, τοῦ **διαπτύσσομαι** (κυριολεκτεῖται ἐπὶ τῶν καρπῶν) διανοίγομαι, ἐξετάζομαι κατὰ βάθος.—710 **τὸ μανθάνειν** καὶ **τὸ τείνειν** ὑποκ. τοῦ **αἰσχρὸν (ἐστι)**.— **ἄνδρα**, ὑποκ. τῶν ἀπαρ.— **κεἰ ᾖ** (ὁμηρ.) = **καὶ ἂν ᾖ** — 712 **ὁρᾷς**· ἐκ τούτου ἡ πλ. ἐρωτ. πρότ. **ὡς... ἐκσώζεται**, τούτου δὲ ὑποκ. **ὅσα ὑπείκει** κτλ — **χειμάρροις**, ἐπίθ. (χεῖμα, χειμών + ῥέω) **ῥεῖθρα χειμάρροα** = οἱ κατὰ τὸν χειμῶνα ρέοντες ποταμοὶ (χείμαρροι) — 714 **ἀπόλλυται**, β' πλ. ἐρωτ. πρότ. **(ὁρᾷς δὲ ὡς ἀπόλλυται)**. — **αὐτοπρεμνα**, κτγρμ. = σύρριζα (**πρέμνον** τὸ κάτω μέρος τοῦ κορμοῦ). — 715 **ναὸς** = **νηὸς** (**τῆς νεὼς** = τοῦ πλοίου).— **πόδες** τὰ σχοινιὰ τοῦ πλοίου (τὰ προσδεδεμένα εἰς τὰ δύο ἐλεύθερα κάτω ἄκρα τοῦ ἱστίου). — **ἐγκρατῆ**, προληπτικὸν κτγρμ (ὥστε νὰ εἶναι δυνατὰ δεμένα).— 718 **θυμῷ**, ἐμμ. ἀντικ. τοῦ **δίδου** — 720 **πρεσβεύω**, ἐδῶ = ὑπερέχω· τὸ **πρεσβεύειν** ὡς ἀπροσ.= ὅτι εἶναι ἀνώτερον (τούτου ὑποκ. τὸ **φῦναι**).— 721 **πλέως**, ἐπίθετ. ἀττ. β' κλ.= πλήρης· **ἐπιστήμης πλέως** πάνσοφος.— 722 **εἰδ' οὖν**, ἐλλειπτ. = **εἰδ' οὖν μὴ ἔφυ ἀνὴρ τις ἐπιστήμης πλέως**.— **ταύτῃ** οὕτω.— 723 **τῶν εὖ λεγόντων**, ἀντικ. τοῦ **μανθάνειν** (κατὰ τὸ **ἀκούω τινός**).

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 683 **θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας**· ὁ Αἵμων προτάσσει τὴν ἰδέαν τῆς φρονήσεως, διὰ ν' ἀπαντήσῃ ἐμμέσως εἰς τὸν πικρὸν λόγον τοῦ πατρός: «**μὴ νύν ποτ' ὦ παῖ, τὰς φρένας ὑφ' ἡδονῆς γυναικὸς οὕνεκ' ἐκβάλῃς**», (648 - 9).— 707 **ὅστις... φρονεῖν μόνος δοκεῖ** κτλ· ἡ γνώμη ἐλήφθη ἐκ τοῦ Θεόγνιδος, στ. 655, «**ὅστις τοι δοκεῖ τὸν πλησίον ἴδμεναι οὐδέν, ἀλλ' αὐτὸς μόνος ποικίλα δήνεα** (= σχέδια, σκέψεις) **ἔχειν, κεῖνος γ' ἄφρων ἐστί, νόου βεβλαμμένος ἐσθλοῦ**».

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Συνεχίζεται τὸ Γ' Ἐπεισόδιον. Εἰς τοὺς στ. 683 - 723, ὁ Αἵμων ἀπαντᾷ εἰς τὸν πατέρα του. Ὁμιλεῖ μὲ σεβασμόν, ἀλλὰ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν φράσεων κρύπτεται ἡ βαθεῖα ἀ ν τ ί θ ε σ ι ς καὶ ὁ πυρὴν τῆς συγκρούσεως, ἡ ὁποία μετ' ὀλίγον θὰ ἐκσπάσῃ. Ὁ θεατὴς ἀκούων τοὺς λόγους τοῦ νέου στρέφει μὲ ἀγωνίαν τὰ βλέμματά του πρὸς τὸν πείσμονα Κρ., τοῦ ὁποίου ἡ ὀργὴ εἶναι ἑτοίμη νὰ ἐκραγῇ.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 681-723. α) Μ ε τ α φ ο ρ α ί: **κεκλέμμεθα** (681), ζωηρὰ μτφρ. ἀντί: **ἀφῃρήμεθα, ἐστερημένοι ἐσμὲν** (τὰς φρένας)· εἰς τὸν στ. τοῦτον τὸ **ἡμῖν μὲν** ἄνευ ἀποδ. (εἰς ἄλλους δὲ δὲν γνωρίζομεν ποίαν ἐντύπωσιν ἐνεποίησαν οἱ λόγοι σου)· ὁ Χορὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ Κρέοντος, ἀφήνει ὅμως νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἴσως ὑπάρχει καὶ ἀντίθετος ἄποψις· **διαπτυχθέντες** (709), ἀντὶ **ἐλεγχθέντες**, ἐρευνηθέντες· ἡ μτφρ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀπὸ τοὺς καρπούς, καρύδια καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα πολλάκις ἔχουν καλὴν ὄψιν, ἐσωτερικῶς ὅμως εἶναι κενά· 722 *ῥέπειν*, μτφρ. ἐκ τοῦ ζυγοῦ — β) Κ ο σ μ η τ. ἐ π ί θ ε τ α: ἔργων *εὐκλεεστάτων* (695), *ὠμηστῶν* κυνῶν (697), *χρυσῆς* τιμῆς (699).— γ) Π α ρ α β ο λ α ί: στ. 711 - 716, ὅπου τ' ἀνθρώπινα φρονήματα παραβάλλονται πρὸς τὰ δένδρα καὶ πρὸς τὰ ἱστία τῶν πλοίων· ἐὰν ταῦτα μένουν ἄκαμπτα καὶ ἀχαλάρωτα πρὸ τῆς ἐναντίας δυνάμεως τῶν ὑδάτων ἢ τοῦ ἀνέμου, θραύονται· οὕτω καὶ τὰ φρονήματα, ἐὰν εἶναι πείσμονα φέρουν καταστροφήν· (τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐδήλωσεν ὁ Κρ. εἰς στ. 473 διὰ τῆς παραβολῆς τῶν φρονημάτων πρὸς τὸν «ἐγκρατέστατον σίδηρον»). — δ) Π α ρ η χ ή σ ε ι ς: εἰς στ. 714, ὅπου διὰ τῆς παρηχήσεως τοῦ τ καὶ διὰ τοῦ ἤχου τῶν λέξεων ἀποδίδεται ἡ δυνατὴ ἀντίστασις. — ε) Γ ν ω μ ι κ ά: *«Θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας, πάντων ὅσ' ἔστι χρημάτων ὑπέρτατον»* (683 - 5).— *«ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ ἢ γλῶσσαν, ἣν οὐκ ἄλλος, ἢ ψυχὴν ἔχειν, οὗτοι διαπτυχθέντες ὤφθησαν κενοί»* (707 - 9).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Χορὸς νομίζει ὅτι οἱ λόγοι τοῦ Κρ. εἶναι φρόνιμοι (681 - 2).— 2) Ὁ Αἵμων διαβεβαιοῖ ὅτι οἱ πολῖται ἐπιδοκιμάζουν τὴν πρᾶξιν τῆς Ἀντιγ. (683 - 700).— 3) Εὐλαβῶς ὑποδεικνύει εἰς τὸν πατέρα ν' ἀκούσῃ καὶ τὰς γνώμας τῶν ἄλλων (701 - 723).

γ) Πατρὸς καὶ υἱοῦ σύγκρουσις. Καταδίκη Ἀντιγόνης (724 - 780).

(Συνέχεια καὶ τέλος Γ' Ἐπεισοδίου).

ΧΟ. Ἄναξ, εἰκὸς (ἐστιν) σέ τε μαθεῖν, εἰ λέγει καίριόν τι,
725 σὲ τ' αὖ τοῦδε· εὖ γὰρ εἴρηται διπλῇ.

ΧΟ. (Ὁμιλεῖ ὁ κορυφαῖος:) Βασιλεῦ, λογικὸν (εἶναι) καὶ σὺ ν' ἀκούσῃς (παρ' αὐτοῦ), ἂν λέγῃ κάτι ὀρθόν, καὶ σὺ πάλιν (ὦ Αἵμον λογικόν, εἶναι ν' ἀκούσῃς) αὐτόν· διότι καλῶς ἔχουν λεχθῆ καὶ ὑπὸ τῶν δύο (: καλῶς ἔχετε ὁμιλήσει καὶ οἱ δύο).

ΚΡ. Καὶ διδαξόμεσθα δὴ οἱ οἱ τηλικοίδε φρονεῖν ὑπ' ἀνδρὸς τηλικοῦδε τὴν φύσιν;

ΚΡ. Καὶ θὰ διδαχθῶμεν λοιπὸν (ἡμεῖς) εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν νὰ σκεπτώμεθα ὀρθῶς ἀπὸ ἄνθρωπον τόσον νεαρὸν κατὰ τὴν ἡλικίαν;

ΑΙΜ. Μηδὲν τὸ μὴ δίκαιον· εἰ δ' ἐγὼ νέος, οὐ χρὴ σκοπεῖν τὸν χρόνον μᾶλλον ἢ τὰ ἔργα.

ΑΙ. (Δὲν θὰ διδαχθῆς) τίποτε, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ εἶναι δίκαιον· ἐὰν δὲ ἐγὼ (εἶμαι) νέος, δὲν πρέπει νὰ λάβῃς ὑπ' ὄψει περισσότερον τὴν ἡλικίαν (μου), παρὰ τὰ ἔργα (μου).

730 ΚΡ. Σέβειν γὰρ τοὺς ἀκοσμοῦντας (ἐστὶν) ἔργον;

ΚΡ. Εἶναι λοιπὸν (καλὸν) ἔργον τὸ νὰ σεβώμεθα τοὺς ἀπειθαρχοῦντας;

ΑΙΜ. Οὐδ' ἂν κελεύσαιμι εὐσεβεῖν τοὺς κακούς.

ΑΙΜ. Οὔτε καὶ θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ συμβουλεύσω νὰ σεβώμεθα τοὺς κακούς.

ΚΡ. Ἤδε γὰρ οὐκ ἐπείληπται τοιᾷδε νόσῳ;

ΚΡ. Αὐτὴ λοιπὸν δὲν ἔχει προσβληθῆ ἀπὸ τοιοῦτον νόσημα; (: δὲν ἔχει συλληφθῆ ἐπ' αὐτοφώρῳ νὰ τιμᾷ τοὺς κακούς);

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΙΜ. Οὔ φησιν ὁμόπτολις λεὼς τῆσδε Θήβης.

ΚΡ. Πόλις γὰρ ἐρεῖ ἡμῖν, ἃ χρὴ ἐμὲ τάσσειν;

735 ΑΙΜ. Ὁρᾷς ὡς εἴρηκας τόδε ὡς ἄγαν νέος;

ΚΡ. Χρὴ γὰρ ἄρχειν με τῆσδε χθονὸς ἄλλῳ ἢ ἐμοί;

ΑΙΜ. Οὐ γὰρ ἐστι πόλις, ἥτις ἐστὶν ἑνὸς ἀνδρός.

ΚΡ. Ἡ πόλις οὐ νομίζεται τοῦ κρατοῦντος;

ΑΙΜ. Καλῶς γ' ἂν ἄρχοις σὺ μόνος γῆς ἐρήμης.

ΚΡ. Ὅδε, ὡς ἔοικε, συμμαχεῖ γυναικί.

740 ΑΙΜ. Εἴπερ σὺ (εἶ) γυνή· (ἐγὼ) γὰρ οὖν προκήδομαι σοῦ.

ΚΡ. Ὦ παγκάκιστε (ἐνν. προκήδῃ ἐμοῦ) ἰὼν διὰ δίκης πατρί;

ΑΙΜ. Ὁρῶ γάρ σε ἐξαμαρτάνοντα οὐ δίκαια.

ΚΡ. Ἁμαρτάνω γὰρ σέβων τὰς ἐμὰς ἀρχάς;

745 ΑΙΜ. Οὐ γὰρ σέβεις, πατῶν γε τὰς θεῶν τιμάς.

ΚΡ. Ὦ μιαρὸν ἦθος καὶ ὕστερον γυναικός.

ΑΙΜ. Οὔ τοι ἂν ἕλοις ἐμὲ ἥσσω γε τῶν αἰσχρῶν.

ΚΡ. Ὁ γοῦν λόγος σοι πᾶς ὅδε (ἐστὶν) ὑπὲρ ἐκείνης.

ΑΙΜ. Καὶ (ὑπὲρ) σοῦ γε καὶ ἐμοῦ καὶ τῶν νερτέρων θεῶν.

750 ΚΡ. Οὐκ ἔστιν ὡς ἔτι ποτὲ γαμεῖς ταύτην ζῶσαν.

ΑΙΜ. Ἧδε οὖν θανεῖται καὶ

ΑΙΜ. Ἀρνεῖται (τοῦτο) ὅλος ὁ λαὸς τῆς πόλεως ταύτης τῶν Θηβῶν.

ΚΡ. Οἱ πολῖται λοιπὸν θὰ μοῦ εἴπουν ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα πρέπει ἐγὼ νὰ διατάσσω;

ΑΙΜ. Βλέπεις ὅτι ἔχεις εἴπει αὐτὸ σὰν (νὰ εἶσαι) πολὺ νέος;

ΚΡ. Πρέπει λοιπὸν νὰ διοικῶ ἐγὼ αὐτὴν τὴν χώραν ἐπ' ὀνόματι ἄλλου ἢ ἐπ' ὀνόματί μου:

ΑΙΜ. Διότι δὲν ὑπάρχει πόλις, ἡ ὁποία ν' ἀνήκῃ εἰς ἕνα (μόνον) ἄνθρωπον.

ΚΡ. Ἡ πόλις δὲν θεωρεῖται (κτῆμα) ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὴν κυβερνᾷ;

ΑΙΜ. Ὡραῖα βεβαίως θὰ ἠμποροῦσες νὰ κυβερνᾷς μόνος πόλιν ἔρημον (: χωρὶς πολίτας).

ΚΡ. Αὐτός, καθὼς φαίνεται, εἶναι σύμμαχος τῆς γυναικός.

ΑΙΜ. Ἐὰν βέβαια σὺ εἶσαι γυναίκα· διότι πράγματι (ἐγὼ) προνοῶ ὑπὲρ σοῦ.

ΚΡ. Ὦ παγκάκιστε (προνοεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ), ἐνῷ ἔρχεσαι εἰς ἀντιδικίαν πρὸς τὸν πατέρα σου;

ΑΙΜ. Διότι βλέπω ὅτι σὺ διαπράττεις (ἔργα) ὄχι δίκαια (: τελείως ἄδικα).

ΚΡ. Λοιπὸν διαπράττω ἀδικίαν μὲ τὸ νὰ σέβωμαι τὸ (βασιλικὸν) ἀξίωμά μου;

ΑΙΜ. (Βεβαίως), διότι δὲν ἔχεις σεβασμόν, ὅταν βέβαια καταπατῇς τὰς πρὸς τοὺς θεοὺς ὀφειλομένας τιμάς.

ΚΡ. Ὦ μιαρὲ χαρακτὴρ καὶ δοῦλε μιᾶς γυναικός.

ΑΙΜ. Ἀλλ' ὅμως δὲν ἠμπορεῖς νὰ πιάσῃς ἐμὲ δοῦλον (=ἥσσω) τοὐλάχιστον ἀσεβῶν ἔργων (: ἀλλ' εἰς ἀσεβῆ τοὐλάχιστον πρᾶξιν οὐδέποτε θέλω φωραθῆ παρασυρόμενος).

ΚΡ. Ὁ λόγος σου τοὐλάχιστον αὐτὸς ὅλος (ὅλα αὐτὰ τοὐλάχιστον, τὰ ὁποῖα λέγεις τώρα) εἶναι ὑπὲρ ἐκείνης.

ΑΙΜ. Καὶ ὑπὲρ σοῦ βέβαια καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ὑπὲρ τῶν χθονίων θεῶν.

ΚΡ. Μὲ καὶ ἕνα τρόπον (=οὐκ ἔστιν ὡς) πλέον δὲν θὰ νυμφευθῆς ποτὲ αὐτὴν ζωντανήν.

ΑΙΜ. Αὐτὴ λοιπὸν θ' ἀποθάνῃ (ἀφοῦ ἐπι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θανοῦσα ὁλεῖ τινα.

ΚΡ. Ἦ καὶ ἐπαπειλῶν ἐπεξέρχῃ ὧδε θρασύς;

ΑΙΜ. Τίς δὲ ἀπειλὴ ἐστι λέγειν πρὸς κενὰς γνώμας;

ΚΡ. (Σὺ) ὢν αὐτὸς κενὸς φρενῶν, φρενώσεις (ἐμὲ) κλαίων.

755 ΑΙΜ. Εἰ μὴ ἦσθα πατήρ, εἶπον ἂν σε οὐκ εὖ φρονεῖν.

ΚΡ. Μὴ κώτιλλέ με, ὢν δούλευμα γυναικός.

ΑΙΜ. Βούλει λέγειν τι καὶ λέγων μηδὲν κλύειν,

ΚΡ. Ἀληθες; Ἀλλὰ (μὰ) τόνδ' Ὄλυμπον, ἴσθι ὅτι δεννάσεις ἐμὲ οὐ χαίρων ἐπὶ ψόγοισι.

760 Ἄγετε τὸ μῖσος, ὡς θνήσκῃ αὐτίκα κατ' ὄμματα πλησία τῷ νυμφίῳ παρόντι.

ΑΙΜ. Οὐ δῆτα, οὔτε ἥδε ὀλεῖται πλησία ἔμοιγε, τοῦτο μὴ δόξῃς ποτέ, σύ τε οὐδαμὰ προσόψει τὸ ἐμὸν κρᾶτα ὁρῶν ἐν ὀφθαλμοῖς,

765 ὡς μαίνῃ ξυνὼν τοῖς θέλουσι τῶν φίλων.

μένεις), καὶ μὲ τὸν θάνατόν της θὰ παρασύρῃ εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ ἄλλον (δηλ. ἐμέ).

ΚΡ. (Νομίζων ὅτι ὁ Αἵμων ἐννοεῖ αὐτόν:) Ἀλήθεια, καὶ μὲ ἀπειλὰς προβαίνεις τόσον θρασὺς (ἐναντίον μου);

ΑΙΜ. Ἀλλὰ ποία ἀπειλὴ εἶναι τὸ νὰ ὁμιλῇ κανεὶς πρὸς ἄνθρωπον ἔχοντα ἀνοήτους γνώμας (: ἀλλὰ τί ὠφελεῖ ἡ ἀπειλὴ λεγομένη πρὸς ἀνόητον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος δὲν τὴν ἐννοεῖ).*

ΚΡ. Ἐνῷ σὺ ὁ ἴδιος εἶσαι χωρὶς μυαλά, (θέλεις νὰ μὲ νουθετήσῃς, ἀλλὰ) θὰ μὲ νουθετήσῃς κλαίων.

ΑΙΜ. Ἂν δὲν ἦσο πατέρας μου θὰ ἔλεγα ὅτι δὲν σκέπτεσαι καλά.

ΚΡ. Μὴ θέλῃς νὰ μὲ κολακεύῃς, ἐνῷ εἶσαι δοῦλος μιᾶς γυναικός.

ΑΙΜ. Θέλεις νὰ λέγῃς κάτι καί, ἐνῷ λέγεις, νὰ μὴ ἀκούῃς τίποτε;

ΚΡ. Ἀλήθεια; Ἀλλὰ μὰ τοῦτον ἐδῶ τὸν Ὄλυμπον (δεικνύει τὸν οὐρανόν), γνώριζε ὅτι θὰ μὲ ὑβρίζῃς κλαίων δι' αὐτοὺς τοὺς ψόγους σου.

(Ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς δορυφόρους:) Φέρετε τὴν μισητὴν γυναῖκα, διὰ ν' ἀποθάνῃ ἀμέσως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, πλησίον τοῦ μνηστῆρος, ἐπὶ παρουσίᾳ του.

ΑΙΜ. Ὄχι μὰ τὴν ἀλήθειαν, οὔτε αὐτὴ θ' ἀποθάνῃ πλησίον ἐμοῦ τοὐλάχιστον, αὐτὸ νὰ μὴ τὸ φαντασθῇς ποτέ, καὶ σὺ μὲ κανένα τρόπον δὲν θ' ἀντικρύσῃς τὸ πρόσωπόν μου βλέπων (αὐτὸ) ἐνώπιόν σου, διὰ νὰ ἐπιδεικνύῃς τὴν μανίαν σου εὑρισκόμενος μαζὶ μ' ἐκείνους ἐκ τῶν οἰκείων, οἱ ὁποῖοι θέλουν (νὰ εὑρίσκωνται μαζί σου).

(Ὁ Αἵμων ἀποχωρεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς παρόδου εἰς τὴν πόλιν).

ΧΟ. Ἄναξ, ἀνὴρ (= ὁ ἀνὴρ) βέβηκε ταχὺς ἐξ ὀργῆς· νοῦς δὲ τηλικοῦτος ἀλγήσας ἐστὶ βαρύς.

ΧΟ. (Ὁμιλεῖ ὁ κορυφαῖος:) Βασιλεῦ, ὁ ἀνὴρ ἔχει φύγει βιαστικὸς ἀπὸ τὴν ὀργήν του· ψυχὴ δὲ τόσον νέα (: τόσον νέου ἀνθρώπου), ἂν κυριευθῇ ἀπὸ τὴν λύπην, εἶναι ἐπίφοβος (: δίδει ἀφορμὴν εἰς σοβαροὺς φόβους).

ΚΡ. Ἰὼν δράτω, φρονείτω μεῖ-

ΚΡ. Φεύγων ἂς κάμνῃ (: ἂς πάῃ νὰ κάνῃ)

---

* *Λέγει τοῦτο ὁ Αἵμων, διότι ὁ πατήρ του δὲν ἀντελήφθη τὸ ἀληθὲς νόημα τῆς ἀπειλῆς του*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζον ἢ κατ' ἄνδρα· τὼ δ' οὖν κόρα τώδε οὐκ ἀπαλλάξει μόρου.

ὅ,τι θέλει, ἂς μεγαλοφρονῇ περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἁρμόζει εἰς ἄνθρωπον· ὁπωσδήποτε ὅμως τὰς δύο αὐτὰς κόρας δὲν θὰ τὰς σώσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον.

770 ΧΟ. Νοεῖς γὰρ καὶ κακτεῖναι ἄμφω αὐτώ;

ΧΟ. (Ὁ κορυφαῖος:) Σκέπτεσαι λοιπὸν (=γὰρ) πράγματι (=καὶ) νὰ φονεύσῃς καὶ τὰς δύο αὐτάς;

ΚΡ. Οὔ γε τὴν μὴν θιγοῦσαν· εὖ γὰρ οὖν λέγεις.

ΚΡ. Ὄχι βέβαια ἐκείνην, ἡ ὁποία δὲν ἔλαβε μέρος· διότι ἀλήθεια καλὰ λέγεις.

ΧΟ. Ποίῳ δὲ μόρῳ καὶ βουλεύῃ κτανεῖν σφε;

ΧΟ. (Ὁ κορυφαῖος:) Μὲ ποῖον δὲ εἶδος θανάτου ἀλήθεια σκέπτεσαι νὰ φονεύσῃς αὐτήν;

ΚΡ. Ἄγων ἔνθα ἂν ᾖ στίβος ἔρημος βροτῶν κρύψω ζῶσαν
775 ἐν πετρώδει κατώρυχι, προθεὶς τοσοῦτον φορβῆς ὡς (ἐστὶν) ἁγος μόνον, ὅπως πᾶσα πόλις ὑπεκφύγῃ μίασμα,

ΚΡ. Ἀφοῦ ὁδηγήσω (αὐτὴν ἐκεῖ) ὅπου ὁ δρόμος εἶναι ἔρημος ἀπὸ ἀνθρώπους, θὰ τὴν θάψω ζωντανὴν μέσα εἰς βραχῶδες ὑπόγειον κοίλωμα, παραθέσας τόσην τροφήν, ὅση εἶναι ἀρκετὴ μόνον διὰ τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἁμαρτίας, διὰ ν' ἀποφύγῃ δηλαδὴ ὅλη ἡ πόλις τὸ μίασμα,

καὶ ἐκεῖ αἰτουμένη τὸν Ἅιδην, ὃν μόνον θεὸν σέβει, τεύξεταί που τὸ μὴ θανεῖν, ἢ γνώσεται γοῦν, ἀλλὰ τηνικαῦτα, ὅτι πόνος περισσὸς
780 ἐστι τὰ ἐν Ἅιδου σέβειν.

καὶ ἐκεῖ ἐπικαλουμένη τὸν Ἅδην, τὸν ὁποῖον μόνον ἀπὸ τοὺς θεοὺς σέβεται, θὰ ἐπιτύχῃ ἴσως νὰ μὴ ἀποθάνῃ, ἢ θὰ μάθῃ τοὐλάχιστον, ἀλλὰ τότε (: ἀλλὰ δυστυχῶς ἀργά), ὅτι εἶναι μάταιος κόπος νὰ σέβεται τὸν Ἅδην.

(Ὁ Κρέων φεύγει καὶ εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα. Εἰς τὴν ὀρχήστραν μένει μόνος ὁ Χορός).

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 725 ***σὲ τ' αὖ τοῦδ'***, ἐνν. ***εἰκὸς ἐστι μαθεῖν***.— 728 ***μηδέν***, ἐνν. ***διδάσκου***.— 732 ***ἐπείληπται***, πρκμ. τοῦ ***ἐπιλαμβάνομαι*** καταλαμβάνομαι, συλλαμβάνομαι· ἐδῶ (ἐπὶ νόσου) = προσβάλλομαι.— ***τοιᾷδε νόσῳ***, μτφρ. = τοιούτῳ ***ἔργῳ*** (δηλ. τιμᾶν τοὺς κακούς).— 733 ***λεώς***, ἀττ. β' κλ = λαός.— 736 ***ἄλλῳ, μοί***, δοτ. χαριστ.— 737 ***γάρ***, αἰτιολογεῖ παραλειφθεῖσαν προτ.: ***τοῖς πολίταις χρὴ ἄρχειν τῆσδε χθονὸς*** (χάριν τῶν πολιτῶν πρέπει νὰ ἄρχῃς κτλ).— 738 ***τοῦ κρατοῦντος***, γεν. κτγρμτ. κτητ.— 739 ***ἐρήμης***, κτγρ. εἰς τὸ ***γῆς***.— 741 ***προκήδομαι*** προσκοπῶ (βλ. στ. 688).— 741 ***ἰὼν*** (τοῦ ***ἔρχομαι***), μτχ. ἐνδοτ.— 742 ***οὐ δίκαια***, σύστ. ἀντικ.— 743 ***σέβων***, μτχ. τροπ.— 746 ***ὕστερον γυναικὸς*** (γεν. συγκρ.) κατώτερε γυναικός, δοῦλε μιᾶς γυναικός.— 747 ***ἥσσω***, αἰτ. ἐν. (= ***ἥσσονα***) = κατώτερον· ***ἥσσω τῶν αἰσχρῶν (ἔργων)*** κατώτερον (δοῦλον) τῶν ἀσεβῶν ἔργων· τὸ νόημα: ἴσως εἶμαι, ὡς λέγεις, δοῦλος γυναικός, ἀλλὰ τοὐλάχιστον δὲν ἠμπορεῖς νὰ μ' εὕρῃς δοῦλον ἀσεβῶν πράξεων (ὑπονοεῖται ὁ ὑπαινιγμός: ὅπως εἶσαι σύ).— 750 ***οὐκ ἔστιν ὡς (= οὐκ ἔστιν ὅπως)*** δὲν ὑπάρχει τρόπος, μὲ κανένα τρόπον δέν...— 752 ***ἐπαπειλῶν***, μτχ. τροπ.— 752 ***θρασύς***, κτγρμ.— 753 ***ἀπειλή***, κτγρμ., τὸ δὲ ***λέγειν*** ὑποκ. τοῦ ***ἔστι***.— 754 ***κλαίων*** (ἢ ***κλάων***), μτχ. τροπ.— ***φρενώσεις***, μέλ. τοῦ ***φρενόω*** - ***ῶ*** νουθετῶ — ***ὤν***, μτχ. ἐνδοτ., ἀντιτίθ. εἰς παραλειφθεῖσαν προτ., διότι ἡ πρότ. τοῦ στ. 754 προ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κύπτει ἐκ τοῦ συμφυρμοῦ δύο προτάσεων: 1) **Σὺ ὢν αὐτὸς κενὸς φρενῶν** (γεν. ἀντικ.) **βούλει φρενῶσαι ἐμέ**, καὶ 2) **φρενώσεις ἐμὲ κλαίων** (δηλ. τιμωρούμενος σκληρῶς).— 755 **εἰ μὴ ἤσθα—εἶπον ἄν**, ὑποθ. λ. β' εἴδους (ἀντίθ. πραγματικοῦ).— 756 **κωτίλλω** (εὔχρ. κατ' ἐνεστ.) φλυαρῶν κολακεύω· (μὴ μὲ ὀνομάζῃς πατέρα, διὰ νὰ μὲ κολακεύσῃς). — 758 **ἄληθες**, λέγεται ἐπὶ εἰρωνείας (= ἀλήθεια;). — **ἀλλ' οὐ... χαίρων** (σχ. λιτότητος) = κλαίων (ὡς ἐν στ. 754).— 759 **ἐπὶ ψόγοισι**, προσδιορίζει τὸ **οὐ χαίρων**. — **δεννάζω** ὑβρίζω (ἐκ τοῦ **δέννος**, οὐδ., ὕβρις, λοιδορία) — 761 **παρόντι**, κτγρμ. προσδ. εἰς τὸ **νυμφίῳ**, τὸ ὁποῖον εἶναι δοτ. ἀντικ. τοῦ **πλησία** (τοῦτο δὲ κατγρ. μ' ἐπιρ. σημ. = πλησίον).— 763 **σύ τε**, ἀντί: **οὔτε σύ**.— 764 **κρᾶτα** αἰτ. ἑν. = τὴν κεφαλήν μου (ἐδῶ = τὸ πρόσωπόν μου)· ὀνομ. τὸ **κάρα**, γεν. **καρήατος** ἢ **κρατός**, δοτ. **καρήατι** ἢ **κρατί**, αἰτ. **καρήατα** ἢ **κρᾶτα**. — 760 **ὡς... μαίνῃ**, τελ. προτ. (**μαίνῃ**, β' ἑν. ὑποτ. τοῦ **μαίνομαι**).— 766 **ταχύς**, κτγρμ.— 767 **ἀλγήσας**, μτχ. ὑποθ. — **βαρύς**, κτγρμ.— 769 **τὼ κόρα**, δυϊκ. ἀριθ., αἰτ. (ἄμεσ. ἀντικ. τοῦ **ἀπαλλάξεις**· ἔμμ. ἀντικ. τὸ **μόρου**).— 770 **ἄμφω αὐτώ**, δυϊκ. ἀριθ. αἰτ.= καὶ τὰς δύο αὐτάς.— 772 **σφε** αὐτὴν (τὴν Ἀντιγ.)— 774 **κατώρυξ (ἦ)**, ὡς οὖσ = ὄρυγμα, λάκκος, κοίλωμα ὑπόγειον.— 775 **φορβή**, κυρίως = τροφὴ ζώων.— **ἄγος (τὸ)** μίασμα, ἁμαρτία· ἡ ἐξάγνισις, ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἁμαρτίας: **ὦ; (ἐστὶν) ἄγος** (κτγρμ.) **μόνον** (ἐπίρ.) ὅσον εἶναι ἀποφυγὴ τῆς ἁμαρτίας (= ὅση εἶναι ἀρκετὴ διά..).— 776 **ὅπως... ὑπεκφύγῃ**, ἐπεξ. τοῦ **ἄγος**.— 778 **που** πιθανόν, ἴσως (εἰρωνικῶς).— **τεύξεται**, μέλ. τοῦ **τυγχάνω** (ἐδῶ μετ' αἰτ., ἐνῷ κανονικῶς μετὰ γεν.).

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 737 **πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνός**· ὁ Αἵμων ἐκφράζει τὰς δημοκρ. ἀντιλήψεις τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ ποιητοῦ· ἀντιθέτως ὁ Κρ. ἀπαντᾷ (στ. 738) ἐκφράζων τὰς περὶ πολιτείας ἀντιλήψεις τῶν ἡρωικῶν χρόνων, εἰς οὓς ἀνάγεται τὸ δρᾶμα.— 760 **ἄγετε τὸ μῖσος**· δίδεται διαταγὴ πρὸς τοὺς δορυφόρους νὰ ὁδηγήσουν τὴν Ἀντιγ. εἰς τὸν θάνατον· τοιουτοτρόπως προπαρασκευάζεται τὸ Δ' Ἐπεισόδιον.—774 **ἐν πετρώδει κατώρυχι**· ὁ Κρ. δὲν εἶχεν ὑπ' ὄψει του ὡρισμένον κοίλωμα διὰ νὰ ἐγκλείσῃ τὴν Ἀντιγόνην, ἀλλ' ἕνα ἐκ τῶν ὑπογείων θολωτῶν τάφων, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρχον ἔξω τῶν Θηβῶν.— 775 **ὡς ἄγος μόνον**· κατὰ παλαιότατον ἔθιμον εἰς τὸν ἐγκλειόμενον ἐντὸς εἱρκτῆς πρὸς θάνατον παρετίθετο ὀλίγη τροφὴ καὶ ὕδωρ πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἄγους, διὰ νὰ μὴ φαίνωνται ὅτι ἀποθνήσκουν ἐκ πείνης· διότι ὁ τοιοῦτος θάνατος ἐθεωρεῖτο ἀσεβής.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Εἰς τοὺς στ. 724 - 780 περιέχεται τὸ τελευταῖον τμῆμα τοῦ Γ' Ἐπεισοδίου. Μετὰ τοὺς προηγηθέντας λόγους τοῦ Κρέοντος καὶ τοῦ Αἵμονος, οἱ ὁποῖοι ἀνέπτυξαν τὰς ἀντιτιθεμένας ὀπόψεις των, ἤδη ἐπέρχεται ἡ μετ' ἀγωνίας ἀναμενομένη ρῆξις μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ· Ἡ ὀργὴ τοῦ Κρ. ἐκσπᾷ δεινή. Ὁ Αἵμων, σεμνὸς καὶ ἤρεμος ἐν ἀρχῇ, ἀντικρύζων τὴν ἀκαμψίαν τοῦ πατρός του γίνεται δριμύς. Οἱ διαξιφισμοὶ μεταξὺ τῶν δύο ἐν ζωηροτάτῃ στιχομυθίᾳ (730 - 757) ἔχουν τραγικὴν κατάληξιν: ὁ Αἵμων φεύγει ἔξαλλος ἀπειλῶν ν' αὐτοκτονήσῃ, ὁ δὲ Κρ. διατάσσει τὴν ἄμεσον ἐκτέλεσιν τῆς θανατικῆς ἐναντίον τῆς Ἀντιγόνης ἀποφάσεώς του.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 724 - 780.— α) Μεταφοραί: 732 **νόσῳ**, ἀντί: ἁμαρτήματι, πρὸς ἔξαρσιν· 745 **πατῶν**, ἀντί: ὑπερβαίνων (ἵνα παρουσιάσῃ τὴν πρᾶξιν βαρυτέραν). — β) Πλεονασμοί: 760 **κατ' ὄμματ'— αὐτίκα — πα-**

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρόντι — πλησία, ὅπου πρὸς ἕξαρσιν ἡ αὐτὴ ἔννοια ἐκφέρεται διὰ λέξεων, διαφόρων μέν, ἀλλ' ἐχουσῶν τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς σημασίαν (κυρίως σχ. ταυτολογίας) — γ' Ἐπαναλήψεις: 726 *οἱ τηλικοίδε .. ὑπὸ τηλικοῦδε* μετὰ ζωηρᾶς ἀντιθέσεως· 762 *οὐ δῆτα... οὔθ' ἥδε*, πρὸς ἔμφασιν τῆς ἀρνήσεως.— δ) Εἰρωνεία: 739 *καλῶς ἐρήμης*, ὅπου ὁ Αἵμων μὴ ἐλπίζων πλέον νὰ μεταπείσῃ τὸν πατέρα τρέπεται εἰς εἰρωνείαν (: πολὺ ὡραῖα θὰ εἶσαι βασιλεὺς εἰς πόλιν χωρὶς πολίτας)· 758 *ἄληθες ;* λεγόμενον μετὰ σαρκασμοῦ· 778 *τεύξεταί που τὸ μὴ θανεῖν* (: ἴσως θὰ ἐπιτύχῃ νὰ μὴ ἀποθάνῃ), εἰρωνικὴ λιτότης.— ε) Μετωνυμίαι: 746 *ὦ μιαρὸν ἦθος*, τὸ ἀφῃρ. ἀντὶ τοῦ συγκεκρ. (= ὦ μιαρέ)· 756 *δούλευμα*, ἀντί: δοῦλος· 760 *τὸ μῖσος*, ἀντί: τὴν μισητὴν γυναῖκα.— ς) Σχ. πολυσύνδετον: 749 *καί... καί... καί*, ἵνα ἐξαρθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν προσώπων, ὑπὲρ ὧν προνοεῖ ὁ Αἵμων.— ζ) Σχ. ἀσύνδετον: *δράτω, φρονείτω* διὰ τούτου δηλοῦται σφοδρὸν πάθος.— η) Σχ. παραλείψεως (καθ' ὃ ὁμιλῶν ἀναφέρει κάτι ἐμμέσως, ἐνῷ δηλώνει ὅτι θέλει δῆθεν νὰ τὸ παραλείψῃ) = *εἰ μὴ πατὴρ* κτλ. ἂν δὲν ἤσουν... θὰ ἔλεγα *οὐκ εὖ φρονεῖν* (καὶ ὅμως τὸ λέγει).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ἡ σύστασις τοῦ Χοροῦ πρὸς ἀμοιβαίαν συνεννόησιν ἐξοργίζει τὸν Κρ. (724 - 727).— 2) Ὁ Αἵμ. εἰς τὰς δεσποτικὰς ἀξιώσεις τοῦ πατρὸς ἀντιτάσσει τὰς δημοκρατικὰς ἀντιλήψεις καὶ τὴν διαφωνίαν τῶν πολιτῶν πρὸς τὸν Κρ. (728 - 739).— 3) Ζωηρὰ στιχομυθία καὶ σκληροὶ λόγοι ἀμφοτέρων (740 - 757).— 4) Ὁ Κρ. διατάσσει τὴν ἄμεσον θανάτωσιν τῆς Ἀντιγόνης ἐνώπιον τοῦ Αἵμονος, ὁ ὁποῖος ἀπέρχεται ὠργισμένος (758 - 765).— 5) Ἀπαλλαγὴ τῆς Ἴσμ., τελικὴ ἀπόφασις περὶ ἐγκλεισμοῦ τῆς Ἀντιγ. ἐντὸς ὑπογείου τάφου (766 - 780).

8. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Γ' (781-800)

Ο ΕΡΩΣ

Στροφή.

ΧΟ. Ἔρως ἀνίκατε μάχαν, Ἔρως, ὃς πίπτεις ἐν κτήμασιν,	*ΧΟ. Ἔρωτα ἀνίκητε εἰς τὴν μάχην, Ἔρωτα, ὁ ὁποῖος καθιστᾷς κτήματά σου (: σκλαβώνεις) ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους ἤθελες ἐμπέσει,*
ὃς ἐννυχεύεις ἐν μαλακαῖς παρειαῖς νεάνιδος,	*ὁ ὁποῖος διανυκτερεύεις (: μένεις ἄγρυπνος) εἰς τὰς τρυφερὰς παρειὰς τῆς κόρης,*
785 φοιτᾷς δ' ὑπερπόντιος ἔν τε ἀγρονόμοις αὐλαῖς·	*περιφέρεσαι δὲ συχνὰ ὑπεράνω τῆς θαλάσσης καὶ εἰς τὰς ἀγροτικὰς κατοικίας·*
καὶ οὐδεὶς (ἐστι) φύξιμός σε οὔτ' ἀθανάτων οὔτε σέ γε ἀ-	*καὶ κανεὶς δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ σὲ ἀποφύγῃ οὔτε ἀπὸ τοὺς ἀθανάτους θεοὺς οὔτε βέβαια*
790 μερίων ἀνθρώπων· ὁ δ' ἔχων μέμηνεν.	*ἀπὸ τοὺς ἐφημέρους ἀνθρώπους· καὶ αὐτὸς ποὺ σ' ἔχει, γίνεται τρελός.*

Ἀντιστροφή.

ΧΟ. Σὺ καὶ δικαίων φρένας παρασπᾷς ἀδίκους ἐπὶ λώβᾳ·	*ΧΟ. Σὺ καὶ τῶν δικαίων (ἀνθρώπων) τὴν διάνοιαν παραπλανᾷς, ὥστε (οὗτοι) νὰ γίνωνται ἄδικοι πρὸς καταστροφήν των·*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σὺ ἕχεις ταράξας καὶ τόδε ξύναιμον νεῖκος ἀνδρῶν.

σὺ ἔχεις διεγείρει καὶ αὐτὴν ἐδῶ τὴν συγγενικὴν φιλονικίαν τῶν ἀνδρῶν (: τὴν μεταξὺ συγγενῶν φιλονικίαν).

795 Ἵμερος δὲ βλεφάρων εὐλέκτρου νύμφας νικᾷ ἐναργής, πάρεδρος τῶν μεγάλων θεσμῶν ἐν ἀρχαῖς·

Ὁ δὲ ἐρωτικὸς πόθος, τὸν ὁποῖον προκαλοῦν οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ὡραίας νύμφης, ὑπερνικᾷ προφανῶς (τὰ πάντα), συμπάρεδρος τῶν πανισχύρων νόμων εἰς τὴν διακυβέρνησιν (τοῦ κόσμου)·

800 θεὸς γὰρ Ἀφροδίτα ἐμπαίζει ἄμαχος.

διότι ἡ θεὰ Ἀφροδίτη περιπαίζει (ὅλους) ἀκαταμάχητος.

Α΄ ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 781 ***μάχαν***, αἰτ. τοῦ κατά τι.— 782 ***ἐν κτήμασι***, προληπτ. κτγρμ.: ***ὃς πίπτεις ἐν ἀνθρώποις κτήμασι γιγνομένοις ὑπὸ σοῦ***.— 785 ***ὑπερπόντιος***, κτγρμ.— 786 ***φύξιμος*** (θ. ***φυγ***- τοῦ ***φεύγω***) ἱκανὸς νὰ ἀποφύγῃ (μετὰ αἰτ. ***σὲ*** κατὰ τὴν σύντ. τοῦ ***φεύγω***).— 790 ***ἀμέριος*** (= ***ἡμέριος***) ἐφήμερος.— ***σέ γ'*** κατὰ πλεονασμὸν ἐπαναλαμβάνεται τὸ ***σὲ*** χάριν ἐμφάσεως.— ***μέμηνε***, πρκμ. (ἐδῶ μὲ σημ. ἐνεστ.) τοῦ ***μαίνομαι***.

792 ***ἐπὶ λώβᾳ***, τελ. αἴτ· ἡ ***λώβα (λώβη)*** ὕβρις, βλάβη, καταστροφή.— 793 ***νεῖκος ἀνδρῶν ξύναιμον = νεῖκος ξυναίμων ἀνδρῶν***, καθ' ὑπαλλαγὴν (ἤτοι ὁ ἐπιθ. προσδ. ***ξύναιμον***, ἀντὶ νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὴν γεν. ***ἀνδρῶν***, εἰς ἣν λογικῶς ἀνήκει, συμφωνεῖ πρὸς τὸ οὐσιαστ. ***νεῖκος***, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρτᾶται ἡ γεν.)· ***ἀνδρῶν***, γεν. ὑποκειμ.— 795 ***ἐναργής***, κτγρμ.— ***βλεφάρων***, γεν. ὑποκ. (κατὰ συνεκδ. ἀντί: ***ὀφθαλμῶν)*** — ***εὔλεκτρος*** ἡ ἔχουσα καλὸν λέχος (νυμφικὴν κλίνην), ἡ ὡραία.— 796 ***πάρεδρος***, παράθ. εἰς τὸ ***ἵμερος***.— ***θεσμῶν***, γεν. ἀντικ. εἰς τὸ ***πάρεδρος***.— ***ἄμαχος***, κτγρμ. (μὲ παθ. σημ. = ἀκαταμάχητος).

Β΄ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 781 ***Ἔρως***· εἰς τὸ Χορικὸν ὑμνεῖται ὁ Ἔρως ὡς θεός, διὰ τοῦ ὁποίου προσωποποιεῖται τὸ ἀνθρώπινον πάθος, καὶ ἐκπροσωπεῖται μία τῶν πανισχύρων δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι διέπουν τὸν κόσμον· οὗτος ἦτο κατὰ τοὺς μύθους υἱὸς τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Διὸς (ἢ τοῦ Ἄρεως ἢ τοῦ Ἑρμοῦ), παριστάνετο δὲ εἰς τὴν ποίησιν καὶ εἰς τὴν τέχνην ἢ ὡς χαριέστατος πρόσηβος νεανίας ἢ ὡς ὡραῖον πτερωτὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον ἔχει βλέμμα πονηρὸν καὶ κρατεῖ τόξον καὶ βέλη ἐντὸς φαρέτρας ἢ δᾷδα ἀναμμένην· ἦτο ἀκόλουθος τῆς μητρός του Ἀφροδίτης, ὅπως καὶ ὁ ***Ἵμερος*** καὶ ὁ ***Πόθος***, οἱ ὁποῖοι συνταυτίζονται μὲ τὸν Ἔρωτα.

Γ΄ ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ. — Περιώνυμον εἶναι τὸ Χορικὸν τοῦτο, δι' οὗ ὑμνεῖται ἡ παντοδυναμία τοῦ Ἔρωτος. Ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο ἔδωσεν εἰς τὸν Χορὸν ἡ στάσις τοῦ Αἵμονος, ὁ ὁποῖος φλεγόμενος ὑπὸ τοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν μνηστήν του ἦλθεν εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν πατέρα του. Αὐτός, ὁ σεμνὸς καὶ τρυφερὸς νέος, κινούμενος ὑπὸ τῆς πανισχύρου δυνάμεως τοῦ Ἔρωτος, ὕψωσε τὸ ἀνάστημά του ἔναντι τοῦ σκληροτραχήλου γεννήτορος καὶ ἄπελπις πρὸ τῆς ἀκαμψίας του, ἔφυγε κατεχόμενος ὑπὸ μανίας. Τὴν ἀκαταμάχητον αὐτὴν δύναμιν ὑμνεῖ ἤδη ὁ Χορός.— Τὸ Χορικόν, σύντομον καὶ περιεκτικὸν ἀπαρτίζεται ἐκ μιᾶς *στροφῆς* καὶ μιᾶς *ἀντιστροφῆς*.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 781 - 800. — α) Ἐπιφωνήσεις καὶ ἐπαναλήψεις: ***Ἔρως*** ... ***Ἔρως*** (781 - 2), ἐπιφών. καὶ ἐπανάλ. ἐκφράζουσαι σφοδρὸν πάθος καὶ θαυμασμόν· ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν στίχων ἐπανάληψις (ἐπανα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φορά, πρὸς μείζονα ἔντασιν· **ὅς... ὅς,** (782 - 3) ἡ ἐπαναφορὰ ἀσυνδέτως πρὸς ἔξαρσιν τῆς δυνάμεως τοῦ Ἔρωτος καὶ τῆς ταχείας ἐνεργείας του εἰς ἀλλεπαλλήλους ἐκδηλώσεις· ***καὶ σέ... σέ γ'*** (786, 790) πρὸς ἔμφασιν τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἀποφυγῆς ἀπὸ τὴν δύναμίν του· ***σύ... σὺ*** (791 - 3) καὶ ἐδῶ ἐπαναφορὰ πρὸς ἔξαρσιν. — β) Κοσμητικὰ ἐπίθετα: Ἔρως **ἀνίκατε** (781), **μαλακαῖς** παρειαῖς (783), ἐν **ἀγρονόμοις** αὐλαῖς (785), **ἁμερίων** ἀνθρώπων (790), **εὐλέκτρου** νύμφας (795) — γ) Μεταφοραί: **ἐννυχεύεις** (784), πρὸς δήλωσιν τοῦ ἀκοιμήτου πάθους τοῦ ἔρωτος· ***τῶν μεγάλων πάρεδρος θεσμῶν*** (796), μτφρ. καὶ προσωποποιία, δι' ὧν εἰκονίζονται οἱ διέποντες τὸν κόσμον νόμοι ὡς καθήμενοι ἐν τῇ ἕδρᾳ τῆς διακυβερνήσεως τοῦ σύμπαντος, ὁ δὲ Ἔρως παρακάθηται ὁμότιμος αὐτῶν.— δ) Σχ. συνεκδοχῆς: ***βλεφάρων*** (795), ἀντί: ὀφθαλμῶν (τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Ἔρως εἶναι ἀήττητος κυρίαρχος πάσης τῆς φύσεως, θεῶν καὶ ἀνθρώπων, ὁ δὲ κατεχόμενος ὑπ' αὐτοῦ μαίνεται (781 - 790).— 2) Αὐτὸς μεταβάλλει καὶ τοὺς δικαίους εἰς ἀδίκους· αὐτὸς προεκάλεσε καὶ τὴν παροῦσαν σύγκρουσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ πάλιν ἐκέρδισε τὴν νίκην (791-800).

9. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Δ' (801-943)

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΑΦΟΝ

α) Ὁ Χορὸς κλαίει (801-805).

(Ἀνάπαιστοι)

[Ἡ Ἀντιγόνη ἐξέρχεται τῶν ἀνακτόρων ὁδηγουμένη ὑπὸ τῶν δορυφόρων. Ἅμα τῇ ἐμφανίσει αὐτῆς ὁ κορυφαῖος τοῦ Χοροῦ λέγει:]

ΧΟ. Νῦν δ' ἤδη καὶ ἐγὼ αὐτὸς φέρομαι ἔξω θεσμῶν ὁρῶν τάδε, οὐκέτι δὲ δύναμαι ἴσχειν πηγὰς δακρύων, ὅτε
805 ὁρῶ τήνδε Ἀντιγόνην ἀνύτουσαν τὸν παγκοίταν θάλαμον.

ΧΟ. Τώρα δὲ πλέον καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος παρασύρομαι ἔξω τῶν νόμων (τῆς εὐπρεπείας), διότι βλέπω αὐτὰ ἐδῶ, καὶ δὲν δύναμαι πλέον νὰ συγκρατῶ τὰς πηγὰς τῶν δακρύων μου, ἀφοῦ βλέπω αὐτὴν ἐδῶ τὴν Ἀντιγόνην νὰ βαδίζῃ πρὸς τὸν θάλαμον τὸν κοιμίζοντα ὅλους.

β) Ἡ Ἀντιγόνη θρηνεῖ (806-882).

(Κομμὸς)

Στροφὴ α'.

ΑΝΤ. Ὁρᾶτε ἐμέ, ὦ πολῖται πατρίας γᾶς, στείχουσαν τὴν νεάταν ὁδόν, λεύσσουσαν δὲ νέατον φέγγος ἀελίου καὶ οὔποτε αὖθις·
810 ἀλλ' ὁ παγκοίτας Ἅιδας ἄγει με ζῶσαν τὰν ἀκτὰν Ἀχέροντος, οὔτε ἔγκληρον ὑμε-

ΑΝΤ. Βλέπετέ με, ὦ πολῖται τῆς πατρικῆς χώρας, ὅτι βαδίζω τὸν τελευταῖον δρόμον, καὶ ὅτι ἀντικρύζω διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ οὐδέποτε πάλιν (θὰ ἴδω αὐτό)·
ἀλλ' ὁ Ἅδης, ὁ ὁποῖος κοιμίζει ὅλους, μὲ ὁδηγεῖ ζωντανὴν εἰς τὴν ὄχθην τοῦ Ἀχέροντος, χωρὶς νὰ τύχω γάμων οὔτε ἀκόμη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ναίων οὔτέ πω ὕμνησέ με ἐπινυμφίδιός τις ὕμνος, ἀλλὰ νυμφεύσω Ἀχέροντι.

μὲ ὕμνησε (: καὶ χωρὶς νὰ μὲ ὑμνήσῃ) κανεὶς ἐπιθαλάμιος νυμφικὸς ὕμνος, ἀλλὰ θὰ νυμφευθῶ τὸν Ἀχέροντα.

(Ἀνάπαιστοι)

ΧΟ. Οὐκοῦν ἀπέρχῃ ἐς τόδε κεῦθος νεκύων κλεινὴ καὶ ἔχουσα ἔπαινον οὔτε πληγεῖσα φθινάσι νόσοις οὔτε λαχοῦσα ἐπίχειρα ξιφέων, ἀλλ' αὐτόνομος μόνη δὴ θνατῶν καταβήσῃ Ἅιδαν ζῶσα.

ΧΟ. (Ὁμιλεῖ ὁ κορυφαῖος :) Λοιπὸν ἀπέρχεσαι εἰς αὐτὴν τὴν κρύπτην τῶν νεκρῶν ἔνδοξος καὶ ἐπαινουμένη χωρὶς νὰ προσβληθῇς ἀπὸ ἐξαντλητικὰς νόσους καὶ χωρὶς νὰ λαβῃς ὡς ἀμοιβὴν κτυπήματα σπαθιῶν, ἀλλὰ ἀπὸ ἰδικήν σου θέλησιν μόνη μέχρι τοῦδε ἐκ τῶν θνητῶν θὰ καταβῇς εἰς τὸν Ἅδην ζωντανή.

Ἀντιστροφὴ α΄.

ΑΝΤ. Ἤκουσα δὴ ὀλέσθαι τὰν Φρυγίαν ξέναν, Ταντάλου, λυγροτάταν πρὸς ἄκρῳ Σιπύλῳ, τὰν πετραία βλάστα ὡς ἀτενὴς κισσὸς δάμασεν.

ΑΝΤ. Ἤκουσα ἤδη ὅτι ἡ ἐκ Φρυγίας ξένη, ἡ θυγάτηρ τοῦ Ταντάλου (Νιόβη), ἀπέθανε κατὰ τρόπον οἰκτρότατον πλησίον τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Σιπύλου, τὴν ὁποίαν (Νιόβην) βραχῶδες βλάστημα ὡς σφιχτὰ περιπλεγμένος κισσὸς ἐδάμασεν (: τὴν ὁποίαν βραχώδης προεξοχὴ τοῦ ὄρους, σφιχτὰ περιτυλίξασα ὡς κισσός, ἀπελίθωσε).

καί, ὡς (ἐστι) φάτις ἀνδρῶν, ὄμβροι χιών τε οὐδαμὰ λείπει νιν τακομέναν, τέγγει δὲ δειράδας ὑπὸ παγκλαύστοις ὀφρύσιν· ᾧ δαίμων κατευνάζει με ὁμοιοτάταν.

καί, καθὼς λέγουν οἱ ἄνθρωποι, βροχαὶ καὶ χιὼν καθόλου δὲν λείπουν ἀπὸ αὐτήν, ἡ ὁποία τήκεται (ἐκ τοῦ πένθους), βρέχει δὲ τὸν λαιμὸν κάτω ἀπὸ τοὺς πάντοτε κλαίοντας ὀφθαλμούς της· πρὸς ταύτην ὁμοιότατα ὁ θεὸς μὲ κατακοιμίζει (: μὲ θανατώνει).

(Ἀνάπαιστοι)

ΧΟ. Ἀλλὰ (Νιόβη ἦν) θεός τοι καὶ θεογεννής, ἡμεῖς δὲ (ἐσμὲν) θνητοὶ καὶ θνητογενεῖς, καίτοι τὸ ἀκοῦσαι (σὲ) λαχεῖν ἔγκληρα τοῖς ἰσοθέοις (ἔσται) μέγα (σοὶ) φθιμένᾳ· [πρέπον δὲ (ἐστὶ) τλῆναι καὶ σὲ ὡς κείνην ζῶσαν καὶ ἔπειτα θανοῦσαν].

ΧΟ. (Ὁμιλεῖ ὁ κορυφαῖος :) Ἀλλὰ (ἡ Νιόβη ἦτο) θεὰ βεβαίως καὶ θεογέννητος, ἐνῷ ἡμεῖς (εἴμεθα) θνητοὶ καὶ ἀπὸ γενεὰν θνητῶν, καὶ ὅμως τὸ ν' ἀκούσῃς (νὰ λέγεται περὶ σοῦ) ὅτι ἔτυχες τῆς ἰδίας τιμῆς μὲ τοὺς ἰσοθέους θὰ εἶναι σπουδαῖον διὰ σέ, ὅταν ἀποθάνῃς· [πρέπει δὲ νὰ ὑπομείνῃς καὶ σύ, ὅπως ἐκείνη, ἐν ὅσῳ ζῇς καὶ ὅταν ἀποθάνῃς].

Στροφὴ β΄.

ΑΝΤ. Οἴμοι, γελῶμαι! πρὸς θεῶν πατρῴων, τί ὑβρίζεις

ΑΝΤ. Ἀλίμονον, ἐμπαίζομαι! δι' ὄνομα τῶν πατρῴων θεῶν, διατὶ μὲ ὑβρίζεις,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

840 με οὐκ οἰχομέναν ἀλλ' ἐπίφαντον;

Ὦ πόλις, ὦ πολυκτήμονες ἄνδρες πόλεως· ἰώ! Διρκαῖαι κρῆναι, ἄλσος τε εὐαρμάτου
845 Θήβας, ἐπικτῶμαι ἔμπας ὅμμε (αἰολ.= ὑμᾶς) ξυμμάρτυρας, οἷα ἄκλαυτος φίλων, οἵοις νόμοις ἔρχομαι πρὸς τυμβόχωστον ἔργμα ποταινίου τάφου·

ἰὼ δύστανος, οὔτ' ἐν βροτοῖ-
850 σιν οὔτ' ἐν νεκροῖσιν μέτοικος, οὐ ζῶσιν οὐ θανοῦσιν.

ΧΟ. Προβᾶσα ἐπ' ἔσχατον θράσους προσέπεσες ἐς ὑψηλὸν βάθρον Δίκας, ὦ τέκνον·
855 ἑκτίνεις δὲ πολύν τινα πατρῷον ἄθλον.

ἐνῷ δὲν ἔχω φύγει (ἀκόμη ἀπὸ τὸν κόσμον), ἀλλ' εἶμαι ζωντανή;

Ὦ πόλις, ὦ πολῖται μὲ τὰ πολλά σας κτήματα· ὦ! πηγαὶ τῆς Δίρκης, καὶ (σὺ) ἄλσος τῆς πολυαρμάτου πόλεως τῶν Θηβῶν, ἐπικαλοῦμαι τοὐλάχιστον σᾶς ὡς μάρτυρας, πῶς ἀθρήνητος ἀπὸ τοὺς ἀγαπητούς μου, μὲ ποίους (ἀνοσίους) νόμους ἔρχομαι πρὸς τὴν σκεπασμένην μὲ χῶμα ἐν εἴδει τύμβου φυλακὴν τοῦ παραδόξου τάφου (μου)·

ὦ, ἡ δυστυχισμένη ἐγώ, ἡ ὁποία οὔτε μεταξὺ τῶν θνητῶν κατοικῶ οὔτε μεταξὺ τῶν νεκρῶν, οὔτε μὲ τοὺς ζῶντας οὔτε μὲ τοὺς ἀποθανόντας!

ΧΟ. (Ὁμιλεῖ ὁ κορυφαῖος:) Προχωρήσασα εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς τόλμης προσέκρουσες εἰς τὸν ὑψηλὸν θρόνον τῆς Δικαιοσύνης, ὦ τέκνον· πληρώνεις δὲ κάποιαν πολὺ μεγάλην πατρικὴν ἁμαρτίαν.

Ἀντιστροφὴ β'.

ΑΝΤ. Ἔφυσας μερίμνας ἀλγεινοτάτας ἐμοί, τριπόλιστον
860 οἶτον πατρὸς τοῦ τε πότμου πρόπαντος ἀμετέρου κλεινοῖς Λαβδακίδαισιν.

Ἰὼ ἄται ματρῷαι λέκτρων κοιμήματά τε δυσμόρου ματρὸς ἐμῷ πατρὶ αὐτογέννητα,
865 οἵων ἐγὼ ποτὲ ἁ ταλαίφρων ἔφυν!

Πρὸς οὓς ἄδ' (=ἤδε) ἐγὼ ἀραῖος, ἄγαμος, ἔρχομαι μέτοικος.

870 Ἰὼ κασίγνητε, κυρήσας δυσπότμων γάμων, κατήναρές με ἔτι οὖσαν.

ΧΟ. Σέβειν (ἐστὶν) εὐσέβειά τις κράτος δὲ (τούτου), ὅτῳ μέλει κράτος, οὐδαμᾷ πέλει παραβατόν.

ΑΝΤ. Ἀνέξεσες φροντίδας πολὺ θλιβερὰς δι' ἐμέ, δηλαδὴ τὴν πολυθρύλητον μοῖραν τοῦ πατρός μου καὶ τῆς συμφορᾶς, ἡ ὁποία ἐπέπεσεν εἰς ὅλους ἐν γένει ἡμᾶς τοὺς Λαβδακίδας.

Ὦ! συμφοραὶ προελθοῦσαι ἐκ τῶν μητρικῶν γάμων καὶ πλαγιάσματα τῆς δυστυχισμένης μητρός μου μὲ τὸν ἰδικόν μου πατέρα, τὸν ὁποῖον ἡ ἰδία ἐγέννησεν, ἀπὸ ποίους (γονεῖς) ἐγὼ τέλος πάντων ἡ ταλαίπωρος ἐγεννήθην!

Πρὸς τούτους λοιπὸν (=πρὸς οὓς) ἰδοὺ ἐγὼ κατηραμένη, ἄγαμος, πηγαίνω ὡς συγκάτοικος.

Ὦ, ἀδελφέ! (σὺ) ὁ ὁποῖος ἔτυχες δυστυχοῦς γάμου, ἀποθανὼν (: διὰ τοῦ θανάτου σου) μὲ ἐφόνευσες, ἐνῷ ἀκόμη ζῶ.

ΧΟ. (Ὁμιλεῖ ὁ κορυφαῖος:) Τὸ νὰ σέβεται κανεὶς (τοὺς νεκροὺς) εἶναι κάποιο δεῖγμα εὐσεβῶν φρονημάτων· ἡ ἐξουσία ὅμως (τούτου), ὁ ὁποῖος φροντίζει περὶ τῆς ἐξουσίας, κατ' οὐδένα τρόπον εἶναι δυνατὸν νὰ καταπατηθῇ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

875 Αὐτόγνωτος δὲ ὀργὰ ὡλεσέ σε.

Ἀλλ' ἡ αὐθαίρετος σπουδή (σου) σὲ παρέσυρεν εἰς τὸν ὄλεθρον.

Ἐπῳδός.

ΑΝΤ. (Ἐγὼ) ταλαίφρων ἄγομαι ἄκλαυτος, ἄφιλος, ἀνυμέναιος τάνδε ἑτοίμαν ὁδόν.

880 Οὐκέτι μοι θέμις (ἐστὶ) τῇ ταλαίνῃ ὁρᾶν τόδε ἱερὸν ὄμμα λαμπάδος, οὐδεὶς δὲ φίλων στενάζει τὸν ἐμὸν πότμον ἀδάκρυτον.

ΑΝΤ. (Ἐγὼ) ἡ ταλαίπωρος ὁδηγοῦμαι ἀθρήνητος, ἔρημος φίλων, ἄγαμος εἰς τοῦτον ἐδῶ τὸν ἑτοιμασμένον δρόμον.

Δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον πλέον εἰς ἐμὲ τὴν ταλαίπωρον νὰ βλέπω αὐτὸ ἐδῶ τὸ ἱερὸν βλέμμα τοῦ ἡλίου, καὶ κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀγαπητούς μου δὲν θρηνεῖ τὴν συμφοράν μου, ἡ ὁποία μένει ἄκλαυτος.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 802 **ὁρῶν**, μτχ. αἰτιολ.— 804 **ὅθ'** = ὅτε, ἀφοῦ (μὲ αἰτιολ. σημ.).— **παγκοίτας**, ἀρσ. (= ὁ παγκοίτης) ὁ χρησιμεύων ὡς κοίτη πάντων, ὁ τοὺς πάντας κοιμίζων.— 807 **νέατος, η, ον** = νεώτατος· **νέατον**, κτγρμ. μ' ἐπιρ. σημ. = ὕστατα, διὰ τελευταίαν φοράν.— 809 **λεύσσω** βλέπω (πρβλ. **λευκός**).— 814 **ἔγκληρος** ὁ κάτοχος κλήρου (τμήματος γῆς), μέτοχος· **οὔτε ἔγκληρον (οὖσαν)** = χωρὶς νὰ τύχω.— 818 **φθινάσι νόσοις**, ποιητ. αἴτ. (**ἡ φθινάς**, γεν. **τῆς φθινάδος**, ἡ προκαλοῦσα φθοράν, ἡ ἐξαντλητική).— 818 **ἐπίχειρα (τὰ)** ἡ ἀμοιβὴ (τὴν ὁποίαν ἐγχειρίζομεν εἴς τινα) **ἐπίχειρα ξιφέων** (γεν. ὑποκ.) τὰ κτυπήματα τοῦ ξίφους, τὰ ὁποῖα δίδονται ὡς ἀμοιβή: ὁ διὰ τοῦ ξίφους θάνατος.— 820 **αὐτόνομος**, κτγρμ. (ἐκ τοῦ **καταβήσῃ**), **ζῶσα** μτχ. κτγρμτ., **μόνη** κτγρμτ. προσδ. τοῦ **ζῶσα**.— 822 **ὀλέσθαι**, ἀντικ. τοῦ **ἤκουσα**.— **λυγροτάταν**, κτγρμ.— 826 **τὰν** (τὴν) = **ἣν** (Νιόβην).— 827 **πετραία βλάστα** (ἡ) βραχῶδες βλάστημα (βράχος ἀναδυθεὶς ἐκ τοῦ ὄρους).— **ἀτενὴς** (ἐκ τοῦ ἐπιτ. **α + τείνω**) τεντωμένος, σφιχτὰ περιπλεγμένος.—828 **νιν** αὐτὴν (ἀντικ. τοῦ **λείπει**).— **φάτις (ἡ)** φήμη, λόγος.— 832 **δειρὰς** (ἡ), γεν. **δειράδος**, ράχις τοῦ ὄρους· μτφρ. λαιμός.— **ᾗ** = **ᾗ** (ἐδῶ = **ταύτῃ οὖν**), δοτ. συντακτ. εἰς τὸ **ὁμοιοτάταν**, τοῦτο δὲ ἐπιρ. κτγρμ.— 836 **μέγα**, κτγρμ. ἐκ τοῦ ἐνν. **ἐστί**· τούτου ὑποκ. **τὸ ἀκοῦσαι**, τοῦ ὁποίου ὑποκ. ἐνν. **σέ**, ἀντικ. **λαχεῖν**.— 837 **ἔγκληρος** ὁ ἔν τινι κλήρῳ (τῷ αὐτῷ μετά τινος ἄλλου)· ἐδῶ: **ἔγκληρα** ἡ ἰδία τιμή· ἐκ τούτου ἡ δοτ. συντακτ. **ἰσοθέοις**.— 838 **τλῆναι** ὑποκ. τοῦ **πρέπον (ἐστί)**.— **σέ**, ὑποκ. τοῦ **τλῆναι** (ἀπαρ. ἀορ. β' τοῦ ἀχρ. κατ' ἐνεστ. **τλάω · ῶ**, ἀόρ. β' **ἔτλην** ὑπέμενα, ἔπαθον).— 840 **οὐκ οἰχομέναν · ἀλλ' ἐπίφαντον (οὖσαν)**, αἱ μτχ. ἐνδοτ.— 845 **ἔμπας (ἐν + πᾶς)** ἐν πάσῃ περιπτώσει, τοὐλάχιστον.— 847 **οἷα** ὁποία (ἐπιφωνηματικῶς = πῶς).— 849 **ἔργμα (εἴργνυμι)** εἱρκτή, φυλακή.— **ποταίνιος** νεωστὶ λεχθείς, πρωτάκουστος, παράδοξος (ἐκ τῆς προθ. **ποτί** = πρὸς + **αἶνος** = λόγος.) — 851 **μέτοικος** κατοικοῦσα ἐν μέσῳ.— 856 **ἄθλος** (ὁ) ἀγών· ἐδῶ: ἁμαρτωλὸν ἔργον.— 860 **τριπόλιστος (πολέω, πολίζω** στρέφω) ὁ τρεῖς φορὰς γυρισμένος (ἀγρός), μτφρ. διαβόητος, πολυθρύλητος.— 863 **ἄται ματρῷαι λέκτρων**, ἀντί: **ἄται ματρῴων λέκτρων** (σχ. ὑπαλλαγῆς).— 864 **αὐτογέννητα**, συμφωνεῖ πρὸς τὸ **κοιμήματα**, ἀντί: **πατρὶ αὐτογεννήτῳ** (ὑπαλλαγὴ) ὃν αὕτη ἐγέννησε.— 870 **κυρήσας**, τοῦ **κυρέω · ῶ** τυγχάνω.— 871 **κατήναρες**, τοῦ **κατεναίρω** φονεύω.— 873 **ὅτῳ κράτος μέλει** (συντ προσωπ.) εἰς ὃν τὸ κράτος εἶναι ἀντικείμενον φροντίδος: ὁ ὁποῖος ἐπιμελεῖται τοῦ κράτους.— 875 **ὀργὰ (ἡ)** ἡ ὀργή, σπουδή.—

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

882 **ἀδάκρυτον,** προλ. κτγρμ. = ὥστε νὰ μένῃ (ἡ ὁποία οὕτω μένει) ἄκλαυτος.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 812 **Ἀχέροντα·** ὁ μυθικὸς ποταμὸς τῆς Ἠπείρου Ἀχέρων διαρρέων τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην ἐθεωρεῖτο ποταμὸς τοῦ Ἅδου, μετὰ τοῦ ὁποίου συνταυτίζεται· διὰ τοῦ Ἀχέροντος ὡδήγει τοὺς νεκροὺς εἰς τὸν Ἅδην ὁ πορθμεὺς Χάρων.— 824 **τὰν Φρυγίαν ξέναν·** ἐννοεῖ τὴν Νιόβην (τῆς ὁποίας πατρὶς ἦτο ἡ ἐν Λυδίᾳ περὶ τὸ ὄρος Σίπυλον χώρα, ἥτις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κατελογίζετο εἰς τὴν Φρυγίαν)· ἡ Νιόβη, θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς χώρας ταύτης Ταντάλου καὶ σύζυγος τοῦ βασιλέως τῶν Θηβῶν Ἀμφίονος, ἔχουσα 6 υἱοὺς καὶ 6 θυγατέρας ἔσκωπτε τὴν Λητὼ ὡς ἔχουσαν δύο μόνον τέκνα, τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν· διὰ τοῦτο τῇ προτροπῇ τῆς Λητοῦς ὁ μὲν Ἀπόλλων κατετόξευσε τοὺς υἱοὺς τῆς Νιόβης, ἡ δὲ Ἄρτεμις τὰς θυγατέρας της· κατόπιν τούτου ἡ Νιόβη κατεχομένη ὑπὸ ὀδύνης ἀνηρπάγη ὑπὸ θυέλλης καὶ ὡδηγήθη εἰς Σίπυλον, ὅπου ἀπελιθώθη καὶ μετεμορφώθη εἰς βράχον ἀνθρωπόμορφον καὶ δακρυρροοῦντα.— 824 **Θεογενής,** ὡς ἔγγονος τοῦ Διός, διότι ὁ πατήρ της Τάνταλος ἦτο υἱὸς τοῦ Διός.— 844 **Διρκαῖαι·** περὶ τῆς Δίρκης βλ. πραγματ. παρατηρήσεις στ. 104.—869 **δυσπότμων γάμων·** ἐννοεῖ τὸν γάμον τοῦ Πολυνείκους μετὰ τῆς Ἀργείας, θυγατρὸς τοῦ Ἀδράστου, βασιλέως τοῦ Ἄργους· ὁ γάμος οὗτος κατέστησε δυνατὴν τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῶν Θηβῶν καὶ ἐπέφερε τὸν θάνατον τῶν δύο ἀντιπάλων ἀδελφῶν καὶ τώρα τῆς Ἀντιγόνης.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Ὁ Χορὸς θρηνεῖ τὴν Ἀντιγόνην (στ. 801 - 805), μεθ' ὃ ἀκολουθεῖ **ὁ κομμὸς** (806 - 882). Λέγεται δὲ «κομμὸς» (ἐκ τοῦ **κόπτομαι**) θρηνητικὸν ἆσμα ᾀδόμενον ἀμοιβαίως ὑπὸ τῶν ὑποκριτῶν καὶ τοῦ Χοροῦ ἢ τοῦ κορυφαίου ἐπί τινι συμφορᾷ.— Ἡ Ἀντιγόνη, τὴν ὁποίαν μέχρι τοῦδε ἐγνωρίσαμεν τολμηράν, ἄκαμπτον καὶ ὁρμητικὴν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος, ἤδη ἀτενίζει τὸν θάνατον μὲ ὅλον τὸν φυσικὸν ἀνθρώπινον πόνον. Ἀποχαιρετᾷ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, τὸ ὁποῖον βλέπει διὰ τελευταίαν φοράν, καὶ θρηνεῖ, διότι ἀποθνήσκει ἄκλαυτος, ἄφιλος, ἀνυμέναιος. Ὁ ποιητὴς φυσικώτατα παρουσιάζει τὴν ἡρωίδα ὄχι λυγιζουσαν, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀναίσθητον πρὸ τοῦ θανάτου. Τοιουτοτρόπως ἡ θυσία της προσλαμβάνει μείζονα ἀξίαν —Ἀντιθέτως ὁ Χορὸς καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν προσπάθειάν του νὰ παρηγορήσῃ τὴν Ἀντιγόνην παρουσιάζεται ἄτολμος, ματαιολόγος καὶ ἀνάξιος παρήγορος τῆς μελλοθανάτου ἡρωίδος.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 80'-882. α) Κοσμητ. ἐπίθετα: τὸν **παγκοίταν** θάλαμον (804), **νεάταν** ὁδὸν (806), **νέατον** φέγγος (807), **φθινάσι** νόσοις (818), Θήβας **εὐαρμάτου** (845), **τριπόλιστον** οἶτον (860), **δυσπότμων** γάμων (870).— β) Ἐπιφωνήσεις καὶ προσφωνήσεις (μαρτυροῦσαι πάθος): **ὦ γᾶς πατρῴας πολῖται** (806), **οἴμοι γελῶμαι!** (839), **ὦ πόλις** κτλ. (841 - 2), **ἰὼ Διρκαῖαι κρῆναι** (844), **οἷα... οἵοις** (847), **ἰὼ δύστανος** (849), **ἰὼ ματρῷαι ἄται** (86), **οἵων ἐγὼ** κτλ., (866) **ἰὼ δυσπότμων, κασίγνητε, γάμων** κτλ. 899 70).— γ) Μεταφοραί: **ἔξω θεσμῶν** (801 - 2), μτφρ. ἐκ τοῦ σταδίου (ἔξω τοῦ στίβου, ἔξω τοῦ κανονικοῦ)· **ἔγκληρον** (813), μτφρ. ἐκ τῆς διανεμομένης γῆς (ὁ γάμος ὑπῆρξεν ὁ λαχὼν εἰς τὴν Ἀντιγ. κλῆρος, ὃν δὲν ἠξιώθη νὰ καρπωθῇ)· **πετραία βλάστα** (827), μτφρ. ἐκ τῆς φυτικῆς βλαστήσεως: ὁ βράχος ἀνεβλάστησε βράχους καὶ περιέκλεισε τὴν Νιόβην, ὅπως ὁ βραχώδης ὑπόγειος τάφος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν Ἀντιγόνην.— *ὄμβροι, τακομέναν, τέγγει, ὀφρύσι δειράδας* (827 - 31) μεταφοραὶ δι' ὧν ἐπιτυγχάνεται ἡ παραβολὴ τοῦ βράχου πρὸς τὸν ἄνθρωπον· ἐξηγεῖται οὕτω πῶς ἡ Νιόβη ἀπολιθωθεῖσα δακρύει: δάκρυα εἶναι τὰ ὕδατα τὰ κατερρέοντα ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐπὶ τὸν ἀνθρωπόμορφον βράχον.— δ) Παρομοιώσεις: *κισσός, ὡς ἀτενής*, ὅπου παρομοιάζεται ὁ περικλείσας τὴν Νιόβην βράχος ὡς περιτυλισσόμενος κισσός.— ε) Ἀντιθέσεις: *θεός... θεογενὴς — βροτοί... θνητογεννεῖς* (μετὰ σχήματος ὁμοιοτελεύτου)· *οὐκ οἰχομέναν... ἀλλ' ἐπίφαντον.— βροτοῖσιν... νεκροῖσιν. — ζῶσιν... θανοῦσιν*, (850-1), ζεύγη ἀντιθέσεων ἐπαναλαμβανομένων· *προβᾶσα... ὑψηλὸν—προσέπεσες* (852 - 5), ὅπου δηλοῦται ἡ ἀντίθεσις τῶν δύο ὄψεων, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἡ πρᾶξις τῆς Ἀντιγόνης: αὕτη ἀνταπεκρίθη πρὸς τὸ μέγα καὶ ὑψηλὸν ἰδεῶδες τοῦ θείου νόμου, ἀλλὰ προσέκρουσεν εἰς τοὺς πολιτικοὺς νόμους.— ς) Ἐπαναλήψεις: *νεάταν - νέατον*, δι' ὧν ἐξαίρεται ἡ ἔννοια τοῦ τελευταίου ἀποχαιρετισμοῦ πρὸς τὴν ζωήν· *πόλις — πόλεως* (812), ὅπου δηλοῦται παθητικώτερον ὁ ἀποχωρισμός· *σέβειν - εὐσέβεια, κράτος - κράτος* (871 - 2), δι' ὧν ἐξαίρεται ἡ σύγκρουσις τῶν δύο καθηκόντων.— ζ) Παρήχησις: *ἄκλαυτος, ἄφιλος, ἀνυμέναιος* (παρήχησις τοῦ στερητ. ἀ ἐξαίρουσα τὴν ἔννοιαν τῆς ἐγκαταλείψεως).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ; 1) Ὁ Χορὸς ἐκδηλοῖ τὴν συμπάθειάν του πρὸς τὴν ἀπαγομένην Ἀντιγ. (801 - 5).— 2) Ἡ Ἀντιγ. θρηνεῖ, διότι ἀποθνήσκει ἄγαμος (806 - 16).— 3) Ὁ Χ. θεωρεῖ τιμὴν δι' αὐτήν, διότι αὐθορμήτως ἀποθνήσκει (817 - 22).— 4) Ἡ Ἀντιγ. παραβάλλει τὴν μοῖραν της πρὸς τὴν τῆς Νιόβης 823 - 33).— 5) Ὁ Χ. θεωρεῖ τιμητικόν, ὅτι ἡ Ἀντιγ. τυγχάνει ὁμοίας μοίρας πρὸς θεὸν (834 - 8).— 6) Ἡ Ἀντιγ. πιστεύει ὅτι χλευάζεται ὑπὸ τοῦ Χ. καὶ ἐπικαλεῖται τοὺς πολίτας μάρτυρας τῆς μοίρας της (839 - 52).— 7) Ὁ Χορὸς ἀποδίδει τὴν συμφοράν της εἰς τὴν ὑπερβολικὴν τόλμην της καὶ εἰς τὰς πατρικὰς ἁμαρτίας (853 - 6).— 8) Ἡ Ἀντιγ. ἐνθυμεῖται τὸν ἀνόσιον γάμον τῶν γονέων της καὶ τὸν ἀτυχῆ γάμον τοῦ ἀδελφοῦ (857 - 71).— 9) Ὁ Χορὸς ἀναγνωρίζει τὴν εὐσέβειαν τῆς Ἀντιγ., ἀλλὰ τὴν ἐλέγχει διότι παρέβη τοὺς πολιτικοὺς νόμους (872 - 5).— 10) Ἡ Ἀντιγ. καὶ πάλιν θρηνεῖ (876 - 882).

γ) Ὁ Κρέων ἐπιμένει (883 - 890).

(Συνέχεια Δ' Ἐπεισοδίου).

[Ἐμφανίζεται ὁ Κρέων, ὁ ὁποῖος λέγει εἰς τοὺς συνοδεύοντας τὴν Ἀντιγόνην δορυφόρους:]

ΚΡ. Ἆρα ἴστε, ὡς, εἰ χρείη λέγειν ἀοιδὰς καὶ γόους πρὸ τοῦ θανεῖν, οὐδ' ἂν εἷς παύσαιτο ἂν (λέγειν);

885 Οὐκ ἄξετε ὡς τάχιστα; καὶ περιπτύξαντες κατηρεφεῖ τύμβῳ, ὡς εἴρηκα ἐγώ, ἄφετε μόνην ἔρημον, εἴτε χρῇ θανεῖν, εἴτε (χρῇ) τυμβεύειν

ΚΡ. Ἄραγε γνωρίζετε, ὅτι, ἐὰν ἦτο χρήσιμον νὰ λέγῃ κανεὶς μοιρολόγια καὶ θρήνους πρὸ τοῦ θανάτου, κανεὶς δὲν θὰ ἔπαυε (νὰ λέγῃ);

Δὲν θὰ (τὴν) πάρετε ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα; (= πάρτε την ἀμέσως!) καὶ ἀφοῦ (τὴν) περικλείσετε μὲ θολωτὸν τάφον, ὅπως ἔχω διατάξει ἐγώ, ἀφήσατέ την μόνην, ἔρημον, εἴτε ἐπιθυμεῖ ν' ἀπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζῶσα ἐν τοιαύτῃ στέγῃ·

ἡμεῖς γάρ (ἐσμεν) ἁγνοὶ τὸ
890 ἐπὶ τήνδε τὴν κόρην· στερήσεται δ' οὖν μετοικίας τῆς ἄνω.

θάνῃ, εἴτε (ἐπιθυμεῖ) νὰ μένῃ εἰς τὸν τάφον ζῶσα εἰς τοιαύτην στέγην·
διότι ἡμεῖς εἴμεθα καθαροὶ (: ἔχομεν καθαρὰν τὴν συνείδησίν μας) δι' ὅσα συμβαίνουν εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν κόρην· ὁπωσδήποτε ὅμως θὰ στερηθῇ τοῦ δικαιώματος νὰ κατοικῇ μαζί μας εἰς τὸν ἐπάνω κόσμον.

δ) Ἡ Ἀντιγόνη ἀποχαιρετίζει τὴν ζωὴν (891-943).

(Νέος κομμός).

ΑΝΤ. Ὦ τύμβος, ὦ νυμφεῖον, ὦ κατασκαφὴς οἴκησις ἀείφρουρος, οἷ πορεύομαι πρὸς τοὺς ἐμαυτῆς, ὧν ὀλωλότων πλεῖστον ἀριθμὸν δέδεκται Φερσέφασσα ἐν νεκροῖς·
895 ὧν ἐγὼ κάτειμι λοισθία καὶ μακρῷ δὴ κάκιστα, πρὶν ἑξήκειν μοῖράν μοι βίου.

ΑΝΤ. Ὦ, τάφε, ὦ νυμφικὲ θάλαμε, ὦ κατεσκαμμένη κατοικία, παντοτεινὴ φυλακή μου, εἰς ποῖον τόπον πορεύομαι (ἐρχομένη) πρὸς τοὺς ἰδικούς μου, ἐκ τῶν ὁποίων, ἀφοῦ ἀπέθανον, μέγαν ἀριθμὸν ἔχει δεχθῆ ἡ Περσεφόνη μεταξὺ τῶν νεκρῶν·
ἐκ τούτων ἐγὼ κατέρχομαι τελευταία καὶ μὲ ὑπερβολικὰ οἰκτρότατον τρόπον, πρὶν συμπληρωθῇ ὁ εἱμαρμένος δι' ἐμὲ χρόνος ζωῆς.

Ἐλθοῦσα μέντοι τρέφω κάρτα ἐν ἐλπίσιν ἥξειν φίλη μὲν πατρί, προσφιλὴς δὲ σοί, μῆτερ, φίλη δὲ σοί, κασίγνητον κάρα·
900 ἐπεὶ ἐγὼ αὐτόχειρ ἔλουσα ὑμᾶς θανόντας καὶ ἐκόσμησα καὶ ἔδωκα ἐπιτυμβίους χοάς.

Ἀφοῦ ἔλθω ὅμως (εἰς τὸν Ἅδην), ἐλπίζω πολὺ ὅτι θὰ ἔλθω ἀγαπητὴ μὲν εἰς τὸν πατέρα μου, προσφιλὴς δὲ εἰς σέ, μητέρα μου, καὶ ἀγαπητὴ εἰς σέ, ἀγαπημένε μου ἀδελφὲ (Ἐτεοκλῆ)·
διότι ἐγὼ μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια σᾶς ἔλουσα, ὅταν ἀπεθάνατε, καὶ (σᾶς) ἐστόλισα καὶ (σᾶς) προσέφερα τὰς ἐπὶ τοῦ τάφου σπονδάς.

Νῦν δέ, Πολύνεικες, περιστέλλουσα τὸ σὸν δέμας ἄρνυμαι τοιάδε.

Τώρα δέ, Πολυνείκη μου, περιποιουμένη τὸ σῶμα σου λαμβάνω τοιαύτην ἀμοιβήν.

Καίτοι ἐγὼ εὖ ἐτίμησά σε τοῖς φρονοῦσιν.

Καὶ ὅμως ἐγὼ καλὰ ἔκαμα καὶ σὲ ἐτίμησα κατὰ τὴν γνώμην τῶν φρονίμων.

905 Οὐ γάρ ποτ' ἂν ῥόμην τόνδε πόνον βίᾳ πολιτῶν, οὔτε εἰ τέκνα, ὧν ἔφυν μήτηρ (ἐνν. κατθανόντα ἐτήκοντο) οὔτε εἰ πόσις μοι κατθανὼν ἐτήκετο.

Διότι ποτὲ δὲν θὰ ἀνελάμβανα τὸ ἐπικίνδυνον αὐτὸ ἔργον παρὰ τὴν θέλησιν τῆς πολιτείας, οὔτε ἐὰν τὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα ἤθελε γεννήσει, (ἀποθανόντα ἐσήποντο) οὔτε ἐὰν ὁ σύζυγός μου ἀποθανὼν ἐσήπετο (ἄταφος).

Πρὸς χάριν δὴ τίνος νόμου λέγω ταῦτα;

Κατὰ ποίαν λοιπὸν λογικὴν ἀρχὴν λέγω αὐτά;

Κατθανόντος μὲν (πόσιος) ἄλλος πόσις ἂν ἦν μοι, καὶ

(Λέγω ταῦτα διότι) ἐὰν μὲν ἤθελεν ἀποθάνει ὁ σύζυγός μου, θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἔχω

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

910 παῖς, εἰ ἤμπλακον τοῦδε, (ἦν ἄν μοι) ἀπ' ἄλλου φωτός, μητρὸς δὲ καὶ πατρὸς κεκευθότοιν ἐν Ἅιδου οὐκ ἔστιν ὅστις ἀδελφὸς ἂν βλάστοι ποτέ.

ἄλλον σύζυγον, καὶ παιδὶ ἐὰν θὰ ἔχανα αὐτό, (θὰ ἠμποροῦσα νὰ ἔχω) ἄλλο ἀπὸ ἄλλ ν ἄνδρα, ἐὰν ὅμως ἡ μητέρα καὶ ὁ πατέρας εἶναι κρυμμένοι εἰς τὸν Ἅδην, κανεὶς ἀδελφὸς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γεννηθῇ ποτέ.

Ἐγὼ μέντοι ἐκπροτιμήσασά σε τοιῷδε νόμῳ ἔδοξα Κρέοντι ἁμαρτάνειν ταῦτα καὶ
915 τολμᾶν δεινά, ὦ κασίγνητον κάρα.

Ἐνῷ ὅμως ἐγὼ ἐξαιρετικὰ σὲ ἐτίμησα σύμφωνα μὲ τοιαύτην λογικὴν ἀρχήν, ἐφάνην εἰς τὸν Κρέοντα ὅτι μὲ τὴν πρᾶξιν μου αὐτὴν ὑποπίπτω εἰς σφάλμα καὶ ὅτι διαπράττω φοβερὸν τόλμημα, ἀγαπημένε μου ἀδελφέ.

Καὶ νῦν ἄγει με λαβὼν διὰ χερῶν οὕτως ἄλεκτρον, ἀνυμέναιον οὔτε λαχοῦσαν μέρος γάμου του οὔτε παιδείου τροφῆς, ἀλλ' ἔρχομαι ζῶσα
920 ἡ δύσμορος εἰς κατασκαφὰς θανόντων ὧδε ἔρημος πρὸς φίλων, ποίαν δίκην δαιμόνων παρεξελθοῦσα;

Καὶ τώρα μὲ ἀπάγει, ἀφοῦ μ' ἐπῆρε διὰ τῆς βίας ἔτσι ἄγαμον, χωρὶς νυμφικὰ τραγούδια, χωρὶς ν' ἀξιωθῶ οὔτε γάμου οὔτε ἀνατροφῆς παιδιῶν, ἀλλ' ἔρχομαι ζωντανὴ ἡ δυστυχὴς εἰς τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν ἔτσι (: ὅπως μὲ βλέπεις) ἐγκαταλελειμμένη ἀπὸ τοὺς ἀγαπητούς, διότι ποῖον θεῖον δίκαιον παρέβην;

Τί χρὴ βλέπειν ἔτι με τὴν δύστηνον εἰς θεούς; Τίνα ξυμμάχων (χρὴ) αὐδᾶν (με);

Τί ὠφελεῖ νὰ ὑψώνω ἀκόμη τὰ βλέμματά μου ἐγὼ ἡ δυστυχισμένη πρὸς τοὺς θεούς; Ποῖον ἐκ τῶν συμμάχων (πρέπει) νὰ ἐπικαλοῦμαι (ποῖον νὰ ἐπικαλεσθῶ ὡς βοηθόν μου);

ἐπεί γε δὴ εὐσεβοῦσα ἐκτησάμην τὴν δυσσέβειαν.

(καὶ ἐρωτῶ αὐτά), διότι, ὅπως βλέπετε, ἐνῷ ἔκαμα εὐσεβῆ πρᾶξιν, ἐπέσυρα εἰς βάρος μου τὴν κατηγορίαν τῆς ἀσεβείας.

Ἀλλ' εἰ μὲν οὖν τάδε ἐστὶ καλὰ ἐν θεοῖς, παθόντες ξυγγνοῖμεν ἂν ἡμαρτηκότες (ἀντί: παθοῦσα ξυγγνοίην ἂν ἡμαρτηκυῖα).
925

Ἀλλ' ἐὰν πράγματι αὐτὰ εἶναι ἀρεστὰ εἰς τοὺς θεούς, (τότε) μὲ τὸ πάθημά μου θέλω μάθει ὅτι ἔχω διαπράξει ἁμάρτημα.

Εἰ δὲ οἴδε ἁμαρτάνουσι, μὴ πάθοιεν πλείω κακὰ ἢ καὶ δρῶσιν ἐμὲ ἐκδίκως.

Ἐὰν ὅμως αὐτοὶ ἐδῶ διαπράττουν ἁμάρτημα, εὔχομαι νὰ μὴ πάθουν περισσότερα κακὰ ἀπὸ ὅσα διαπράττουν πρὸς ἐμὲ ἀδίκως.

Ἀνάπαιστοι.

ΧΟ. Αὐταὶ (= αἱ αὐταὶ) ῥιπαὶ τῶν αὐτῶν ἀνέμων ψυχῆς ἔχουσί γε ἔτι τήνδε.
930

ΧΟ. (Ὁμιλεῖ ὁ κορυφαῖος:) Αἱ ἴδιαι ὁρμαὶ τῶν ἰδίων ταραχῶν τῆς ψυχῆς κατέχουν βεβαίως ἀκόμα αὐτὴν ἐδῶ.

ΚΡ. Τοιγὰρ ὑπάρξει τοῖσιν ἄγουσι κλαύματα τούτων ὑπὲρ βραδυτῆτος.

ΚΡ. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς οἱ ἀπάγοντες αὐτὴν θὰ κλαύσουν πικρῶς ἐξ αἰτίας αὐτῶν (τὰ ὁποῖα συμβαίνουν) ἕνεκα τῆς ἀργοπορίας (των).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΑΝΤ. Οἴμοι, τοῦτο τὸ ἔπος ἀφῖκται ἐγγυτάτω θανάτου.

935 ΧΟ. Οὐδὲν πσραμυθοῦμαι θαρσεῖν, μὴ οὐ τάδε κατακυροῦσθαι ταύτῃ.

ΑΝΤ. Ὦ πατρῷον ἄστυ γῆς Θήβης καὶ προγενεῖς θεοί, ἄγομαι δὴ καὶ οὐκέτι μέλλω.

940 Λεύσσετε, οἱ κορανίδαι Θήβης τὴν μούνην λοιπὴν βασιλειδᾶν (= τῶν βασιλειδῶν), οἷα πάσχω πρὸς οἵων ἀνδρῶν, σεβίσασα τὴν εὐσεβίαν.

ΑΝΤ. Ἀλίμονον! αὐτὸς ὁ λόγος ἔχει φθάσει πολὺ πλησίον τοῦ θανάτου (: δεικνύει ὅτι ὁ θάνατος ἔφθασε πολὺ κοντά μου).

ΧΟ. (Ὁμιλεῖ ὁ κορυφαῖος:) Διόλου δὲν σὲ συμβουλεύω νὰ ἐλπίζῃς ὅτι αὐτὰ δὲν θὰ συμβοῦν ἔτσι (ὅπως σὺ λέγεις).

ΑΝΤ. Ὦ πατρικὴ πόλις τῆς χώρας τῶν Θηβῶν καὶ προγονικοὶ θεοί, ἀπάγομαι ἤδη καὶ δὲν ἔχω πλέον ἀναβολήν.

Κοιτάξετε (σεῖς), οἱ πρόκριτοι τῶν Θηβῶν, (ἐμὲ) τὴν μόνην ἀπομείνασαν ἐκ τῶν βασιλοπαίδων, ποῖα παθήματα ὑφίσταμαι καὶ ὑπὸ ποίων ἀνθρώπων, διότι ἐτίμησα τὴν εὐσέβειαν.

[Οἱ δορυφόροι τοῦ Κρέοντος ἀπάγουν βιαίως τὴν Ἀντιγόνην].

Α΄ ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 883 **ἴστε**, ὁριστ. τοῦ **οἶδα**.— 884 **εἰ χρείη**, ὑποθ.— **παύσαιτο ἄν**, ἀπόδ. (ὑποθ. λ. γ' εἴδους: ἁπλῆ σκέψις τοῦ λέγοντος).— 885 **οὐκ ἄξετε;** ἐρωτ. ἀντὶ προστ. **ἀγάγετε**.— 887 **χρῇ**, τοῦ **χράω** χρῄζω, ἐπιθυμῶ.— 888 **ζῶσα**, μτχ. κτγρμτ.— 894 **ὀλωλότων**, μτχ. χρον.— 895 **λοίσθιος**, ὕστατος (πρβλ. «πνέω τὰ λοίσθια»)· λέγεται καὶ **λοῖσθος** (ἴσως ἐκ τοῦ **λοιπός**, εἶδος ὑπερθ. **λοίπιστος** = λοῖσθος).— 900 **θανόντας**, μτχ. χρον.— **τοῖς φρονοῦσι**, δοτ. τῆς κρίσεως (κατὰ τὴν κρίσιν τῶν φρονούντων).— 910 **ἤμπλακον**, ἀόρ. β΄ τοῦ **ἀμπαλακίσκω** στεροῦμαι.— 911 **κεκευθότοιν**, (μτχ. χρον.), δυϊκ. γεν. μτχ. πρκμ. τοῦ **κεύθω** κρύπτω (**κεκευθότοιν** γεν. ἀπόλ.).— 918 **παιδείου**, ἐπίθ. **ἡ παιδεῖος τροφὴ** (ἡ παιδική), ἡ τῶν παίδων ἀνατροφή.— 923 **αὐδᾶν**, ἀπαρ. (ὑποκ. τοῦ ἐνν. **χρή**)· **αὐδάω · ῶ** φωνάζω, ἐπικαλοῦμαι.— 926 **παθόντες**, μτχ. τροπ., μὲ τὸ πάθημά μου.— **ξυγγνοῖμεν**, εὐκτ. ἀόρ. β΄ τοῦ **ξυγγιγνώσκω** (=σύν οιδα) καταλαβαίνω, μανθάνω.— **ἡμαρτηκότες**, μτχ. κτγρμτ.— 931 **τούτων**, γεν. τῆς αἰτ. εἰς τὸ **κλαύματα**.— 932 **βραδυτῆτος ὕπερ**, ἀναγκ. αἴτ.— **μὴ οὐ**, μετ' ἀρνητ. πρότ. ἕπεται τὸ **μὴ οὐ**.— 940 **οἱ κοιρανίδαι**, παράθεσις. εἰς τὸ ἐνν. **ὑμεῖς**.— **βασιλειδᾶν** (= βασιλειδῶν), γεν. διαιρ (**βασιλείδης** = βασιλόπαις).

Β΄ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 904-914: Οἱ στίχοι οὗτοι θεωροῦνται ὑπὸ πολλῶν φιλολόγων νόθοι, δηλ. πιστεύεται ὅτι προσετέθησαν βραδύτερον ὑπὸ ἄλλων· εἶναι πράγματι ὅλως ἀντίθετοι πρὸς τὰς βασικὰς ἀρχὰς τοῦ ὅλου δράματος: ἐνῷ ἡ ἡρωὶς μέχρι τοῦδε ὑπεστήριζεν ὅτι παρήκουσε τὸν πολιτικὸν νόμον, διότι ἠκολούθησε τὸν θεῖον καὶ ἄγραπτον νόμον περὶ σεβασμοῦ τῶν νεκρῶν ἐν γένει, ἤδη φέρει ὡς δικαιολογίαν μόνον τὸ ὅτι ὁ Πολυν. εἶναι ἀδελφός της καὶ δηλοῖ ὅτι δὲν θὰ ἔπραττε τὸ ὕψιστον τοῦτο καθῆκον, ἐὰν δὲν ἐπρόκειτο περὶ ἀδελφοῦ, ἀλλὰ περὶ πατρός, μητρὸς ἢ τέκνου. Πάντως οἱ ὑποπτοι οὗτοι στίχοι φαίνεται ὅτι ἐλήφθησαν ἐκ διηγήσεων τοῦ Ἡροδότου (Γ΄, 119), ὅπου ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: Ὁ Δαρεῖος ἀποφασίσας νὰ φονεύσῃ τὸν μάγον Ἰνταφέρνη μετὰ τῶν τέκνων καὶ ὅλων τῶν συγγενῶν του ἐπέτρεψεν εἰς τὴν σύζυγον τοῦ μάγου νὰ σώσῃ ὁποιον ἤθελεν ἐκ τούτων· αὕτη δὲ ἐπροτίμησε τὸν ἀδελφόν της, φέρουσα ὡς δικαιολογίαν ἀκριβῶς ὅσα εἰς τοὺς στί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χους 909 - 912 ἀναφέρονται ὡς λεχθένα ὑπὸ τῆς Ἀντιγόνης.—938 ***θεοὶ προγενεῖς*** προγονικοὶ θεοὶ τῶν Θηβῶν ἦσαν ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἀφροδίτη, τῶν ὁποίων ἡ θυγάτηρ Ἁρμονία ἐγένετο σύζυγος τοῦ Κάδμου.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Εἰς τοὺς στίχους 883 - 943 περιέχεται ἡ τελευταία σκηνὴ τοῦ Δ' Ἐπεισοδίου. Ὁ Κρέων ἐπεμβαίνων διατάσσει νὰ ἐπισπευσθῇ ἡ ἐκτέλεσις τῆς διαταγῆς του, ἡ δὲ Ἀντιγ. ἐκφέρει τὸν ὕστατον χαιρετισμόν, πλήρη τραγικῆς παθητικότητος. Ἂν ἐξαιρέσῃ κανεὶς τοὺς στ. 904 - 914, οἱ ὁποῖοι δὲν θεωροῦνται γνήσιοι, οἱ τελευταῖοι λόγοι τῆς ἡρωΐδος εἶναι ἀντάξιοι καὶ αὐτῆς καὶ τοῦ ὅλου δράματος. Ἐκφράζουν τὸν ἀνθρώπινον πόνον πρὸ τοῦ θανάτου, χωρὶς ὅμως οὔτε μίαν στιγμὴν νὰ διαφαίνεται μεταμέλεια διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ εὐσεβοῦς ἔργου της. Πρὸς στιγμὴν τὸ πικρὸν παράπονόν της στρέφεται καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς θεοὺς (στ. 922 - 926), ἀλλ' ἀμέσως ἡ ἡρωὶς ἐπανακτᾷ τὴν ψυχικὴν δύναμίν της, ἀναθέτει εἰς τοὺς θεοὺς τὴν τιμωρίαν τῶν ἀδίκων διωκτῶν της, ἀποχαιρετᾷ μαζὶ μὲν τὴν πατρίδα καὶ τοὺς προγονικοὺς θεοὺς καὶ ἀλύγιστος βαδίζει εἰς τὸν θάνατον.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 883 - 943.— α) Πλεῖστα κοσμητ. ἐπίθετα, πλήρεις πάθους, β) ἐπιφωνήσεις (891, 937 - 8), γ) Μεταφοραί, ὧν κυριώτεραι: ***βλάστοι*** (912), μτφρ. ἐκ τῶν φυτῶν, ἀντί: γένοιτο· ***ἀνέμων ῥιπαί,*** παραστατικὴ μτφρ. ἐκ τῆς κινήσεως τοῦ ἀέρος, ἀντί: ὁρμαί, πάθη — δ) Ἐπαναλήψεις: ***φίλη, προσφιλής, φίλη*** (898), ***οἷα πρὸς οἷων*** (942).— ε) Παρηχήσεις: ***τοιγὰρ τούτων τοῖσιν*** (932), ***θανάτου τοῦτ' ἐγγυτάτου τοῦπος ἀφῖκται*** (παρήχ. τοῦ **τ** δηλοῦσα ταραχήν).

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Κρέων διατάσσει τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν διαταγῶν του 883 - 90).—2) Ἡ Ἀντιγ. θρηνεῖ διότι ἀποθνῄσκει τελευταία ἐκ τῆς ἀφανισθείσης οἰκογενείας της, παρηγορεῖται ὅμως ὅτι ἔρχεται προσφιλὴς εἰς τοὺς νεκροὺς (891 - 902).— 3) Λέγει ὅτι ἔπραξε διὰ τὸν ἀδελφὸν ὅ,τι δὲν θὰ ἔπραττε διὰ τὸν σύζυγον ἢ τὰ τέκνα 903 - 915).— 4) Συνεχίζει τὸν θρῆνον καὶ ἐπικαλεῖται τοὺς θεοὺς ὡς τιμωροὺς (916 - 928) — 5) Ὁ Κρέων ἐκ νέου διατάσσει σπουδὴν καὶ ἡ Ἀντιγ. ἀπάγεται διαμαρτυρομένη (929 - 943).

10. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Δ' (944 - 987)

Η ΠΑΝΤΟΔΥΝΑΜΟΣ ΜΟΙΡΑ

Στροφὴ α'.

ΧΟ. Ἔτλα καὶ δέμας Δα-
945 νάης ἀλλάξαι οὐράνιον φῶς
ἐν χαλκοδέτοις αὐλαῖς, κρυ-
πτομένα δ' ἐν τυμβήρει θα-
λάμῳ κατεζεύχθη.

Καίτοι καὶ γενεᾷ (ἦν) τί-
950 μιος, ὦ παῖ παῖ καὶ ταμίευσκε
χρυσορύτους γονὰς Ζηνός.

ΧΟ. Ὑπέμεινε καὶ τὸ σῶμα τῆς Δανάης (: εἶχε τὴν ἰδίαν τύχην καὶ ἡ Δανάη) ν' ἀνταλλάξῃ τὸ οὐράνιον φῶς (μὲ τὸ σκότος) μέσα εἰς χαλκοδεμένην φυλακήν· κρυπτομένη δὲ εἰς τυμβοειδῆ θάλαμον ὑπέκυψεν (εἰς τὸν ζυγὸν τῆς μοίρας).

Καὶ ὅμως καὶ κατὰ τὸ γένος ἦτο ἔνδοξος, ὦ κόρη, ὦ κόρη μου, καὶ διεφύλαττε (εἰς τὴν κοιλίαν της) τὸν ἐκ χρυσῆς βροχῆς (διαμορφωθέντα) γόνον τοῦ Διός.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

'Αλλ' ἁ μοιριδία δύνασις (ἐστι) δεινά τις
οὔτ' ὄλβος οὔτ' Ἄρης, οὐ πύργος, οὐχ ἁλίκτυποι κελαιναὶ νᾶες ἐκφύγοιεν ἄν νιν.

'Αλλ' ἡ δύναμις τῆς μοίρας εἶναι κάπτια φοβερὰ (δύναμις)· οὔτε πλοῦτος, οὔτε πόλεμος, οὔτε πύργος, οὔτε τὰ θαλασσοδαρμένα μαῦρα πλοῖα ἠμποροῦν ν' ἀποφύγοννν αὐτήν.

'Αντιστροφὴ α'.

ΧΟ. Ζεύχθη δὲ ὁ ὀξύχολος παῖς Δρύαντος βασιλεὺς 'Ηδωνῶν, κερτομίοις ὀργαῖς, κατάφρακτος ἐκ Διονύσου ἐν πετρώδει δεσμῷ
οὕτω δεινὸν ἀνθηρόν τε μένος τὰς μανίας ἀποστάζει· κεῖνος ἐπέγνω ψαύων τὸν θεὸν μανίαις ἐν κερτομίοις γλώσσαις.
παύεσκε μὲν γὰρ ἐνθέους γυναῖκας εὔιόν τε πῦρ, ἠρέθιζέ τε φιλαύλους Μούσας.

ΧΟ. Ὑπέκυψεν ἐπίσης ὁ ὀξύθυμος υἱὸς τοῦ Δρύαντος, ὁ βασιλεὺς τῶν 'Ηδωνῶν, ἕνεκα τῶν ὑβριστικῶν ἐκδηλώσεων τῆς ὀργῆς του, ἐγκάθειρκτος ὑπὸ τοῦ Διονύσου μέσα εἰς βραχώδη φυλακήν·
τοιουτοτρόπως ἡ φοβερὰ καὶ ζωηρὰ ἔξαψις τῆς μανίας του ἐξατμίζεται·
ἐκεῖνος ἐνόησεν ἀργὰ ὅτι ἠρέθιζε τὸν θεὸν ὑπὸ τὸ κράτος τῆς μανίας του μὲ ὑβριστικοὺς λόγους.
διότι ἄλλοτε μὲν ἐμπόδιζε τὰς ἐνθουσιώδεις γυναῖκας καὶ τὸ βακχικὸν πῦρ, ἄλλοτε δὲ ἠρέθιζε τὰς ἀγαπώσας τὸν αὐλὸν Μούσας.

Στροφὴ β'.

Παρὰ δὲ Κυανέων πελαγέων διδύμας ἁλός (εἰσιν) ἀκταὶ Βοσπόριαι ἰδὲ ὁ ἄξενος Σαλμυδησσὸς Θρῃκῶν,
ἵνα ἀγχίπολις Ἄρης εἶδεν ἀρατὸν ἔλκος τυφλωθὲν ἀλαὸν ἐξ ἀγρίας δάμαρτος δισσοῖσι Φινεῖδαις ἀλαστόροισι κύκλοις ὀμμάτων, ἀραχθέντων ὑφ' αἱματηραῖς χείρεσσι καὶ ἀκμαῖσι κερκίδων.

Πλησίον δὲ τῶν Κυανῶν βράχων (δηλ. τῶν Συμπληγάδων) τῶν εὑρισκομένων εἰς τὸ πέλαγος τῆς διπλῆς θαλάσσης (δηλ. τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Εὐξείνου) κεῖνται αἱ ἀκταὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ ὁ ἀφιλόξενος Σαλμυδησσὸς τῶν Θρᾳκῶν,
ὅπου ὁ πλησίον τῆς πόλεως κατοικῶν (: ὁ γειτονικὸς) Ἄρης εἶδε τὸ ἀποτρόπαιον τραῦμα, τὸ ὁποῖον κατηνέχθη πρὸς τύφλωσιν ὑπὸ ἀγρίας συζύγου ἐναντίον τῶν δύο υἱῶν τοῦ Φινέως, μέσα εἰς τοὺς ζητοῦντας ἐκδίκησιν κύκλους τῶν ὀφθαλμῶν των, οἱ ὁποῖοι ἐκτυπήθησαν μὲ τὰ αἱματοβαμμένα χέρια της καὶ μὲ τὰς αἰχμὰς τῶν κερκίδων.

'Αντιστροφὴ β'.

Κατὰ δὲ τακόμενοι (= κατατηκόμενοι δὲ) μέλεοι μελέαν πάθαν κλαῖον, ἔχοντες γονὰν ἀνύμφευτον ματρὸς (ἀντί: ἔχοντες γονὴν ἀνυμφεύτου μητρός).
'Α δὲ ἄντασε μὲν σπέρμα ἀρχαιογόνων 'Ερεχθεϊδᾶν,

Καταβασανιζόμενοι δὲ οἱ δυστυχεῖς ἀπὸ τὸ ἐλεεινὸν πάθημα ἔκλαιον, διότι ἐγεννήθησαν ἀπὸ κακονύμφευτον μητέρα.

'Εκείνη ὅμως (ἡ Κλεοπάτρα) κατήγετο μὲν ὡς πρὸς τὸ γένος ἐκ τῶν παναρχαίων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τράφη δὲ ἐν τηλεπόροις ἄντροις ἐν πατρῴαις θυέλλαισι Βορεὰς ἄμιππος ὑπὲρ ὀρθόποδος πάγου, παῖς θεῶν.

Ἐρεχθειδῶν (: κατήγετο μὲν ἐκ τοῦ παναρχαίου γένους τῶν Ἐρεχθειδῶν), ἀνετράφη δὲ εἰς τὰ ἐκτεταμένα σπήλαια ἐν τῷ μέσῳ τῶν πατρικῶν θυελλῶν, (αὐτὴ) ἡ κόρη τοῦ Βορέου, ἡ τρέχουσα μὲ ἴσην πρὸς τοὺς ἵππους ταχύτητα ὑπεράνω τοῦ ἀποκρήμνου βράχου, ἡ κόρη τῶν θεῶν·

ἀλλὰ μακραίωνες Μοῖραι ἔσχον καὶ ἐπ' ἐκείνᾳ, ὦ παῖ.

ἀλλὰ αἱ μακρόβιοι Μοῖραι κατενίκησαν καὶ ἐκείνην, ὦ κόρη μου (Ἀντιγόνη)!

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 944 ***ἔτλα=ἔτλη*** (ἀορ. β' τοῦ ἀχρ. κατ' ἐνεστ. ***τλάω*** = ὑπομένω).— ***Δανάας δέμας*** τὸ σῶμα τῆς Δ. (περίφρ. ἀντί : Δανάη).— 950 ***ταμιεύεσκε***, θαμιστ. πρτ. τοῦ ***ταμιεύω*** ἐναποταμιεύω, διαφυλάττω.

956 ***κερτόμιος*** προσβλητικός, ὑβριστικός.— 961 ***ψαύων***, μτχ. κτγρμτ. (ἐκ τοῦ ***ἐπέγνω***).— 962 ***παύεσκε***, θαμιστ. πρτ. τοῦ ***παύω***.— 964 ***εὔιον*** βακχικόν.

959 ***ἰδὲ*** (καὶ ***ἠδέ***), σύνδ. συμπλ. = καί.— 970 ***ἵνα***, ὅπου.— 971 ***δισσοῖσι Φινεΐδαις . . . ἀλαστόροισι κύκλοις***, δοτ. τοπικαί, σχῆμα καθ' ὅλον καὶ μέρος.— 973 ***τυφλωθέν***, ἡ μτχ. συνεφώνησε πρὸς τὸ ***ἕλκος***, ἀντὶ νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ ***κύκλοις*** (τυφλωθεῖσι).— 974 ***ἀλαὸς*** = τυφλὸς (ἐκ τοῦ στερητ. ***α*** + ***λάω*** βλέπω)· τὸ ***ἀλαὸν*** προληπτ. κτγρμ. εἰς τὸ ***ἕλκος*** ἀντὶ νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ ***κύκλοις***: ὥστε νὰ εἶναι τυφλοί· ὅθεν ἡ φράσις : ***ἕλκος τυφλωθὲν ἀλαὸν . . . κύκλοις ὀμμάτων*** κτλ. = τραῦμα κατενεχθὲν ἐναντίον τῶν ὀφθαλμῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκ τούτου ἐτυφλώθησαν (τραῦμα, τὸ ὁποῖον κατηνέχθη πρὸς τύφλωσιν).—***ἀλάστωρ, (-ορος)*** ὁ δαίμων τῆς ἐκδικήσεως (ὁ μὴ λησμονῶν), ὁ ζητῶν ἐκδίκησιν (ἐκ τοῦ στερητ. ***α*** + ***λαθέσθαι***, ἐξ οὗ καὶ ἐπιθ. ***ἄλαστος***, παθ. = ἀλησμόνητος, ἐνεργ. = ὁ μὴ λησμονῶν).—975 ***ἀραχθέντων***, μτχ. παθ. ἀορ. τοῦ ***ἀράσσω*** = κτυπῶ βιαίως.

979 ***μέλεος*** δυστυχής, ἐλεεινός.— ***ἡ μελέα πάθα*** τὸ μέλεον πάθημα.— 980 ***ἔχοντες γονὰν*** (= ***γονὴν***) γεννηθέντες (***γονὴ*** γέννησις τέκνου).— ***ἀνύμφευτος*** δυσνύμφευτος· τὸ ***ἀνύμφευτον*** συνεφώνησε πρὸς τὸ ***γονάν***, ἀντὶ νὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὸ ***μητρὸς*** (σχ. ὑπαλλαγῆς).— 981 ***ἁ δὲ*** = ἡ δὲ (ἐκείνη ὅμως), δηλ. ἡ Κλεοπάτρα.— 982 ***ἄντασε***, ἀόρ. τοῦ ***ἀντάω*** = συναντῶ, μετέχω· ἐδῶ : κατάγομαι· τοῦ ***ἄντασε*** ἀντικ. τὸ ***Ἐρεχθεΐδᾶν*** (γεν. πληθ.), τὸ δὲ ***σπέρμα*** αἰτ. τοῦ κατά τι.— 985 ***ἄμιππος (ἅμα*** + ***ἵππος)*** ταχὺς ὡς ὁ ἵππος.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.—944 ***Δανάη***, κόρη τοῦ Ἀκρισίου, βασιλέως τοῦ Ἄργους. Οὗτος λαβὼν χρησμὸν παρὰ τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν, ὅτι θὰ ἐφονεύετο ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τῆς θυγατρός του Δανάης, ἐνέκλεισεν αὐτὴν ἐντὸς ὑπογείου χαλκοῦ θαλάμου, ἵνα ματαιώσῃ τὸν γάμον αὐτῆς. Ἀλλ' ὁ Ζεὺς ὑπὸ μορφὴν χρυσῆς βροχῆς εἰσέδυσε διὰ τῆς ὀροφῆς τῆς φυλακῆς καὶ εἰσέρρευσεν εἰς τοὺς κόλπους τῆς παρθένου, ἥτις ἐκ τούτου ἐγέννησε τὸν Περσέα. Τότε ὁ Ἀκρίσιος ἐνέκλεισε τὴν Δανάην μετὰ τοῦ Περσέως ἐντὸς λάρνακος, τὴν ὁποίαν ἔρριψεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀλλ' ἡ λάρναξ ἀνευρέθη ὑπὸ ἁλιέως καὶ οὕτως ἐσώθησαν μήτηρ καὶ υἱός. Μυθολογεῖται δὲ ὅτι βραδύτερον ὁ Περσεὺς ἐλθὼν μετὰ τοῦ πάππου του εἰς Λάρισαν καὶ ρίπτων ἐκεῖ τὸν δίσκον εἰς τοὺς ἀγῶνας ἐφόνευσεν αὐτόν, οὕτω δὲ ἐξεπληρώθη ὁ χρησμός.— 955 ***παῖς ὁ Δρύαντος***, δηλ. ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Λυκοῦργος, βασιλεὺς τῶν Θρᾳκῶν Ἠδωνῶν. Οὗτος ἠσέβησε πρὸς τὸν θεὸν Διόνυσον καὶ κατεδίωξεν αὐτὸν μετὰ τῶν ἀκολούθων του Μαινάδων, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὰς νυκτερινὰς πορείας καὶ τελετὰς ἐκράτουν δᾷδας ἀνημμένας, φωνάζουσαι «εὐοῖ, εὐοῖ» (ἐξ οὗ ***εὔιον πῦρ***)· πρὸς τιμωρίαν του ὁ Διόνυσος ἐνέκλεισε τὸν Λυκοῦργον ἐντὸς βραχώδους σπηλαίου. — 965 ***φιλαύλους Μούσας***· αἱ Μοῦσαι ἦσαν κόραι τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μνημοσύνης· αὗται ἐλατρεύοντο κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς τὴν περὶ τὸ ὄρος Πίερον τῆς Μακεδονίας περιοχὴν (Πιερίδες). βραδύτερον δὲ εἰς τὴν Βοιωτίαν μὲ κέντρον τὸν Ἑλικῶνα, καὶ τέλος εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα· καὶ τὸ μὲν πρῶτον εἶχον συνδεθῆ πρὸς τὸν Μουσαγέτην Ἀπόλλωνα κιθαρῳδοῦσαι, ἔπειτα δὲ ἠκολούθησαν τὸν Μελπόμενον Διόνυσον παίζουσαι αὐλὸν («φίλαυλοι Μοῦσαι»).—966 ***Κυανέων***· ἑκατέρωθεν τοῦ βορείου στομίου τοῦ Βοσπόρου ἔκειντο δύο νησῖδες, καλούμεναι «Κυάνεαι» ἐκ τοῦ χρώματος τῶν βράχων, αἱ πολυθρύλητοι ἀπὸ τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας Συμπληγάδες ἢ Πλαγκταὶ πέτραι, ἡ μία παρὰ τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν τοῦ Βοσπόρου καὶ ἡ ἄλλη παρὰ τὴν Ἀσιατικήν.— ***διδύμας ἁλός***, δηλ. τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Εὐξείνου.— 970 ***Σαλμυδησσός***, πόλις κειμένη ΒΔ τοῦ βορείου στομίου τοῦ Βοσπόρου (παρὰ τὰς Συμπληγάδας), τῆς ὁποίας βασιλεὺς ὑπῆρξεν ὁ μυθικὸς Φινεύς· οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ἔζων ληστεύοντες τοὺς εἰς τὴν χώραν αὐτῶν ἐκπίπτοντας ναυαγούς (δι' ὃ ὀνομάζεται «ἄξενος»).—***δισσοῖσι Φινεΐδαις***· ὡς τρίτον παράδειγμα ὁ Σοφοκλῆς ἀναφέρεται εἰς τὸν ἀκόλουθον μῦθον, τὸν ὁποῖον πραγματεύεται συντόμως ὡς γνωστὸν εἰς τοὺς Ἀθηναίους: ὁ πτερωτὸς θεὸς τῶν ἀνέμων Βορέας ὀπήγαγεν τὴν Ὠρείθυιαν, θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀττικῆς Ἐρεχθέως, καὶ ἔφερεν αὐτὴν εἰς Σαρπηδόνα πέτραν τῆς Θρᾴκης (ἔναντι τῆς Σαμοθράκης), ἐγέννησε δὲ ἐξ αὐτῆς δύο πτερωτοὺς υἱοὺς καὶ τὴν κόρην Κλεοπάτραν, τὴν ὁποίαν ἐνυμφεύθη ὁ βασιλεὺς τῆς Σαλμηδυσσοῦ Φινεύς· ἐκ τοῦ Φινέως καὶ τῆς Κλεοπάτρας ἐγεννήθησαν δύο τέκνα («δισσοὶ Φινεΐδαι»), ὁ Πλήξιππος καὶ ὁ Πανδίων. Ἀργότερον ὁ Φινεὺς ἐγκαταλείψας τὴν Κλεοπάτραν καὶ ἐγκλείσας αὐτὴν ἐντὸς ὑπογείου φυλακῆς ἔλαβε σύζυγον τὴν Εἰδοθέαν, θυγατέρα τοῦ Κάδμου, ἡ ὁποία τυφλώσασα τοὺς δύο Φινεΐδας ἐνέκλεισεν αὐτοὺς ἐντὸς κοίλου τάφου. Ὁ Σοφοκλῆς παρουσιάζει ἐδῶ τὸν ***Ἄρην***, τοῦ ὁποίου πατρὶς ἐθεωρεῖτο ἡ Θρᾴκη, ὡς ἀπαθῆ μάρτυρα τῶν ἀνοσιουργημάτων τοῦ οἴκου τοῦ Φινέως, διότι ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ ἀρέσκεται εἰς ἀγρίας καὶ αἱματηρὰς πράξεις.— 985 ***Βορεὰς ἅμιππος***· ἡ Κλεοπάτρα ὡς ἀπόγονος τοῦ Βορέου ὀνομάζεται «Βορεάς»· ἐφημίζετο δὲ διὰ τὴν ἱκανότητά της νὰ πηδᾷ ὑπεράνω τοῦ ***ὀρθόποδος ὄρους*** Παγγαίου μὲ ταχύτητα ἴσην πρὸς τὴν τῶν ἵππων ***(ἅμιππος)***.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.—Τὸ ***Δ' Στάσιμον*** (944 - 987) παρισταμένου τοῦ Κρέοντος ψάλλει ὁ Χορὸς συγκεκινημένος, ἐνῷ ἀπάγεται ἡ Ἀντιγόνη πρὸς τὸν τάφον της. Αὕτη βραδέως συρομένη ἀκούει τὴν α' στροφήν, ὁ δὲ Χορὸς συνεχίζει τὸν θρῆνον του. Εὐστόχως ἀναφέρει παραδείγματα ἐκ τῆς πλουσίας ἑλλην. μυθολογίας ὁμοιάζοντα μὲ τὴν τραγικὴν τύχην τῆς Ἀντιγόνης, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπευθύνεται καὶ τὴν ὁποίαν, ἀπαχθεῖσαν ἤδη, ἐξακολουθεῖ νὰ προσφωνῇ μέχρι τέλους: ***ὦ παῖ*** (987). Ἐν πλήρει δὲ συμμετρίᾳ πρὸς ἀλλήλας αἱ στροφαὶ καὶ αἱ ἀντιστροφαὶ παρουσιάζουν τὴν δύναμιν τῆς μοίρας, τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποφύγουν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 944 - 987.— α) Κ ο σ μ η τ. ἐ π ί θ ε τ α, ὧν κυριώτερα: ***οὐράνιον*** φῶς (944), ***χαλκοδέταις*** αὐλαῖς (945), γονὰς ***χρυσορύτους*** (950), ***ἁλίκτυποι κελαιναὶ*** νῆες (953 - 4), ***κερτομίοις*** ὀργαῖς (956), ***φιλαύλους*** Μούσας (965) ***ὁρατὸν*** ἕλκος (972), ***ἀλαστόροισι*** κύκλοις (974), ***τηλεπόροις*** ἄντροις (983) κτλ.— β) Μ ε τ α φ ο ρ α ὶ: ***κατεζεύχθη*** (946), μτφρ. ἐκ τοῦ ζυγοῦ· ***ταμίευσκε*** (950) μτφρ. ἐκ τῶν φυλαττόντων τοὺς θησαυροὺς ταμιῶν· ***κατὰ τακόμενοι*** (979), τμῆσις καὶ μτφρ. ἐκ τοῦ ἀναλυομένου κηροῦ.— γ) Π ρ ο σ φ ω ν ή σ ε ι ς: ***ὦ παῖ, παῖ*** (949), ***ὦ παῖ*** (987).— δ) Π α ρ η χ ή σ ε ι ς: ***μοιριδία τις δύνασις δεινὰ*** (950), δι' ἧς ἐξαίρεται ἡ δύναμις τῆς Μοίρας.—ε) Ἐ π α ν α λ ή ψ ε ι ς: ***οὔτε... οὔτε*** (952), ***οὐ... οὐχ*** (953), ***κερτομίοις ὀργαῖς*** (956)... ***κερτομίοις γλώσσαις*** (961): ἡ κατὰ ζεύγη ἐπανάληψις χάριν ἐμφάσεως.

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Χορὸς παρομοιάζει τὴν τύχην τῆς Ἀντιγ. πρὸς τὴν τῆς Δανάης καὶ τονίζει ὅτι ἡ δύναμις τῆς Μοίρας εἶναι ἀκαταγώνιστος (944 - 954).— 2) Καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Δρύαντος Λυκοῦργος εἶχε παρομοίαν τύχην ἐγκαθειρχθεὶς ἐντὸς βράχου διὰ τὴν πρὸς τὸν Διόνυσον ἀσέβειάν του (955 - 965).— 3) Οἰκτρὰ ὑπῆρξε καὶ ἡ μοῖρα τῶν δύο Φινεϊδῶν, τυφλωθέντων ὑπὸ τῆς μητρυιᾶς (966 - 976).— 4) Τέλος αἱ Μοῖραι ἐπῆλθον καὶ ἐναντίον τῆς μητρὸς τῶν Φινεϊδῶν Κλεοπάτρας παρὰ τὴν εὐγένειαν τῆς καταγωγῆς της (977 - 987).

11. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ Ε' (988 - 1114)

Ο ΜΑΝΤΙΣ

α) Ὁ Τειρεσίας συμβουλεύει ὑποχώρησιν (988-1032).

[Μετὰ τὸ Δ' Στάσιμον, ἐνῷ ὁ Χορὸς καὶ ὁ παριστάμενος Κρέων σιωποῦν, ἐμφανίζεται ἄφνης διὰ τῆς δεξιᾶς παρόδου ὁ τυφλὸς μάντις Τειρεσίας ὁδηγούμενος ὑπὸ παιδός. Πλησιάζων ὁ μάντις λέγει πρὸς τὸν Κρέοντα καὶ πρὸς τοὺς γέροντας τοῦ Χοροῦ:]

ΤΕΙΡ. Ἄνακτες Θήβης, ἥκομεν κοινὴν ὁδὸν δύο βλέποντε ἑξ ἑνός· αὕτη γὰρ κέ-	*ΤΕΙΡ. Ἄρχοντες τῶν Θηβῶν, ἤλθαμεν βαδίζοντες μαζὶ οἱ δύο, βλέποντες διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἑνός· διότι αὐτὸς ὁ δρόμος εἶναι διὰ τοὺς τυφλοὺς (: ἔτσι μόνον βαδίζουν οἱ τυφλοί), δηλ. μὲ τὴν βοήθειαν ὁδηγοῦ.*
990 λευθος πέλει τοῖς τυφλοῖσιν ἐκ προηγητοῦ.	
ΚΡ. Τί δὲ νέον ἐστίν, ὦ γεραιὲ Τειρεσία;	*ΚΡ. Τί νέον λοιπὸν συμβαίνει, ὦ γηραιὲ Τειρεσία;*
ΤΕΙΡ. Ἐγὼ διδάξω, καὶ σὺ πιθοῦ τῷ μάντει.	*ΤΕΙΡ. Ἐγὼ θὰ (σοῦ τὸ) εἴπω, καὶ σὺ νὰ πεισθῇς εἰς τὸν μάντιν.*
ΚΡ. Οὔκουν ἀπεστάτουν πάρος γε σῆς φρενός.	*ΚΡ. Ἀλλ' ὅμως δὲν παρήκουα (καὶ) προηγουμένως βέβαια εἰς τὴν ἰδικήν σου συμβουλήν.*
ΤΕΙΡ. Τοιγὰρ ἐναυκλήρεις τήνδε πόλιν δι' ὀρθῆς.	*ΤΕΙΡ. Δι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐκυβερνοῦσες αὐτὴν τὴν πόλιν μὲ ἐπιτυχίαν.*
995 ΚΡ. Ἔχω μαρτυρεῖν (τοῦτο), πεπονθὼς ὀνήσιμα.	*ΚΡ. Δύναμαι νὰ (τὸ) βεβαιώσω, διότι (πράγματι) ἔχω πάθει ὠφέλιμα (: ἔχω ὠφεληθῆ ἀπὸ τὰς συμβουλάς σου).*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΕΙΡ. Φρόνει αὖ βεβὼς νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης.

ΚΡ. Τί δ' ἔστιν; ὡς ἐγὼ φρίσσω τὸ σὸν στόμα.

ΤΕΙΡ. Γνώσῃ, κλύων σημεῖα τῆς ἐμῆς τέχνης.

Ἴζων γὰρ εἰς παλαιὸν ὀρνιθοσκόπον θᾶκον, ἵνα ἦν μοι λιμὴν παντὸς οἰωνοῦ, ἀκούω ἀγνῶτα φθόγγον ὀρνίθων, κλάζοντας κακῷ καὶ βεβαρβαρωμένῳ οἴστρῳ·

καὶ ἔγνων σπῶντας ἀλλήλους ἐν φοναῖς χηλαῖσιν· ῥοῖβδος γὰρ πτερῶν ἦν οὐκ ἄσημος.

Εὐθὺς δὲ δείσας ἐγευόμην ἐμπύρων βωμοῖσι παμφλέκτοισιν ἐκ δὲ θυμάτων Ἥφαιστος οὐκ ἔλαμπεν, ἀλλὰ κηκὶς μυδῶσα μηρίων ἐτήκετο ἐπὶ σποδῷ καὶ ἔτυφε καὶ ἀνέπτυε, καὶ χολαὶ διεσπείροντο μετάρσιοι καὶ μηροὶ ἐξέκειντο καταρρυεῖς καλυπτῆς πιμελῆς.

Τοιαῦτα ἐμάνθανον παρὰ τοῦδε παιδός, φθίνοντα μαντεύματα ἀσήμων ὀργίων·

οὗτος γάρ (ἐστιν) ἡγεμὼν ἐμοί, ἐγὼ δὲ ἄλλοις (εἰμί). Καὶ πόλις νοσεῖ ταῦτα ἐκ τῆς σῆς φρενός·

βωμοὶ γὰρ ἐσχάραι τε παντελεῖς (εἰσὶν) ἡμῖν πλήρεις βορᾶς ὑπὸ οἰωνῶν τε καὶ κυνῶν τοῦ πεπτῶτος δυσμόρφου γόνου Οἰδίπου.

Κἄτ' (= καὶ εἶτα) θεοὶ οὐ δέχονται ἔτι παρ' ἡμῶν θυστάδας λιτὰς οὐδὲ φλόγα μηρίων, οὐδ' ὄρνις ἀπορροι-

ΤΕΙΡ. Μάθε ὅτι ἀντιθέτως τώρα ἔχεις περιέλθει εἰς κρισιμώτατον σημεῖον τῆς τύχης.

ΚΡ. Τί συμβαίνει λοιπόν; διότι ἐγὼ τρέμω ἀπὸ ὅσα λέγεις.

ΤΕΙΡ. Θὰ μάθῃς, ἀκούων τὰ σημεῖα τῆς τέχνης μου.

Καθήμενος δηλαδὴ εἰς τὴν παλαιὰν οἰωνοσκόπον ἕδραν (: εἰς τὴν παλαιὰν ἕδραν τοῦ οἰωνοσκοπείου μου), ὅπου ἦτο δι' ἐμὲ τόπος καταφυγῆς παντὸς ὀρνέου, ἀκούω ἄγνωστον φωνὴν πτηνῶν, τὰ ὁποῖα ἐξέβαλλον κρωγμοὺς μὲ ἀγρίαν καὶ ἀκατάληπτον μανίαν·

καὶ ἐνόησα ὅτι ἐξέσχιζον ἀλλήλους μὲ τοὺς φονικούς (των) ὄνυχας· διότι ὁ θόρυβος τῶν πτερῶν ἦτο πολὺ σαφής.

Ἀμέσως δὲ φοβηθεὶς ἐδοκίμαζα τὴν πυρομαντείαν ἐπάνω εἰς βωμοὺς φλεγομένους ὁλόγυρα· ἀπὸ τὰ θύματα ὅμως τὸ πῦρ δὲν ἀνέδιδε λάμψιν, ἀλλὰ τὸ λῖπος, τὸ ὁποῖον ἐχύνειο ἐκ τῶν μηρίων, ἔλιωνε ἐπάνω εἰς τὴν στάχτην καὶ ἐκάπνιζε καὶ ἐκόχλαζε, καὶ αἱ (ἐπὶ τῶν μηρίων τιθέμεναι) χολαὶ ἐσκορπίζοντο ὑψηλὰ εἰς τὸν ἀέρα καὶ οἱ μηροὶ ἀπέμεναν γυμνωμένοι ἀπὸ τὸ περικαλῦπτον (αὐτὰ) πάχος.

Τοιαῦτα (σημεῖα) ἐπληροφορούμην ἀπὸ αὐτὸ ἐδῶ τὸ παιδί, δηλ. ὅτι αἱ μαντεῖαι ἐχάνοντο (: ἀπετύγχανον) ἕνεκα τῶν ἀσαφῶν θυσιῶν·

διότι αὐτὸς (: αὐτὸ τὸ παιδὶ) εἶναι ὁδηγὸς εἰς ἐμέ, ἐγὼ δὲ εἰς ἄλλους.

Καὶ παθαίνει αὐτὰ ἡ πόλις ἀπὸ τὰ ἰδικά σου μυαλά·

διότι οἱ βωμοὶ καὶ αἱ ἐσχάραι (τῶν θυσιῶν) ὅλαι ἀνεξαιρέτως (εἶναι) εἰς ἡμᾶς γεμάται ἀπὸ τὰ κατεσπαραγμένα ὑπὸ τῶν ὀρνέων καὶ τῶν κυνῶν μέλη τοῦ φονευθέντος κατὰ τρόπον οἰκτρὸν υἱοῦ τοῦ Οἰδίποδος.

Καὶ διὰ τοῦτο οἱ θεοὶ δὲν δέχονται πλέον ἀπὸ ἡμᾶς τὰς διὰ θυσιῶν ἱκεσίας μας οὔτε τὴν φλόγα τῶν (καιομένων) μηρίων, οὔτε τὰ πτηνὰ ἐκβάλλουν εὐδιακρί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βδεῖ εὐσήμους βοάς, βεβρῶτες λίπος αἵματος ἀνδροφθόρου.

Φρόνησον οὖν ταῦτα τέκνον· τὸ γὰρ ἐξαμαρτάνειν (τινὰ) ἐστὶ κοινὸν τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποισι·

1025 ἐπεὶ δ' (ἂν) ἁμάρτῃ (τις), ἐκεῖνος οὐκέτι ἔστιν ἀνὴρ ἄβουλος οὐδ' ἄνολβος, ὅστις πεσὼν εἰς κακὸν ἀκῆται μηδὲ πέλῃ ἀκίνητος.

Αὐθαδία τοι ὀφλισκάνει σκαιότητα. Ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι μηδὲ κέντει ὀλωλότα·

1030 τίς ἀλκή (ἐστι) ἐπικτανεῖν τὸν θανόντα;

Εὖ φρονήσας εὖ λέγω σοι· τὸ δὲ μανθάνειν εὖ λέγοντος (ἐστὶν) ἥδιστον, εἰ λέγοι κέρδος.

τους φωνάς, διότι ἔχουν γευθῆ λίπος αἵματος (: λιπαρὸν αἷμα) ἀνθρώπου φονευθέντος.

Σκέψου λοιπὸν αὐτά, παιδί μου· διότι τὸ νὰ ὑποπέσῃ (κανεὶς) εἰς σφάλμα εἶναι κάτι κοινὸν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους·

ὅταν δὲ (κανεὶς) ὑποπέσῃ εἰς σφάλμα, ἐκεῖνος δὲν εἶναι πλέον ἄνθρωπος ἀπερίσκεπτος οὔτε ἄθλιος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ πέσῃ εἰς τὸ κακόν, προσπαθεῖ νὰ τὸ θεραπεύσῃ καὶ δὲν μένει ἀμετάπειστος.

(Διότι) ἡ ἰσχυρογνωμοσύνη βέβαια φανερώνει ἀγριότητα. Ἀλλὰ ἂς φανῇς ὑποχωρητικὸς ἔναντι τοῦ νεκροῦ (Πολυνείκους) καὶ μὴ πληγώνῃς τὸν φονευθέντα· τί εἴδους ἀνδρεία (εἶναι) τὸ νὰ φονεύῃς διὰ δευτέραν φορὰν τὸν νεκρόν;

Ἀφοῦ ἐσκέφθην καλὰ (: μετὰ ὥριμον σκέψιν) δίδω εἰς σὲ ὀρθὰς συμβουλάς· τὸ νὰ διδάσκεται δὲ (κανεὶς) ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος δίδει ὀρθὰς συμβουλὰς εἶναι πολὺ εὐχάριστον, ἐὰν (μάλιστα) συμβουλεύῃ κάτι ὠφέλιμον.

Α΄ ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 989 ***βλέποντε,*** ὀνομ. δυϊκοῦ = βλέποντες.— 990 ***ἐκ προηγητοῦ,*** ἐπεξ. τοῦ ***αὕτη.*** — 992 ***πιθοῦ,*** β' ἐν προστ. ἀορ β' τοῦ ***πείθομαι*** — 996 ***βεβὼς*** (βεβηκώς), μτχ. κτγρμτ. ἐκ τοῦ ***φρόνει*** (ἐδῶ = γνώριζε, μάθε) — ***ξυρὸς*** ξυράφι· συνήθως: ***ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς;*** ἐπάνω στὴν κόψη τοῦ ξυραφιοῦ. ἐδῶ: ***ἐπὶ ξυροῦ τύχης*** (δηλ. εἰς κρισιμώτατον σημεῖον).— 998 ***γνώσῃ,*** β' ἐν ὁριστ. μέλ. τοῦ ***γιγνώσκω.***— 999 ***θᾶκος*** (ἰων.) θῶκος, ἕδρα.— 1001 ***ἀγνὼς (ἀγνῶτος)*** ἄγνωστος.— 1004 ***ῥοῖβδος (ὁ)*** θόρυβος, κρότος.— ***οὐκ ἄσημος*** (σχ. λιτότ.) πολὺ σαφής.—1005 ***ἔμπυρα (τὰ)*** ἡ πυρομαντεία.—***δείσας,*** μτχ. ἀόρ. τοῦ ***δέδοικα*** (ἄχρ ἐνεστ. ***δείδω***) φοβοῦμαι —1007 ***Ἥφαιστος*** (μετωνυμία) πῦρ.— ***σποδὸς (ἡ)*** στάχτη, τέφρα.— 1008 ***μυδάω*** διαλύομαι. — ***κηκὶς (-ῖδος)*** τὸ λιπαρὸν ὑγρόν τὸ ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ καιομένου κρέατος, λιωμένο λίπος.— 1009 ***κἄτυφε = καὶ ἔτυφε,*** τοῦ ***τύφω (ἔτυφον, θύψω, ἔθυψα)*** καπνίζω.— ***ἀναπτύω*** (ξεπετῶ φτυσίματα) ἀναβράζω, κοχλάζω.— 1010 ***καταρρυὴς*** ὁ καταρρέων, καταπίπτων· πληθ. ***καταρρυεῖς,*** κτγρμ. (μὲ παθ. σημ.) = ἀπογυμνωμένοι.—***καλυπτός,*** ἐπίθ. μὲ ἐνεργ. σημ. = ὁ περικαλύπτων.— 1011 ***πιμελὴ (ἡ)*** τὸ πάχος· ***(πιμελῆς,*** γεν. ἀντικειμ. εἰς τὸ ***καταρρυεῖς).***— 1013 ***φθίνοντα,*** μτχ. κτγρμ. (ἐκ τοῦ ***ἐμάνθανον***), ἐπεξήγ. τοῦ ***τοιαῦτα.***— 1017 ***ὑπ' οἰωνῶν*** κτλ., ποιητ. αἴτ εἰς τὸ ***βορᾶς.***— 1019 ***θυστὰς (ἡ),*** γεν. ***-άδος*** ἡ διὰ θυσίας γινομένη.— ***λιτὴ*** (ἡ), οὐσ., παράκλησις, ἱκεσία.—1020 ***ἀπορροιβδέω -ῶ*** κράζω, ἐκβάλλω κρωγμόν.— 1022 ***βεβρῶτες,*** μτχ. αἰτιολ. (τοῦ ***βιβρώσκω***) κατὰ πληθ. διότι τὸ ***ὄρνις*** (ὁ) ἔχει περιλ. σημ. (=***ὄρνιθες***).— 1024 ***τοὐξαμαρτάνειν,*** ἐνν. ὑποκ. ***τινά.***— 1025 ***ἐπεὶ δ' (ἂν)***

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἁμάρτῃ, ἐνν. **τίς**. — 1027 **ἀκῆται** ὑποτ. ἐνεστ. τοῦ **ἀκέομαι -οῦμαι** θεραπεύω. — 1029 **ὀφλισκάνω** ἀποδεικνύομαι ἔνοχος, φανερώνω (ὅτι ἔχω ἢ ἔκαμα κάτι κακόν). — 1031 **εὖ φρονήσας**, μτχ. χρον. (ὑποκ. **ἐγώ**, ὁ Τειρεσίας).

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. — 991 **Τειρεσίας**, περιώνυμος μάντις Θηβαῖος τυφλός, ζήσας 7 ἢ 9 γενεάς, διατηρήσας δὲ τὴν μαντικὴν δύναμίν του καὶ εἰς τὸν Ἅδην. — 997 **πεπονθὼς ὀνήσιμα**· ὁ Κρέων κατὰ συμβουλὴν τοῦ Τειρεσίου εἶχε θυσιάσει τὸν υἱόν του Μενοικέα ἢ Μεγαρέα κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἀργείων, ἵνα ἐξιλεωθῇ ὁ Ἄρης, ὠργισμένος, διότι ὁ Κάδμος εἶχε φονεύσει τὸν ἱερὸν αὐτοῦ δράκοντα· κατόπιν τούτου καὶ ἡ πόλις ἐνίκησε καὶ ὁ Κρέων ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν· ταῦτα ἐννοεῖ ὡς **ὀνήσιμα** (= ὠφέλιμα) — 1001 **φθόγγον ὀρνίθων**· ὁ Τειρεσίας κατ' ἀρχὰς ἐχρησιμοποίησε τὴν **ὀρνιθοσκοπίαν**, δι' ἧς ὁ μάντις ἀντελαμβάνετο τὰς διαθέσεις τῶν θεῶν ἐκ τοῦ λαλήματος καὶ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν. — 1005 **ἐμπύρων ἐγευόμην**· ἐπειδὴ διὰ τῆς ὀρνιθοσκοπίας δὲν κατώρθωσε ν' ἀντιληφθῇ τίποτε, ἐτράπη εἰς τὴν **πυρομαντείαν** (δι' ἧς παρετηρεῖτο τὸ σχῆμα καὶ ἡ λάμψις τῆς φλογὸς) καὶ εἰς τὴν **σπλαγχνοσκοπίαν** (δι' ἧς παρετηροῦντο τὰ σημεῖα τοῦ καιομένου κρέατος καὶ ἰδίᾳ ὁ τρόπος τῆς καύσεως τῆς χολῆς, ἣν ἐναπέθετον ἐπὶ τῶν καιομένων μηρίων κτλ.). — 1016 **ἐσχάραι** ἐλέγοντο οἱ τόποι, ὅπου ἐτελοῦντο αἱ θυσίαι πρὸς τιμὴν τῶν ἡρώων· ἐδῶ εἰδικώτερον τὸ μέρος τοῦ βωμοῦ, ὅπου ἐτοποθετοῦντο καὶ ἐκαίοντο τὰ σφάγια.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ — Τὸ Ε' Ἐπεισόδιον ἄρχεται ἀπὸ τοῦ στ. 988 καὶ διήκει μέχρι τοῦ στ. 1114. Εἶναι τὸ κρισιμώτερον ἐπεισόδιον τοῦ δράματος διότι εἰς τοῦτο δίδεται στροφὴ πρὸς τὴν λύσιν. Νέον πρόσωπον ἐδῶ εἶναι ὁ γηραιὸς μάντις Τειρεσίας. — Εἰς τὸ ἑρμηνευόμενον τμῆμα (988 - 1032) ὁ σεβάσμιος μάντις ἀποκαλύπτει ὡμῶς πρὸ τοῦ πείσμονος Κρέοντος καὶ τῶν ἐντρόμων γερόντων τοῦ Χοροῦ τὰ ἀπαίσια σημεῖα τῶν θεῶν. Ὁ θεατὴς μὲ ἀγωνίαν παρακολουθεῖ. Ὁ Κρέων θὰ ἐμμείνῃ εἰς τὸ πεῖσμα του ἢ θὰ πεισθῇ εἰς τὰς συμβουλὰς τοῦ μάντεως; Ποῖα τὰ ἐπακόλουθα τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης περιπτώσεως;

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 988-1032. — Πλὴν τῶν κοσμητικῶν ἐπιθέτων, μεταφορῶν κτλ, ἄξιαι προσοχῆς αἱ ποιητικαὶ εἰκόνες: α) **τῆς ὀρνιθοσκοπίας** (στ. 999 - 1004), ὅπου εἰκονίζεται ἡ πτῆσις τῶν οἰωνῶν, οἱ ἀκατάληπτοι κρωγμοί των καὶ ὁ ἔξαλλος σπαραγμὸς ἀλλήλων· β) **τῆς πυροσκοπίας** (στ. 1005 - 1013), ὅπου εἰκονίζονται τὰ ἀπαίσια σημεῖα τῶν καιομένων κρεάτων.

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Τειρεσίας ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τοῦ Κρέοντος ἐπὶ τῆς κρισιμότητος τῆς καταστάσεως (988 - 996) — 2) Ἀπαίσια τὰ σημεῖα τῶν οἰωνῶν καὶ τῆς πυρομαντείας (997 - 1014). — 3) Αἰτία τῶν κακῶν εἶναι ὁ σπαραγμὸς τοῦ νεκροῦ Πολυνείκους ὑπὸ τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων (1015 - 1022). — 4) Συμβουλαὶ τοῦ μάντεως πρὸς μεταμέλειαν καὶ θεραπείαν τῶν γενομένων κακῶν (1023 - 1032).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

β) Κρέοντος καὶ Τειρεσίου σύγκρουσις. Κρέοντος μεταμέλεια (1033 - 1114).

(Συνέχεια καὶ τέλος τοῦ Ε' Ἐπεισοδίου).

ΚΡ. Ὦ πρέσβυ, πάντες τοξεύετε ἀνδρὸς τοῦδε, ὥστε τοξόται σκοποῦ, καὶ οὐδέ
1035 εἰμι ἄπρακτος μαντικῆς ὑμῖν, τῶν ὑπαὶ γένους ἐξημπόλημαι καὶ ἐμπεφόρτισμαι πάλαι.

Κερδαίνετε, ἐμπολᾶτε τ' ἀπὸ Σάρδεων ἤλεκτρον καὶ τὸν Ἰνδικὸν χρυσόν, εἰ βούλεσθε.

Οὐχὶ δὲ κρύψετε τάφῳ ἐκεῖνον, οὐδ' εἰ θέλουσιν οἱ αἰετοὶ Ζηνὸς ἁρπάζοντές νιν βορὰν φέρειν ἐς θρόνους Διός, οὐδ' ὡς μὴ ἐγὼ παρήσω θάπτειν ἐκεῖνον τρέσας τὸ μίασμα τοῦτο·
εὖ γὰρ οἶδα, ὅτι οὔτις ἀνθρώπων σθένει μιαίνειν θεούς.

1045 Πίπτουσι δ', ὦ γεραιὲ Τειρεσία, χοἱ (= καὶ οἱ) πολλὰ δεινοὶ βροτῶν πτώματα αἰσχρά, ὅταν λέγωσι καλῶς λόγους αἰσχροὺς χάριν τοῦ κέρδους.

ΤΕΙΡ. Φεῦ, ἄρ' οἶδέ τις ἀνθρώπων, ἄρα φράζεται;

ΚΡ. Τί χρῆμα; ποῖον τοῦτο πάγκοινον λέγεις; (= ποῖόν ἐστι τοῦτο τὸ πάγκοινον, ὃ λέγεις;)

1050 ΤΕΙΡ. Ὅσῳ εὐβουλία (ἐστὶ) κράτιστον κτημάτων.

ΚΡ. Ὅσῳπερ, οἶμαι, μὴ φρονεῖν (ἐστὶ) πλείστη βλάβη.

ΤΕΙΡ. Σὺ μέντοι ἔφυς πλήρης ταύτης τῆς νόσου.

ΚΡ. Οὐ βούλομαι ἀντειπεῖν κακῶς τὸν μάντιν.

ΚΡ. Ὦ γέροντα, ὅλοι σας ῥίπτετε τὰ βέλη σας ἐναντίον μου, ὅπως οἱ τοξόται ἐναντίον τοῦ στόχου, καὶ ἔχω πικρὰν πεῖραν τῆς μαντικῆς τέχνης ὑμῶν (τῶν μάντεων), ἀπὸ τὸ γένος τῶν ὁποίων ἔχω πωληθῆ καὶ ἔχω φορτωθῆ ὡς ἐμπόρευμα ἀπὸ πολὺν καιρὸν τώρα.

Ἂς κερδίζετε καὶ ἂς ἐμπορεύεσθε τὸ ἤλεκτρον ἀπὸ τὰς Σάρδεις καὶ τὸ Ἰνδικὸν χρυσάφι, ἂν θέλετε.

Ἀλλ' ὅμως (= δὲ) δὲν θὰ ἐνταφιάσετε ἐκεῖνον, οὔτε καὶ ἐὰν θέλουν οἱ ἀετοὶ τοῦ Διὸς ἁρπάζοντες αὐτὸν ὡς τροφὴν (των) νὰ τὸν φέρουν μέχρι τῶν θρόνων τοῦ Διός, οὔτε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἐγὼ δὲν θὰ ἐπιτρέψω νὰ θάπτουν ἐκεῖνον, φοβηθεὶς τὸ μίασμα τοῦτο·
διότι γνωρίζω καλά, ὅτι κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μολύνῃ τοὺς θεούς.

Ὑφίστανται δέ, ὦ γηραιὲ Τειρεσία, καὶ οἱ πολὺ ἐπιτήδειοι ἐκ τῶν ἀνθρώπων πτώσεις ἐπονειδίστους, ὅταν λέγουν μὲ ὡραίους τρόπους λόγους αἰσχροὺς χάριν τοῦ κέρδους.

ΤΕΙΡ. Ἀλίμονον! ἄραγε γνωρίζει κανεὶς ἄνθρωπος, ἄραγε συλλογίζεται;

ΚΡ. Τί πρᾶγμα; ποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ πασίγνωστον, τὸ ὁποῖον λέγεις;

ΤΕΙΡ. Πόσον ἡ φρόνησις εἶναι τὸ ἀνώτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἀποκτήματα.

ΚΡ. Ὅσον ἀκριβῶς, νομίζω, ἡ ἀφροσύνη (εἶναι) μεγίστη βλάβη.

ΤΕΙΡ. Σὺ ὅμως εἶσαι ἐκ φύσεως γεμάτος ἀπὸ αὐτὴν τὴν νόσον (δηλ. τὴν ἀφροσύνην).

ΚΡ. Δὲν θέλω ν' ἀνταποδώσω τὴν κακολογίαν εἰς τὸν μάντιν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΤΕΙΡ. Καὶ μὴν λέγεις (ἐνν. κακῶς), λέγων θεσπίζειν με ψευδῆ.

Καὶ ὅμως (μὲ) κακολογεῖς, ὅταν λέγῃς, ὅτι ἐγὼ μαντεύω ψευδεῖς προφητείας.

1055 ΚΡ. Πᾶν γὰρ τὸ μαντικὸν γένος (ἐστὶ) φιλάργυρον.

ΚΡ. Διότι ὅλον τὸ γένος τῶν μάντεων εἶναι φιλοχρήματον.

ΤΕΙΡ. Τὸ δ' ἐκ τυράννων (γένος) φιλεῖ αἰσχροκέρδειαν.

ΤΕΙΡ. Τὸ δὲ γένος τῶν τυράννων ἀγαπᾷ τὰ αἰσχρὰ κέρδη.

ΚΡ. Ἆρ' οἶσθα λέγων ἂν (=ἃ ἂν) λέγῃς (ἡμᾶς) ὄντας ταγούς;

ΚΡ. Ἄραγε γνωρίζεις ὅτι λέγεις ὅσα λέγεις πρὸς ἡμᾶς οἱ ὁποῖοι εἴμεθα ἡγεμόνες; (: ὅτι ἐγώ, διὰ τὸν ὁποῖον λέγεις ὅσα λέγεις, εἶμαι ἡγεμών σου ;)

ΤΕΙΡ. Οἶδα ἔχεις γὰρ σώσας τήνδε πόλιν ἐξ ἐμοῦ.

ΤΕΙΡ. (Τὸ) γνωρίζω· διότι ἔχεις σώσει αὐτὴν τὴν πόλιν ἐξ αἰτίας μου.

ΚΡ. Σὺ (εἶ) σοφὸς μάντις, ἀλλὰ φιλῶν τὸ ἀδικεῖν.

ΚΡ. Σὺ (εἶσαι) σοφὸς μάντις, ἀλλὰ (μάντις) ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ τὴν ἀδικίαν.

1060 ΤΕΙΡ. Ὄρσεις φράσαι με τὰ ἀκίνητα διὰ φρενῶν.

ΤΕΙΡ. Θὰ μὲ ἀναγκίσῃς νὰ εἴπω τὰ ἐν τῇ ψυχῇ μου ἀπόρρητα.

ΚΡ. Κίνει, μόνον δὲ μὴ λέγων ἐπὶ κέρδεσι.

ΚΡ. Φανέρωσέ τα, ἀλλὰ μόνον ἐὰν δὲν (τὰ) λέγῃς διὰ κέρδη (: πρὸς κερδοσκοπίαν).

ΤΕΙΡ. Οὕτω (δηλ. ἐπὶ κέρδεσι) γὰρ ἤδη καὶ δοκῶ (λέγειν) τὸ σὸν μέρος;

ΤΕΙΡ. Διότι ἔτσι (δηλ. πρὸς κερδοσκοπίαν) τώρα πλέον φαίνομαι ὅτι ὁμιλῶ κατὰ τὴν γνώμην σου ;

ΚΡ. Ἴσθι ὡς μὴ ἐμπολήσων τὴν ἐμὴν φρένα.

ΚΡ. Γνώριζε ὅτι δὲν θὰ (κατορθώσῃς νὰ) ἐξαγοράσῃς τὸν νοῦν μου.

ΤΕΙΡ. Ἀλλά τοι εὖ κάτισθί γε μὴ τελῶν ἔτι πολλοὺς ἁ-

ΤΕΙΡ. Ἀλλὰ (καὶ σὺ) λοιπὸν γνώριζε πολὺ καλὰ (τοῦτο) τοὐλάχιστον, ὅτι δὲν θὰ συμπληρώσῃς ἀκόμη πολλὰς ἁμιλλω-

1065 μιλλητῆρας τρόχους ἡλίου, ἐν οἷσι ἀντιδοὺς ἕσῃ αὐτὸς ἕνα νέκυν ἐκ τῶν σῶν σπλάγχνων ἀμοιβὸν νεκρῶν,

μένας εἰς ταχύτητα τροχιὰς τοῦ ἡλίου (: πολλὰς ἡμέρας), ἐντὸς τῶν ὁποίων θὰ ἔχῃς δώσει σὺ ὁ ἴδιος ἕνα νεκρὸν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα σου ὡς ἀντάλλαγμα διὰ τοὺς νεκρούς,

ἀνθ' ὧν ἔχεις μὲν βαλὼν κάτω (τινὰ) τῶν ἄνω, κατῴκισάς τε ἐν τάφῳ ψυχὴν ἀτίμως,

διότι (= ἀνθ' ὧν) ἔχεις μὲν ρίψει εἰς τὸν κάτω κόσμον (κάποιον) ἀπὸ τοὺς ζῶντας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ (ἔτσι) ἔβαλες μέσα εἰς τὸν τάφον μίαν ζωνιανὴν ὕπαρξιν κατὰ τρόπον αἰσχρόν,

1070 ἔχεις δὲ αὖ ἐνθάδε νέκυν ἄμοιρον τῶν κάτωθεν θεῶν, ἀκτέριστον, ἀνόσιον.

κρατεῖς δὲ ἐξ ἄλλου ἐδῶ (ἐπὶ τῆς γῆς) ἕνα νεκρὸν ἀμέτοχον τῶν θεῶν τοῦ κάτω κόσμου, δηλ. χωρὶς νεκρικὰ δῶρα, χωρὶς τὰς καθιερωμένας τιμάς.

Ὧν οὔτε σοὶ μέτεστιν οὔτε τοῖς ἄνω θεοῖσιν, ἀλλὰ βιάζονται τάδε ἐκ σοῦ.

Εἰς ταῦτα ὅμως (= ὧν) οὔτε σὺ ἔχεις δικαίωμα ἀναμείξεως οὔτε (ἀκόμη καὶ) οἱ ἐπάνω θεοί, ἀλλ' αἱ ἐνέργειαι αὐταὶ αὐθαιρέτως γίνονται ἀπὸ ἐσέ.

Τούτων λωβητῆρες ὑστε-

Ἀντὶ τούτων (: πρὸς τιμωρίαν τῶν ἔρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ροφθόροι Ἐρινύες Ἅιδου καὶ
1075 θεῶν λοχῶσί σε ληφθῆναι
(σὲ) ἐν τοῖσιν αὐτοῖς κακοῖς
τοῖσδε.

γων σου αὐτῶν) αἱ καταστρεπτικαὶ καὶ μετὰ τὴν πρᾶξιν ἐκδικούμεναι Ἐρινύες τοῦ Ἅιδου καὶ τῶν (ἄνω) θεῶν σὲ παραφυλάττουν, διὰ νὰ περιπλακῇς εἰς συμφορὰς ὁμοίας μὲ αὐτὰς ἐδῶ.

Καὶ ἄθρησον εἰ λέγω ταῦ-
τα κατηρυρωμένος· τριβὴ
γὰρ οὐ μακροῦ χρόνου φα-
νεῖ κωκύματα ἀνδρῶν γυ-
ναικῶν σοῖς δόμοις.
1080 Πᾶσαι δὲ πόλεις συντα-
ράσσονται ἐχθραί, ὅσων ἢ
κύνες καθήγνισαν σπαρά-
γματα ἢ θῆρες ἤ τις πτηνὸς
οἰωνός, φέρων ἀνόσιον ὀ-
σμὴν ἐς ἑστιοῦχον πόλιν.

Καὶ παρατήρησε ἐὰν λέγω αὐτά, διότι ἔχω ἐξαγορασθῆ διὰ χρημάτων· διότι πάροδος ὄχι μακροῦ χρόνου θὰ παρουσιάσῃ θρήνους ἀνδρῶν (καὶ) γυναικῶν εἰς τὸν οἶκον σου.

Κατασπαράσσονται δὲ ἐχθρικῶς (: περιπίπτουν δὲ εἰς ἐμφυλίους ἔριδας), ὅλαι αἱ πόλεις, εἰς τὰς ὁποίας ἢ οἱ κύνες ἐνταφίασαν (μέσα εἰς τὴν κοιλίαν των) ἐσπαραγμένα μέλη ἀνθρώπων ἢ τὰ θηρία ἢ κάποιον πτερωτὸν ὄρνεον, τὸ ὁποῖον φέρει τὴν ἀνόσιον ὀσμὴν εἰς τὴν πόλιν τὴν ἔχουσαν τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν.

Ἀφῆκά σου, ὥστε τοξό-
1085 της, τοιαῦτα βέβαια τοξεύ-
ματα καρδίας θυμῷ, λυπεῖς
γάρ, τῶν σὺ οὐχ ὑπεκδρα-
μῇ θάλπος.

Ἐξαπέλυσα ἐναντίον σου, ὡσὰν τοξότης, τοιαῦτα ἀλάνθαστα βέλη διαπερῶντα τὴν καρδίαν σου ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς μου, διότι μὲ ἐλύπησες, τῶν ὁποίων (βελῶν) σὺ δὲν θὰ διαφύγῃς τὴν καυστικότητα.

Σὺ δέ, ὦ παῖ, ἄπαγε ἡ-
μᾶς πρὸς δόμους, ἵνα οὗτος
ἀφῇ τὸν θυμὸν ἐς νεωτέρους
καὶ γνῷ τρέφειν τὴν γλῶσ-
σαν ἡσυχωτέραν τόν τε
1090 νοῦν τῶν φρενῶν ἀμείνω ἢ
νῦν φέρει.

(Πρὸς τὸν ὑπηρέτην του ;) Ἀλλὰ σύ, παιδί μου, ὁδήγησέ με εἰς τὸ σπίτι, διὰ νὰ ἐκχύσῃ οὗτος τὴν ὀργήν του κατὰ νεωτέρων καὶ διὰ νὰ μάθῃ νὰ ἔχῃ τὴν γλῶσσαν του ἡμερωτέραν καὶ τὰς σκέψεις τῆς διανοίας του φρονιμωτέρας ἀπὸ ὅσον (τὰς) ἔχει τώρα.

(Ὁ Τειρεσίας χειραγωγούμενος ὑπὸ τοῦ ὑπηρέτου του ἀπέρχεται διὰ τῆς δεξιᾶς παρόδου).

ΧΟ. Ἀνὴρ (=ὁ ἀνήρ), ἄναξ,
βέβηκε θεσπίσας δεινά· ἐπι-
στάμεθα δὲ ἐξ ὅτου ἐγὼ
ἀμφιβάλλομαι τήνδε τρίχα
λευκὴν ἐκ μελαίνης, μὴ πώ
ποτε αὐτὸν λακεῖν ψεῦδος
ἐς πόλιν.

ΧΟ. Ὁ ἀνήρ, βασιλεῦ, ἔχει φύγει, ἀφοῦ ἐπροφήτευσε φοβερὰς προφητείας· γνωρίζω δὲ ἀφ' ὅτου ἐγὼ φέρω αὐτὰς ἐδῶ τὰς τρίχας (τῆς κεφαλῆς μου), αἱ ὁποῖαι ἔγιναν λευκαὶ ἐνῷ ἦσαν μαῦραι (: ἀπὸ παιδὶ ἀκόμη ἕως τώρα ποὺ ἄσπρισαν τὰ μαλλιά μου) ὅτι αὐτὸς ποτὲ ἕως τώρα δὲν εἶπε ψεῦδος εἰς τὴν πόλιν.

1095 ΚΡ. Καὶ αὐτὸς ἔγνωκα καὶ
ταράσσομαι τὰς φρένας·
τὸ τ' εἰκαθεῖν γάρ (ἐστι) δει-
νὸν ἐν δεινῷ τε πάρα (=πά-
ρεστι) ἀντιστάντα πατάξαι
θυμὸν ἄτῃ.

ΚΡ. Καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος τὸ γνωρίζω καὶ (δι' αὐτὸ) ταράσσεται ὁ νοῦς μου· διότι καὶ τὸ νὰ ὑποχωρήσω εἶναι φοβερὸν καὶ ἄμεσος κίνδυνος ὑπάρχει, ἐὰν ἀντισταθῶ, νὰ πλήξω τὴν ψυχήν μου μὲ συμφοράν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΧΟ. Δεῖ εὐβουλίας, παῖ Μενοικέως, Κρέον.

ΧΟ. Χρειάζεται φρόνησις, υἱὲ τοῦ Μενοικέως, Κρέον.

ΚΡ. Τί δῆτα χρὴ δρᾶν; φράζε· ἐγὼ δὲ πείσομαι.

ΚΡ. Τί λοιπὸν πρέπει νὰ κάμω; λέγε· καὶ ἐγὼ θὰ ὑπακούσω.

1100 ΧΟ. Ἐλθὼν ἄνες μὲν κόρην ἐκ κατώρυχος στέγης, κτίσον δὲ τάφον τῷ προκειμένῳ.

ΧΟ. Πήγαινε, καὶ ἄφησε μὲν τὴν κόρην ἐλευθέραν ἀπὸ τὴν ὑπογείαν στέγην, κτίσε δὲ τάφον διὰ τὸν ἐκεῖ ἐκτεθειμένον νεκρόν.

ΚΡ. Καὶ ἐπαινεῖς ταῦτα καὶ δοκεῖς παρειπεῖν;

ΚΡ. Λοιπὸν αὐτὰ συμβουλεύεις καὶ κρίνεις καλὸν νὰ ὑποχωρήσω;

ΧΟ. Ὅσον γ' (ἐστὶ) τάχιστα, ἄναξ· ποδώκεις γὰρ βλάβαι θεῶν συντέμνουσι τοὺς κακόφρονας.

ΧΟ. Ὅσον βέβαια εἶναι δυνατὸν γρηγορώτερα, βασιλεῦ· διότι αἱ ταχύποδες Ἐρινύες τῶν θεῶν καταφθάνουν συντόμως τοὺς κακοβούλους.

1105 ΚΡ. Οἴμοι· μόλις μέν, ἐξίσταμαι δὲ καρδίας τὸ δρᾶν, οὐχὶ δὲ δυσμαχητέον (ἐστὶν) ἀνάγκῃ.

ΚΡ. Ἀλίμονον! μὲ δυσκολίαν μὲν (πράττω τοῦτο), ἀλλ' ὅμως ἀφίσταμαι τῆς γνώμης μου (: μεταβάλλω γνώμην καὶ πείθομαι) νὰ τὸ πράξω, δὲν πρέπει δὲ νὰ μάχωμαι ματαίως πρὸς τὴν (σκληρὰν) ἀνάγκην.

ΧΟ. Ἐλθὼν νυν δρᾶ τάδε μηδὲ ἐπὶ τρέπε (= ἐπίτρεπε) ἄλλοισιν.

ΧΟ. Πήγαινε λοιπὸν καὶ κάμε αὐτά, μὴ (τὰ) ἀναθέτῃς δὲ εἰς ἄλλους.

ΚΡ. Στείχοιμι ἂν ὧδε, ὡς ἔχω. Ἴτε, ἴτε, ὀπάονες, οἵ τε ὄντες οἵ τε ἀπόντες, ἑλόντες ἀξίνας χεροῖν ὁρμᾶσθε εἰς ἐπόψιον τόπον·

ΚΡ. Θέλω νὰ πηγαίνω ἔτσι, ὅπως εἶμαι. Ἐμπρός (λοιπόν), ἐμπρός, σεῖς οἱ ἀκόλουθοί μου, καὶ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες, ἀφοῦ πάρετε ἀξίνας εἰς τὰ χέρια σας, ἐκκινήσατε πρὸς τὸν ὑψηλὸν (αὐτὸν) τόπον·

ἐγὼ δέ, ἐπειδὴ δόξα ἐπεστράφη τῇδε, αὐτός τε ἔδησα καὶ παρὼν ἐκλύσομαι·

ἐγώ, δέ, ἀφοῦ ἡ γνώμη μετεστράφη πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν, ὅπως ὁ ἴδιος περιέπλεξα (τὰ πράγματα), ἔτσι ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως θὰ τὰ ξεδιαλύνω·

δέδοικα γάρ, μὴ ἄριστον ᾖ τελεῖν (τινα) τὸν βίον σῴζοντα τοὺς καθεστῶτας νόμους.

διότι φοβοῦμαι μήπως εἶναι τὸ καλύτερον πρᾶγμα νὰ διάγῃ κανεὶς τὴν ζωήν του τηρῶν εὐλαβῶς τοὺς γενικῶς ἰσχύοντας νόμους.

(Ὁ Κρέων φεύγει μὲ τοὺς ἀκολούθους του).

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ. — 1035 **ἄπρακτος** κυρίως μὲ παθ. σημ. = ἀνενέργητος, ἀδοκίμαστος· ἐδῶ δύναται ν' ἀποδοθῇ ὡς ἐνεργ. **οὐδὲ εἶμὶ ἄπρακτος** καὶ δὲν εἶμαι ἄνευ πείρας (σχ. λιτότ.=) καὶ ἔχω πικρὰν πεῖραν (ὅτε τὸ **μαντικῆς** γεν. ἀντικ.).— **ὑπαὶ** ὑπὸ.— 1036 **ἐξαμπολάομαι** πωλοῦμαι (**ἐμπολὴ** ἐμπόρευμα).— καὶ **ἐμπεφόρτισμαι**, τοῦ **ἐμφορτίζομαι** φορτώνομαι εἰς τὸ πλοῖον ὡς ἐμπόρευμα.— 1042 **οὐδ' ὡς** οὔτε ἔτσι, οὔτε καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν.— **τρέσας**, τοῦ **τρέω** τρέπομαι εἰς φυγὴν ἐκ φόβου, φοβοῦμαι.— 1043 **παρήσω**, μελ. τοῦ **παρίημι** ἐπιτρέπω.— 1046 **πτώματα** (πτώσεις, πεσίματα), σύστ. ἀντικ. τοῦ **πίπτουσι**.— 1057 **ἂν λέγῃς** (ἃ ἂν λέγῃς), ἄμεσον ἀντικ. τοῦ **λέγων**, τὸ δὲ ἐννοούμ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἡμᾶς (ἔμμεσον), κατὰ τὴν σύνταξιν: **λέγω τινὰ τὶ** λέγω εἴς τινα (ἢ διά τινα) κάτι (τὸ **ὄντας** μτχ. ἐπιθ. εἰς τὸ **ἡμᾶς** καὶ τὸ **ταγοὺς** κτγρμ.).— **ταγὸς** (ἐκ τοῦ **τάσσω**) ἡγεμών.— 1060 **ὄρσεις**, μέλ. τοῦ **ὄρνυμι** ξεσηκώνω, ἀνογκάζω.— 1064 **ἀμιλλητὴρ (-ῆρος)** ἀμιλλώμενος (εἰς ταχύτητα). — **τρόχος** τροχιὰ (ἡλίου). — 1067 **ἀμοιβόν**, κτγρμ ,— **ἀντιδοὺς ἔσῃ**, περιφρ. μέλ.= **ἀντιδώσεις** — 1068 **ἀνθ' ὧν** (οὐδ.) ἀντὶ τούτου, ὅτι (= διότι). — 1074 **τούτων**, γεν. τοῦ τιμήματος = ἀντὶ τούτων (πρὸς τιμωρίαν τούτων). — **λωβητὴρ (-ῆρος)** βλαπτικός, καταστρεπτικὸς (**λωβῶμαι** βλάπτω). — **ὑστεροφθόρος** ὁ ὕστερον φθείρων, ὁ μετὰ τὴν (κακὴν) πρᾶξιν τιμωρῶν.— **λοχάω** ἐνεδρεύω.— 1077 **ἄθρησον**, τοῦ **ἀθρέω** = παρατηρῶ. — 1078 **φανεῖ**, γ' ἑν. ὁρ. μέλ. τοῦ **φαίνω**. — 1081 **ὅσων**, γεν. κτητ. εἰς τὸ **σπαράγματα**.— **καθαγνίζω** ἐκπληρῶ τὰ ὅσια· ἐδῶ: **καθήγνισαν** ἐνεταφίασαν (ἐντὸς τῆς κοιλίας των οἱ κύνες ὡς ζῶντες τάφοι). — 1083 **ἑστιοῦχος** ὁ ἔχων τὰς ἑστίας (τοὺς βωμοὺς τῶν θεῶν).— 1084 **σοῦ**, ἔμμεσ. ἀντικ. τοῦ **ἀφῆκα**, τὸ δὲ **τοξεύματα** ἄμεσον (**ἀφίημι τινὸς τὶ** ρίπτω κατά τινος κάτι).— 1085 **καρδίας**, γεν. ἀντικ. εἰς τὸ **τοξεύματα**.— **θυμῷ**, δοτ. τῆς αἰτίας= ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὀργῆς μου (εἰς τοῦτο τό: **λυπεῖς γάρ**).— **ὑπεκδραμῇ**, β' ἑν. ὁριστ. μέλ. τοῦ **ὑπεκθέω** διαφεύγω.— 1088 **ἀφῇ**, γ' ἑν. ὑποτ. ἀορ. β' τοῦ **ἀφίημι** (ἀορ. β' **ἀφῆκα**).— 1093 **λευκὴν** κτγρμ..— 1094 **λακεῖν**, ἀπαρ. ἀορ. β' τοῦ **λάσκω** λέγω (ἀόρ. β' **ἔλακον**).— 1096 **εἰκαθεῖν**, ἀπαρ. ἀορ. β' τοῦ **εἴκω** — 1097 **πάρα (ἐστί)** = **πάρεστι**.— 1101 **ἄνες**, προστ. ἀόρ β' τοῦ **ἀνίημι** ἀφήνω τινὰ ἐλεύθερον **(ἄνεσις)**.— 1102 **παρεικαθεῖν**, ἀπαρ. ἀορ. β' τοῦ **παρείκω** ὑποχωρῶ.— 1104 **μόλις μέν**, ἐνν. **ἐξίσταμαι καρδίας (ἐξίσταμαι δέ)** μὲ δυσκολίαν ἀλλάζω γνώμην, ἀλλὰ πάντως ἀλλάζω.— 1106 **τὸ δρᾶν**, ἀπαρ. τῆς ἀναφ. (ἀλλάζω γνώμην ὡς πρὸς τὸ νὰ πράξω τοῦτο: μεταβάλλω γνώμην καὶ πείθομαι νὰ πράξω τοῦτο).— 1107 **δρᾶ**, β' ἑν. προστ. ἐνεστ. **δράω -ῶ**.— 1108 **ἴτε**, προστ. τοῦ **εἶμι**, ὡς παρκελευσμ.= ἐμπρός. - **ὁ ὀπάων** ἀκόλουθος (ὀπαδός), ἐκ τοῦ **ὀπάζω** = ἀκολουθῶ (ἐκ τῆς ρίζης τοῦ **ἕπ-ομαι**, ἐκπεσούσης τῆς δασείας.— 1110 **ἐπόψιος** = περίοπτος, ὑψηλός.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 1036 **πάλαι**· τώρα ὁ Κρ. πιστεύει ὅτι ἡ θυσία τοῦ υἱοῦ του εἶχεν ὑποδειχθῆ ὑπὸ τοῦ μάντεως ἐξ ἐπιβουλῆς.— 1038 **ἤλεκτρον**· φυσικὸν κρᾶμα (73 % χρυσοῦ καὶ 27 % ἀργύρου), τὸ ὁποῖον συνελέγετο ἐκ τοῦ Πακτωλοῦ ποταμοῦ καὶ ἐκ τῶν χρυσωρυχείων τῶν ὀρέων Τμώλου καὶ Σιπύλου παρὰ τὰς Σάρδεις.— **Ἰνδικὸν χρυσόν** αἱ Ἰνδίαι ἐφημίζοντο διὰ τὴν ἀφθονίαν τοῦ χρυσοῦ (Χρυσῆ Χώρα).— 1075 **Ἐρινύες**, βλ. στ. 603. — 1110 **ἐπόψιος τόπος**· ἦτο τὸ ὑψίπεδον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔκειτο ἄταφος ὁ Πολυνείκης.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Τὸ Ε' Ἐπεισόδιον μετὰ τὴν σφοδρὰν λογομαχίαν Κρέοντος καὶ Τειρεσίου, τελειώνει μὲ τὴν στροφὴν τοῦ δράματος πρὸς τὴν λύσιν. Ὁ Κρέων—ὁ ἄτεγκτος καὶ ἀλύγιστος—ὑποχωρεῖ! Ἡ στροφὴ σημειοῦται εἰς τὸν στ. 1095 «**ἔγνωκα καὐτὸς καὶ ταράσσομαι φρένας!**» Ἤδη ἀμείλικτος ἡ τύψις τῆς συνειδήσεως ταράσσει τὴν ψυχήν του. Σπεύδει ὁ ἴδιος αὐτοπροσώπως νὰ θεραπεύσῃ τὸ μέγα σφάλμα του: **αὐτὸς τ' ἔδησα καὶ παρὼν ἐκλύσομαι** (1112). Ἀλλὰ θὰ προφθάσῃ νὰ προλάβῃ τὰς φοβερὰς συνεπείας τῆς μέχρι τοῦδε πείσμονος ἀδιαλλαξίας του; Ἡ ἐρώτησις αὕτη ἔρχεται εἰς τὰ χείλη τοῦ ἀγωνιῶντος θεατοῦ.

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Κρέων ὑβρίζει τὸν μάντιν ὡς μίσθαρνον ὄρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γανον τῶν ἐχθρῶν του (1033 - 1047).— 2) Ζωηρὰ στιχομυθία Κρέοντος καὶ Τειρεσίου· ἀνταλλαγὴ ὕβρεων· ὁ Τειρεσίας ἀπειλεῖ ἀποκαλύψεις (1048 - 1063). — 3) Ὁ Τειρεσίας προφητεύει ὅτι δειναὶ συμφοραὶ θὰ συνταράξουν τὸν οἶκον τοῦ Κρέοντος καὶ ἀποχωρεῖ (1064 - 1090). — 4) Ὁ Χορὸς διαπιστώνει τὸ ἀψευδὲς τῶν προφητειῶν τοῦ μάντεως· ὁ Κρέων συμφωνεῖ καὶ ἐκδηλοῖ ταραχὴν (1091-1097).— 5) Ὁ Χορὸς συμβουλεύει τὴν ταχεῖαν ἐπανόρθωσιν τοῦ κακοῦ (1098-1104). — 6) Τέλος ὁ Κρέων μεταστρέφεται πλήρως καὶ ἀπέρχεται, ἵνα αὐτοπροσώπως ἐπιβλέψῃ τὴν ταφὴν τοῦ Πολυνείκους (1105 - 1114).

12. ΣΤΑΣΙΜΟΝ Ε' (1115-1154)

ΥΜΝΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΝ

(Ὑπόρχημα).

[Ὁ Χορὸς ψάλλει καὶ χορεύει μὲ ζωηρότητα καὶ χαράν:]

Στροφὴ α'.

1115 ΧΟ. Πολυώνυμε, ἄγαλμα
Καδμείας νύμφας καὶ γένος
βαρυβρεμέτα Διός, ὃς ἀμφέ-
πεις κλυτὰν Ἰταλίαν, μέδεις
1120 δὲ ἐν παγκοίνοις κόλποις
Ἐλευσινίας Δηοῦς,

ΧΟ. Ὦ (Βάκχε), σὺ μὲ τὰ πολλὰ ὀνόματα, καμάρι τῆς Καδμείας νύμφης (Σεμέλης) καὶ παιδὶ τοῦ Διὸς ποὺ βροντᾷ καὶ τρέμει ὁ τόπος ὅλος, (σὺ) ὁποῖος προστατεύεις τὴν ἔνδοξον Ἰταλίαν καὶ βασιλεύεις εἰς τὰς κοσμοσυχνάστους κοιλάδας τῆς Ἐλευσινίας Δήμητρος,

ὦ Βακχεῦ, ναιετῶν Θήβαν
μητρόπολιν Βακχᾶν παρ' ὑ-
γροῖς ῥείθροις Ἰσμηνοῦ ἐπί
1125 τε σπορᾷ ἀγρίου δράκοντος.

ὦ Βάκχε, ὁ ὁποῖος κατοικεῖς εἰς τὰς Θήβας, τὴν μητρόπολιν τῶν Βακχίδων, πλησίον τῶν ὑγρῶν ρευμάτων τοῦ Ἰσμηνοῦ (ποταμοῦ) καὶ ἐκεῖ ὅπου ἔγινεν ἡ σπορὰ (τῶν ὀδόντων) τοῦ ἀγρίου δράκοντος.

Ἀντιστροφὴ α'.

ΧΟ. Στέροψ δὲ λιγνὺς ὄπω-
πε σὲ ὑπὲρ διλόφου πέτρας,
ἔνθα Κωρύκιαι Βακχίδες
1130 νύμφαι στείχουσι, νᾶμά τε
Κασταλίας·

ΧΟ. Ὁ δὲ φεγγοβολῶν καπνὸς (τῶν κατὰ τὰς ἑορτὰς ἀνημμένων πυρσῶν) βλέπει συχνὰ ἐσὲ ὑπεράνω τοῦ δικορύφου ὄρους (δηλ. τοῦ Παρνασσοῦ), ὅπου αἱ Κωρύκιαι Βακχίδες νύμφαι χορεύουν κατὰ στίχους, καὶ (ἐπίσης σὲ βλέπει ἐκεῖ) ἡ πηγὴ τῆς Κασταλίας·

καὶ κισσῇρεις ὄχθαι Νυσαίων
ὀρέων χλωρά τε πολυστά-
1135 φυλος ἀκτὰ πέμπει σὲ ἐπι-
σκοποῦντα Θηβαΐας ἀγυιάς
ἀμβρότων ἐπέων εὐαζόντων.

καὶ τὰ κισσόφυτα ὑψώματα τοῦ (ἐν Εὐβοίᾳ) ὄρους τῆς Νύσης καὶ ἡ πρασίνη πολυστάφυλος παραλία (της) προπέμπουν ἐσέ, ὁσάκις ἔρχεσαι νὰ ἐπισκεφθῇς τοὺς δρόμους τῶν Θηβῶν, ἐνῷ (συγχρόνως) θεόπνευστοι ὕμνοι ἀντηχοῦν.

Στροφὴ β'.

ΧΟ. Τὰν δὲ τιμᾷς ὑπερτά-

ΧΟ. Αὐτὴν δὲ (τὴν πόλιν τῶν Θηβῶν)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ταν ἐκ πασῶν πόλεων σὺν κεραυνίᾳ ματρί·
καὶ νῦν, ὡς πάνδαμος πόλις ἔχεται ἐπὶ βιαίας νόσου, μολεῖν καθαρσίῳ ποδὶ ὑπὲρ Παρνασίαν κλιτὺν ἢ στονόεντα πορθμόν.

τιμᾷς περισσότερον ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις μαζὶ μὲ τὴν κεραυνόπληκτον μητέρα σου· καὶ τώρα, ἐπειδὴ ὁλόκληρος ἡ πόλις κατέχεται (: κατατρύχεται) ἀπὸ βαρὺ νόσημα, ἔλα μὲ καθαρτήριον ἐρχομὸν ἐπάνω ἀπὸ τὰς κλιτῦς τοῦ Παρνασσοῦ ἢ ἀπὸ τὸν πολυθόρυβον πορθμὸν (τοῦ Εὐρίπου).

Ἀντιστροφὴ β'.

ΧΟ. Ἰὼ χοραγὲ πύρπνων ἄστρων καὶ ἐπίσκοπε νυχίων φθεγμάτων, παῖ γένεθλον Διός,
προφάνηθι, ὤναξ (=ὦ ἄναξ) ἅμα σαῖς περιπόλοις Θυίαισιν, αἳ μαινόμεναι πάννυχοι χορεύουσι σὲ τὸν ταμίαν Ἴακχον.

ΧΟ. Ὦ! κορυφαῖε τοῦ χοροῦ τῶν (χορευόντων) πυρίνων ἄστρων καὶ ἐπόπτα τῶν νυκτερινῶν τραγουδιῶν, παιδί, βλαστάρι τοῦ Διός,
παρουσιάσου ἐμπρός μας, βασιλεῦ, μαζὶ μὲ τὰς ἀκολούθους σου Θυιάδας (: Μαινάδας), αἱ ὁποῖαι πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ καθ' ὅλην τὴν νύκτα τιμοῦν διὰ χορῶν σὲ τὸν προστάτην Ἴακχον.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 1116 ***βαρυβρεμέτα***, γεν. τοῦ ὀνόμ. ***βαρυβρεμέτας*** (= ***ης***) = ὁ βαρέως βροντῶν (***βρέμω***=βροντῶ).—1117 ***ἀμφέπω*** (=***ἀμφι-έπω***)= περιβάλλω, προστατεύω.— 1118 ***μέδω*** = βασιλεύω (***μέδοντες*** = ***ἄνακτες***).— 1121 ***Δηὼ*** = ἡ Δημήτηρ.— ***Βακχεὺς*** = ὁ Βάκχος.— ***Βακχᾶν*** (γεν. πληθ.) = τῶν Βακχῶν· ὀνομ. ***ἡ Βάκχη*** (ἢ ***Βακχίς***), ἀκόλουθος τοῦ Διονύσου.— 1123 ***ναιετάω*** = κατοικῶ.

1126 ***στέροψ (-οπος)*** = ἀστράπτων, φεγγοβολῶν (***στεροπή, ἀστεροπὴ***).— 1134 ***ἄμβροτος*** (ἄβροτος)= θεῖος, θεόπνευστος.— ***εὐάζω*** φωνάζω «εὐοὶ εὐάν».

1141 ***μολεῖν***, ἀντὶ προστ. ***ἴθι*** (= ἔλθέ). — ***στενόεις (-εντος)*** πλήρης στόνων, πολυθόρυβος.

1146 ***πύρπνους*** πυρίπνους, πύρινος — 1152 ***αἱ Θυῖαι*** καὶ ***Θυιάδες*** (ἐκ τοῦ ***θύειν***) αἱ Μαινάδες, ἀκόλουθοι τοῦ Διονύσου.

Τὸ διάγραμμα τῆς συντάξεως τοῦ ὅλου χορικοῦ = ***(Σὺ) πολυώνυμε (Βάκχε), ὃς ἀμφέπεις, μέδεις δέ . . ., ὄπωπε δέ . . ., καὶ νῦν μολεῖν*** (προστ.), ***προφάνηθι.***

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— ***πολυώνυμος :*** Βάκχος, Βρόμιος, Διόνυσος, Εὔιος, Ἴακχος, Λυαῖος (λόγῳ τῆς εὐρυτάτης λατρείας του).— ***Καδμεία νύμφη***, ἡ θυγάτηρ τοῦ Κάδμου Σεμέλη, ἡ ὁποία ἐκ τοῦ Διὸς ἐγέννησε τὸν Διόνυσον· αὕτη ἐπλήγη ὑπὸ κεραυνοῦ αὐτοῦ τοῦ Διός, τὸν ὁποῖον ἐπροκάλεσεν ἡ πονηρία τῆς ζηλοτύπου Ἥρας· διὰ τοῦτο ἐν στ. 1138 ὀνομάζεται «***κεραυνία μήτηρ***».— 1118 ***Ἰταλίαν***, δηλ εἰς τὴν Μεγάλην Ἑλλάδα, ὅπου ἐλατρεύετο ὁ Διόνυσος.— 1121 ***Δηώ***, ὄνομα τῆς Δήμητρος ἐν Ἐλευσῖνι (Ἐλευσίνια μυστήρια), ὅπου ἐλατρεύετο αὕτη μετὰ τῆς θυγατρός της Περσεφόνης καὶ τοῦ Ἰάκχου, ταυτισθέντος μὲ τὸν Διόνυσον.— 1122 ***Βάκχαι*** ἢ Βακχίδες, Μαινάδες, Θυῖαι ἢ Θυιάδες, ἀκόλουθοι τοῦ Διονύσου· αἱ Θῆβαι ὡς γενέτειρα τοῦ Διονύσου εἶναι ἡ «μητρόπολις» τῆς λατρείας του.— ***Ἰσμηνὸς*** ποταμός, πρὸς Α. τῶν Θηβῶν.— 1125 ***ἐπὶ σπορᾷ δράκοντος*** ὁ Κάδμος φονεύσας τὸν ἱερὸν τοῦ Ἄρεως δράκοντα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔσπειρε τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἀνεβλάστησαν ἔνοπλοι ἄνδρες φονεύσαντες ἀλλήλους, σωθέντων μόνον πέντε, ἐκ τῶν ὁποίων κατήγοντο οἱ Θηβαῖοι.— 1126 *διλόφου πέτρας*· ὁ Παρνασσὸς ἔχει δύο κορυφάς: τὴν Λυκώρειαν (Λυκέρι) 2459 μ. (ἐξ ἧς ἡ σημερινὴ Λιάκουρα) καὶ τὴν Ὑάμπειαν (Γεροντόβραχον). Ἐπὶ τοῦ Παρνασσῦ ἐτελοῦντο κατὰ διετίαν ἑορταὶ νυκτεριναὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Διονύσου μὲ συμμετοχὴν γυναικῶν κρατουσῶν ἀνημμένας δᾷδας *(στέροψ λιγνύς)*.— *Κωρύκιαι* ἐλέγοντο αἱ νύμφαι αἱ ἔχουαι ἐνδιαίτημα τὸ Κωρύκιον ἄντρον τοῦ Παρνασσοῦ· αὗται προστεθεῖσαι εἰς τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἐκεῖ κατὰ τὴν ἑορτὴν ἐπιφοιτῶντος Διονύσου ἐγένοντο Βάκχαι.— *Κασταλία*, ἡ περίφημος πηγὴ (Ἅγιος Ἰωάννης) τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ — 1131 *Νυσαίων*· ἐδῶ νοεῖται τὸ Εὐβοϊκὸν ὄρος Νύσα, ὅπου ἀνετράφη ὑπὸ τῶν Νυμφῶν ὁ Διόνυσος· ὁ *κισσὸς* συνεβλάστησε μετὰ τῆς ἀμπέλου ἐν τῷ σπηλαίῳ, ἐν τῷ ὁποίῳ διέμενεν ὁ Διόνυσος.— 1133 *πέμπει*· ὁ ποιητὴς φαντάζεται ὅτι ὁ Διόνυσος, ἀφοῦ παρέστη εἰς τὰς ἐν Νύσῃ τῆς Εὐβοίας ἑορτάς, ἔρχεται ἤδη νὰ μετάσχῃ καὶ τῶν ἑορτῶν τῆς πόλεως τῶν Θηβῶν.— 1144 *μολεῖν*· ἐλθὲ καὶ εἰς Θήβας ἐκ τοῦ Παρνασσοῦ ἢ ἐκ τῆς Εὐβοϊκῆς Νύσης.— 1145 *πυρίπνων ἄστρων*· καὶ αὐτοὶ οἱ λάμποντες εἰς τὸ στερέωμα ἀστέρες, συμμετέχοντες τῶν νυκτερινῶν ἑορτῶν, χορεύουν προεξάρχοντος τοῦ θεοῦ Διονύσου.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ. Εἰς *τὸ ε' Στάσιμον* (1115 - 1154) ὁ Χορὸς ἐκδηλοῖ τὴν χαράν του διὰ τὴν μεταστροφὴν τοῦ Κρέοντος, ἐλπίζων ὅτι οὕτω θὰ προληφθοῦν οἱ ἀπειληθέντες κίνδυνοι.— Τὰ πλημμυρίζοντα τὴν καρδίαν τοῦ Χοροῦ συναισθήματα χαρᾶς ἐκφράζονται εἰς τὸ εὐφρόσυνον ᾆσμα (= *ὑπόρχημα*), δι' οὗ ὑμνεῖται ὁ πολιοῦχος τῶν Θηβῶν Διόνυσος. Τὸ ᾆσμα τοῦτο μετὰ τὰ προηγηθέντα τραγικὰ γεγονότα δίδει ἄνεσιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ, ὥστε νὰ δυνηθῇ νὰ παρακολουθήσῃ τὰς μελλούσας τραγικωτέρας σκηνάς, αἱ ὁποῖαι θὰ συγκλονίσουν τὴν ψυχήν του.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 1115 - 1154. Πλὴν τῶν πολλῶν κοσμητ. ἐπιθέτων καὶ μεταφορῶν, ἄξιαι παρατηρήσεως αἱ παθητικαὶ προσφωνήσεις καὶ ἐπικλήσεις πρὸς τὸν πολιοῦχον θεόν: *πολυώνυμε, ἄγαλμα, ὦ Βακχεῦ, μολεῖν, ἰώ... ἐπίσκοπε, παῖ Διὸς γένεθλον προφάνηθι, ὦναξ.*

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Προσφώνησις τοῦ Χοροῦ πρὸς τὸν Βάκχον, ὁ ὁποῖος λατρεύεται εἰς Ἰταλίαν, Ἐλευσῖνα καὶ Θήβας (1115 - 1125).— 2) καὶ ὁ ὁποῖος ἐπισκέπτεται τὸν Παρνασσὸν καὶ τὴν Εὐβοϊκὴν Νύσαν, ὁπόθεν ἔρχεται νὰ μετάσχῃ τῶν ἐν Θήβαις ἑορτῶν (1126 - 1135).— 3) Ἐπίκλησις πρὸς αὐτὸν ὅπως ἔλθῃ καὶ σώσῃ τὴν νοσοῦσαν πόλιν (1136 - 1145).— 4) καὶ ὅπως ἐμφανισθῇ μετὰ τῶν ἀκολούθων του ὡς λυτρωτὴς (1146 - 1154).

13. ΕΞΟΔΟΣ (1155-1353)

Η ΘΕΙΑ ΔΙΚΗ

α) Τὸ ἄγγελμα τῆς αὐτοκτονίας τοῦ Αἵμονος (1155-1182).

[Ἔρχεται ἐκ τῆς δεξιᾶς παρόδου ἀγγελιαφόρος ἐν σπουδῇ]

1155 ΑΓΓ. Πάροικοι δόμων Κάς- *ΑΓΓ. Ὦ σεῖς, οἱ ὁποῖοι κατοικεῖτε ἄγ-*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δμου καὶ Ἀμφίονος, οὐκ ἔστι βίον ἀνθρώπου ὁποῖον στάντα ἂν οὔτ' αἰνέσαιμι ἂν οὔτε μεμψαίμην ποτὲ (= οὐκ ἔστι βίος ἀνθρώπου τοιοῦτος καταστάς, οἷον ἢ αἰνέσαιμι ἂν ἢ μεμψαίμην ποτέ)·

τύχη γὰρ ὀρθοῖ καὶ τύχη καταρρέπει ἀεὶ τὸν εὐτυχοῦντα
1160 τόν τε δυστυχοῦντα, καὶ οὐδεὶς (ἐστι) μάντις τῶν καθεστώτων βροτοῖς.

Κρέων γὰρ ἦν ποτε ζηλωτός, ὡς ἐμοί, σώσας μὲν ἐχθρῶν τήνδε χθόνα Καδμείαν λαβών τε παντελῆ μοναρχίαν χώρας ηὔθυνε, θάλλων εὐγενεῖ σπορᾷ τέκνων (= σπορᾷ εὐγενῶν τέκνων).

Καὶ νῦν ἀφεῖται πάντα·
1165 ὅταν γὰρ ἄνδρες προδῶσι τὰς ἡδονάς, οὐ τίθημι ἐγὼ ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἡγοῦμαι ἔμψυχον νεκρόν.

Πλούτει τε γὰρ μέγα κατ' οἶκον, εἰ βούλει, καὶ ζῇ (=ζῆθι) ἔχων τύραννον σχῆμα· ἐὰν δὲ τὸ χαίρειν ἀπῇ
1170 τούτων, ἐγὼ οὐκ ἂν πριαίμην τὰ ἄλλα ἀνδρὶ σκιᾶς καπνοῦ πρὸς τὴν ἡδονήν.

ΧΟ. Τί δ' αὖ τόδ' ἄχθος βασιλέων ἥκεις φέρων; (=τί δ' αὖ ἐστι τόδε τὸ ἄχθος βασιλέων, ὃ ἥκεις φέρων);

ΑΓΓ. Τεθνᾶσιν· οἱ δὲ ζῶντες (εἰσὶν) αἴτιοι τοῦ θανεῖν.

ΧΟ. Καὶ τίς φονεύει; Τίς δ' ὁ κείμενος; λέγε.

1175 ΑΓΓ. Αἵμων ὄλωλεν, αἱμάσσεται δὲ αὐτόχειρ.

ΧΟ. Πότερα (ὄλωλε πρὸς) πατρῴας (χερὸς) ἢ πρὸς οἰκείας χερός;

ΑΓΓ. Αὐτὸς (ὄλωλε) πρὸς

σίον τῶν ἀνακτόρων τοῦ Κάδμου καὶ τοῦ Ἀμφίονος, δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπινος βίος κατὰ τοιοῦτον τρόπον διαμορφωθείς, ὥστε ἢ νὰ τὸν ἐπαινέσω ἢ νὰ τὸν κατηγορήσω ποτέ (: εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν ἠμπορῶ νὰ θεωρήσω τινὰ εὐτυχῆ ἢ δυστυχῆ)·

διότι ἡ τύχη ἀνορθώνει καὶ ἡ τύχη κατακρημνίζει ἑκάστοτε καὶ τὸν εὐτυχοῦντα καὶ τον δυσιυχοῦντα καὶ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ μανιεύσῃ τὴν τροπὴν τῆς ὑπαρχούσης καταστάσεως εἰς τοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ Κρέων ἐπὶ παραδείγματι ἦτο ἕως τώρα ἀξιοζήλευτος, καιὰ τὴν γνώμην μου, (διότι), ἀφοῦ ἔσωσε μέσα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς αὐτὴν ἐδῶ τὴν χώραν καὶ ἀφοῦ ἀνέλαβε τὴν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν τῆς πολιτείας, ἐκυβέρνα, εὐτυχισμένος διὰ τὴν ἀπόκτησιν εὐγενῶν τέκνων.

Καὶ τώρα ὅλα ἔχουν χαθῆ· διότι ὅταν ὁ ἄνθρωπος προδώσῃ τὴν εὐτυχίαν του, δὲν νομίζω ἐγὼ ὅτι οὗτος ζῇ, ἀλλὰ τὸν θεωρῶ ζωντανὸν νεκρόν.

Διότι ἂς εἶσαι πολὺ πλούσιος εἰς τὸν οἶκον σου, ἐὰν θέλῃς, καὶ ἂς ζῇς ἔχων βασιλικὸν ἀξίωμα· ἐὰν ὅμως ἡ χαρὰ λείπει ἀπὸ αὐτά, ἐγὼ δὲν ἤθελα ἀγοράσει (ὅλα) τὰ ἄλλα ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπον οὔτε ἀντὶ σκιᾶς καπνοῦ ἔναντι τῆς εὐτυχίας.

ΧΟ. (Ὁμιλεῖ ὁ κορυφαῖος:) Καὶ ποία εἶναι πάλιν αὐτὴ ἡ συμφορὰ διὰ τοὺς βασιλεῖς, τὴν ὁποίαν ἦλθες ν' ἀναγγείλῃς;

ΑΓΓ. Ἔχουν ἀποθάνει· οἱ δὲ ζωντανοὶ (εἶναι) οἱ αἴτιοι τοῦ θανάτου (των).

ΧΟ. Καὶ ποῖος εἶναι ὁ φονεύς; Ποῖος δὲ ὁ νεκρός; λέγε.

ΑΓΓ. Ὁ Αἵμων ἔχει ἀποθάνει, ἔχυσε δὲ τὸ αἷμα του μὲ τὸ ἴδιο του τὸ χέρι.

ΧΟ. Ποῖον ἐκ τῶν δύο, (ἐφονεύθη) ἀπὸ τὸ πατρικὸ ἢ ἀπὸ τὸ ἰδικό του χέρι;

ΑΓΓ. Ὁ ἴδιος (ἐφονεύθη) μὲ τὸ ἰδικό

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτοῦ, μηνίσας πατρὶ φόνου ('Αντιγόνης).

ΧΟ. Ὦ μάντι, ὡς ἄρα ὀρθὸν ἤνυσας τὸ ἔπος!

ΑΓΓ. Ὡς ὧδε ἐχόντων τῶνδε, πάρα (= πάρεστι) βουλεύειν (ἐνν. τὰ ἄλλα).

του χέρι, διότι ἐξωργίσθη κατὰ τοῦ πατρός του διὰ τὸν φόνον (τῆς Ἀντιγόνης).

ΧΟ. Ὦ μάντι, πόσον λοιπὸν ἀληθινὸν ἐξέφερες τὸ μάντευμά σου; (: πόσον λοιπὸν ἀληθινὰ ἐβγῆκαν τὰ μαντεύματά σου!)

ΑΓΓ. Ἀφοῦ αὐτὰ εἶναι ἔτσι, εἶναι καιρὸς νὰ σκεφθῆς (καὶ διὰ τὰ ἄλλα, δηλ. νὰ εἰδοποιηθῇ ἡ Εὐρυδίκη).

(Ἐμφανίζεται ἡ Εὐρυδίκη μὲ τὰς ἀκολούθους της ἐξερχομένας ἐκ τῆς μεσαίας πύλης).

1180 ΧΟ. Καὶ μὴν ὁρῶ ὁμοῦ τάλαιναν Εὐρυδίκην, τὴν δάμαρτα Κρέοντος· περᾷ δὲ ἐκ δωμάτων ἤτοι κλύουσα παιδὸς ἢ τύχῃ.

ΧΟ. (Ὁ κορυφαῖος:) Ἀλλ' ἰδοὺ βλέπω πλησίον τὴν δυστυχισμένην Εὐρυδίκην, τὴν σύζυγον τοῦ Κρέοντος· ἔρχεται δὲ ἢ διότι ἤκουσε διὰ τὸ παιδί της ἢ τυχαίως.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 1156 ***ὁπσῖον*** (οἷον) ἀναφ. συμπερ. = ὥστε νά. — ***ὀρθοῖ... καταρρέπει — εὐτυχοῦντα... δυστυχοῦντα***, σχ. χιαστόν. — 1160 ***τῶν καθεστώτων***, γεν. ἀντικ. εἰς τὸ ***μάντις*** : οὐδεὶς μαντεύει τὰ καθεστῶτα (δηλ. τοῦ ἂν ταῦτα θὰ τραποῦν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἢ ἐπὶ τὸ χεῖρον).— 1165 ***ἀφεῖται***, παθ. πρκμ. τοῦ ***ἀφίεμαι*** χάνομαι.— 1166 ***τοῦτον***, καθ' ἑν. ὡς ἐὰν προηγεῖτο ***ἀνὴρ*** καὶ ὄχι ***ἄνδρες***.— 1169 ***ζῇ*** (καὶ ***ζῆθι***), β' ἑν. προστ. τοῦ ***ζῶ***.— ***τύραννον***, ἐδῶ ἐπιθ. = τυραννικόν — 1170 ***σκιᾶς***, γεν. τοῦ τιμήμ. (τὸ δὲ ***καπνοῦ***, γεν. ὑποκ. τοῦ ***σκιᾶς***). — 1171 ***πριαίμην***, εὐκτ. ἀορ. α' τοῦ ***ὠνοῦμαι*** = ἀγοράζω (ἄμεσ. ἀντικ. ***τἄλλα*** καὶ ἔμμεσ. ***ἀνδρί***, κατὰ τὴν σύνταξιν : ***ἐπριάμην τί τινι*** = ἠγόρασα κάτι ἀπὸ κάποιον).— 1176 ***πρὸς χερός***, ποιητ. αἴτ. — ***φόνου***, γεν. τῆς αἰτίας.— 1178 ***ὀρθόν***, κτγρμ.— ***πάρα*** = ***πάρεστι*** (= εἶναι δυνατόν, εἶναι καιρὸς πλέον).— 1181 ***δάμαρ*** (ἡ), γεν. ***-ρτος*** ἡ σύζυγος.— ***ἤτοι***, διαζευκτ. = ἤ.— ***παιδὸς*** περὶ παιδός.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 1155 ***Κάδμος***, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Φοινίκης Ἀγήνορος, ἱδρυτὴς τῆς Καδμείας Θηβῶν.— ***Ἀμφίων***, σύζυγος τῆς Νιόβης· οὗτος μετὰ τοῦ Ζήθου περιετείχισαν τὰς Θήβας (μυθολογεῖται δὲ ὅτι κατὰ τὸν τειχισμὸν ὁ Ἀμφίων ἔπαιζε μὲ τόσην χάριν τὴν λύραν, ὥστε οἱ λίθοι αὐτομάτως κινούμενοι συνηρμόζοντο). — 1165 ***ἡδονάς***· ἐσφαλμένως θεωρεῖται ὑπό τινων ὅτι ἐδῶ ὁ ἁπλοϊκὸς ἀγγελιαφόρος φιλοσοφεῖ ἔχων ὑπ' ὄψει του τὴν ἡδονικὴν θεωρίαν τοῦ Ἀριστίππου καὶ βραδύτερον τοῦ Ἐπικούρου· διὰ τῆς ἡδονῆς νοεῖται γενικῶς ἡ εὐτυχία, ἡ χαρὰ («τὸ χαίρειν» στ. 1170).— 1176 ***(προς) πατρῴας... χερός***· ἐνῷ ὁ ἄγγελος εἶχεν εἴπει ἤδη ὅτι ὁ Αἵμων ἐφονεύθη αὐτόχειρ, ὁ Χ. ἐρωτᾷ ἐὰν οὗτος ἐφονεύθη ὑπὸ τῆς πατρικῆς ἢ ὑπὸ τῆς ἰδίας χειρὸς (ἴσως, διὰ νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ ἄγγελμα καὶ ἐξαρθῇ πρὸ τοῦ θεατοῦ).

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.—Ἀπὸ τοῦ στ. 1155 ἄρχεται ἡ λεγομένη ***ἔξοδος*** (ἢ ***καταστροφὴ***) τοῦ δράματος, ἡ ὁποία περατοῦται μὲ τὴν ***ἔξοδον τοῦ Χοροῦ*** ἐκ τῆς ὀρχήστρας. Εἰς τὴν α' σκηνὴν τῆς ἐξόδου (1155 - 1182) ἐμφανίζεται ***ὁ ἄγγελος***, τύπος ἁπλοϊκοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος φέρει τὴν ἀγγελίαν τῆς αὐτοκτονίας τοῦ Αἵμονος. Ἡ λύσις τοῦ δράματος ἐπιτελεῖται μὲ τὰς δεινὰς συνεπείας τῆς πρὸς τὸν θεῖον νόμον ἀσεβείας τοῦ Κρέοντος. Ἤδη τὸ πρῶτον ἄγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γελμα ἔρχεται βαρύ. Προφανῶς ἡ τρωθεῖσα θεία δίκη ἤρχισε νὰ ὁμιλῇ.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 1155 - 1182.— β) Μακρολογία: στ. 1155 - 1171, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ἄφελὴς ἄγγελος παρίσταται κατατρίβων τὸν λόγον εἰς μακρὰν καὶ φλύαρον εἰσαγωγὴν τῶν περὶ εὐτυχίας ἀντιλήψεών του, σκοπίμως ἵνα διεγερθῇ ἡ ἀδημονία τοῦ θεατοῦ. β) Προσφωνήσεις (στ. 1155).— γ) Ἐπαναλήψεις *τύχη... τύχη* (1158), ἀναφορά, δ) Σχ. χιαστὸν (στ. 1158 - 9), ε) Γνωμικὰ στ. 1158 - 60, 1165 - 7 καὶ 1169 - 1171 (ὁ λόγος τοῦ Ἀγγέλου πλήρης ἀποφθεγμάτων).

Δ΄ ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ ἀγγελιαφόρος ὁμιλεῖ ἐν εἰσαγωγῇ περὶ τῆς ἀσταθείας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων (1155 - 1160.— 2) Ὡς παράδειγμα φέρει τὸν Κρέοντα, ἄλλοτε εὐτυχοῦντα καὶ ἤδη ἀπολέσαντα τὸ πᾶν (1161 - 71).— 3) Ἐρωτηθεὶς ἀγγέλλει τὴν αὐτοκτονίαν τοῦ Αἵμονος (1172 - 9).— 4) Ὁ Χορὸς ἀγγέλλει τὴν ἐμφάνισιν τῆς Εὐρυδίκης (1180 - 2).

β) Ἡ Εὐρυδίκη ἀκούει πικρὰς ἀγγελίας (1183 - 1260).

(Συνέχεια τῆς Ἐξόδου).

ΕΥΡ. Ὦ πάντες ἀστοί, ἐπῃσθόμην τῶν λόγων, στείχουσα πρὸς ἔξοδον, ὅπως ἱκοί-
1185 μην προσήγορος εὐγμάτων θεᾶς Παλλάδος.

Καὶ τυγχάνω τε χαλῶσα κλῇθρα πύλης ἀνασπαστοῦ καὶ φθόγγος οἰκείου κακοῦ βάλλει με δι' ὤτων·
δείσασα δὲ κλίνομαι ὑπτία πρὸς δμοαῖσι καὶ ἀποπλήσσομαι.

1190 Ἀλλ' αὖθις εἴπατε, ὅστις ἦν ὁ μῦθος· ἀκούσομαι γὰρ οὐκ οὖσα ἄπειρος κακῶν.

ΑΓΓ. Ἐγώ, φίλη δέσποινα, καὶ ἐρῶ παρὼν καὶ οὐδὲν ἔπος τῆς ἀληθείας παρήσω·

τὶ γὰρ μαλθάσσοιμι ἄν σε (τοιούτοις), ὧν φανούμεθα ἐς ὕστερον ψεῦσται; Ἀλή-
1195 θεια (ἐστὶν) ἀεὶ ὀρθόν.

Ἐγὼ δὲ ἑσπόμην σῷ πόσει ποδαγὸς ἐπ' ἄκρον πεδίον, ἔνθα κυνοσπάρακτον σῶμα Πολυνείκους ἔκειτο ἔτι νηλεές·

ΕΥΡ. Ὦ συμπολῖται, ἤκουσα τὴν συνομιλίαν σας, ἐνῷ ἐβάδιζα πρὸς τὴν ἔξοδον, διὰ νὰ ἔλθω καὶ ἀπευθύνω εὐχὰς πρὸς τὴν θεὰν Παλλάδα.

Μόλις ἔτυχε νὰ χαλαρώσω τοὺς μοχλοὺς τῆς πύλης, διὰ ν' ἀνοίξῃ, καὶ ἀμέσως κάποια ὁμιλία δι' οἰκογενειακήν μου συμφορὰν ἐκτύπησε τ' αὐτιά μου·
ἀπὸ τὸν φόβον μου τότε πίπτω ὑπτία εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν ὑπηρετριῶν καὶ λιποθυμῶ.

Ἀλλὰ ξαναπέστε μου τί ἐλέγατε· διότι θὰ ὑπομείνω νὰ τὸ ἀκούσω, ἀφοῦ δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ δοκιμαζω συμφοράς.

ΑΓΓ. Ἐγώ, ἀγαπητὴ δέσποινα, καὶ θὰ (σοῦ) εἴπω, διότι ἤμουν παρών, καὶ δὲν θὰ παραλείψω (: δὲν θὰ σοῦ κρύψω) οὔτε μίαν λέξιν ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν·

διότι πρὸς τί νὰ σὲ παρηγορῶ μὲ (τέτοια λόγια) τὰ ὁποῖα θ' ἀποδειχθῇ ἔπειτα, ὅτι τὰ εἴπαμε ψέματα; Ἡ ἀλήθεια εἶναι πάντοτε πρᾶγμα ὀρθόν.

Ἐγὼ δηλαδὴ ἠκολούθησα τὸν σύζυγόν σου ὡς ὁδηγὸς ἐπάνω εἰς τὴν ὑψηλὴν θέσιν τῆς πεδιάδος, ἐκεῖ ὅπου τὸ σκυλοσπαραγμένον πτῶμα τοῦ Πολυνείκους ἦτο ἀκόμη ἐκτεθειμένον, χωρὶς νὰ τὸ λυπῆται κανείς·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ αἰτήσαντες μὲν ἐνοδίαν θεὸν (Ἑκάτην) Πλούτωνά τε
1200 κατασχεθεῖν ὀργὰς εὐμενεῖς, λούσαντες τὸν (= αὐτὸν) ἁγνὸν λουτρόν, συγκατῄθομεν, ὃ δὴ ἐλέλειπτο, ἐν νεοσπάσιν θαλλοῖς καί, χώσαντες οἰκείας χθονὸς ὀρθόκρανον τύμβον, εἰσεβαίνομεν
1205 αὖθις πρὸς λιθόστρωτον κοῖλον νυμφεῖον Ἅιδου κόρης.

Κλύει δέ τις ἄπωθεν φωνῆς ὀρθίων κωκυμάτων ἀμφὶ ἀκτέριστον παστάδα, καὶ μολὼν σημαίνει δεσπότῃ Κρέοντι.

Ἄσημα δὲ ἀθλίας βοῆς περιβαίνει τῷ (=αὐτῷ) ἔρποντι
1210 μᾶλλον ἄσσον, οἰμώξας δὲ ἵησι δυσθρήνητον ἔπος· «ὤ τάλας ἐγώ, ἆρ' εἰμὶ μάντις; ἆρα ἕρπω κέλευθον δυστυχεστάτην τῶν παρελθουσῶν ὁδῶν;

Φθόγγος παιδὸς σαίνει με· ἀλλά, πρόσπολοι, ἴτε ἄσσον
1215 ὡκεῖς καὶ παραστάντες τάφῳ ἀθρήσατε, δύντες ἁρμὸν χώματος λιθοσπαδῆ, πρὸς αὐτὸ στόμιον,

εἰ συνίημι τὸν φθόγγον Αἵμονος ἢ κλέπτομαι θεοῖσι».

Ἠθροῦμεν δὲ τάδε ἐκ κελευμάτων ἀθύμου δεσπότου·

1220 κατείδομεν δὲ ἐν λοισθίῳ τυμβεύματι τὴν μὲν κρεμαστὴν αὐχένος καθημμένην μιτώδει βρόχῳ σινδόνος,

τὸν δὲ προσκείμενον περιπετῆ ἀμφὶ μέσῃ,

ἀποιμώζοντα φθορὰν τῆς

καὶ παρακαλέσαντες τὴν θεὰν τῶν ὁδῶν (Ἑκάτην) καὶ τὸν Πλούτωνα νὰ καταπαύσουν τὴν ὀργήν των φαινόμενοι εὐμενεῖς, ἀφοῦ ἐλούσαμεν αὐτὸν (δηλ. τὸν νεκρὸν) μὲ ἐξαγνιστικὸν λουτρόν, ἐκαίαμεν μαζὶ ὅσα (μέλη) εἶχον ἀπομείνει ἕως αὐτὴν τὴν στιγμὴν (= δή) εἰς νεοκομμένους κλάδους ἐλαίας καί, ἀφοῦ ὑψώσαμεν ἀπὸ χῶμα τῆς πατρικῆς γῆς ὑψηλὸν τάφον, εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ εἰσέλθωμεν ἔπειτα εἰς τὸν λιθόστρωτον κοῖλον νεκρικὸν θάλαμον τῆς κόρης (Ἀντιγόνης).

Κάποιος ὅμως (ἐκ τῶν θεραπόντων) ἀκούει ἀπὸ μακρὰν ἦχον ὀξυφώνων θρήνων γύρω ἀπὸ τὸν ἀπεριποίητον νυμφικὸν θάλαμον καὶ ἐλθὼν ἀναγγέλλει (τοῦτο) εἰς τὸν βασιλέα Κρέοντα.

Τότε (= δὲ) ἀκατάληπτα λόγια θλιβερᾶς φωνῆς κτυποῦν τὰ ὦτα του, ἐνῷ σιγὰ σιγὰ ἐπροχώρει περισσότερον πλησίον, καὶ ἀναστενάξας ἀφήνει θρηνώδη λόγον: «ὤ, δυστυχία μου! ἄραγε εἶμαι μάντις; ἄραγε σύρομαι εἰς δρόμον περισσότερον δυστυχῆ ἀπὸ ὅλους τοὺς δρόμους. ποῦ ἔχω περάσει ἕως τώρα;

Ἡ φωνὴ τοῦ παιδιοῦ μου κτυπᾷ τ' αὐτιά μου· ἀλλά, ἀκόλουθοί μου, πηγαίνετε πιὸ κοντὰ γρήγορα καί, πλησιάσαντες εἰς τὸν τάφον παρατηρήσατε, ἀφοῦ διεισδύσετε εἰς τὸ ἄνοιγμα τοῦ τάφου, ποὺ σχηματίζεται μὲ τὸ τράβηγμα κάποιας πέτρας, ἀκριβῶς πλησίον τῆς εἰσόδου,

ἐὰν (πράγματι) ἀκούω τὴν φωνὴν τοῦ Αἵμονος ἢ ἀπατῶμαι ἀπὸ τοὺς θεούς».

Ἡμεῖς δὲ ἐπήγαμεν νὰ παρατηρήσωμεν αὐτὰ σύμφωνα μὲ τὰς διαταγὰς τοῦ πικραμένου κυρίου μας·

καὶ διεκρίναμεν τότε μέσα εἰς τὸ βάθος τοῦ τάφου αὐτὴν μὲν (τὴν Ἀντιγόνην) κρεμασμένην ἀπὸ τὸν αὐχένα (: ἀπηγχονισμένην), δεμένην μὲ στριμμένη θηλιὰ ἀπὸ κομμάτια τοῦ πέπλου της,

αὐτὸν δὲ (τὸν Αἵμονα) νὰ κεῖται πλησίον της καὶ νὰ τὴν ἔχῃ ἀγκαλιάσει ἀπὸ τὴν μέσην, θρηνῶν τὸν χαμὸν τῆς εὑρισκομένης εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1225 κάτω εὐνῆς καὶ ἔργα πατρὸς καὶ τὸ δύστηνον λέχος.

Ὁ δὲ ὡς ὁρᾷ σφε, οἰμώξας στυγνὸν χωρεῖ ἔσω πρὸς αὐτὸν καὶ ἀνακωκύσας καλεῖ·

«Ὦ τλῆμον, οἷον ἔργον εἴργασαι; τίνα νοῦν ἔσχες; ἐν τῷ (= τίνι) συμφορᾶς διε-
1230 φθάρης; ἔξελθε, τέκνον, λίσσομαί σε ἱκέσιος».

Ὁ δὲ παῖς παπτήνας τὸν (= αὐτόν), ἀγρίοις ὄσσοισι, πτύσας προσώπῳ καὶ οὐδὲν ἀντειπών, ἕλκει διπλοῦς κνώδοντας ξίφους·

ἤμπλακε δὲ πατρὸς ἐκ ὁρμωμένου (= ἐξορμωμένου) φυγαῖσιν·

1235 εἶτα ὁ δύσμορος χολωθεὶς αὐτῷ, ἐπενταθείς, ὥσπερ εἶχεν, ἤρεισεν ἔγχος μέσσον πλευραῖς, ἔμφρων δὲ ἔτι προσπτύσσεται παρθένον ἐς ὑγρὸν ἀγκῶνα,

καὶ φυσιῶν ἐκβάλλει ὀξεῖαν ῥοὴν φοινίου σταλάγματος λευκῇ παρειᾷ.

1240 Κεῖται δὲ νεκρὸς ἐπὶ νεκρῷ, λαχὼν τὰ νυμφικὰ τέλη δείλαιος ἔν γε δόμοις Ἅιδου, δείξας ἐν ἀνθρώποισι τὴν ἀβουλίαν ὅσῳ (=δείξας ἐν ἀνθρώποισιν ὅσῳ ἡ ἀβουλία) πρόσκειται μέγιστον κακὸν ἀνδρί.

τὸν Ἅδην μνηστῆς του καὶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός του καὶ τὸν δυστυχῆ γάμον.

Αὐτὸς δὲ (ὁ Κρέων), μόλις τὸν βλέπει, στενάξας θλιβερὰ προχωρεῖ μέσα πρὸς αὐτὸν καὶ μὲ δυνατοὺς θρήνους φωνάζει:

«Ὦ δύστυχε, τί ἔχεις κάμει; πῶς ἐσκέφθηκες; ποία συμφορὰ σὲ παρέσυρε εἰς τὸν θάνατον; Ἔλα ἔξω, παιδί μου, σὲ παρακαλῶ ὡς ἱκέτης σου».

Καὶ τότε τὸ παιδί του, ἀφοῦ τὸν ἐκοίταξε μὲ ἄγρια βλέμματα ἔπτυσεν κατὰ τὸ πρόσωπον, καὶ χωρὶς νὰ εἴπῃ τίποτε, σύρει (ἀπὸ τὴν θήκην) τὸ δίκοπον σπαθί του·

δὲν ἐπέτυχεν ὅμως τὸν πατέρα του, διότι (οὗτος) ἐτράπη ὁρμητικῶς εἰς φυγήν·

ἔπειτα ὁ δυστυχής ἐξοργισθεὶς ἐναντίον τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀφοῦ ἐτεντώθηκε, ἔτσι ὅπως εὑρίσκετο (μὲ τὸ σπαθὶ εἰς τὸ χέρι), ἐπίεσε τὸ ξίφος μέχρι τοῦ μέσου εἰς τὰς πλευράς του, καὶ ἔχων ἀκόμη τὰς αἰσθήσεις του, ἐναγκαλίζεται σφιχτὰ τὴν παρθένον μὲ τὸ ἀδυναμισμένον χέρι του, καὶ ἐνῷ ἐκπνέει ἐξακοντίζει ὁρμητικὴν ῥοὴν φονικοῦ αἵματος εἰς τὸ λευκὸν προσωπον (τῆς Ἀντιγόνης).

Κεῖται δὲ αὐτὸς νεκρὸς ἐπάνω εἰς τὴν νεκράν, τελέσας τὴν γαμήλιον ἑορτήν του, ὁ δυστυχής, εἰς τὰ δώματα τοῦ Ἅδου τοὐλάχιστον, (καὶ) ἀποδείξας ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων πόσον ἡ ἀφροσύνη εἶναι μέγιστον κακὸν διὰ τὸν ἄνθρωπον.

(Ἡ Εὐρυδίκη φεύγει σιωπηλὴ καὶ εἰσέρχεται διὰ τῆς μεσαίας πύλης εἰς τὰ ἀνάκτορα).

ΧΟ. Τί εἰκάσειας ἂν τοῦτο;
1245 Ἡ γυνὴ (ἐστὶ) φροῦδη πάλιν, πρὶν εἰπεῖν ἐσθλὸν ἢ κακὸν λόγον.

ΑΓΓ. Καὶ αὐτὸς τεθάμβηκα· βόσκομαι δὲ ἐλπίσιν οὐκ ἀξιώσειν (στένειν) γόους ἐς

ΧΟ. Πῶς ἠμπορεῖς νὰ ἐξηγήσῃς αὐτό; Ἡ γυνὴ ἔφυγε πάλιν, προτοῦ νὰ εἴπῃ καλὸν ἢ κακὸν λόγον.

ΑΓΓ. Καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἔχω ἀπορήσει· τρέφομαι ὅμως μὲ τὰς ἐλπίδας (: ἐλπ ζω ὅμως) ὅτι δὲν θὰ θεωρήσῃ εὔπρεπὲς νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πόλιν κλύουσαν ἄχη τέκνου,
ἀλλὰ προθήσειν δμωαῖς στένειν οἰκεῖον πένθος ὑπὸ στέγης ἔσω·

θρηνῇ γοερῶς ἐνώπιον τῶν πολιτῶν (: δημοσίᾳ), διότι ἤκουσε τὴν συμφορὰν τοῦ τέκνου της, ἀλλ' ὅτι θ' ἀναθέσῃ εἰς τὰς θεραπαινίδας νὰ θρηνοῦν (μαζί της) τὴν οἰκογενειακὴν συμφορὰν μέσα εἰς τὸν οἶκον της·

1250 οὐ γάρ (ἐστι) ἄπειρος γνώμης, ὥστε ἁμαρτάνειν.

διότι δὲν στερεῖται φρονήσεως, ὥστε νὰ περιπίπτῃ εἰς (τοιαῦτα) σφάλματα.

ΧΟ. Οὐκ οἶδα· ἐμοὶ δ' οὖν δοκεῖ ἥ τε ἄγαν σιγὴ προσεῖναι βαρὺ χὴ (= καὶ ἡ) μάτην πολλὴ βοή.

ΧΟ. Δὲν γνωρίζω· εἰς ἐμὲ τοὐλάχιστον φαίνεται ὅτι καὶ ἡ ὑπερβολικὴ σιγὴ εἶναι κάτι τὸ φ βερόν, ὅπως καὶ ὁ ἄσκοπος μεγάλος θρῆνος.

ΑΓΓ. Ἀλλ' εἰσόμεθα παραστείχοντες δόμους, μὴ καὶ καλύπτει κρυφῇ κατάσχετόν τι θυμουμένῃ καρδίᾳ·

ΑΓΓ. Ἀλλὰ θὰ μάθωμεν εἰσερχόμενοι εἰς τὰ ἀνάκτορα μήπως καὶ κρύπτει ἄφωνα κάποιο μυστικὸ εἰς τὴν ταραγμένην καρδίαν της·

1255 εὖ γὰρ οὖν λέγεις· ἔστι γάρ που βάρος καὶ τῆς ἄγαν σιγῆς.

διότι πράγματι καλὰ εἶπες (προηγουμένως): δηλαδὴ ὑπάρχει βέβαια σοβαρότης καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλην σιωπήν (: καὶ ἡ ὑπερβολικὴ σιγὴ ὑποκρύπτει κάτι τὸ σοβαρόν).

(Ὁ ἄγγελος εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἀμέσως ἔπειτα ἐμφανίζεται διὰ τῆς ἀριστερᾶς παρόδου ὁ Κρέων μὲ τοὺς ἀκολούθους του, οἱ ὁποῖοι φέρουν τὸ πτῶμα τοῦ Αἵμονος).

ΧΟ. Καὶ μὴν ὅδε ἄναξ αὐτὸς ἐφήκει ἔχων διὰ χειρὸς ἐπίσημον μνῆμα οὐκ ἄλλο-
1260 τρίας ἄτης, ἀλλ' αὐτὸς ἁμαρτὼν (= ἀλλ' οἰκείας ἁμαρτίας), εἰ θέμις (ἐστὶν) εἰπεῖν.

ΧΟ. (Ὁ κορυφαῖος:) Ἀλλ' ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς ὁ ἴδιος ἦλθε κρατῶν μὲ τὸ χέρι του φανερὸν δεῖγμα ὄχι ξένης συμφορᾶς ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔσφαλε (: ἀλλ' ἰδικοῦ του σφάλματος), ἂν ἐπιτρέπεται νὰ τὸ εἴπω.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 1183 **ἐπῃσθόμῃν**, ἀορ. β' τοῦ **ἐπαισθάνομαι**.— 1285 **προσήγορος Παλλάδος εὐγμάτων**· τὸ **προσαγορεύω** συντάσσεται μὲ δύο αἰτιατ. αἱ ὁποῖαι ἐδῶ ἐτράπησαν εἰς γεν. ἀντικ. (ἡ α' ἄμεσ. ἢ τοῦ προσώπου καὶ ἡ β' ἔμμεσ. ἢ τοῦ πράγμ.).— 1186 **ἀνασπαστοῦ**, θηλ., προληπτ. κτγρμ. = **ὥστε ἀνασπαστὸν γενέσθαι τὴν πύλην** (ὥστε ν' ἀνοίξῃ, διὰ ν' ἀνοίξῃ), ἐκ τοῦ **ἀνασπῶ** ἀνοίγω.— 1190 **ὅστις ἦν** κτλ., πλαγ. ἐρωτ. πρότ — 1193 **παρήσω**, μελ. τοῦ **παρίημι**.— **μαλθάσσω** μαλακώνω, παρηγορῶ.— **ὧν**, γεν. ἀντικ. εἰς τὸ **ψεῦσται**· (ἐνν. **τοιούτοις λόγοις, ὧν** κτλ.).— 1197 **νηλεές**, κτγρμ., μὲ παθ. σημ. = χωρὶς νὰ τύχῃ οἴκτου (στερ. **νη + ἔλεος**).— 1200 **εὐμενεῖς** (ἀρσ.), κατγρμ.— **κατασχεθεῖν**, ποιητ. τύπ. τοῦ **κατέχω** συγκρατῶ, καταπαύω. — 1202 **συγκατήθομεν**, πρτ. τοῦ **συγκατ - αἴθω** καίω.—1207 **ἀκτέριστος** ἄνευ κτερισμάτων, ἀπεριποίητος.— 1209 **τῷ** τούτῳ (τῷ Κρέοντι).—**ἄσημα**, οὐδ. πληθ. (ἐνν. **ἔπη**) = ἀκατάληπτα λόγια.—**βοῆς**, γεν. ὑποκ. (ἡ ἀκουομένη βοὴ ἔφερεν εἰς τὰ ὦτα του **ἄσημα ἔπη**) — **ἄσσον**, ἐπίρ. συγκρ. (θετ. **ἄγχι** πλησίον, ὑπερθ. **ἄγχιστα**).—1214 **σαίνω** θωπεύω, κτυπῶ χαϊδευτικὰ (ἐπὶ κυνῶν σειόντων τὴν οὐράν). — 1216 **ἀθρήσατε**, τοῦ **ἀθρέω** = παρατηρῶ.— **λιθοσπαδὴς** (ἐκ τοῦ **λίθος + σπῶ**) ὁ σχηματιζόμενος ἐξ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀποστάσεως λίθου.— 1220 ***λοίσθιος*** ὕστατος· ***ἐν λοισθίῳ τυμβεύματι*** εἰς τὸ ὕστατον μέρος (εἰς τὸ βάθος) τοῦ τάφου.—1222 ***σινδών, -όνος*** λεπτὸν ὕφασμα, λεπτὸν ἔνδυμα, πέπλος.— ***καθημμένην,*** μτχ παθ. πρκμ. τοῦ ***καθάπτομαι*** δένομαι.—***περιπετῆ*** (ἐκ τοῦ ***περιπίπτω***), κτγρμ. εἰς τὸ ***προσκείμενον*** (πεσμένος γύρω ἀπὸ τὴν μέσην της, καὶ τὴν ἔχει ἀγκαλιάσει ἀπὸ τὴν μέσην).— 1229 ***ἐν τῷ (= τινι) συμφορᾶς*** (γεν. διαιρ.) ἐν τίνι συμφορᾷ.— 1231 ***ὄσσοισι,*** δοτ. ὀργ. μὲ ὀφθαλμούς, μὲ βλέμματα (ὀνομ. μόνον δυϊκ. ***ὄσσε*** οἱ ὀφθαλμοί).— ***παπταίνω*** παρατηρῶ, κοιτάζω.— ***κιώδων (-οντος),*** κυρίως ***κνώδοντες*** οἱ δύο περιέχοντες σιδηροῖ ὀδόντες τοῦ ξίφους περὶ τὴν λαβήν· ἐδῶ κ α θ' ὑ π α λ λ α γ ὴ ν = αἱ δύο αἱχμαὶ (τοῦ ἀμφιστόμου ξίφους).— ***ἤμπλακε,*** ἀορ. β' τοῦ ***ἀμπλακίσκω*** ἀποτυγχάνω.— 1236 ***ἤρεισε,*** ἀορ. τοῦ ***ἐρείδω*** στηρίζω.— ***ὑγρός,*** ἐδῶ = ἄτονος, ἀδυνατισμένος.—1241 ***δείλαιος,*** παράθ. (ἐπιφωνηματικῶς).— 1250 ***γνώμης,*** γεν. ἀντικειμ.— 1253 ***εἰσόμεθα,*** μέλ. τοῦ ***οἶδα***.—***κατάσχετος*** συγκρατηθείς, ὁ παραμένων μυστικός.— 1257 ***ἐφήκει (ἐφ-ἧκω)*** ἔχει ἔλθει. - 1259 ***ἁμαρτών,*** μτχ. κτγρμ. (ἐκ τοῦ ***μνῆμα ἔχων*** ὡς δείξεως σημαντ.) = ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἥμαρτε (ἤ: ἀλλ' οἰκείας ἁμαρτίας).

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ. – 1184 ***Παλλάδος*** ἄγαλμα ἢ βωμὸν τῆς θεᾶς πρὸ τῶν ἀνακτόρων· ὁ ποιητὴς χάριν τῶν Ἀθηναίων συμπολιτῶν του προτιμᾷ παντὸς ἄλλου θεοῦ τὴν πολιοῦχον Ἀθηνᾶν, ἣν μνημονεύει μὲ τὸ Ἀθηναϊκόν της ὄνομα.— 1199 ***ἐνοδία θεὸς*** ἐλέγετο ἡ Ἑκάτη, χθονία θεὰ τῶν ἀγυιῶν, τῶν τριόδων καὶ τῶν τάφων (ἐδῶ ταυτίζεται μὲ τὴν Περσεφόνην)· ἡ Ἑκάτη περιεφέρετο κατὰ τὴν νύκτα («νυκτιπόλος») εἰς τὰς τριόδους («τριοδῖτις») καὶ εἰς τοὺς τάφους («τυμβιδία»)· εἶναι ὠργισμένη, διότι τὸ πτῶμα τοῦ Πολυνείκους ἔκειτο ἄταφον εἰς τὰς ὁδούς.

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Εἰς τὴν συνέχειαν 1183 - 1259) τῆς ***Ἐξόδου*** τοῦ δράματος ἐκτυλίσσεται ἡ β' σκηνὴ μὲ τὴν ἐμφάνισιν τῆς Εὐρυδίκης. Ἐμφανίζεται ὁμιλοῦσα μόνον εἰς τοὺς στ. 1183 - 1191. Εἶχεν ἀκούσει τὴν διήγησιν τοῦ ἀγγέλου περὶ τῆς τύχης τοῦ υἱοῦ της Αἵμονος καὶ εἶχε καταληφθῆ ὑπὸ λιποθυμίας. Ἤδη συνελθοῦσα ἐξῆλθε καὶ ἀγωνιῶσα ζητεῖ πληροφορίας. Ἀκολουθεῖ ἡ μακρὰ ἀπάντησις τοῦ ἀγγέλου, μετὰ τὴν ὁποίαν πλήρης πόνου ἀπέρχεται ἐν σιγῇ. Τί ἐγκρύπτει ἡ σιγὴ αὕτη; Τὸ ἐναγώνιον αὐτὸ ἐρώτημα βασανίζει τὸν Χορόν, τὸν ἄγγελον, ἀλλὰ καὶ τὸν θεατήν.

Αἰσθητικὰ στοιχεῖα στ. 1183 - 1259. Πλὴν τῶν κ ο σ μ η τ. ἐ π ι θ έ τ ω ν, μ ε τ α φ ο ρ ῶ ν, ἐ π ι φ ω ν ή σ ε ω ν (1133, 1211, 1228) κτλ., ἄξιαι παρατηρήσεως αἱ π ο ι η τ. ε ἰ κ ό ν ε ς: α) στ. 1199 - 1201, ὅπου ἀναπαρίσταται ὁ ὑπὸ τοῦ Κρέοντος καὶ τῶν ἀκολούθων του ἐνταφιασμὸς τοῦ Πολυνείκους (ὁ ἀδικηθεὶς νεκρὸς τυγχάνει τῶν τελευταίων περιποιήσεων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κρ.).— β) στ. 1220 - 1225, ὅπου παρουσιάζεται ἡ φρικτὴ εἰκὼν τῆς ἀπηγχονισμένης Ἀντιγόνης καὶ τοῦ ἐναγκαλίζοντος αὐτὴν Αἵμονος. — γ) στ. 1231 - 1239, ὅπου περιγράφεται ἡ τελευταία τραγικὴ συναντησις τοῦ συντετριμμένου πατρὸς καὶ τοῦ ἐν παροξυσμῷ παραφροσύνης υἱοῦ, ὡς καὶ ἡ αὐτοκτονία του.—Σημειωτέον ὅτι αἱ φρικώδεις αὗται εἰκόνες παρουσιάζονται πρὸ τῶν θεατῶν μόνον διὰ π ε ρ ι γ ρ α φ ῆς κ α ὶ δ ι η γ ή σ ε ω ς καὶ ὄχι αὐτούσιοι ἐπὶ σκηνῆς, διότι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θὰ ἠνείχοντο τοιαῦτα θεάματα.

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ. 1) Ἐμφάνισις τῆς Εὐρυδίκης· αὕτη ζητεῖ πληροφο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρίας περὶ τοῦ τραγικοῦ τέλους τοῦ υἱοῦ της (1183 - 1191).— 2) Διὰ μακρῶν ὁ ἄγγελος περιγράφει τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Πολυνείκους (1192 - 1205), τὴν ἀγωνίαν τοῦ Κρέοντος (1206 - 18), τὸν ἀπαγχονισμὸν τῆς Ἀντιγόνης (1219 - 25), τὴν τελευταίαν σύγκρουσιν υἱοῦ καὶ πατρὸς (1226 - 34), τὴν αὐτοκτονίαν τοῦ Αἵμονος (1234 - 9).— 3) Ἡ Εὐρυδίκη ἀπέρχεται ἐν σιγῇ, ὁ δὲ Χορὸς καὶ ὁ ἄγγελος διερωτῶνται τί κακὸν ἐγκρύπτει ἡ σιγὴ αὕτη (1240 - 55).— 4) Ὁ Κρέων ἐμφανίζεται μὲ τὸ πτῶμα τοῦ υἱοῦ του (1256 - 60).

γ) Ὁ Κρέων θρηνεῖ τὸν υἱὸν (1261 - 1276).

Κομμός.

(Συνέχεια τῆς Ἐξόδου).

Στροφὴ α'.

ΚΡ. Ἰὼ στερεά, θανατόεντα ἁμαρτήματα δυσφρόνων φρενῶν,	*ΚΡ. Ὤ! πεισματώδη θανατηφόρα σφάλματα παράφρονος διανοίας,*
ὦ βλέποντες ἐμφυλίους κτανόντας τε καὶ θανόντας,	*ὦ (σεῖς) οἱ ὁποῖοι βλέπετε ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ ἴδιον γένος νὰ φονεύουν καὶ νὰ φονεύωνται,*
1265 ὤμοι ἄνολβα ἐμῶν βουλευμάτων!	*ὤ! συμφοραί, αἱ ὁποῖαι προῆλθον ἀπὸ τὰ ἰδικά μου μυαλά!*
Ἰὼ παῖ, ἔθανες, ἀπελύθης, νέος ξὺν νέῳ μόρῳ, αἰαῖ αἰαῖ, ἐμαῖς οὐδὲ σαῖς δυσβουλίαις!	*Ὤ! παιδί μου, ἀπέθανες, μοῦ ἔφυγες νέος μὲ πρόωρον θάνατον, ἄχ! ἄχ! ἀπὸ δική μου καὶ ὄχι ἀπὸ δική σου κακοκεφαλιά!*
1270 ΧΟ. Οἴμοι, ὡς ὀψὲ ἔοικας ἰδεῖν τὴν δίκην!	*ΧΟ. Ἀλίμονον, πόσον ἀργὰ φαίνεται ὅτι ἀνεγνώρισες τὸ δίκαιον!*
ΚΡ Οἴμοι, ἔχω μαθὼν δείλαιος·	*ΚΡ. Ἀλίμονόν μου! (τώρα) τὸ ἔχω καταλάβει ὁ δυστυχής·*
θεὸς δὲ τότε ἄρα ἔχων με ἔπαισε τότε ἐν ἐμῷ κάρᾳ μέγα βάρος,	*ἀλλὰ κάποιος θεὸς τότε, ὅπως βλέπω τώρα (= ἄρα), κρατῶν με κατέφερε τότε κατὰ τῆς κεφαλῆς μου βαρὺ κτύπημα,*
ἐν δ' ἔσεισεν (=ἐνέσεισε δὲ) ἀγρίαις ὁδοῖς,	*ἐτάραξε δὲ τὸν νοῦν μου, ὥστε νὰ μὲ παρασύρῃ εἰς ἀγρίους δρόμους (: εἰς ἀγρίας πράξεις),*
1275 οἴμοι, ἀνατρέπων χαρὰν λακπάτητον!	*ἀλίμονον, ἀνατρέπων τὴν εὐτυχίαν μου, τὴν ὁποίαν ἐλάκτισε μὲ τὰ πόδια του!*
Φεῦ φεῦ, ὦ δύσπονοι πόνοι βροτῶν!	*Ἄχ, ἄχ! ὦ ἀβάστακτα βάσανα τῶν ἀνθρώπων!*

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δ) Εὐρυδίκης αὐτοκτονία (1277 - 1293).

(Συνέχεια τῆς Ἐξόδου).

[Ἐξέρχεται τῶν ἀνακτόρων δεύτερος ἄγγελος (ἐξάγγελος), ὁ ὁποῖος πλησιάζει πρὸς τὸν Κρέοντα :]

ΕΞ. Ὦ δέσποτα, ἔοικας ἥκειν ὡς ἔχων τε καὶ κεκτημένος κακά, τὰ μὲν φέρων τάδε πρὸ χειρῶν, τὰ δὲ ὄψεσθαι (ἀντί : ὀψόμενος) ἐν δόμοις καὶ τάχα.

ΕΞ. Ὦ κύριέ μου, φαίνεται ὅτι ἦλθες καὶ ἔχων καὶ ἀποκτῶν συμφοράς, ἄλλας μέν, αὐτὰς ἐδῶ, φέρων μὲ τὰ χέρια σου, ἄλλας δὲ μέλλων νὰ ἴδῃς μέσα εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ μάλιστα πολὺ γρήγορα.

1280 ΚΡ. Τί δ' ἔστιν αὖ; ἢ (ἔστι τι) ἔτι κάκιον κακῶν;

ΚΡ. Ἀλλὰ τί εἶναι πάλιν; Μήπως συμβαίνει τίποτε ἀκόμη χειρότερον ἀπὸ τὰ (παρόντα) κακά;

ΕΞ. Γυνὴ τέθνηκε, παμμήτωρ τοῦδε νεκροῦ, δύστηνος, ἄρτι πλήγμασιν νεοτόμοισι

ΕΞ. Ἡ σύζυγός σου ἔχει ἀποθάνει, ἡ τελεία (: ἡ ἰδεώδης) μητέρα αὐτοῦ ἐδῶ τοῦ νεκροῦ, μὲ κτυπήματα, τὰ ὁποῖα πρὸ ὀλίγου τὴν διεπέρασαν.

Ἀντιστροφὴ α'.

ΚΡ. Ἰὼ ἰὼ δυσκάθαρτος λιμὴν Ἅιδου, τί με ἄρα, τί ὀλέκεις με;

ΚΡ. Ὤ, ὤ! λιμάνι τοῦ Ἅδου πού τόσον δύσκολα ἐξιλεώνεσαι, διατί λοιπόν, διατί μ' ἐξολοθρεύεις;

1285 Ὦ προπέμψας μοι κακάγγελτα ἄχη, τίνα θροεῖς λόγον;

Ὦ σύ, ὁ ὁποῖος μοῦ ἔφερες μὲ τὴν κακὴν ἀγγελίαν σου (νέας) συμφορᾶς, ποίαν, εἴδησιν λέγεις;

Αἰαῖ, ἐπεξειργάσω ἄνδρα ὀλωλότα.

Ἄχ! ἔσφαξες διὰ δευτέραν φορὰν (ἐμέ), ἄνδρα νεκρὸν ἤδη.

Τί φῄς, ὦ παῖ, αἰαῖ αἰαῖ, 1290 τίνα λέγεις νέον σφάγιον γυναικεῖον μόρον ἀμφικεῖσθαί μοι ἐπ' ὀλέθρῳ;

Τί λές, παιδί μου, ἄχ! ἄχ! ποῖος νέος φονικὸς θάναιος τῆς γυναικός μου λέγεις ὅτι μὲ περικυκλώνει πρὸς ὄλεθρόν μου (: διὰ νὰ μὲ ἀποτελειώσῃ;)

ΧΟ. Πάρεστιν ὁρᾶν· οὐ γάρ (ἐστιν) ἔτι ἐν μυχοῖς.

ΧΟ. Ἠμπορεῖς νὰ (τὴν) ἴδῃς διότι δὲν εἶναι πλέον εἰς τὸ βάθος τοῦ οἴκου.

[Ἀνοίγεται ἡ θύρα τῶν ἀνακτόρων καὶ φαίνεται ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὸ πτῶμα τῆς Εὐρυδίκης].

ε) Ὁ Κρέων θρηνεῖ τὰ πάντα (1294 - 1346).

(Συνέχεια τῆς Ἐξόδου).

1295 ΚΡ. Οἴμοι, τόδε βλέπω ἄλλο δεύτερον κακόν, τάλας!

ΚΡ. Ἀλίμονον, ἰδοὺ βλέπω ἄλλην δευτέραν συμφοράν, ὁ δυστυχής!

Τίς ἄρα, τίς πότμος περιμένει με ἔτι;

Ποία λοιπόν, ποία τύχη μὲ περιμένει ἀκόμη;

Ἔχω μὲν ἀρτίως τέκνον ἐν χείρεσσι, τάλας, τὸν δὲ νε-

Κρατῶ μὲν ἐδῶ καὶ λίγη ὥρα τὸ παιδί μου εἰς τὰ χέρια μου, ὁ δυστυχής, ἄλλον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κρὸν προσβλέπω ἔναντα·
1300 φεῦ φεῦ, μᾶτερ ἀθλία, φεῦ τέκνον!
ΕΞ. Ἧδε βωμία λύει κελαινὰ βλέφαρα περὶ ὀξυθήκτῳ ξίφει, κωκύσασα μὲν κλεινὸν λάχος τοῦ πρὶν θανόντος Μεγαρέως, αὖθις δὲ τοῦδε, λοίσθιον δὲ ἐφυμνήσασα κακὰς πράξεις σοὶ τῷ
1305 παιδοκτόνῳ.

δὲ νεκρὸν ἀντικρύζω (τώρα) ἀπέναντι μου· ὤ, ὤ! δυστυχισμένη μητέρα, ὤ! παιδί μου.
ΕΞ. Αὐτὴ ἐδῶ πλησίον τοῦ βωμοῦ ἔκλεισε τὰ μαυρισμένα μάτια της μὲ κοπτερὸν ξίφος, ἀφοῦ ἐθρήνησε μὲν τὴν ἔνδοξον μοῖραν τοῦ πρότερον ἀποθανόντος Μεγαρέως, κατόπιν δὲ τὴν μοῖραν τούτου (τοῦ Αἵμονος), τέλος δὲ ἀφοῦ κατηράσθη δυστυχίας κατὰ σοῦ τοῦ παιδοκτόνου (: ἀφοῦ κατηράσθη νὰ ἐπιπέσουν αἱ δυστυχίαι ἐπὶ σοῦ τοῦ παιδοκτόνου).

Στροφὴ β'.

ΚΡ. Ἀνέπταν φόβῳ. Αἰαῖ αἰαῖ τί οὐκ ἔπαισέ τίς με ἀνταίαν (ἐνν. πλαγάν), αἰαῖ αἰαῖ ἀμφιθήκτῳ ξίφει;

1310 Αἰαῖ ἐγώ (εἰμι) δείλαιος, συγκέκραμαι δὲ δειλαίᾳ δύᾳ.
ΕΞ. Ἐπεσκήπτου γε πρὸς τῆσδε τῆς θανούσης ὡς ἔχων αἰτίαν τῶνδε καὶ ἐκείνων μόρων.

ΚΡ. Ποίῳ δὲ τρόπῳ καὶ ἀπελύσατο ἐν φοναῖς;
1315 ΕΞ. Παίσασα αὐτὴν ὑφ' ἧπαρ αὐτόχειρ, ὅπως ᾔσθετο τόδε πάθος παιδὸς ὀξυκώκυτον.
ΚΡ. Ὤμοι μοι, τάδε οὔ ποτε ἁρμόσει ἐξ ἐμᾶς αἰτίας ἐπ' ἄλλον βροτῶν.

Ἐγὼ γάρ, ἐγὼ ἔκανόν σε, ὦ μέλεος, ἐγώ, φάμ' (=φαμὶ =φημὶ) ἔτυμον.
1320 Ἰὼ πρόσπολοι, ἄγετέ με ἐκποδών, ἄγετέ με ὅ τι τά-
1325 χος τὸν οὐκ ὄντα μᾶλλον ἢ μηδένα (ὄντα).

ΚΡ. Ἐπετάχθηκα ἐπάνω (: τρομάζω) ἀπὸ τὸν φόβον μου (ἀκούων τὰς κατάρας της). Ἀλίμονον, ἀλίμονον, διατί δὲν μ' ἐκτύπησε κανεὶς κατάστηθα μὲ ἀμφίστομον ξίφος;
Ἀλίμονον! ἐγὼ εἶμαι δυστυχισμένος καὶ ἔχω τυλιχθῆ μὲ φρικτὴν συμφοράν.
ΕΞ. Πρόγμοτι (=γε) κατηγορεῖσο ὑπὸ αὐτῆς ἐδῶ τῆς ἀποθανούσης ὡς ὑπεύθυνος καὶ τούτων καὶ ἐκείνων τῶν θανάτων (: διὰ τὸν θάνατον καὶ αὐτοῦ ἐδῶ, τοῦ Αἵμονος, καὶ ἐκείνου, τοῦ Μεγαρέως).
ΚΡ. Καὶ μὲ ποῖον τρόπον λοιπὸν ἀπέθανε φονεὶ θεῖσα;
ΕΞ. Κτυπήσασα τὸν ἑαυτόν της κάτω ἀπὸ τὸ ἧπαρ μὲ τὸ ἴδιο της τὸ χέρι, μόλις ἔμαθε τὴν συμφορὰν αὐτὴν τοῦ παιδιοῦ της, τὴν ὁποίαν γοερῶς ἐθρήνησε.
ΚΡ. Ὦ δυστυχία μου! αἱ συμφοραὶ αὐταὶ (= τάδε) ποτὲ δὲν θ' ἀποδοθοῦν (μεταβιβαζόμεναι) ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου εὐθύνην εἰς ἄλλον ἐκ τῶν θνητῶν (. ἡ εὐθύνη τῶν συμφορῶν αὐτῶν βαρύνει μόνον ἐμὲ καὶ κανέναν ἄλλον).
Διότι ἐγώ, ἐγὼ σὲ ἐφόνευσα, ὦ δυστυχισμένη, ἐγώ, τὸ λέγω ἀληθινά.

Ὦ! ἀκόλουθοί μου, πάρετέ με ἀπ' ἐδῶ, πάρετέ με ὅσον ἠμπορεῖτε γρηγορώτερα, ἐμέ, ὁ ὁποῖος μᾶλλον δὲν ὑπάρχω ὁλωσδιόλου παρὰ εἶμαι τίποτε (: ὁ ὁποῖος εἶμαι ὁλότελα χαμένος).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΧΟ. Κέρδη παραινεῖς, εἴ τι κέρδος (ἐστὶν) ἐν κακοῖς· τὰ ἐν ποσὶ γὰρ κακὰ (ἐστὶ) κράτιστα, (ὄντα) βράχιστα.

ΧΟ. Ὠφέλιμα συμβουλεύεις, ἐὰν ὑπάρχῃ ὠφέλεια μέσα εἰς τὰς συμφοράς· διότι τὰ ἐπερχόμενα δυστυχήματα γίνονται ἐλαφρότερα, ἐὰν εἶναι συντομώτερα.

Ἀντιστροφὴ β'.

1330 ΚΡ. Ἴτω, ἴτω, φανήτω ὁ ὕπατος ἐμῶν μόρων ἄγων ἐμοὶ κάλλιστα τερμίαν ἀμέραν· ἴτω, ἴτω, ὅπως μηκέτι εἰσίδω ἄλλο ἄμαρ.

ΚΡ. Ἂς ἔλθῃ, ἂς ἔλθῃ, ἂς φανῇ ἡ ἐσχάτη ἀπὸ τὰς μοίρας μου (: ἡ ἀπολύτρωσις τοῦ θανάτου) φέρουσα εἰς ἐμὲ γλυκύτατα τὴν τελευταίαν ἡμέραν (τῆς ζωῆς μου)· ἂς ἔλθῃ, ἂς ἔλθῃ (ἐπὶ τέλους), διὰ νὰ μὴ ἴδω πλέον ἄλλην ἡμέραν.

ΧΟ. Ταῦτά (ἐστι) μέλλοντα· χρὴ πράσσειν τι τῶν προκειμένων· μέλει γὰρ τῶνδε (ἐκείνοις) ὅτοισι χρὴ μέλειν.

ΧΟ. Αὐτὰ εἶναι ζητήματα τοῦ μέλλοντος· (τώρα) πρέπει ν' ἀσχοληθῶμεν μὲ τὰ παρόντα· διότι περὶ αὐτῶν (τὰ ὁποῖα λέγεις) φροντίζουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ φροντίζουν (δηλ. οἱ θεοί).

1335 ΚΡ. Ἀλλὰ συγκατηυξάμην μὲν ταῦτα, ὧν ἐρῶ.

ΚΡ. Ἀλλ' ἐγὼ βέβαια (= ἀλλὰ... μὲν) ἔκλεισα μέσα εἰς μίαν εὐχὴν ὅλα μαζὶ αὐτά, τὰ ὁποῖα ἐπιθυμῶ (δηλ. τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ θανάτου).

ΧΟ. Μή νυν προσεύχου μηδέν· ὡς οὐκ ἔστι θνητοῖς ἀπαλλαγὴ συμφορᾶς πεπρωμένης.

ΧΟ. Λοιπὸν (= νυν) νὰ μὴ προσεύχεσαι τίποτε· διότι δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς θνητοὺς τρόπος ν' ἀποφύγουν συμφορὰν πεπρωμένην.

ΚΡ. Ἄγοιτε ἂν ἐκποδὼν (ἐμέ) μάταιον ἄνδρα, ὃς κατέκτανον οὐχ ἑκὼν σέ τε, ὦ παῖ, σέ τε αὖ τάνδε, ὤμοι μέλεος, οὐδ' ἔχω πρὸς πότερον ἴδω, πᾷ κλιθῶ·

ΚΡ. Ἂς μὲ πάρετε ἀπ' ἐδῶ ἐμὲ τὸν ἄχρηστον ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἐφόνευσα ἀκουσίως καὶ σέ, παιδί μου, καὶ σὲ πάλιν, ἡ ὁποία κεῖσαι ἐδῶ νεκρὰ (= τάνδε), ἀλίμονον ὁ δυστυχής, καὶ δὲν γνωρίζω ποῖον ἀπὸ τοὺς δύο σας ν' ἀντικρύσω, ποῦ νὰ στραφῶ· διότι ὅλα τὰ καλά, τὰ ὁποῖα εἶχα εἰς τὰ χέρια μου εἶναι πεσμένα (: ἔχουν συντριβῆ), ἀφ' ἑτέρου δὲ μοῖρα δυσβάστακτος ἐπέπεσε κατὰ τῆς κεφαλῆς μου.

1340 πάντα γὰρ τὰ ἐν χεροῖν (ἐστὶ) λέχρια, τὰ δὲ πότμος δυσκόμιστος εἰσήλατο ἐπὶ κρατί μοι.

(Ὁ Κρέων ἀπέρχεται ὁδηγούμενος ὑπὸ τῶν θεραπόντων του).

ς) Ἐξόδιοι λόγοι (1347 - 1353).

(Συνέχεια καὶ τέλος τῆς Ἐξόδου καὶ τοῦ δράματος).

[Ὁ Χορὸς ἀπερχόμενος λέγει :]

ΧΟ. Τὸ φρονεῖν ὑπάρχει πολλῷ πρῶτον εὐδαιμονίας.

ΧΟ. Ἡ φρόνησις εἶναι τὸ πρώτιστον στοιχεῖον τῆς εὐτυχίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Χρὴ δὲ μηδὲν ἀσεπτεῖν τά γε εἰς θεούς.
1350 Μεγάλοι δὲ λόγοι τῶν ὑπεραύχων ἀποτείσαντες μεγάλας πληγὰς ἐδίδαξαν γήρᾳ τὸ φρονεῖν.

Καὶ πρέπει νὰ μὴ ἀσεβῶμεν καθόλου εἰς τὰς σχέσεις μας τοὐλάχιστον πρὸς τοὺς θεούς.

Διότι (= δὲ) τὰ μεγάλα λόγια τῶν ὑπερηφάνων ἀνθρώπων, ἀφοῦ ὑποστοῦν μεγάλας τιμωρίας, διδάσκουν πολὺ ἀργὰ δυστυχῶς τὴν φρόνησιν.

Α' ΓΛΩΣΣΙΚΑ.— 1262 **στερεὰ ἁμαρτήματα**, ἀντί: **στερεῶν φρενῶν** (σχ. ὑπαλλ.).— 1264 **ἄνολβα**, οὐδ. ἐπίθ. ἀντὶ οὐσ. ἀφηρ.= δεινά, συμφοραί· **βουλευμάτων**, γεν. ὑποκ. (συμφοραί, τὰς ὁποίας ἐπέφερον τὰ ἐμά βουλεύματα).— 1272 **κάρᾳ**, δοτ. τοῦ ὀνομ. **τὸ κάρα**.— 1275 **λακπάτητον**, κτγρμ.· **λακπάτητος** ὁ διὰ τοῦ ποδὸς πατηθεὶς (ἐκ τοῦ **λὰξ + πατέω**).— 1280 **ἦ** μήπως, ἄραγε — **κακῶν** γεν. συγκριτ.= ἀπὸ τὰ (παρόντα) κακὰ (ἡ φρ. παροιμιακή).— **ὀλέκω**, ὁμηρ.= **ὄλλυμι**.— 1286 **ἐπεξεργάζομαι** φονεύω διὰ δευτέραν φοράν.— 1292 **ἀμφίκειμαι** κεῖμαι πέριξ, περικυκλώνω.— 1297 **ἀρτίως** πρὸ ὀλίγου, ἐδῶ καὶ λίγη ὥρα.— 1301 **βωμία**, κτγρ.= πλησίον τοῦ βωμοῦ (κειμένη).— **ὀξύθηκτος** κοπτερὸς (**ὀξὺς + θήγω** = ἀκονίζω).— 1304 **λοίσθιον**, ἐπίρ.= τέλος.— **ἐφυμνῶ** καταρῶμαι.— 1306 **ἀνέπταν**, ἀόρ. β' τοῦ **ἀναπέτομαι** ἀνίπταμαι, πετιέμαι ἐπάνω.— **φόβῳ**, ἀναγκ. αἴτιον.— **ἀνταίαν** (ἐνν. **πληγὴν**) κτύπημα καταφερόμενον ἔναντί μου, κατάστηθα.—1311 **συγκέκραμαι**, πρκμ. τοῦ **συγκεράννυμι** (ἔχω συνενωθῆ, ἔχω τυλιχθῆ).— **δύα (ἡ)**, δωρ.= δυστυχία, συμφορά.— **ἐπισκήπτομαι** κατηγοροῦμαι.— 1319 **ἔκανον**, ἀόρ. β' τοῦ **καίνω** φονεύω.— **φάμ' ἔτυμον** = **φημὶ τοῦτο ἔτυμον** λέγω τοῦτο ἀληθὲς (ἐπιρ. κτγρμ ἀντὶ ἀληθῶς).— 1325 **ἢ μηδένα (ὄντα)**, β' ὅρ. συγκρ. (ἡ φράσις παροιμιακή: ἐμέ, διὰ τὸν ὁποῖον ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ εἴπῃ ὅτι δὲν ὑπάρχω ὁλωσδιόλου μᾶλλον παρὰ ὅτι εἶμαι ἔστω καὶ τίποτε: ὁ ὁποῖος ἔχω καταντήσει κάτω καὶ τοῦ μηδενός).— 1327 **τὰ ἐν ποσὶν κακὰ** τὰ εἰς τοὺς πόδας μας εὑρισκόμενα, τὰ ἐπερχόμενα κακά.— **κράτιστά (ἐστι)** εἶναι καλύτερα, γίνονται ἐλαφρότερα.— **ὄντα** (μτχ. ὑποθ·) **βράχιστα** ἐὰν εἶναι βραχυτάτης διαρκείας.— 1330 **κάλλιστα** (προσδ. τὸ **ἄγων**) ὡραιότατα, γλυκύτατα: ὅπως εἶναι ὁ γλυκύτατος πόθος μου.— **τέρμιος** ὕστατος.—**ὕπατος** ἔσχατος.— 1334 **μέλει (ἐκείνοις)** ὑπάρχει φροντὶς εἰς ἐκείνους, φροντίζουν ἐκεῖνοι.— **ὅτοισι (=οἷστισι) χρὴ μέλειν** εἰς τοὺς ὁποίους πρέπει νὰ ὑπάρχῃ φροντίς, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ φροντίζουν (δηλ. οἱ θεοί).— **τῶνδε**, ἀντικ. τοῦ **μέλει** καὶ **μέλειν**, ἐδῶ κατὰ τὴν σύνταξιν: **μέλει μοί τινος** φροντίζω περί τινος.— **ἐρῶ**, ἐνεστ. **(ἐράω)** ἐπιθυμῶ.— **συμφορᾶς**, γεν. ἀντικ. εἰς τὸ **ἀπαλλαγή**.— 1340 **κατέκτανον**, ἀόρ. β' τοῦ **κατακτείνω**.— **πᾷ**, δωρ.= ποῦ.— **λέχριος**, πλάγιος, πεσμένος (ἀντιθ. τοῦ **ὀρθός**). — 1346 **εἰσήλατο**, ἀορ. τοῦ **εἰσάλλομαι** εἰσπηδῶ, ἐπιπίπτω.— **εὐδαιμονίας**, γεν. διαιρ.= μέρος, στοιχεῖον εὐδαιμονίας.

Β' ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ.— 1278 **Ἐξάγγελος** λέγεται ὁ ἐκ τῶν ἀνακτόρων ἐξερχόμενος ἀγγελιαφόρος καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς γενόμενα ἐξαγγέλλων ἔξω.— 1283 **Ἅιδου λιμήν**, ὅπου οἱ ἄνθρωποι διαπλέοντες τὸν βίον καὶ χειμαζόμενοι ὑπὸ τῶν συμφορῶν του καταλήγουν ὡς εἰς λιμένα ἀναπαύσεως· λέγεται δὲ **δυσκάθαρτος** ὁ Ἅδης, διότι δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν μεταμέλειαν τοῦ Κρέοντος, ἀλλ' ἐπέβαλεν ὡς **κάθαρσιν** τὸν θάνατον τοῦ τέκνου του καὶ τῆς συζύγου του.— 1301 **βωμία**, δηλ. ἐπὶ τοῦ ἐν τῇ αὐλῇ βωμοῦ τοῦ Ἑρκείου Διός.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γ' ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ.— Εὑρισκόμεθα εἰς τὸ τέλος τῆς Ἐξόδου τοῦ δράματος. Τὸ τμῆμα τοῦτο (1261 - 1353) περιλαμβάνει: 1) τὴν γ' σκηνὴν τῆς Ἐξόδου (1261 - 1276) μὲ πρόσωπα τὸν Χορὸν καὶ τὸν Κρέοντα· 2) τὴν δ' σκηνὴν τῆς Ἐξόδου μὲ πρόσωπα τὰ αὐτὰ καὶ τὸν Ἐξάγγελον (1277 - 1346)· καὶ 3) τοὺς ἐξοδίους λόγους τοῦ Χοροῦ (1347 - 1353).— Εἰς τὰς δύο τραγικωτάτας σκηνὰς τοῦ τμήματος τούτου ἐπέρχεται ἡ κάθαρσις διὰ τῆς πλήρους ἱκανοποιήσεως τῆς θείας δίκης: ὁ Κρέων ἔπιε μέχρι τρυγὸς τὸ πικρὸν ποτήριον τῆς τιμωρίας του μὲ τὴν πλήρη ταπείνωσίν του καὶ μὲ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ οἴκου του. Τοιουτοτρόπως ὁ θεατὴς αἰσθάνεται τὴν ψυχήν του καθαιρομένην ἀπὸ τὰ ἀγωνιώδη συναισθήματα, ὑπὸ τῶν ὁποίων κατείχετο κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δράματος. Ἤδη μὲ ἀνακούφισιν βλέπει τὸν θρίαμβον τοῦ δικαίου καὶ ἀπέρχεται συμφωνῶν μὲ τοὺς ἐξοδίους λόγους τοῦ Χοροῦ: «*Χρὴ δὲ τὰ γ' εἰς θεοὺς μηδὲν ἀσεπτεῖν· μεγάλοι δὲ λόγοι μεγάλας πληγὰς τῶν ὑπεραύχων ἀποτείσαντες γήρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν*».

Εἰς τοὺς λόγους τούτους περικλείεται ἡ κεντρικὴ ἰδέα τῆς ὅλης τραγῳδίας.

Δ' ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ: 1) Ὁ Κρέων θρηνεῖ καὶ ἐλέγχει ἑαυτὸν διὰ τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην του, ἡ ὁποία ἀνέτρεψε τὴν εὐτυχίαν τοῦ οἴκου του (1261 - 1276). — 2) Ὁ Ἐξάγγελος ἀναγγέλλει τὴν αὐτοκτονίαν τῆς Εὐρυδίκης (1277 - 82).— 3) Ὁ Κρ. θρηνεῖ τὴν νέαν συμφορὰν (1295 - 1305).— 4) Ὁ Ἐξάγγ. διηγεῖται τὸν τρόπον τοῦ θανάτου καὶ τὰς κατάρας τῆς Εὐρυδίκης (1301 - 14).— 5) Ὁ Κρέων ὀλοφυρόμενος ζητεῖ νὰ τὸν ἀπομακρύνουν (1315 - 25). — 6) Ὁ Χορὸς ἀπερχόμενος λέγει ὅτι ἡ ἀσέβεια καὶ ἡ ἀλαζονεία σκληρῶς τιμωροῦνται.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής